

**SPOŁECZNE PROJEKTY USTAW
SŁUŻĄCE ODBUDOWIE WYMIARU
SPRAWIEDLIWOŚCI**

**USTAWA –
PRAWO O USTROJU
SĄDÓW POWSZECHNYCH
Z UZASADNIENIEM**

zespół ekspertów
Stowarzyszenia Sędziów Polskich „Iustitia”

**SPOŁECZNE PROJEKTY USTAW
SŁUŻĄCE ODBUDOWIE WYMIARU
SPRAWIEDLIWOŚCI**

**USTAWA –
PRAWO O USTROJU
SĄDÓW POWSZECHNYCH
Z UZASADNIENIEM**

zespół ekspertów
Stowarzyszenia Sędziów Polskich „Iustitia”

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. +48 728 313 462
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Projekt ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych	7
Dział I. Sądy powszechne	9
Rozdział 1. Przepisy ogólne	9
Rozdział 2. Organy sądów	11
Rozdział 3. Samorząd sędziowski	20
Rozdział 4. Organizacja sądów	27
Rozdział 5. Koordynatorzy działający w sądach okręgowych	32
Rozdział 6. Monitorowanie urzędowania sądów	36
Rozdział 7. Środki służące zapewnieniu właściwego urzędowania sądów	40
Rozdział 8. Rozpatrywanie skarg i wniosków	42
Rozdział 9. Ewaluacja działalności sądów	44
Rozdział 10. Ogólne przepisy o czynnościach sądów	45
Dział II. Sędziowie	65
Rozdział 1. Powołanie do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego sądu powszechnego i wyznaczenie miejsca urzędowania sędziego	65
Rozdział 2. Status sędziego	83
Oddział 1. Nawiązanie i rozwiązanie stosunku służbowego sędziego	83
Oddział 2. Przeniesienie i delegowanie sędziego	88
Oddział 3. Stan spoczynku sędziego	95
Rozdział 3. Prawa i obowiązki sędziego	100
Rozdział 4. Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów	124
Dział III. Udział obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości	142
Rozdział 1. Sędziowie obywatelscy	142
Rozdział 2. Obywatelscy sędziowie handlowi	151

Dział IV. Referendarze sądowi, asystenci sędziów, urzędnicy i inni pracownicy sądowi, kuratorzy sądowi, biegli sądów powszechnych, stali mediatorzy w sprawach rozpoznawanych przez sądy powszechne i rejestr mediatorów	157
Rozdział 1. Referendarze sądowi	157
Rozdział 2. Asystenci sędziów	166
Rozdział 3. Urzędnicy i inni pracownicy sądowi	170
Rozdział 4. Kuratorzy sądowi	170
Rozdział 5. Biegli sądów powszechnych	171
Rozdział 6. Stali mediatorzy w sprawach rozpoznawanych przez sądy powszechne	172
Dział V. Finansowanie działalności sądów powszechnych	176
Rozdział 1. Budżet sądownictwa powszechnego	176
Rozdział 2. Gospodarka finansowa sądów	177
Dział VI. Przepis końcowy	180
Załączniki	181
Załącznik nr 1. Tabela funkcji oraz minimalna wysokość wskaźników udziału w przydziale spraw	181
Załącznik nr 2. Stawki wynagrodzenia zasadniczego w poszczególnych miejscach służbowych oraz mnożniki służące do ustalenia wysokości wynagrodzenia zasadniczego sędziów	182
Załącznik nr 3. Tabela funkcji i dodatkowych czynności służbowych oraz mnożników do ustalania wysokości dodatku funkcyjnego	183

Uzasadnienie projektu ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych	185
1. Potrzeba przygotowania projektu	185
2. Główne cele zmian	192
3. Dziedziny wymagające reform nieobjęte zmianami	193
4. Struktura ustawy objętej projektem	195
5. Zapewnienie niezależności i odrębności organizacyjnej sądownictwa powszechnego	196
6. Finansowanie działalności sądów powszechnych	201
7. Unowocześnienie organizacji i usprawnienie funkcjonowania sądów powszechnych	203

8. Otwarcie sądownictwa powszechnego na obywateli	212
9. Zwiększenie wpływu samorządu sędziowskiego na funkcjonowanie sądów	220
10. Zmiana statusu ustrojowego sędziów sądów powszechnych	225
11. Reforma przepisów regulujących odpowiedzialność dyscyplinarną sędziów	234
12. Inne główne zmiany	241

**PROJEKT USTAWY – PRAWO O USTROJU
SĄDÓW POWSZECHNYCH**

Ustawa

Prawo o ustroju sądów powszechnych

Dział I

Sądy powszechne

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1. § 1. Sądami powszechnymi są sądy powszechne sprawujące wymiar sprawiedliwości w zakresie nienależącym do sądów administracyjnych, sądów wojewodzkich oraz Sądu Najwyższego.

§ 2. Sądami powszechnymi wykonują również inne zadania z zakresu ochrony prawnej, powierzone w drodze ustaw lub przez wiążące Rzeczpospolitą Polską prawo międzynarodowe lub prawo stanowione przez organizację międzynarodową, jeżeli z wiążącej Rzeczpospolitą Polską umowy międzynarodowej wynika, że jest ono stosowane bezpośrednio.

Art. 2. § 1. Sądami powszechnymi są sądy rejonowe, sądy okręgowe oraz sądy apelacyjne.

§ 2. Sądami rejonowymi, okręgowymi oraz apelacyjnymi tworzy i znosi odrębna ustawa.

§ 3. Siedziby i obszary właściwości sądów rejonowych, okręgowych i apelacyjnych oraz zakres rozpoznawanych przez nie spraw określa odrębna ustawa.

§ 4. Ilekroć w dalszych przepisach jest mowa o sądach bez bliższego ich określenia, rozumie się przez to sądy powszechne.

Art. 3. § 1. Czynności z zakresu wymiaru sprawiedliwości wykonują sędziowie sądów powszechnych. Ilekroć w dalszych przepisach jest mowa o sędziach bez bliższego ich określenia, rozumie się przez to sędziów sądów powszechnych.

§ 2. Czynności z zakresu ochrony prawnej inne niż wymiar sprawiedliwości wykonują w sądach referendarze sądowi i starsi referendarze sądowi. Ilekroć w dalszych przepisach jest mowa o referendarzach sądowych, rozumie się przez to także starszych referendarzy sądowych.

§ 3. Czynności, o których mowa w § 2, mogą również wykonywać sędziowie, jeżeli ich wykonywanie przez referendarzy sądowych nie jest możliwe.

Art. 4. § 1. Obywatele biorą udział w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości przez uczestnictwo sędziów obywatelskich lub obywatelskich sędziów handlowych w rozpoznawaniu spraw przez sądy w składach kolegialnych w postępowaniu w pierwszej instancji, chyba że odrębne ustawy stanowią inaczej.

§ 2. Przy rozstrzygnięciu spraw sędziowie obywatelscy oraz obywatelscy sędziowie handlowi mają równe prawa z sędziami.

Art. 5. § 1. Sędziowie tworzą samorząd sędziowski.

§ 2. Samorząd sędziowski współpracuje z prezesami sądów przy wykonywaniu ich zadań i kontroluje ich działalność na zasadach określonych w ustawie.

Art. 6. § 1. Czynności podejmowane przez sądy w celu wykonywania zadań, o których mowa w art. 1, są monitorowane przez Krajową Radę Sądownictwa oraz prezesów sądów na zasadach określonych w ustawie.

§ 2. Monitorowanie czynności, o którym mowa w § 1, obejmuje rzetelność, sprawność i kulturę urzędowania.

§ 3. Środki służące zapewnieniu właściwego urzędowania sądów mogą być podejmowane tylko w przypadkach wskazanych w ustawie.

§ 4. Czynności z zakresu monitorowania i stosowania środków służących zapewnieniu właściwego urzędowania sądów nie mogą wkraczać w dziedzinę, w której sędziowie są niezawisli.

Art. 7. § 1. Działalność sądów mająca na celu zapewnienie odpowiednich warunków do wykonywania zadań, o których mowa w art. 1, należy do organów sądów.

§ 2. Organizacja działalności sądów, o której mowa w § 1, należy do Krajowej Rady Sądownictwa, chyba że ustawa stanowi inaczej.

§ 3. Czynności określone w § 2 Krajowa Rada Sądownictwa podejmuje na zasadach określonych w dziale I rozdziale 6 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2023 r. poz. 1270, ze zm.).

§ 4. Organizacja działalności sądów, o której mowa w § 1, należy do Ministra Sprawiedliwości wyłącznie w przypadkach wskazanych w ustawie.

§ 5. Informatyzacja działalności sądów, o której mowa w § 1, i informatyzacja postępowań sądowych, w tym stworzenie i utrzymanie koniecznej do tego infrastruktury, w zakresie określonym w przepisach szczególnych należy do zadań Instytutu Informatyzacji Sądownictwa.

Art. 8. § 1. Językiem urzędowym przed sądami jest język polski.

§ 2. Osoba niewładająca w wystarczającym stopniu językiem polskim ma prawo do występowania przed sądem w znanym przez nią języku i bezpłatnego korzystania z pomocy tłumacza.

§ 3. O przyznaniu tłumacza osobie, o której mowa w § 2, rozstrzyga sąd właściwy do rozpoznania sprawy w pierwszej instancji. Wniosek o przyznanie tłumacza zgłoszony w toku sprawy rozpoznaje sąd tej instancji, w której sprawa się toczy.

Rozdział 2 Organy sądów

Art. 9. Organami sądów są:

- 1) w sądzie rejonowym – prezes sądu i dyrektor sądu, z zastrzeżeniem art. 17 § 2;

- 2) w sądzie okręgowym – prezes sądu i dyrektor sądu;
- 3) w sądzie apelacyjnym – prezes sądu i dyrektor sądu.

Art. 10. § 1. Prezesa sądu wybiera zebranie sędziów tego sądu spośród sędziów mających w tym sądzie miejsce urzędowania.

§ 2. Kandydat na prezesa sądu składa przed głosowaniem oświadczenie na piśmie wyrażające zgodę na kandydowanie.

§ 3. Prezes sądu jest wybierany bezwzględną większością głosów. W przypadku nieuzyskania takiej większości przez żadnego z kandydatów, prezes sądu jest wybierany zwykłą większością głosów spośród dwóch kandydatów, którzy uzyskali największą liczbę głosów w poprzednim głosowaniu.

§ 4. Wiceprezesa sądu powołuje na wniosek prezesa sądu zebranie sędziów tego sądu spośród sędziów mających w nim miejsce urzędowania. Przepisy § 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 11. § 1. Prezes sądu oraz wiceprezes sądu pełnią funkcje przez okres trzech lat, najwyżej przez dwie kolejne kadencje, i nie mogą być wybrani do pełnienia funkcji prezesa oraz wiceprezesa tego sądu przed upływem trzech lat od zakończenia pełnienia funkcji.

§ 2. W przypadku podziału sądu lub połączenia sądów, przy obejmowaniu funkcji prezesa lub wiceprezesa w sądzie utworzonym wskutek podziału lub połączenia do okresu kadencji zalicza się okres pełnienia takiej samej funkcji w sądzie, który uległ podziałowi lub połączeniu.

Art. 12. § 1. Prezes lub wiceprezes sądu mogą być odwołani przez Krajową Radę Sądownictwa z urzędu albo na wniosek właściwego kolegium sędziów w przypadku:

- 1) rażącego lub uporczywego niewywiązywania się z obowiązków służbowych;
- 2) gdy dalszego pełnienia funkcji nie da się pogodzić z innymi powodów z dobrem wymiaru sprawiedliwości;
- 3) zmiany miejsca urzędowania, przeniesienia na inne miejsce urzędowania lub delegowania do pełnienia czynności poza miejscem urzędowania;
- 4) złożenia rezygnacji z pełnionej funkcji.

§ 2. Odwołanie prezesa albo wiceprezesa sądu z przyczyn określonych w § 1 pkt 1 i 2 następuje po zasięgnięciu opinii zebrania sędziów właściwego sądu. Informację o zamiarze odwołania, wraz z pisemnym uzasadnieniem, Krajowa Rada Sądownictwa przedstawia zebraniu właściwego sądu w celu uzyskania opinii i wyznacza termin zebrania.

§ 3. Występując o opinię, o której mowa w § 2, Krajowa Rada Sądownictwa może zawiesić prezesa albo wiceprezesa sądu w pełnieniu czynności. Przepis art. 14 § 2 stosuje się odpowiednio.

§ 4. Zebranie sędziów właściwego sądu wyraża opinię, o której mowa w § 2, po wysłuchaniu zainteresowanego prezesa lub wiceprezesa sądu; osoba ta nie uczestniczy w głosowaniu nad opinią.

§ 5. Negatywna opinia zebrania sędziów właściwego sądu jest dla Krajowej Rady Sądownictwa wiążąca, jeżeli uchwała w tej sprawie została podjęta większością dwóch trzecich głosów. Niewydanie opinii w terminie dwóch miesięcy od dnia przedstawienia przez Krajową Radę Sądownictwa informacji o zamiarze odwołania prezesa albo wiceprezesa sądu nie stoi na przeszkodzie odwołaniu.

§ 6. W przypadku złożenia przez prezesa albo wiceprezesa sądu rezygnacji z pełnionej funkcji w toku kadencji, Krajowa Rada Sądownictwa odwołuje go bez zasięgania opinii, o których mowa w § 2 i 5.

§ 7. Prezes sądu rejonowego może być odwołany także przez Krajową Radę Sądownictwa z urzędu albo na wniosek Ministra Sprawiedliwości w przypadku rażącego niewywiązywania się z obowiązków służbowych w zakresie nadzoru nad komornikami sądowymi działającymi przy tym sądzie. Przepisy § 2–6 stosuje się odpowiednio.

§ 8. Od uchwały Krajowej Rady Sądownictwa podjętej na podstawie § 1 pkt 1 i 2 oraz § 7 odwołanemu prezesowi sądu i odwołanemu wiceprezesowi sądu przysługuje odwołanie do Sądu Najwyższego.

Art. 13. § 1. Prezes sądu:

- 1) kieruje sądem i reprezentuje sąd na zewnątrz, z wyjątkiem spraw należących do kompetencji dyrektora sądu, a w szczególności:
 - a) kieruje działalnością sądu w zakresie właściwej organizacji czynności podejmowanych w celu wykonywania zadań, o których mowa w art. 1,

- b) co najmniej raz w roku określa potrzeby sądu konieczne dla zapewnienia warunków prawidłowego funkcjonowania i sprawnego wykonywania przez sąd zadań, o których mowa w art. 1, biorąc pod uwagę ich przewidywany zakres,
 - c) jest zwierzchnikiem służbowym sędziów, referendarzy sądowych, asystentów sędziów danego sądu oraz kierownika i specjalistów opiniodawczego zespołu sądowych specjalistów,
 - d) powierza sędziom i referendarzom sądowym pełnienie funkcji i zwalnia z ich pełnienia, chyba że ustawa stanowi inaczej;
- 2) dokonuje analizy orzecznictwa w kierowanym sądzie pod względem poziomu jego jednolitości oraz informuje sędziów o wynikach tej analizy, a w razie stwierdzenia istotnych rozbieżności w orzecznictwie informuje o nich Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego;
- 3) pełni inne czynności przewidziane w ustawie oraz przepisach odrębnych.

§ 2. W zakresie kierowania działalnością sądu, o której mowa w § 1, prezes sądu podlega prezesowi sądu przełożonego oraz Krajowej Radzie Sądownictwa.

Art. 14. § 1. Prezesa sądu zastępuje wiceprezes sądu, a w razie jego nieobecności – wyznaczony sędzia.

§ 2. Jeżeli prezes sądu nie został powołany, funkcję prezesa sądu wykonuje, przez okres nie dłuższy niż sześć miesięcy, wiceprezes sądu. W sądzie, w którym powołano więcej niż jednego wiceprezesa sądu, funkcję prezesa sądu wykonuje wiceprezes sądu najstarszy służbą. Jeżeli w sądzie nie został powołany wiceprezes sądu, funkcję prezesa sądu, przez okres nie dłuższy niż sześć miesięcy, wykonuje najstarszy służbą sędzia pełniący funkcję przewodniczącego wydziału w tym sądzie.

§ 3. Liczbę wiceprezesów sądu apelacyjnego ustala Krajowa Rada Sądownictwa, po zasięgnięciu opinii kolegium tego sądu, biorąc pod uwagę liczbę stanowisk sędziowskich w tym sądzie, liczbę monitorowanych sądów okręgowych i rejonowych oraz liczbę stanowisk sędziowskich i referendarskich w tych sądach.

§ 4. Liczbę wiceprezesów sądu okręgowego ustala Krajowa Rada Sądownictwa, po zasięgnięciu opinii kolegium sędziów okręgu, biorąc pod uwagę liczbę stanowisk sędziowskich i referendarskich w tym sądzie, liczbę monitorowanych sądów rejonowych oraz liczbę stanowisk sędziowskich i referendarskich w tych sądach.

§ 5. Liczbę wiceprezesów sądu rejonowego ustala kolegium sędziów apelacji, po zasięgnięciu opinii prezesa sądu rejonowego, biorąc pod uwagę liczbę stanowisk sędziowskich i referendarskich w sądzie rejonowym.

§ 6. W przypadku zmiany liczby stanowisk sędziowskich lub referendarskich w danym sądzie lub liczby i wielkości monitorowanych sądów okręgowych lub rejonowych, liczba wiceprezesów danego sądu może być ustalona ponownie.

Art. 15. § 1. Prezes sądu apelacyjnego corocznie do dnia 31 maja przedstawia sejmikom województwa właściwym dla obszaru apelacji informację o istotnych sprawach sądownictwa działającego na obszarze województwa.

§ 2. Sejmik województwa przeprowadza na sesji debatę nad informacją przedstawioną przez prezesa sądu apelacyjnego. W przypadku gdy informacja jest składana przez więcej niż jednego prezesa sądu apelacyjnego, debatę nad wszystkimi informacjami przeprowadza się na tej samej sesji.

§ 3. W sesji sejmiku województwa, o której mowa w § 2, może wziąć udział, z prawem do zabierania głosu, adwokat, notariusz, komornik sądowy, prokurator i radca prawny wskazany przez właściwy samorząd zawodowy działający na obszarze województwa.

Art. 16. § 1. Prezes sądu rejonowego corocznie do dnia 31 maja przedstawia radom powiatu właściwym dla okręgu sądu rejonowego informację o istotnych sprawach sądownictwa działającego na obszarze powiatu.

§ 2. Rada powiatu przeprowadza na sesji debatę nad informacją przedstawioną przez prezesa sądu rejonowego. W przypadku gdy informacja jest składana przez więcej niż jednego prezesa sądu rejonowego, debatę nad wszystkimi informacjami przeprowadza się na tej samej sesji.

§ 3. W sesji rady powiatu, o której mowa w § 2, może wziąć udział, z prawem do zabierania głosu, adwokat, notariusz, komornik sądowy, prokurator i radca prawny wskazany przez właściwy samorząd zawodowy działający na obszarze powiatu.

Art. 17. § 1. W sądzie apelacyjnym i w sądzie okręgowym powołuje się dyrektora sądu.

§ 2. W sądzie rejonowym można powołać dyrektora sądu, jeżeli uzasadniają to względy organizacyjne, a w szczególności wielkość sądu mierzona liczbą stanowisk sędziowskich i referendarskich oraz zatrudnionych w nim pracowników lub odległość od sądu okręgowego. W sądzie rejonowym, w którym nie powołuje się dyrektora sądu, zadania dyrektora sądu wykonuje dyrektor przełożonego sądu okręgowego, który przejmuje także prowadzenie gospodarki finansowej tego sądu.

§ 3. Krajowa Rada Sądownictwa jest zwierzchnikiem służbowym dyrektora sądu.

§ 4. Prezes sądu wykonuje w stosunku do dyrektora sądu czynności z zakresu prawa pracy, z wyjątkiem czynności zastrzeżonych dla Krajowej Rady Sądownictwa.

Art. 18. Dyrektor sądu:

- 1) kieruje działalnością sądu mającą na celu zapewnienie warunków techniczno-organizacyjnych oraz majątkowych niezbędnych do sprawowania wymiaru sprawiedliwości i wykonywania powierzonych zadań ochrony prawnej;
- 2) wykonuje zadania przypisane, na podstawie odrębnych przepisów, kierownikowi jednostki w zakresie finansowym, gospodarczym, kontroli finansowej, gospodarowania mieniem Skarbu Państwa oraz audytu wewnętrznego w tych obszarach;
- 3) jest zwierzchnikiem służbowym i dokonuje czynności z zakresu prawa pracy oraz reprezentuje sąd w tym zakresie wobec pracowników sądu, z wyłączeniem sędziów, referendarzy sądowych, kuratorów zawodowych, asystentów sędziów oraz kierowników i specjalistów opiniodawczych zespołów sądowych specjalistów;
- 4) określa, w porozumieniu z prezesem sądu, rozmieszczenie i liczbę poszczególnych stanowisk w wydziałach sądu, na których są

- zatrudniani pracownicy sądu, z wyłączeniem sędziów, referendarzy sądowych, kuratorów zawodowych i asystentów sędziów;
- 5) reprezentuje Skarb Państwa w zakresie nabytego i powierzonego sądowni mienia Skarbu Państwa i w zakresie zadań sądu;
 - 6) dysponuje rachunkami depozytowymi Ministra Finansów, o których mowa w art. 83a ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, z wyłączeniem rachunków, na których zostały zdeponowane sumy depozytowe powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury, z zastrzeżeniem art. 83a ust. 2 tej ustawy.

Art. 19. § 1. Dyrektora sądu zatrudnia się na podstawie powołania. Dyrektora sądu powołuje i odwołuje Krajowa Rada Sądownictwa po przeprowadzeniu konkursu, o którym mowa w art. 20.

§ 2. Przed powołaniem dyrektora sądu Krajowa Rada Sądownictwa zasięga informacji o kandydacie z Krajowego Rejestru Karnego.

§ 3. W razie potrzeby Krajowa Rada Sądownictwa wyznacza, spośród pracowników sądu, osobę pełniącą obowiązki dyrektora sądu do czasu jego powołania.

§ 4. Krajowa Rada Sądownictwa może powołać zastępcę dyrektora sądu, jeżeli przemawiają za tym szczególne względy, w tym wielkość sądu i zakres jego zadań. Przepisy § 1 i 3 stosuje się odpowiednio.

§ 5. Jeżeli nie powołano zastępcy dyrektora sądu, dyrektor sądu, po uzyskaniu zgody Krajowej Rady Sądownictwa, wyznacza spośród pracowników sądu osobę upoważnioną do wykonywania zadań dyrektora sądu w określonym czasie i zakresie.

Art. 20. § 1. Na stanowisko dyrektora sądu lub zastępcy dyrektora sądu może być powołana osoba, która spełnia następujące warunki:

- 1) korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich;
- 2) posiada tytuł zawodowy magistra albo równorzędny, o których mowa w ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2023 r. poz. 742, ze zm.);
- 3) posiada wiedzę w zakresie zarządzania instytucjami publicznymi, finansów publicznych, prowadzenia inwestycji i gospodarowania mieniem Skarbu Państwa;

- 4) ma co najmniej pięcioletni staż pracy, w tym co najmniej dwuletni na stanowisku kierowniczym;
- 5) nie została skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub przestępstwo skarbowe;
- 6) nie była karana zakazem pełnienia funkcji związanych z dysponowaniem środkami publicznymi, o którym mowa w art. 31 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych (Dz.U. z 2021 r. poz. 289, ze zm.);
- 7) nie jest przeciwko niej prowadzone postępowanie o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub przestępstwo skarbowe.

§ 2. W celu wyłonienia kandydatów na stanowiska dyrektora sądu i zastępcy dyrektora sądu konkurs zarządza i przeprowadza Krajowa Rada Sądownictwa.

§ 3. Krajowa Rada Sądownictwa publikuje ogłoszenie o konkursie na wolne stanowisko dyrektora albo zastępcy dyrektora na swojej stronie podmiotowej w Biuletynie Informacji Publicznej, zwanym dalej „Biuletynem”. Ogłoszenie powinno zawierać oznaczenie stanowiska, wymagane kwalifikacje, wykaz niezbędnych dokumentów, miejsce i termin składania wniosków, zakres konkursu i kryteria ocen.

§ 4. Informacje o kandydatach, którzy zgłosili się do konkursu, stanowią informację publiczną, w zakresie objętym wymaganiami określonymi w ogłoszeniu o konkursie.

§ 5. Po upływie terminu do składania dokumentów, określonego w ogłoszeniu o konkursie, Krajowa Rada Sądownictwa niezwłocznie publikuje w Biuletynie listę kandydatów, którzy spełniają wymagania formalne określone w tym ogłoszeniu. Lista ta zawiera imię i nazwisko kandydata oraz jego miejsce zamieszkania w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2023 r. poz. 1610, ze zm.).

§ 6. Konkurs przeprowadza komisja konkursowa powołana przez Krajową Radę Sądownictwa spośród jej członków. W skład komisji wchodzi prezes sądu, w którym jest wolne stanowisko dyrektora lub zastępcy dyrektora, a jeżeli sądem tym jest sąd rejonowy – także prezes właściwego sądu okręgowego.

§ 7. W toku konkursu sprawdzeniu podlegają kwalifikacje, wiedza, predyspozycje oraz umiejętności niezbędne do wykonywania zadań na stanowisku dyrektora albo zastępcy dyrektora sądu.

§ 8. Członkowie komisji konkursowej mają obowiązek zachowania w tajemnicy informacji dotyczących osób kandydujących na stanowisko dyrektora albo zastępcy dyrektora sądu, uzyskanych w czasie konkursu.

§ 9. Po przeprowadzeniu konkursu komisja konkursowa:

- 1) ustala wynik konkursu, wskazując kolejność kandydatów na stanowisko dyrektora albo zastępcy dyrektora sądu lub podając przyczyny braku wyboru kandydata;
- 2) zawiadamia, drogą elektroniczną, osoby, które kandydowały na stanowisko dyrektora albo zastępcy dyrektora sądu, o wynikach konkursu.

§ 10. Po zakończeniu konkursu Krajowa Rada Sądownictwa udostępnia osobie, która kandydowała na stanowisko dyrektora albo zastępcy dyrektora sądu, na jej wniosek, informacje o jej indywidualnych wynikach.

§ 11. W przypadku braku wyboru kandydata Krajowa Rada Sądownictwa ponownie zarządza konkurs.

§ 12. Krajowa Rada Sądownictwa określi, w drodze uchwały:

- 1) organizację, sposób i tryb przeprowadzania konkursu;
 - 2) skład komisji konkursowej;
 - 3) kryteria oceny kwalifikacji, wiedzy, predyspozycji oraz umiejętności osoby kandydującej na stanowisko dyrektora albo kierownika finansowego sądu;
 - 4) zakres informacji udostępnianych osobie kandydującej i sposób ich udostępniania
- uwzględniając potrzebę zapewnienia obiektywności wyboru, sprawnego przeprowadzenia konkursu, wszechstronnej oceny kwalifikacji kandydatów, a także powszechnego dostępu do konkursu oraz jawności prac komisji konkursowej.

Art. 21. § 1. Dyrektorowi sądu i zastępcy dyrektora sądu przysługuje wynagrodzenie zasadnicze, którego wysokość ustala Krajowa Rada Sądownictwa.

§ 2. Krajowa Rada Sądownictwa może przyznać dyrektorowi sądu lub zastępcy dyrektora sądu dodatek specjalny z tytułu okresowego zwiększenia obowiązków lub zadań, a także nagrodę za szczególne osiągnięcia w pracy.

§ 3. Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Sądownictwa, określi w drodze rozporządzenia:

- 1) wysokość wynagrodzenia zasadniczego dyrektora sądu oraz zastępcy dyrektora sądu;
- 2) sposób ustalania wysokości dodatku specjalnego oraz nagrody za szczególne osiągnięcia w pracy, które mogą być przyznane dyrektorowi sądu lub zastępcy dyrektora sądu

– uwzględniając rodzaj i zakres powierzanych im zadań, w szczególności wielkość jednostki organizacyjnej, w której zadania są wykonywane.

Art. 22. § 1. Ze stanowiskiem dyrektora sądu oraz zastępcy dyrektora sądu nie można łączyć przynależności do partii politycznych ani pełnienia funkcji publicznych.

§ 2. Do dyrektora sądu oraz zastępcy dyrektora sądu stosuje się odpowiednio przepisy art. 6–7, art. 9–11 oraz art. 14a–18 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury (Dz.U. z 2018 r. poz. 577). Do ustalania uprawnień do dodatku za wieloletnią pracę i nagrody jubileuszowej stosuje się zasady określone w przepisach wydanych na podstawie art. 14 ust. 1 tej ustawy.

Rozdział 3

Samorząd sędziowski

Art. 23. Organami samorządu sędziowskiego są:

- 1) zebrania sędziów sądu rejonowego, sądu okręgowego i sądu apelacyjnego;
- 2) zgromadzenie przedstawicieli sędziów apelacji;
- 3) kolegium sędziów okręgu;
- 4) kolegium sędziów apelacji;
- 5) kolegium sądu apelacyjnego.

Art. 24. § 1. Zebranie sędziów sądu składa się ze wszystkich sędziów mających miejsce urzędowania w tym sądzie.

§ 2. Przewodniczącym zebrania jest prezes sądu. W przypadku nieobecności prezesa sądu obowiązki przewodniczącego pełni najstarszy służbą wiceprezes sądu albo sędzia mający miejsce urzędowania w tym sądzie.

§ 3. Zebranie sędziów sądu zbiera się co najmniej raz w roku. Zebranie zwołuje prezes tego sądu z własnej inicjatywy albo na wniosek jednej piątej liczby sędziów uprawnionych do udziału w zebraniu lub na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, nie później niż w ciągu miesiąca od złożenia wniosku. W przypadku nieobecności prezesa sądu lub braku rozpatrzenia wniosku w terminie miesiąca zebranie sędziów może zwołać wiceprezes sądu albo najstarszy służbą sędzia mający miejsce urzędowania w tym sądzie.

§ 4. O terminie zebrania zawiadamia się sędziów z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem, przedstawiając planowany porządek obrad.

§ 5. Do podjęcia uchwał jest wymagana obecność co najmniej połowy sędziów uprawnionych do udziału w zebraniu. Uchwały zapadają bezwzględną większością głosów. Głosowanie jest tajne w sprawach osobowych sędziów, a ponadto jeżeli żądanie takie zgłosi chociażby jeden z uczestników zebrania.

Art. 25. § 1. Zebranie sędziów sądu realizuje zadania określone w ustawach, w szczególności:

- 1) wysłuchuje corocznej informacji prezesa sądu o działalności sądu oraz wyraża opinię w tym zakresie;
- 2) wybiera delegatów na zgromadzenie przedstawicieli sędziów apelacji;
- 3) wybiera członka kolegium sędziów okręgu;
- 4) wybiera członka kolegium sędziów apelacji;
- 5) może wyrazić opinię o sprawozdaniu, o którym mowa w art. 68 § 4, sporządzonym przez dyrektora danego sądu w zakresie powierzonych mu zadań.

§ 2. Oddanie głosu w wyborach członków, o których mowa w § 1 pkt 2, następuje przez wskazanie jednego kandydata lub kilku kandydatów

w liczbie nie wyższej niż liczba wybieranych delegatów. Wybrani zostają kandydaci, którzy uzyskali kolejno największą liczbę głosów. Jeżeli dwóch lub więcej kandydatów uzyskało równą liczbę głosów, w wyniku czego nie jest możliwe wybranie członków w odpowiedniej liczbie, przeprowadza się ponowne głosowanie z udziałem kandydatów uzyskujących równą liczbę głosów.

§ 3. Oddanie głosu w wyborach członków, o których mowa w § 1 pkt 3 i 4, następuje przez wskazanie jednego kandydata na liście wszystkich zgłoszonych. Wybrany zostaje kandydat, który uzyskał największą liczbę głosów. Jeżeli dwóch lub więcej kandydatów uzyskało równą liczbę głosów, przeprowadza się ponowne głosowanie z udziałem tylko tych kandydatów.

§ 4. Wybór członków, o których mowa w § 1 pkt 2–4, następuje na okres trzech lat.

§ 5. W zebraniu sędziów sądu, na którym ma być wyrażona opinia o sprawozdaniu, o którym mowa w art. 64 § 4, uczestniczy dyrektor sądu.

§ 6. W przypadku wygaśnięcia kadencji członka w wyniku złożenia rezygnacji, rozwiązania albo wygaśnięcia jego stosunku służbowego, przejścia lub przeniesienia go w stan spoczynku albo zamiany lub przeniesienia na inne miejsce urzędowania, albo delegowania na inne stanowisko, członkiem zostaje kandydat, który uzyskał kolejno największą liczbę głosów w głosowaniu, o którym mowa w § 2 i 3. W braku takiego kandydata przeprowadza się wybory uzupełniające. Nowo wybrany członek pełni funkcję do końca kadencji członka, którego zastąpił.

Art. 26. § 1. Zgromadzenie przedstawicieli sędziów apelacji składa się z prezesa sądu apelacyjnego i sędziów wybieranych przez zebrania sędziów sądów działających na obszarze apelacji, w liczbie odpowiadającej liczbie jednej dziesiątej sędziów mających miejsce urzędowania w danym sądzie zaokrąglonej w górę.

§ 2. Przewodniczącym zgromadzenia przedstawicieli sędziów apelacji jest prezes sądu apelacyjnego. W razie nieobecności prezesa sądu obowiązki przewodniczącego pełni najstarszy służbą członek zgromadzenia.

§ 3. Członkowie zgromadzenia przedstawiciele sędziów apelacji są obowiązani brać udział w posiedzeniach zgromadzenia.

§ 4. Sędziowie niebędący członkami zgromadzenia przedstawiciele sędziów apelacji mogą brać udział w posiedzeniach zgromadzenia, bez prawa głosu i wyboru.

§ 5. Do podjęcia uchwał zgromadzenia przedstawiciele sędziów apelacji jest wymagana obecność co najmniej połowy wszystkich członków zgromadzenia. Uchwały zapadają bezwzględną większością głosów. Głosowanie jest tajne w sprawach osobowych sędziów, a ponadto jeżeli żądanie takie zgłosi chociażby jeden z obecnych członków zgromadzenia.

§ 6. Zgromadzenie przedstawiciele sędziów apelacji zbiera się co najmniej raz w roku; posiedzenia zgromadzenia zwołuje prezes sądu apelacyjnego z własnej inicjatywy lub na wniosek kolegium sędziów apelacji, kolegium sędziów okręgu, jednej piątej liczby członków zgromadzenia albo na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, nie później niż w ciągu miesiąca od złożenia wniosku. W przypadku nieobecności prezesa sądu apelacyjnego lub braku rozpatrzenia wniosku w terminie miesiąca posiedzenie może zwołać najstarszy służbą członek zgromadzenia.

§ 7. O terminie zgromadzenia zawiadamia się z co najmniej dwutygodniowym wyprzedzeniem, przedstawiając planowany porządek obrad, a jeżeli w porządku obrad przewidziano ocenę kandydatów na stanowiska sędziowskie, zarządza się przesłanie sporządzonych ocen kwalifikacji kandydatów drogą elektroniczną do wiadomości członków zgromadzenia przedstawiciele sędziów apelacji.

§ 8. W zgromadzeniu przedstawiciele sędziów apelacji, na którym ma być wyrażona opinia o sprawozdaniu, o którym mowa w art. 68 § 3, uczestniczy dyrektor sądu apelacyjnego.

Art. 27. Zgromadzenie przedstawiciele sędziów apelacji realizuje zadania określone w ustawach, w szczególności:

- 1) opiniuje kandydatów na stanowiska sędziów sądów działających na obszarze apelacji;
- 2) opiniuje sędziów ubiegających się o objęcie miejsca urzędowania w sądzie apelacyjnym lub w sądach okręgowych działających na obszarze apelacji;

- 3) wyraża opinię o sprawozdaniu z oceny działalności sądów, o której mowa w art. 68 § 1, sporządzonej przez prezesa sądu apelacyjnego;
- 4) wyraża opinię o sprawozdaniu, o którym mowa w art. 68 § 3, sporządzanym przez dyrektora sądu apelacyjnego.

Art. 28. § 1. Kolegium sędziów okręgu składa się z:

- 1) prezesa sądu okręgowego;
- 2) członków w liczbie odpowiadającej liczbie sądów w obszarze okręgu sądu okręgowego.

§ 2. Członka kolegium wybiera zebranie sędziów każdego sądu z obszaru okręgu sądu okręgowego spośród sędziów mających miejsce urzędowania w danym sądzie.

§ 3. Przewodniczącym kolegium sędziów okręgu jest prezes sądu okręgowego, a w razie jego nieobecności – najstarszy służbą członek kolegium.

§ 4. Uchwały zapadają większością głosów. Do podjęcia uchwały jest wymagana obecność co najmniej połowy wszystkich członków kolegium. W przypadku równej liczby głosów, przesądza głos przewodniczącego, a jeżeli prezes sądu okręgowego nie bierze udziału w głosowaniu – przesądza głos najstarszego służbą członka kolegium.

§ 5. Głosowanie jest tajne w sprawach osobowych sędziów, a ponadto jeżeli żądanie takie zgłosi chociażby jeden z obecnych członków kolegium sędziów okręgu.

§ 6. W uzasadnionych przypadkach przewodniczący kolegium może zarządzić przeprowadzenie głosowania w trybie obiegowym. Głosowanie jest wówczas jawne. Głosowanie w trybie obiegowym jest ważne, jeżeli w terminie wyznaczonym na zajęcie stanowiska głos odda co najmniej połowa członków kolegium.

§ 7. Kolegium sędziów okręgu zbiera się w zależności od potrzeb. Posiedzenia kolegium zwołuje prezes sądu okręgowego z własnej inicjatywy lub na wniosek jednej trzeciej liczby członków kolegium.

§ 8. W posiedzeniu kolegium sędziów okręgu, na którym ma być wyrażona opinia o projekcie planu finansowego, o którym mowa w art. 299 § 1, uczestniczy dyrektor sądu okręgowego.

Art. 29. Kolegium sędziów okręgu realizuje zadania określone w ustawie, a ponadto:

- 1) wyraża opinię w sprawie powołania do pełnienia funkcji rzecznika prasowego albo powierzenia obowiązków rzecznika prasowego w sądzie okręgowym oraz wyraża opinię w sprawie zwolnienia z pełnienia tej funkcji albo wykonywania tych obowiązków;
- 2) rozpatruje wnioski wynikające z wizytacji i lustracji sądów;
- 3) rozpatruje coroczne informacje prezesów sądów rejonowych działających w okręgu dotyczące podejmowania czynności z zakresu monitorowania urzędowania sądów i stosowania środków służących zapewnieniu właściwego toku urzędowania;
- 4) wyraża opinię o projektach planów finansowych, o których mowa w art. 299 § 1;
- 5) wyraża opinię w sprawach osobowych sędziów mających miejsce urzędowania w sądzie okręgowym albo w sądach rejonowych okręgu;
- 6) wypowiada się w przypadkach zachowań sędziów naruszających zasady etyki;
- 7) wyraża opinię w innych sprawach przedstawionych przez prezesa sądu okręgowego, prezesa sądu apelacyjnego lub Krajową Radę Sądownictwa;
- 8) współpracuje z samorządami zawodowymi adwokatów, notariuszy, komorników sądowych, prokuratorów i radców prawnych działającymi w obszarze sądu okręgowego.

Art. 30. § 1. Kolegium sędziów apelacji składa się z:

- 1) prezesa sądu apelacyjnego;
- 2) prezesów sądów okręgowych z obszaru apelacji;
- 3) członków w liczbie odpowiadającej liczbie sądów w obszarze apelacji.

§ 2. Członka kolegium wybiera zebranie sędziów każdego sądu z obszaru apelacji spośród sędziów mających miejsce urzędowania w danym sądzie.

§ 3. Przewodniczącym kolegium sędziów apelacji jest prezes sądu apelacyjnego, a w razie jego nieobecności – najstarszy służbą członek kolegium.

§ 4. Do kolegium sędziów apelacji stosuje się odpowiednio przepisy art. 28 § 4–7.

§ 5. W posiedzeniu kolegium sędziów apelacji, na którym ma być wyrażona opinia o projekcie planu finansowego, o którym mowa w art. 299 § 1, uczestniczy dyrektor sądu apelacyjnego.

Art. 31. § 1. Kolegium sędziów apelacji realizuje zadania określone w ustawie, a ponadto:

- 1) wyraża opinię w sprawie powołania do pełnienia funkcji rzecznika prasowego albo powierzenia obowiązków rzecznika prasowego w sądzie apelacyjnym oraz wyraża opinię w sprawie zwolnienia z pełnienia tej funkcji albo wykonywania tych obowiązków;
- 2) rozpatruje wnioski wynikające z wizytacji i lustracji sądów;
- 3) rozpatruje coroczne informacje prezesa sądu apelacyjnego i prezesów sądów okręgowych działających w obszarze apelacji dotyczące podejmowania czynności z zakresu monitorowania urzędowania sądów i stosowania środków służących zapewnieniu właściwego toku urzędowania;
- 4) wyraża opinię o projekcie planu finansowego, o którym mowa w art. 299 § 1;
- 5) wypowiada się w przypadkach zachowań sędziów naruszających zasady etyki;
- 6) wyraża opinię w innych sprawach przedstawionych przez prezesa sądu apelacyjnego lub Krajową Radę Sądownictwa;
- 7) współpracuje z samorządami zawodowymi adwokatów, notariuszy, komorników sądowych, prokuratorów i radców prawnych działającymi w obszarze apelacji.

§ 2. Kolegium sędziów apelacji może zasięgnąć opinii zgromadzenia przedstawicieli sędziów apelacji.

Art. 32. § 1. Kolegium sądu apelacyjnego składa się z prezesa sądu apelacyjnego i trzech do pięciu członków, wybieranych przez zebranie sędziów sądu apelacyjnego spośród sędziów mających miejsce urzędowania w tym sądzie.

§ 2. Liczbę członków kolegium pochodzących z wyboru ustala zebranie sędziów sądu apelacyjnego.

§ 3. Przewodniczącym kolegium sądu apelacyjnego apelacji jest prezes tego sądu, a w razie jego nieobecności – najstarszy służbą członek kolegium.

§ 4. Do kolegium sądu apelacyjnego stosuje się odpowiednio przepisy art. 28 § 4–7.

Art. 33. Kolegium sądu apelacyjnego wyraża opinię w sprawach osobowych sędziów mających miejsce urzędowania w sądzie apelacyjnym i realizuje inne zadania określone w ustawie.

Art. 34. § 1. Krajowa Rada Sądownictwa może zwołać kongres przedstawicieli sędziów sądów powszechnych w celu zasięgnięcia opinii w istotnych sprawach sądownictwa oraz funkcjonowania systemu ochrony prawnej.

§ 2. Krajowa Rada Sądownictwa zwołuje kongres przedstawicieli sędziów na wniosek większości zgromadzeń przedstawicieli sędziów apelacji.

§ 3. Przedstawiciele biorących udział w kongresie wybierają zgromadzenia przedstawicieli sędziów apelacji w liczbie nie wyższej niż jedna pięćdziesiąta liczby sędziów tego okręgu.

§ 4. Krajowa Rada Sądownictwa w drodze uchwały określa regulamin działania kongresu przedstawicieli sędziów sądów powszechnych.

Rozdział 4

Organizacja sądów

Art. 35. § 1. Sądy dzielą się na wydziały.

§ 2. Osoby pozostające ze sobą w stosunku pokrewieństwa w linii prostej albo powinowactwa w linii prostej lub w stosunku przysposobienia albo we wspólnym pożyciu, małżonkowie oraz rodzeństwo nie mogą być sędziami lub referendarzami sądowymi w tym samym wydziale sądu.

Art. 36. § 1. Wydziałem kieruje przewodniczący wydziału, którym jest prezes albo wiceprezes sądu lub inny sędzia.

§ 2. Przewodniczącym wydziału ksiąg wieczystych, wydziału gospodarczego do spraw rejestru zastawów oraz wydziału gospodarczego do spraw Krajowego Rejestru Sądowego jest referendarz sądowy.

Art. 37. § 1. Funkcję przewodniczącego wydziału w sądzie apelacyjnym powierza prezes sądu po uzyskaniu pozytywnej opinii kolegium tego sądu.

§ 2. Funkcję przewodniczącego wydziału w sądzie okręgowym i w sądzie rejonowym powierza prezes właściwego sądu po uzyskaniu pozytywnej opinii kolegium sędziów okręgu.

§ 3. Funkcję przewodniczącego wydziału powierza się na czas określony nie dłuższy niż trzy lata, z możliwością ponownego jej powierzenia na kolejny okres nieprzekraczający trzech lat.

§ 4. Prezes sądu może zwolnić z funkcji przewodniczącego wydziału przed upływem okresu, na który powierzono funkcję, po zasięgnięciu opinii właściwego kolegium. Przed zasięgnięciem opinii prezes sądu poucza przewodniczącego o możliwości złożenia wyjaśnień na piśmie, w terminie czternastu dni od dnia otrzymania pouczenia.

§ 5. W przypadku łączenia funkcji przewodniczącego wydziału z funkcją prezesa albo wiceprezesa sądu, funkcję przewodniczącego wydziału powierza się na okres odpowiadający kadencji prezesa albo wiceprezesa sądu.

§ 6. Prezes sądu może powierzyć sędziemu funkcję zastępcy przewodniczącego wydziału na wniosek przewodniczącego wydziału. W wydziale ksiąg wieczystych oraz wydziale gospodarczym do spraw z zakresu rejestru zastawów albo Krajowego Rejestru Sądowego funkcję zastępcy przewodniczącego wydziału powierza się referendarzowi sądowemu. Przepisy § 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 38. W sądzie rejonowym można tworzyć wydziały:

- 1) cywilny – do spraw z zakresu prawa cywilnego;
- 2) karny – do spraw z zakresu prawa karnego;
- 3) rodzinny i nieletnich – do spraw z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, spraw dotyczących demoralizacji i czynów karalnych nieletnich, leczenia osób uzależnionych od alkoholu oraz od środków odurzających i psychotropowych oraz spraw

należących do sądu opiekuńczego na podstawie odrębnych ustaw;

- 4) pracy, ubezpieczeń społecznych albo pracy i ubezpieczeń społecznych – do spraw odpowiednio z zakresu prawa pracy lub z zakresu ubezpieczeń społecznych;
- 5) gospodarczy – do spraw gospodarczych oraz innych spraw z zakresu prawa gospodarczego i cywilnego należących do sądu gospodarczego na podstawie odrębnych ustaw;
- 6) ksiąg wieczystych – do prowadzenia ksiąg wieczystych.

Art. 39. W sądzie okręgowym można tworzyć wydziały:

- 1) cywilny – do spraw z zakresu prawa cywilnego, spraw z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, spraw dotyczących leczenia osób uzależnionych od alkoholu oraz od środków odurzających i psychotropowych, spraw należących do sądu opiekuńczego na podstawie odrębnych ustaw oraz spraw dotyczących demoralizacji i czynów karalnych nieletnich;
- 2) rodzinny – do spraw z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, spraw dotyczących leczenia osób uzależnionych od alkoholu oraz od środków odurzających i psychotropowych, spraw należących do sądu opiekuńczego na podstawie odrębnych ustaw oraz spraw dotyczących demoralizacji i czynów karalnych nieletnich;
- 3) karny – do spraw z zakresu prawa karnego oraz spraw zgodności z prawdą oświadczeń lustracyjnych;
- 4) pracy, ubezpieczeń społecznych albo pracy i ubezpieczeń społecznych – do spraw odpowiednio z zakresu prawa pracy lub z zakresu ubezpieczeń społecznych;
- 5) gospodarczy – do spraw gospodarczych oraz innych spraw z zakresu prawa gospodarczego i cywilnego należących do sądu gospodarczego na podstawie odrębnych ustaw;
- 6) kontroli danych telekomunikacyjnych, pocztowych i internetowych – do spraw związanych z kontrolą pozyskiwania danych telekomunikacyjnych, pocztowych i internetowych przez Policję, Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Straż Graniczną, Centralne Biuro Antykorupcyjne, Służbę Ochrony Państwa, Służbę Celno-Skarbową, Inspektorat Wewnętrzny Służby Więziennej i Biuro Nadzoru Wewnętrznego;

- 7) własności intelektualnej – do spraw z zakresu własności intelektualnej, także należących do właściwości miejscowej sądów okręgowych.

Art. 40. § 1. Sąd apelacyjny dzieli się na wydziały:

- 1) cywilny – do spraw z zakresu prawa cywilnego, prawa rodzinnego i opiekuńczego, jak również do spraw gospodarczych oraz innych spraw z zakresu prawa gospodarczego i cywilnego należących do sądu gospodarczego na podstawie odrębnych ustaw;
- 2) karny – do spraw z zakresu prawa karnego oraz spraw zgodności z prawdą oświadczeń lustracyjnych;
- 3) pracy i ubezpieczeń społecznych – do spraw z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych.

§ 2. W sądzie apelacyjnym może być utworzony wydział cywilny i własności intelektualnej do spraw z zakresu prawa cywilnego, prawa rodzinnego i opiekuńczego, spraw gospodarczych oraz innych spraw z zakresu prawa gospodarczego i cywilnego należących do sądu gospodarczego na podstawie odrębnych ustaw, jak również do spraw z zakresu własności intelektualnej, także należących do właściwości kilku sądów apelacyjnych.

Art. 41. W sądach mogą być tworzone wydziały inne niż wymienione w art. 38–40.

Art. 42. Krajowa Rada Sądownictwa tworzy i znosi wydziały w drodze uchwały, mając na względzie potrzebę zapewnienia racjonalnej organizacji sądownictwa, w szczególności przez dostosowanie liczby, rodzaju i wielkości wydziałów do obciążenia wpływem spraw, właściwą skalę etatyżacji, ekonomię postępowania sądowego oraz konieczność prawidłowego monitorowania urzędowania sądu, w celu zagwarantowania realizacji prawa obywatela do rozpoznania jego sprawy w rozsądnym terminie; w uchwale o utworzeniu wydziału należy określić jego siedzibę, obszar właściwości oraz zakres spraw przekazanych do rozpoznawania.

Art. 43. § 1. Krajowa Rada Sądownictwa gromadzi i przetwarza dane o ruchu spraw w sądach powszechnych i na tej podstawie tworzy

mapę dostępności ochrony prawnej udzielanej przez te sądy (mapa sądownictwa powszechnego).

§ 2. Krajowa Rada Sądownictwa określa, w drodze uchwały, dane niezbędne do stworzenia mapy sądownictwa powszechnego, mając na uwadze konieczność pozyskania informacji umożliwiających określenie w szczególności:

- 1) liczby sędziów i referendarzy sądowych pełniących czynności orzecznicze;
- 2) liczby spraw przydzielanych do rozpoznania sędziom i referendarzom sądowym;
- 3) stopnia obciążenia sędziów i referendarzy sądowych obowiązkami orzeczniczymi, w tym z uwzględnieniem wagi spraw określonej przez system ważenia spraw;
- 4) stopnia wykonania przez sędziów i referendarzy sądowych pensum orzeczniczego, o którym mowa w art. 156 § 2;
- 5) liczby nowych stanowisk sędziowskich i referendarskich koniecznej do zapewnienia efektywnego wykonywania przez sądy zadań, o których mowa w art. 1;
- 6) szybkości postępowania w sprawach rozpoznawanych przez sądy;
- 7) liczby urzędników sądowych i asystentów sędziów zatrudnionych w sądach;
- 8) liczby urzędników sądowych i asystentów sędziów koniecznej do zapewnienia efektywnego wykonywania przez sądy zadań, o których mowa w art. 1.

§ 3. Krajowa Rada Sądownictwa do dnia 31 maja każdego roku udostępnia na stronie internetowej mapę sądownictwa powszechnego według stanu na dzień 31 grudnia poprzedniego roku.

Art. 44. § 1. Krajowa Rada Sądownictwa, mając na względzie racjonalne wykorzystanie kadr sądownictwa powszechnego oraz potrzeby wynikające z obciążenia zadaniami poszczególnych sądów, przydziela nowe stanowiska sędziowskie poszczególnym sądom.

§ 2. W razie zwolnienia stanowiska sędziowskiego w sądzie działającym na obszarze danej apelacji przez sądu apelacyjnego, w terminie czternastu dni od dnia zwolnienia stanowiska, zawiadamia o tym

Krajową Radę Sądownictwa. Krajowa Rada Sądownictwa, na podstawie kryteriów, o których mowa w § 1, oraz mając na względzie zapewnienie stanowisk sędziowskich egzaminowanym aplikantom aplikacji sędziowskiej:

- 1) przydziela stanowisko danemu albo innemu sądowi, albo
- 2) stanowisko znosi.

§ 3. W razie planowanego zwolnienia stanowiska sędziowskiego w sądzie działającym na obszarze danej apelacji przez sędziego, który przechodzi w stan spoczynku po osiągnięciu wymaganego wieku, prezes sądu apelacyjnego, nie później niż na sześć miesięcy przed zwolnieniem stanowiska, zawiadamia o tym Krajową Radę Sądownictwa. Przepis § 2 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.

§ 4. O wolnych stanowiskach sędziowskich Krajowa Rada Sądownictwa obwieszcza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”. W obwieszczeniu wskazuje się sąd, w którym zostanie wyznaczone miejsce urzędowania sędziego, i rodzaj spraw przydzielonych do rozpoznania w tym sądzie.

§ 5. O wolnym stanowisku sędziowskim nie obwieszcza się, jeżeli jego obsadzenie następuje w trybie określonym w art. 136.

Art. 45. Minister Sprawiedliwości, w drodze zarządzenia, tworzy i znosi punkty kontaktowe Europejskiej Sieci Sądowej w sprawach cywilnych, handlowych oraz karnych.

Rozdział 5

Koordynatorzy działający w sądach okręgowych

Art. 46. § 1. W sądzie okręgowym działa koordynator do spraw mediacji, który wykonuje działania na rzecz rozwoju mediacji, zapewnia sprawną komunikację pomiędzy sędziami i mediatorami oraz stałymi mediatorami, a także współpracuje przy organizowaniu spotkań informacyjnych.

§ 2. Koordynator do spraw mediacji wykonuje zadania, o których mowa w § 1, również w sądach rejonowych na obszarze właściwości danego sądu okręgowego.

§ 3. Koordynatora do spraw mediacji powołuje na czteroletnią kadencję prezes sądu okręgowego, w drodze zarządzenia, na podstawie wniosku kolegium sędziów okręgu wskazującego kandydata spośród sędziów tego okręgu.

Art. 47. § 1. W okręgu sądowym działa koordynator do spraw współpracy międzynarodowej i praw człowieka w sprawach cywilnych.

§ 2. W zakresie dotyczącym współpracy międzynarodowej, prawa europejskiego i praw człowieka w sprawach cywilnych, w szczególności praw dziecka i praw rodziny, koordynator do spraw współpracy międzynarodowej i praw człowieka w sprawach cywilnych:

- 1) udziela sędziom, referendarzom sądowym i asystentom sędziów, na ich wniosek, informacji:
 - a) o zasadach i trybie uzyskania informacji o prawie i praktyce państwa obcego,
 - b) z zakresu techniki pracy oraz wykonywania czynności administracji sądowej istotnych dla prawidłowego przygotowania wniosku o pomoc prawną oraz orzeczeń podlegających wzajemnemu uznawaniu,
 - c) o zasadach i trybie współpracy w ramach Europejskiej Sieci Sądowej w sprawach cywilnych i handlowych,
 - d) o zasadach i trybie ustalenia organu właściwego w państwie obcym do wykonania wniosku o pomoc prawną lub udzielenie informacji dotyczącej stanu realizacji tego wniosku,
 - e) o sposobie uzyskania informacji o treści standardów wynikających z Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz.U. z 1993 r. poz. 284, ze zm.);
- 2) wspomaga osoby pełniące funkcję punktów kontaktowych Europejskiej Sieci Sądowej w sprawach cywilnych i handlowych w realizacji ich zadań;
- 3) informuje prezesa właściwego sądu lub przewodniczącego właściwego wydziału o celowości zorganizowania narady sędziów i referendarzy sądowych, w szczególności w celu przedstawienia zagadnień prawnych budzących wątpliwości oraz zagadnień, w których orzecznictwo jest niejednolite, a także w celu zapewnienia przestrzegania standardów wynikających z Konwencji

o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., oraz może brać w niej udział;

- 4) informuje prezesa właściwego sądu o potrzebie analizy orzecznictwa i ewentualnego wystąpienia z informacją, o której mowa w art. 13 § 1 pkt 2;
- 5) informuje sędziów, referendarzy sądowych i asystentów sędziów o istotnym bieżącym orzecznictwie Sądu Najwyższego i organów międzynarodowych;
- 6) kontroluje aktualność informacji umieszczonych na stronach internetowych sądu.

§ 3. Koordynator do spraw współpracy międzynarodowej i praw człowieka w sprawach cywilnych wykonuje zadania, o których mowa w § 2, we wszystkich sądach na obszarze właściwości danego sądu okręgowego.

§ 4. Koordynatorowi do spraw współpracy międzynarodowej i praw człowieka w sprawach cywilnych udostępnia się akta sądowe w celu wykonywania przez niego zadań, o których mowa w § 2.

§ 5. Koordynator do spraw współpracy międzynarodowej i praw człowieka w sprawach cywilnych wchodzi w skład Europejskiej Sieci Sądowej w sprawach cywilnych i handlowych.

§ 6. Koordynatora do spraw współpracy międzynarodowej i praw człowieka w sprawach cywilnych powołuje na czteroletnią kadencję prezes sądu okręgowego, w drodze zarządzenia, na podstawie wniosku kolegium sędziów okręgu wskazującego kandydata spośród sędziów okręgu wyróżniających się wiedzą z zakresu współpracy międzynarodowej, prawa europejskiego i praw człowieka w sprawach cywilnych, w szczególności praw dziecka i praw rodziny oraz wykazujących odpowiednią znajomość języków obcych.

Art. 48. § 1. W okręgu sądowym działa koordynator do spraw współpracy międzynarodowej i praw człowieka w sprawach karnych.

§ 2. W zakresie dotyczącym współpracy międzynarodowej, prawa europejskiego i praw człowieka w sprawach karnych koordynator do spraw współpracy międzynarodowej i praw człowieka w sprawach karnych:

- 1) udziela sędziom, referendarzom sądowym i asystentom sędziów na ich wnioski informacji:
 - a) o zasadach i trybie uzyskania informacji o prawie i praktyce państwa obcego,
 - b) z zakresu techniki pracy oraz wykonywania czynności administracji sądowej istotnych dla prawidłowego przygotowania wniosku o pomoc prawną, europejskiego nakazu aresztowania oraz innych orzeczeń podlegających wzajemnemu uznawaniu,
 - c) o zasadach i trybie współpracy w ramach Europejskiej Sieci Sądowej,
 - d) o zasadach i trybie ustalenia organu właściwego w państwie obcym do wykonania wniosku o pomoc prawną lub udzielenia informacji dotyczącej stanu realizacji tego wniosku,
 - e) o zasadach i trybie ustalenia organu właściwego w państwie obcym do wykonania europejskiego nakazu aresztowania lub innego orzeczenia podlegającego wzajemnemu uznawaniu lub udzielenia informacji dotyczącej stanu realizacji tego nakazu lub orzeczenia,
 - f) o sposobie uzyskania informacji o treści standardów wynikających z Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r.;
- 2) informuje prezesa właściwego sądu lub przewodniczącego właściwego wydziału o celowości zorganizowania narady sędziów i referendarzy sądowych, w szczególności w celu przedstawienia zagadnień prawnych budzących wątpliwości oraz zagadnień, w których orzecznictwo jest niejednolite, a także w celu zapewnienia przestrzegania standardów wynikających z Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., oraz może brać w niej udział;
- 3) informuje prezesa właściwego sądu o potrzebie analizy orzecznictwa i ewentualnego wystąpienia z informacją, o której mowa w art. 13 § 1 pkt 2;
- 4) informuje sędziów, referendarzy sądowych i asystentów sędziów o istotnym bieżącym orzecznictwie Sądu Najwyższego i organów międzynarodowych;

5) kontroluje aktualność informacji umieszczonych na stronach internetowych sądu.

§ 3. Koordynator do spraw współpracy międzynarodowej i praw człowieka w sprawach karnych wykonuje zadania, o których mowa w § 2, we wszystkich sądach na obszarze właściwości danego sądu okręgowego.

§ 4. Koordynatorowi do spraw współpracy międzynarodowej i praw człowieka w sprawach karnych udostępnia się akta sądowe w celu wykonywania przez niego zadań, o których mowa w § 2.

§ 5. Koordynatora do spraw współpracy międzynarodowej i praw człowieka w sprawach karnych powołuje na czteroletnią kadencję prezes sądu okręgowego, w drodze zarządzenia, na podstawie wniosku kolegium sędziów okręgu wskazującego kandydata spośród sędziów okręgu wyróżniających się wiedzą z zakresu współpracy międzynarodowej, prawa europejskiego i praw człowieka oraz wykazujących odpowiednią znajomość języków obcych.

Rozdział 6

Monitorowanie urzędowania sądów

Art. 49. § 1. Prezes sądu apelacyjnego monitoruje urzędowanie sądu apelacyjnego i sądów okręgowych działających w apelacji.

§ 2. Prezes sądu okręgowego monitoruje urzędowanie sądu okręgowego oraz sądów rejonowych działających w okręgu sądowym.

§ 3. Prezes sądu rejonowego monitoruje urzędowanie sądu rejonowego.

§ 4. W zakresie czynności, o których mowa w § 1–3, prezes sądu podlega prezesowi sądu przełożonego i Krajowej Radzie Sądownictwa.

Art. 50. § 1. Krajowa Rada Sądownictwa niezwłocznie zawiadamia prezesa sądu, a w razie potrzeby także prezesa sądu przełożonego, o stwierdzonych uchybieniach w działaniu sądu.

§ 2. Prezes sądu przełożonego niezwłocznie zawiadamia prezesa podległego sądu o stwierdzonych uchybieniach w działaniu tego sądu.

§ 3. W razie stwierdzenia istotnych uchybień w działaniu sądu, prezes tego sądu niezwłocznie zawiadamia o stwierdzonych uchybieniach

prezesa sądu przełożonego, a prezes sądu apelacyjnego – Krajową Radę Sądownictwa; równocześnie prezes sądu informuje o działaniach podjętych w celu usunięcia uchybień.

Art. 51. § 1. Czynności z zakresu monitorowania urzędowania sądu prezes sądu może powierzyć sędziemu wizytatorowi, a także wiceprezesowi sądu i przewodniczącemu wydziału.

§ 2. Osoby monitorujące urzędowanie sądu mają prawo wglądu w czynności sądów, mogą żądać wyjaśnień oraz być obecne na rozprawie toczącej się z wyłączeniem jawności.

§ 3. Czynności z zakresu monitorowania urzędowania sądów, o których mowa w art. 53 § 1 pkt 4, prezes sądu może powierzyć inspektorowi do spraw biurowości.

Art. 52. § 1. Sędziego wizytatora w sądzie apelacyjnym powołuje prezes sądu apelacyjnego, na okres czterech lat, po uzyskaniu pozytywnej opinii kolegium sędziów apelacji, spośród sędziów mających miejsce urzędowania w sądzie apelacyjnym i wyróżniających się wysokim poziomem wiedzy prawniczej.

§ 2. Sędziego wizytatora w sądzie okręgowym powołuje prezes sądu okręgowego na okres czterech lat, po uzyskaniu pozytywnej opinii kolegium sędziów okręgu, spośród sędziów mających miejsce urzędowania w sądzie okręgowym lub w sądzie rejonowym w okręgu i wyróżniających się wysokim poziomem wiedzy prawniczej.

§ 3. Funkcję wizytatora w tym samym sądzie można pełnić co najwyżej przez dwie kadencje. Objęcie funkcji wizytatora w innym sądzie nie może nastąpić wcześniej niż po upływie sześciu lat od zakończenia poprzedniej kadencji.

§ 4. Liczbę sędziów wizytatorów w sądzie apelacyjnym i w sądzie okręgowym ustala Krajowa Rada Sądownictwa na wniosek prezesa właściwego sądu.

§ 5. Właściwe kolegium sędziów na wniosek prezesa sądu albo Krajowej Rady Sądownictwa odwołuje wizytatora przed upływem kadencji w przypadku nienależytego wywiązywania się z obowiązków służbowych.

Art. 53. § 1. Prezes sądu, w ramach monitorowania urzędowania sądu, w szczególności bada:

- 1) rzetelność i kulturę urzędowania sądów;
- 2) sprawność postępowania w poszczególnych sprawach;
- 3) prawidłowość przydzielania sędziom i referendarzom sądowym spraw oraz równomiernego obciążenia ich pracą;
- 4) działalność sekretariatu wydziału.

§ 2. Czynnościami z zakresu monitorowania urzędowania sądów wykonywanymi przez prezesa sądu apelacyjnego i prezesa sądu okręgowego są ponadto:

- 1) wizytacja obejmująca pełną działalność z zakresu urzędowania sądu lub wydziału sądu;
- 2) lustracja obejmująca wybrane zagadnienia z zakresu urzędowania sądu lub wydziału sądu.

Art. 54. § 1. Wizytacje poszczególnych wydziałów sądu zarządza prezes sądu stosownie do potrzeb, w szczególności przy uwzględnieniu wyników monitorowania urzędowania sądów.

§ 2. Wizytacje wydziałów sądu apelacyjnego przeprowadzają sędziowie wizytatorzy powołani w sądzie apelacyjnym.

§ 3. Wizytacje wydziałów sądu okręgowego oraz sądu rejonowego przeprowadzają sędziowie wizytatorzy powołani w sądzie okręgowym.

§ 4. Wizytacji wydziału sądu nie może przeprowadzać sędzia wizytator będący małżonkiem, krewnym albo powinowatym jednego z sędziów przydzielonych do wydziału lub pozostający z jednym z sędziów w takim stosunku prawnym lub faktycznym, że może to budzić uzasadnione wątpliwości co do bezstronności sędziego wizytatora.

§ 5. O planowanej wizytacji oraz lustracji zawiadamia się prezesa sądu i przewodniczącego wydziału co najmniej na trzydzieści dni przed przystąpieniem do jej przeprowadzenia.

Art. 55. Sąd Najwyższy lub inny sąd rozpoznający środki zaskarżenia w przypadku stwierdzenia w działaniu sądu, który wydał zaskarżone orzeczenie, uchybień z zakresu urzędowania sądu podlegających monitorowaniu zawiadamia o tym właściwego prezesa sądu, a w uzasadnionych przypadkach także prezesa sądu przełożonego.

Art. 56. § 1. Sąd apelacyjny lub sąd okręgowy jako sąd odwoławczy w razie stwierdzenia przy rozpoznawaniu sprawy oczywistej obrazy przepisów, niezależnie od innych uprawnień, wytyka uchybienie właściwemu sądowi. Przed wytknięciem uchybienia poucza się sędziego wchodzącego w skład sądu orzekającego w pierwszej instancji o możliwości złożenia na piśmie wyjaśnień w terminie siedmiu dni. Stwierdzenie i wytknięcie uchybienia nie wpływa na rozstrzygnięcie sprawy.

§ 2. O wytknięciu uchybienia sąd apelacyjny lub sąd okręgowy, o którym mowa w § 1, zawiadamia prezesa właściwego sądu, a w przypadkach poważniejszych uchybień – także Krajową Radę Sądownictwa.

§ 3. Sędzia wchodzący w skład sądu orzekającego w pierwszej instancji może wnieść odwołanie od tego postanowienia do Sądu Najwyższego w terminie czternastu dni od dnia doręczenia postanowienia zawierającego wytknięcie uchybienia.

§ 4. Sąd Najwyższy po rozpoznaniu odwołania utrzymuje w mocy zaskarżone postanowienie albo uchyla je w całości lub w części.

§ 5. Odpis prawomocnego postanowienia zawierającego wytknięcie uchybienia dołącza się do akt osobowych sędziego wraz z odwołaniem i wyjaśnieniami złożonymi przez sędziego.

§ 6. Po upływie pięciu lat od dnia uprawomocnienia się postanowienia zawierającego wytknięcie uchybienia prezes sądu z urzędu zarządza usunięcie z akt osobowych dokumentów, o których mowa w § 5. Jednocześnie z usunięciem dokumentów z akt osobowych wszelkie dane dotyczące wytknięcia uchybienia usuwa się z wykazu służbowego, o którym mowa w art. 132 § 1. Jeżeli jednak w tym okresie stwierdzono kolejną oczywistą obrazę przepisów przy rozpoznawaniu sprawy przez sąd odwoławczy, skutkującą wytknięciem uchybienia, lub wydano zalecenie, o którym mowa w art. 60, dopuszczalne jest tylko jednoczesne usunięcie wszystkich dokumentów i danych.

Art. 57. Krajowa Rada Sądownictwa określi w drodze uchwały szczegółowy tryb monitorowania urzędowania sądów, a także sposób dokumentowania czynności z tego zakresu, mając na uwadze zapewnienie ich sprawności i skuteczności.

Rozdział 7

Środki służące zapewnieniu właściwego urzędowania sądów

Art. 58. § 1. Prezes sądu apelacyjnego podejmuje środki służące zapewnieniu właściwego urzędowania sądu apelacyjnego oraz sądów okręgowych działających na obszarze apelacji.

§ 2. Prezes sądu okręgowego podejmuje środki służące zapewnieniu właściwego urzędowania sądu okręgowego oraz sądów rejonowych działających w okręgu sądowym.

§ 3. Prezes sądu rejonowego podejmuje środki służące zapewnieniu właściwego urzędowania sądu rejonowego.

§ 4. W zakresie czynności, o których mowa w § 1–3, prezes sądu podlega prezesowi sądu przełożonego i Krajowej Radzie Sądownictwa.

§ 5. Podejmowanie środków służących zapewnieniu właściwego urzędowania sądu prezes sądu może powierzyć wiceprezesowi sądu lub przewodniczącemu wydziału.

Art. 59. § 1. Prezes sądu lub przewodniczący wydziału może w porozumieniu z sędzią podejmować wszelkie czynności, które są konieczne do zapewnienia właściwego urzędowania sądu, z zastrzeżeniem art. 6 § 4.

§ 2. Czynności, o których mowa w § 1, mogą w szczególności obejmować:

- 1) określenie uchybień lub ustalenie ich przyczyn;
- 2) narady dotyczące stwierdzonych uchybień lub ich przyczyn;
- 3) opracowanie planu działań służących usunięciu uchybień lub ich przyczyn;
- 4) określenie szkoleń przydatnych do podwyższenia kwalifikacji zawodowych sędziego.

§ 3. Wyniki czynności podejmowanych na podstawie § 1 i 2 są stwierdzane na piśmie, które podpisuje sędzia oraz prezes sądu lub przewodniczący wydziału.

Art. 60. § 1. W przypadku nieosiągnięcia porozumienia z sędzią co do podjęcia czynności służących zapewnieniu właściwego urzędowania sądu lub niewykonania przez sędziego czynności objętych porozumieniem prezes sądu lub przewodniczący wydziału może z zastrzeżeniem art. 6 § 4:

- 1) zobowiązać sędziego do usunięcia uchybienia lub jego skutków;
- 2) podjąć czynności z zakresu urzędowania, jeżeli z mocy ustawy należą do obowiązków sędziowskich.

§ 2. Prezes sądu lub przewodniczący wydziału doręcza sędziemu pisemne zalecenie zastosowania się do czynności podjętych na podstawie § 1.

§ 3. Zalecenie, o którym mowa w § 2, nie może zostać wydane, jeżeli upłynął rok od dnia, w którym prezes sądu albo przewodniczący wydziału dowiedział się o wystąpieniu uchybienia.

Art. 61. § 1. Sędzia nie może, powołując się na zasadę niezawisłości sędziowskiej, uchylić się od wykonania zalecenia dotyczącego czynności służących zapewnieniu właściwego urzędowania sądu, jeżeli z mocy ustawy należą do obowiązków sędziowskich lub dotyczą rzetelności, sprawności lub kultury urzędowania.

§ 2. Sędzia, którego dotyczy zalecenie, może w terminie siedmiu dni od dnia jego otrzymania wnieść do prezesa sądu pisemne zastrzeżenie.

§ 3. W przypadku złożenia zastrzeżenia prezes sądu w terminie siedmiu dni uchyla zalecenie lub inną podjętą czynność albo przekazuje sprawę do rozpoznania sądowi dyscyplinarnemu, zawiadamiając sędziego o sposobie rozpatrzenia zastrzeżenia. Złożenie zastrzeżenia wstrzymuje wykonanie zalecenia.

§ 4. Sąd dyscyplinarny rozpatruje zastrzeżenie niezwłocznie po wysłuchaniu sędziego i prezesa sądu, chyba że nie jest możliwe przeprowadzenie wysłuchania w terminie miesiąca. Po rozpatrzeniu zastrzeżenia sąd dyscyplinarny utrzymuje w mocy zalecenie albo inną podjętą czynność lub je zmienia albo uchyla w całości lub w części.

§ 5. Do akt osobowych sędziego dołącza się odpis pisma zawierającego stwierdzenie uchybienia i zalecenie, jednak nie wcześniej niż po bezskutecznym upływie terminu do złożenia zastrzeżenia, a w przy-

padku jego złożenia – po uprawomocnieniu się uchwały sądu dyscyplinarnego odmawiającej uwzględnienia zastrzeżenia. W takim przypadku do akt osobowych sędziego dołącza się także odpis pisma zawierającego zastrzeżenie oraz odpis uchwały sądu dyscyplinarnego odmawiającej uwzględnienia zastrzeżenia. Jeżeli zastrzeżenie sędziego zostało uwzględnione, dokumentów dotyczących zalecenia nie dołącza się do akt osobowych sędziego i nie dokonuje się wzmianki w wykazie służbowym, o którym mowa w art. 132 § 1.

§ 6. Po upływie trzech lat od dnia wydania zalecenia prezes sądu, z urzędu, zarządza usunięcie z akt osobowych sędziego dokumentów, o których mowa w § 5. Jednocześnie z usunięciem dokumentów z akt osobowych wszelkie dane dotyczące zalecenia usuwa się z wykazu służbowego, o którym mowa w art. 132 § 1. Jeżeli jednak w tym okresie stwierdzono kolejne uchybienie w zakresie urzędowania sądu, skutkujące wydaniem zalecenia, lub wyknięto uchybienie w trybie art. 56, dopuszczalne jest tylko jednoczesne usunięcie wszystkich dokumentów i danych.

Rozdział 8

Rozpatrywanie skarg i wniosków

Art. 62. § 1. Skargi i wnioski rozpatruje się bez zbędnej zwłoki, nie później jednak niż w terminie miesiąca od daty ich wpływu.

§ 2. Skargi i wnioski, w zakresie dotyczącym działalności sądów, w dziedzinie, w której sędziowie są niezawiśli, a referendarze sądowi są niezależni, pozostawia się bez rozpatrzenia. Organ sądu, do którego taka skarga lub wniosek zostały skierowane, zawiadamia skarżącego o przyczynach nierozpatrzenia skargi.

§ 3. Skargi i wnioski dotyczące treści czynności sądu i referendarza sądowego należących do dziedziny, o której mowa w § 2, oraz dotyczące czynności sądu podlegających zaskarżeniu są niezwłocznie przekazywane do akt postępowania, którego dotyczą, o czym zawiadamia się skarżącego lub wnioskodawcę.

§ 4. Skargi lub wnioski zawierające treści znieważające lub słowa powszechnie uznawane za obelżywe pozostawia się bez rozpatrzenia, zawiadamiając o tym skarżącego lub wnioskodawcę, z podaniem przyczyny pozostawienia skargi lub wniosku bez rozpatrzenia.

§ 5. W przypadku uznania skargi lub wniosku za bezzasadne, ponownie wniesione skargi lub wnioski bez wskazania nowych okoliczności pozostawia się bez rozpatrzenia i bez zawiadamiania o tym skarżącego lub wnioskodawcy, jeżeli został o tym pouczone w odpowiedzi na uprzednio rozpoznane w tej sprawie skargę lub wnioski.

Art. 63. § 1. Organem właściwym do rozpatrzenia skargi lub wniosku dotyczących działalności sądu jest prezes sądu.

§ 2. Jeżeli skarga lub wniosek dotyczą działalności sądu okręgowego i sądu rejonowego, organem właściwym do ich rozpatrzenia jest prezes sądu okręgowego. Jeżeli skarga lub wniosek dotyczą działalności sądu apelacyjnego i sądu okręgowego, organem właściwym do ich rozpatrzenia jest prezes sądu apelacyjnego.

§ 3. Organem właściwym do rozpatrzenia skargi dotyczącej działalności prezesa sądu rejonowego jest prezes sądu okręgowego, działalności prezesa sądu okręgowego – prezes sądu apelacyjnego, a działalności prezesa sądu apelacyjnego – Krajowa Rada Sądownictwa.

§ 4. Organem właściwym do rozpatrzenia skargi dotyczącej rzeczników dyscyplinarnych działających przy sądach apelacyjnych jest Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych, a skargi dotyczącej działalności Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych i jego Zastępców – Krajowa Rada Sądownictwa.

§ 5. Skarga dotycząca działalności sądów skierowana do innych organów władzy publicznej podlega przekazaniu do rozpatrzenia organom, o których mowa w § 1–4.

Art. 64. Jeżeli skarga lub wniosek dotyczy urzędowania sądu, organ właściwy do ich rozpatrzenia, uznając skargę lub wniosek za uzasadnione, podejmuje czynności z zakresu monitorowania urzędowania sądu lub stosuje środki służące zapewnieniu właściwego toku tego urzędowania, lub zleca ich zastosowanie.

Art. 65. Skarga w zakresie, w jakim zawiera wniosek o pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności dyscyplinarnej, podlega niezwłocznie przekazaniu właściwemu rzecznikowi dyscyplinarnemu. Rzecznik, po wstępnym ustaleniu okoliczności podniesionych w skardze,

może podjąć czynności wyjaśniające z własnej inicjatywy. O sposobie załatwienia skargi rzecznik dyscyplinarny zawiadamia skarżącego oraz organ, który przekazał mu skargę. W przypadku wszczęcia postępowania dyscyplinarnego i złożenia wniosku o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej do sądu dyscyplinarnego, rzecznik dyscyplinarny zawiadamia o tych czynnościach skarżącego. Przepisów art. 204 § 7, 8 i 10 nie stosuje się.

Rozdział 9

Ewaluacja działalności sądów

Art. 66. § 1. Ewaluacja działalności sądów obejmuje analizę całości kształtu działalności sądów, w tym niezwiązanej ze sprawowaniem wymiaru sprawiedliwości i wykonywaniem innych zadań z zakresu ochrony prawnej.

§ 2. Ewaluację działalności sądów przeprowadza Krajowa Rada Sądownictwa na podstawie sprawozdań z oceny działalności sądów sporządzanych zgodnie z art. 68.

§ 3. Ocena działalności sądów uwzględnia kryteria ustalone przez Krajową Radę Sądownictwa.

Art. 67. Ewaluacja działalności sądów przez Krajową Radę Sądownictwa polega w szczególności na:

- 1) ustalaniu kryteriów i zasad oceny działalności sądów w sposób zapewniający weryfikację wykonywania przez ich prezesów sądów i dyrektorów sądów zadań wynikających z ustawy oraz przepisów odrębnych;
- 2) badaniu sprawozdań z oceny działalności sądów, o których mowa w art. 68 § 1 i 3;
- 3) podejmowaniu działań określonych w art. 43.

Art. 68. § 1. Prezes sądu apelacyjnego sporządza sprawozdanie z oceny działalności sądów działających na obszarze apelacji w zakresie powierzonych mu zadań, którą po zaopiniowaniu przez zgromadzenie przedstawicieli sędziów apelacji przedkłada Krajowej Radzie Sądownictwa, nie później niż do końca kwietnia każdego roku.

Sprawozdanie obejmuje rok kalendarzowy poprzedzający jego sporządzenie.

§ 2. Podstawą sporządzenia sprawozdania, o którym mowa w § 1, są sprawozdania częściowe z oceny poszczególnych sądów działających na obszarze apelacji opracowane w terminie do 15 marca każdego roku przez prezesów sądów rejonowych i prezesów sądów okręgowych, w zakresie powierzonych im zadań.

§ 3. Dyrektor sądu apelacyjnego sporządza sprawozdanie z oceny działalności sądów działających na obszarze apelacji w zakresie powierzonych mu zadań, które po zaopiniowaniu przez zgromadzenie przedstawicieli sędziów apelacji przedkłada Krajowej Radzie Sądownictwa, nie później niż do końca kwietnia każdego roku. Sprawozdanie obejmuje rok kalendarzowy poprzedzający jego sporządzenie.

§ 4. Podstawą sporządzenia sprawozdania, o którym mowa w § 3, są sprawozdania częściowe z oceny poszczególnych sądów działających na obszarze apelacji sporządzane w terminie do 15 marca każdego roku przez dyrektorów sądów rejonowych i dyrektorów sądów okręgowych w zakresie powierzonych im zadań.

§ 5. Krajowa Rada Sądownictwa określi w drodze uchwały kryteria i zasady oceny działalności sądów, o których mowa w art. 67 pkt 1, a także szczegółowy tryb sporządzania sprawozdań z oceny działalności sądów, w tym sprawozdań częściowych z działalności sądów rejonowych i sądów okręgowych, mając na uwadze zapewnienie sprawności i skuteczności ewaluacji.

Rozdział 10

Ogólne przepisy o czynnościach sądów

Art. 69. § 1. W składzie sądu może brać udział tylko jeden sędzia mający miejsce urzędowania w innym sądzie.

§ 2. W tym samym składzie sądu nie mogą brać udziału osoby, o których mowa w art. 35 § 2.

§ 3. Sędziego w jego czynnościach może zastąpić sędzia tego samego sądu, a także sędzia delegowany na podstawie art. 139 § 1 pkt 1.

Art. 70. § 1. Sprawy są przydzielane sędziom losowo, w ramach poszczególnych kategorii spraw, chyba że sprawa podlega przydzieleniu sędziemu pełniącemu dyżur.

§ 2. Przydział spraw w ramach poszczególnych kategorii jest równy z uwzględnieniem ich wagi, chyba że został zmniejszony z uwagi na funkcję pełnioną przez sędziego, uczestniczenie w przydziale spraw innej kategorii lub z innych przyczyn przewidzianych ustawą.

§ 3. Przewodniczący wydziału określa przed przydziałem wagę sprawy, stosując kryteria określone w systemie ważenia spraw ustanowionym przez Krajową Radę Sądownictwa. Po przydzieleniu sprawy prezes sądu na wniosek referenta złożony przed podjęciem w sprawie pierwszej czynności może zmienić wagę sprawy.

§ 4. Przepisy § 1–3 stosuje się odpowiednio do przydziału spraw referendarzom sądowym.

§ 5. Sprawy z zakresu prawa opiekuńczego i nieletnich oraz inne sprawy należące do sądu opiekuńczego mogą być przydzielane według kryterium terytorialnego.

§ 6. Krajowa Rada Sądownictwa w drodze uchwały może określić szczególne zasady przydziału w sprawach rejestrowych, wieczysto-księgowych oraz związanych z wykonaniem orzeczeń, mając na uwadze sprawność postępowania oraz konieczność zapewnienia równomiernego obciążenia pracą sędziów i referendarzy sądowych.

§ 7. Krajowa Rada Sądownictwa udostępnia na stronie internetowej istotne informacje dotyczące działania systemu losowego przydziału spraw z wyłączeniem informacji, które mają znaczenie dla bezpieczeństwa tego systemu.

Art. 71. § 1. Zakres spraw przydzielanych sędziemu może zostać zmniejszony ze względu na pełnione przez niego funkcje do określonego wskaźnika procentowego udziału w przydziale.

§ 2. Funkcje, z tytułu których przysługuje uprawnienie do zmniejszenia przydziału spraw, oraz minimalną wysokość wskaźnika, o którym mowa w § 1, określa załącznik nr 1 do ustawy.

§ 3. W granicach przewidzianych w załączniku do ustawy, o którym mowa w § 2, wysokość zmniejszonego wskaźnika udziału w przydzia-

le spraw określa na wniosek prezesa właściwego sądu kolegium sędziów okręgu, a w przypadku sędziów mających miejsce urzędowania w sądzie apelacyjnym – kolegium sędziów apelacji, mając na uwadze zakres obowiązków sędziego związanych z powierzoną mu funkcją.

§ 4. Kolegium sędziów nie może odmówić ustalenia zmniejszonego wskaźnika udziału w przydziale spraw w stosunku do sędziego pełniącego funkcję, z tytułu której nie przysługuje dodatek, o którym mowa w art. 171 § 3.

§ 5. Przepisów § 3 i 4 nie stosuje się do sędziego będącego członkiem Krajowej Rady Sądownictwa, sędziego delegowanego do pełnienia obowiązków dyrektora lub zastępcy dyrektora Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury, Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych, Zastępców Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych oraz sędziego delegowanego do Biura Krajowej Rady Sądownictwa. W tym przypadku wysokość zmniejszonego wskaźnika udziału w przydziale spraw w granicach przewidzianych w załączniku do ustawy, o którym mowa w § 2, określa Krajowa Rada Sądownictwa, mając na uwadze zakres obowiązków związanych z powierzoną funkcją.

§ 6. W razie zbiegu podstaw do zmniejszenia wskaźników udziału w przydziale spraw uwzględnia się wskaźnik najniższy.

Art. 72. Przydział spraw określonej kategorii może nie być równy i uwzględniać specjalizację sędziów, jeżeli w pisemnym oświadczeniu wyrazi na to zgodę większość dwóch trzecich sędziów uczestniczących w przydziale tych spraw.

Art. 73. § 1. Prezes sądu może zarządzić przydzielenie dodatkowego sędziego do sprawy, jeżeli istnieje prawdopodobieństwo, że będzie ona trwać dłuższy czas. W razie potrzeby można przydzielić dwóch dodatkowych sędziów, wskazując kolejność, w której będą oni wstępować do udziału w naradzie i głosowaniu.

§ 2. Dodatkowi sędziowie są wyłaniany w drodze losowania.

§ 3. Dodatkowy sędzia bierze udział w naradzie i głosowaniu, jeżeli jeden z sędziów nie może uczestniczyć w składzie sądu.

Art. 74. § 1. Zmiana składu sądu może nastąpić tylko w przypadku niemożności rozpoznania sprawy w dotychczasowym składzie albo długotrwałej przeszkody w rozpoznaniu sprawy w takim składzie. Przepisy art. 69 i 70 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Jeżeli konieczne jest podjęcie czynności w sprawie, w szczególności gdy wynika to z odrębnych przepisów lub przemawia za tym względem na sprawność postępowania, a skład sądu, któremu została przydzielona sprawa, nie może jej podjąć, czynność ta jest podejmowana przez skład sądu wyznaczony zgodnie z planem zastępstw, a jeżeli czynność nie jest objęta planem zastępstw – przez skład sądu wyznaczony zgodnie z art. 69 i 70.

§ 3. Decyzje w sprawach, o których mowa w § 1 i 2, podejmuje prezes sądu albo upoważniony przez niego sędzia na wniosek przewodniczącego wydziału, chyba że prezes sam pełni tę funkcję.

§ 4. Zmiana lub przeniesienie sędziego na inne miejsce urzędowania albo delegowanie do innego sądu oraz zakończenie delegowania nie stanowi przeszkody do podejmowania przez niego czynności w sprawach przydzielonych w dotychczasowym miejscu urzędowania albo miejscu pełnienia służby, aż do ich zakończenia.

§ 5. Na wniosek sędziego kolegium sędziów apelacji właściwego dla dotychczasowego miejsca urzędowania może zwolnić sędziego z obowiązku rozpoznania części lub wszystkich spraw, w szczególności w razie znacznej odległości od tego sądu do nowego miejsca urzędowania sędziego lub miejsca jego delegowania, a także przy uwzględnieniu stopnia zaawansowania rozpoznawanych spraw. Przed podjęciem uchwały kolegium zasięga opinii prezesów właściwych sądów.

§ 6. Przepisy § 4 i 5 stosuje się odpowiednio w przypadku przeniesienia do innego wydziału tego samego sądu.

Art. 75. § 1. Prezes sądu apelacyjnego w sądzie apelacyjnym po uzyskaniu pozytywnej opinii kolegium sądu apelacyjnego, a prezes sądu okręgowego w sądzie okręgowym i prezes sądu rejonowego w sądzie rejonowym po uzyskaniu pozytywnej opinii kolegium sędziów okręgu ustalają podział czynności, który określa:

- 1) przydział sędziów i referendarzy sądowych do wydziałów sądu;
- 2) zakres obowiązków sędziów i referendarzy sądowych oraz sposób ich uczestniczenia w przydziale spraw;
- 3) plan dyżurów oraz zastępstw sędziów i referendarzy sądowych – przy uwzględnieniu specjalizacji sędziów i referendarzy sądowych w rozpoznawaniu poszczególnych rodzajów spraw, konieczności zapewnienia właściwego rozmieszczenia sędziów i referendarzy sądowych w wydziałach sądu i równomiernego rozłożenia ich obowiązków oraz potrzeby zagwarantowania właściwego toku urzędowania sądu, w tym sprawnego postępowania.

§ 2. Sędziów, którzy ukończyli aplikację sędziowską i zdali egzamin sędziowski, przydziela się do wydziałów zgodnie z wyborem dokonanym w trybie art. 33a ust. 5 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury (Dz.U. z 2022 r. poz. 217, ze zm.).

§ 3. Sędziów obejmujących urząd oraz sędziów zmieniających miejsce urzędowania w przypadku obwieszczenia o wolnym stanowisku sędziowskim w sądzie wyższego rzędu przydziela się do wydziału właściwego dla spraw wskazanych w obwieszczeniu.

§ 4. Do wydziału ksiąg wieczystych oraz wydziału gospodarczego do spraw rejestru zastawów przydziela się wyłącznie referendarzy sądowych, chyba że nie jest to możliwe.

§ 5. Jeżeli do wydziałów, o których mowa w § 4, przydzielono wyłącznie referendarzy sądowych, czynności, do których referendarze nie są uprawnieni, włącza się do zakresu obowiązków sędziów orzekających w innych wydziałach.

Art. 76. § 1. Prezes sądu może ustalić nowy podział czynności w całości lub części w każdym czasie, jeżeli przemawiają za tym względy, o których mowa w art. 75 § 1.

§ 2. Przeniesienie sędziego do innego wydziału wymaga zgody sędziego.

§ 3. Nie wymaga zgody sędziego przeniesienie go do innego wydziału, jeżeli:

- 1) przeniesienie następuje do wydziału, w którym rozpoznaje się sprawę z tego samego zakresu;

2) żaden inny sędzia w wydziale, z którego następuje przeniesienie, nie wyraził zgody na przeniesienie.

§ 4. Przepisów § 3 nie stosuje się do sędziego, którego w okresie trzech ostatnich lat przeniesiono do innego wydziału bez jego zgody. Przy przeniesieniu sędziego do innego wydziału bez jego zgody w przypadku, o którym mowa w § 3 pkt 2, bierze się pod uwagę w szczególności staż pracy sędziów w wydziale, z którego następuje przeniesienie.

§ 5. W pierwszych trzech latach pełnienia obowiązków sędziego zmiana zakresu czynności skutkująca przeniesieniem do innego wydziału sądu nie jest dopuszczalna, chyba że następuje to na wniosek sędziego.

§ 6. Sędzia, któremu zmieniono podział czynności w sposób skutkujący zmianą zakresu jego obowiązków, w szczególności przeniesieniem do innego wydziału sądu, może odwołać się do Krajowej Rady Sądownictwa w terminie siedmiu dni od dnia otrzymania nowego zakresu obowiązków. Odwołanie nie przysługuje w przypadku:

- 1) przeniesienia do wydziału, w którym rozpoznaje się sprawy z tego samego zakresu;
- 2) powierzenia obowiązków w tym samym wydziale na zasadach obowiązujących pozostałych sędziów, a w szczególności odwołania przydziału do sekcji lub innej formy specjalizacji.

§ 7. Odwołanie, o którym mowa w § 6, wnosi się za pośrednictwem prezesa sądu, który dokonał podziału czynności objętego odwołaniem. Prezes sądu przekazuje odwołanie Krajowej Radzie Sądownictwa w terminie czternastu dni od dnia jego otrzymania wraz ze stanowiskiem w sprawie. Krajowa Rada Sądownictwa podejmuje uchwałę uwzględniającą albo oddalającą odwołanie sędziego, mając na uwadze względy, o których mowa w art. 75 § 1. Do czasu podjęcia uchwały sędzia wykonuje obowiązki dotychczasowe.

§ 8. Od uchwały Krajowej Rady Sądownictwa, o której mowa w § 7, przysługuje odwołanie do Sądu Najwyższego na zasadach określonych w odrębnej ustawie.

Art. 77. § 1. Przewodniczący Krajowej Rady Sądownictwa w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości lub nieracjonalności podziału czynności ustalonego przez prezesa sądu apelacyjnego, wydaje za-

lecenie zmiany podziału czynności. Jeżeli prezes sądu apelacyjnego nie zmieni podziału czynności zgodnie z zaleceniem, prezes sądu apelacyjnego może zwrócić się o rozstrzygnięcie do Krajowej Rady Sądownictwa, której uchwała jest ostateczna.

§ 2. Prezes sądu apelacyjnego w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości lub nieracjonalności podziału czynności ustalonego przez prezesa sądu okręgowego, wydaje zalecenie zmiany podziału czynności. Jeżeli prezes sądu okręgowego nie zmieni podziału czynności zgodnie z zaleceniem, prezes sądu apelacyjnego może zwrócić się o rozstrzygnięcie do Krajowej Rady Sądownictwa, której uchwała jest ostateczna.

§ 3. Uprawnienia, o których mowa w § 1 i 2, przysługują również prezesowi sądu okręgowego wobec prezesa lub wiceprezesa sądu rejonowego działającego w danym okręgu sądowym.

Art. 78. § 1. Sędzia referent po zakończeniu sprawy określa jej wagę, stosując kryteria określone w systemie ważenia spraw ustanowionym przez Krajową Radę Sądownictwa.

§ 2. Wagę sprawy określoną przez sędziego referenta zatwierdza przewodniczący wydziału. W przypadku odmowy zatwierdzenia o wadze sprawy rozstrzyga prezes sądu.

Art. 79. Sędzia może sprawdzić dane osobowe osób obecnych w miejscu dokonywania czynności sądowej na podstawie dowodu osobistego lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość. W przypadku odmowy poddania się sprawdzeniu tożsamości lub braku możliwości jej sprawdzenia sędzia może zobowiązać taką osobę do opuszczenia miejsca dokonywania czynności sądowej.

Art. 80. § 1. Przewodniczący składu sądu może upomnieć osobę, która narusza powagę, spokój lub porządek czynności sądowych, a po bezskutecznym upomnieniu może ją wydalic z sali rozpraw.

§ 2. Sąd może wydalic osobę biorącą udział w sprawie tylko wtedy, gdy mimo uprzedzenia o skutkach prawnych jej nieobecności przy czynnościach sądowych nadal zachowuje się w sposób określony w § 1.

§ 3. Sąd może wydalic z sali rozpraw publiczność z powodu jej niewłaściwego zachowania.

Art. 81. § 1. Przepisy art. 79 i art. 80 § 1 i 2 stosuje się odpowiednio do osób uczestniczących w posiedzeniu przeprowadzonym przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających jego przeprowadzenie za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość przebywających poza budynkiem sądu.

§ 2. Osoba uczestnicząca w posiedzeniu, o którym mowa w § 1, jest obowiązana podać na żądanie przewodniczącego składu sądu informacje o miejscu, w którym przebywa, oraz o towarzyszących jej osobach.

Art. 82. § 1. W razie naruszenia powagi, spokoju lub porządku czynności sądowych albo ublżenia sądowi, innemu organowi państwowemu lub osobom biorącym udział w sprawie, sąd może ukarać osobę, która dopuściła się tego czynu, karą porządkową grzywny w wysokości do 10 000 złotych lub karą pozbawienia wolności do czterech dni; osobie pozbawionej wolności, w tym także tymczasowo aresztowanej, jako karę porządkową można wymierzyć karę przewidzianą w przepisach o wykonywaniu kary pozbawienia wolności albo w przepisach o wykonywaniu tymczasowego aresztowania.

§ 2. Jeżeli czynu określonego w § 1 dopuścił się żołnierz w czynnej służbie wojskowej, z wyjątkiem terytorialnej służby wojskowej pełnionej dyspozycyjnie, sąd – zamiast wymierzenia kary – zwraca się do właściwego dowódcy jednostki wojskowej, który stosuje środki przewidziane w przepisach dotyczących żołnierzy; przepis ten stosuje się odpowiednio do osoby odbywającej służbę zastępczą, o której mowa w ustawie z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny (Dz.U. poz. 2305, ze zm.).

§ 3. Przepisy § 1 i 2 stosuje się także, gdy czynu określonego w § 1 dopuszczono się w piśmie złożonym w sądzie lub za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość, o ile istnieje pewność co do osoby, która dopuściła się tego czynu.

§ 4. Jeżeli naruszenie powagi, spokoju lub porządku czynności sądowych albo ublżenie sądowi godzi w osobę sędziego albo członka składu sądu, postanowienie w przedmiocie ukarania karą porządkową wydaje niezwłocznie na posiedzeniu sąd w składzie jednego sędziego niebędącego w składzie dokonującym czynności sądowych

ani w składzie rozpoznającym sprawę, której dotyczą te czynności. Przepisy § 2 stosuje się odpowiednio.

§ 5. Postanowienie w przedmiocie ukarania karą porządkową w sytuacji, o której mowa w § 3, wydaje się po wysłuchaniu osoby, która dopuściła się czynu określonego w § 1, chyba że wysłuchanie nie jest możliwe albo osoba ta bez usprawiedliwienia nie stawiała się na posiedzenie.

§ 6. Postanowienie, o którym mowa w § 4, wydaje się po wysłuchaniu osoby, która dopuściła się czynu określonego w § 4, chyba że wysłuchanie nie jest możliwe albo osoba ta bez usprawiedliwienia nie stawiała się na posiedzenie. W sytuacji, w której czynu określonego w § 4 dopuszczono się w piśmie złożonym w sądzie lub za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość oraz istnieje pewność co do osoby, która dopuściła się tego czynu, przepis zdania pierwszego stosuje się odpowiednio.

§ 7. Postępowanie w przedmiocie ukarania karą porządkową prowadzi się według przepisów o postępowaniu właściwym w sprawie, w toku której dopuszczono się czynu naruszenia powagi, spokoju lub porządku czynności sądowych albo ubliżania wskazanym organom i osobom.

Art. 83. § 1. Postanowienie o ukaraniu karą porządkową jest wykonalne z chwilą uprawomocnienia. Od postanowienia przysługuje zażalenie do sądu bezpośrednio przełożonego, a gdy zostało wydane przez sąd apelacyjny – do Sądu Najwyższego. Postanowienie w przedmiocie zażalenia wydaje się niezwłocznie. Ponadto do zażalenia stosuje się przepisy o postępowaniu właściwe w sprawie, w której zastosowano karę porządkową.

§ 2. Ukazanie karą porządkową nie uchyla odpowiedzialności karnej i dyscyplinarnej za ten sam czyn.

§ 3. W razie nieuiszczenia kary porządkowej grzywny, zamienia się ją na karę pozbawienia wolności do siedmiu dni, biorąc pod uwagę rodzaj przewinienia, warunki osobiste ukaranego oraz stopień jego winy. Postanowienie w tym przedmiocie wydaje sąd w składzie jednego sędziego niebędącego w składzie rozpoznającym sprawę, której dotyczył czyn określony w art. 82 § 1 i 4, na posiedzeniu po wysłu-

chaniu ukaranego, chyba że wysłuchanie nie jest możliwe albo ukarany bez usprawiedliwienia nie stawiał się na posiedzenie. Postanowienie jest natychmiast wykonalne. Od postanowienia przysługuje zażalenie. W razie wniesienia zażalenia sąd, który wydał zaskarżone postanowienie, może wstrzymać wykonanie kary pozbawienia wolności. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio.

Art. 84. § 1. Zarządzenia porządkowe przewodniczącego oraz kary porządkowe wymierzane przez sąd nie mają zastosowania do sędziów, sędziów obywatelskich i obywatelskich sędziów handlowych należących do składu orzekającego oraz do prokuratora, radcy Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej biorących udział w sprawie, a także osób, do udziału których w sprawie stosuje się przepisy o prokuratorze.

§ 2. Do obrońcy i pełnomocnika będącego adwokatem lub aplikantem adwokackim, uprawnionym do występowania przed sądem na podstawie przepisów ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz.U. z 2022 r. poz. 1184, ze zm.), albo radcą prawnym lub aplikantem radcowskim uprawnionym do występowania przed sądem na podstawie przepisów ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1166), biorącego udział w sprawie, nie stosuje się kary pozbawienia wolności, o której mowa w art. 82 § 1 i w art. 83 § 4.

§ 3. Przepis § 2 stosuje się odpowiednio do biorących udział w sprawie rzecznika patentowego i aplikanta rzecznikowskiego.

Art. 85. Sędziemu dokonującemu czynności sądowej jednoosobowo przysługują prawa przewodniczącego oraz prawa sądu przewidziane w art. 82–84.

Art. 86. § 1. W przypadkach przewidzianych w ustawach sądy są obowiązane wykonywać poszczególne czynności sądowe na żądanie innych sądów oraz innych organów.

§ 2. Sądy są obowiązane udzielać pomocy sądowej również na żądanie sądów zagranicznych, jeżeli wzajemność jest zapewniona; żądanie pomocy sądowej, skierowane przez Ministra Sprawiedliwości, jest wiążące dla sądu wezwanego.

§ 3. Sądy są obowiązane wykonywać czynności dowodowe w zakresie przewidzianym w przepisach o postępowaniu cywilnym, na wniosek organów orzekających w przypadkach innych niż wymienione w § 1 i 2, jeżeli wniosek został skierowany przez Ministra Sprawiedliwości.

§ 4. O wykonanie czynności wymienionych w § 3 należy zwrócić się do sądu rejonowego, w którego obszarze właściwości czynność ma być wykonana.

Art. 87. § 1. Dla każdej sprawy z zakresu, o którym mowa w art. 1, tworzy się akta. Akta mogą być tworzone i przetwarzane także z wykorzystaniem technik informatycznych.

§ 2. System teleinformatyczny obsługujący postępowanie sądowe, w którym tworzy się i przetwarza akta sprawy, projektuje, wdraża i utrzymuje Instytut Informatyzacji Sądownictwa.

§ 3. Instytut Informatyzacji Sądownictwa jest administratorem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe.

§ 4. Instytut Informatyzacji Sądownictwa jako administrator systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe nie ma dostępu do akt postępowania.

§ 5. Akta sprawy przechowuje się w sądzie lub systemie teleinformatycznym obsługującym postępowanie sądowe przez okres niezbędny ze względu na rodzaj i charakter sprawy, terminy przedawnienia, interesy osób biorących udział w postępowaniu oraz znaczenie materiałów zawartych w aktach jako źródła informacji.

§ 6. Po okresie przechowywania w sądzie akta sprawy podlegają przekazaniu do właściwych archiwów państwowych.

§ 7. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, warunki i zakres przesłanek określonych w § 5 oraz warunki i tryb przechowywania i przekazywania akt, a także warunki i tryb niszczenia akt po upływie okresu ich przechowywania.

Art. 88. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji określi, w drodze rozporządzenia, tryb zakładania i udostępniania konta oraz sposób korzystania z konta w systemie teleinformatycznym obsługującym postępowanie sądowe,

za pomocą którego można wносить pisma procesowe, i zamykania go, z uwzględnieniem sprawności postępowania, ochrony praw stron postępowania oraz możliwości składania jednorazowo wielu pism.

Art. 89. § 1. O ile przepis szczególny tak stanowi, pisma sądowe doręcza się adwokatom, radcom prawnym, rzecznikom patentowym, prokuratorowi, Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej i organowi emerytalnemu określoneemu przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych drogą elektroniczną za pośrednictwem kont w systemie teleinformatycznym (portal informacyjny). Za pośrednictwem portalu informacyjnego można też informować strony i ich pełnomocników o czynnościach podejmowanych w sprawie.

§ 2. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji określi, w drodze rozporządzenia, warunki techniczne korzystania z portalu informacyjnego i jego funkcjonowania oraz tryb zakładania, udostępniania i likwidacji konta w portalu informacyjnym, z uwzględnieniem sprawności postępowania, ochrony praw stron postępowania oraz zasad wykonywania zawodu przez adwokatów, radców prawnych i rzeczników patentowych.

§ 3. Do posiadania konta instytucjonalnego w portalu informacyjnym obowiązany jest organ emerytalny określony przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych.

Art. 90. § 1. W przypadku wykonywania zadań związanych z reprezentowaniem Rzeczypospolitej Polskiej przed sądami międzynarodowymi, komitetami traktatowymi, organizacjami międzynarodowymi lub międzynarodowymi sądami arbitrażowymi Minister Sprawiedliwości może zwrócić się do Krajowej Rady Sądownictwa o udzielenie niezbędnych informacji o sprawie.

§ 2. W celu udzielenia informacji, o których mowa w § 1, Krajowa Rada Sądownictwa może zwrócić się do prezesa właściwego sądu o przedstawienie akt sprawy albo sprawozdania sporządzonego na podstawie akt sprawy.

§ 3. Akta spraw zakończonych mogą być udostępniane jednostkom organizacyjnym prowadzącym działalność naukową dla celów naukowych i badawczych, a także Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokura-

tury dla celów dydaktycznych, z zastrzeżeniem przepisów o ochronie danych osobowych.

Art. 91. § 1. Pochodzący od sądu dokument uzyskany z systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe ma moc dokumentu wydanego przez sąd, o ile ma cechy umożliwiające jego weryfikację w tym systemie.

§ 2. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, sposób i cechy umożliwiające weryfikację istnienia i treści pisma w systemie teleinformatycznym obsługującym postępowanie sądowe, mając na względzie minimalne wymagania dla systemów teleinformatycznych oraz potrzebę ochrony praw osób uczestniczących w postępowaniach sądowych.

Art. 92. Sąd może weryfikować za pośrednictwem systemu teleinformatycznego status prokuratora, asesora prokuratorskiego, adwokata, aplikanta adwokackiego, radcy prawnego, aplikanta radcowskiego, prawnika zagranicznego, rzecznika patentowego, aplikanta rzecznikowskiego lub radcy Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej dokonujących czynności procesowej.

Art. 93. § 1. Do budynków sądów nie wolno wносить broni, amunicji, materiałów wybuchowych ani innych środków niebezpiecznych. Nie dotyczy to osób wykonujących w budynkach sądów obowiązki służbowe wymagające posiadania broni.

§ 2. Prezes sądu może zarządzić stosowanie środków zapewniających bezpieczeństwo w budynkach sądów oraz zapobiegających naruszeniu zakazu, o którym mowa w § 1. W takim przypadku do ochrony budynków sądów oraz osób w nich przebywających stosuje się przepisy o ochronie osób i mienia.

§ 3. W celu zapobieżenia naruszeniu zakazu, o którym mowa w § 1, oraz zapewnienia bezpieczeństwa, o którym mowa w § 2, pracownik ochrony, wpisany na listę kwalifikowanych pracowników ochrony fizycznej w rozumieniu ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia (Dz.U. z 2021 r. poz. 1995), przy wykonywaniu zadań ochrony osób i mienia w budynku sądu ma prawo do:

- 1) przeglądania zawartości bagażu lub odzieży osób wchodzących do budynku sądu;
- 2) odmowy zezwolenia na wejście do budynku sądu osobie odmawiającej poddania się przeglądaniu zawartości bagażu lub odzieży;
- 3) odmowy zezwolenia na wejście do budynku sądu osobie posiadającej przy sobie przedmioty, o których mowa w § 1;
- 4) żądania usunięcia innych przedmiotów i urządzeń, które mogą stanowić zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego lub mienia, lub oddania ich do depozytu.

§ 4. Pracownik ochrony informuje sekretariat właściwego wydziału sądu o odmowie zezwolenia na wejście do budynku sądu osobie wezwanej na rozprawę lub posiedzenie sądu w sytuacjach, o których mowa w § 3 pkt 2 i 3.

§ 5. Przeglądanie zawartości bagażu polega na:

- 1) wzrokowej i manualnej kontroli zawartości bagażu, w tym manualnym sprawdzeniu znajdujących się w nim przedmiotów;
- 2) sprawdzeniu bagażu z wykorzystaniem środków technicznych niezbędnych do wykrywania materiałów i urządzeń zabronionych, w szczególności broni, materiałów wybuchowych oraz substancji mogących stanowić zagrożenie dla życia lub zdrowia.

§ 6. Pracownik ochrony w związku z wykonywaniem czynności, o których mowa w § 5, ma prawo żądania udostępnienia bagażu, w tym otwarcia i pokazania jego zawartości.

§ 7. Czynności, o których mowa w § 5, wykonuje się w obecności posiadacza bagażu oraz w miarę możliwości w sposób niepowodujący uszkodzenia bagażu i znajdujących się w nim przedmiotów.

§ 8. Przeglądanie odzieży polega na:

- 1) manualnym sprawdzeniu zawartości odzieży oraz przedmiotów znajdujących się na ciele osoby wchodzącej do budynku sądu lub przez nią posiadanych bez odsłaniania przykrytej odzieżą powierzchni ciała;
- 2) sprawdzeniu odzieży za pomocą środków technicznych niezbędnych do wykrywania materiałów i urządzeń zabronionych, w szczególności broni, materiałów wybuchowych oraz substancji mogących stanowić zagrożenie dla życia lub zdrowia.

§ 9. Pracownik ochrony w związku z realizacją czynności, o których mowa w § 8, ma prawo do żądania zdjęcia przez osobę wchodzącą do budynku sądu zewnętrznych warstw odzieży, pokazania zawartości kieszeni, innych części odzieży lub przedmiotów znajdujących się na ciele tej osoby lub przez nią posiadanych.

§ 10. Czynności, o których mowa w § 8, wykonuje się w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby, wobec której są wykonywane, oraz w niezbędnym zakresie do zrealizowania celu wykonywanej czynności. Czynności wykonuje w miarę możliwości pracownik ochrony tej samej płci, co osoba poddana przeglądaniu odzieży.

§ 11. Z wykonania czynności, o których mowa w § 5 i 8, dokonujący ich pracownik ochrony sporządza protokół w przypadku, gdy osoba poddana przeglądaniu zawartości bagażu lub odzieży zgłosiła takie żądanie bezpośrednio po dokonaniu tych czynności. Protokół nie podlega udostępnieniu osobom trzecim oraz może być udostępniony podmiotom uprawnionym na podstawie odrębnych przepisów w trybie w nich przewidzianym. Protokół zawiera:

- 1) oznaczenie czynności, podstawy prawnej i przyczyny jej podjęcia, miejsca jej dokonania oraz dane osoby poddanej przeglądaniu zawartości bagażu lub odzieży, obejmujące imię, nazwisko oraz numer ewidencyjny PESEL lub datę urodzenia oraz serię i numer dowodu osobistego lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość osoby;
- 2) datę i godzinę rozpoczęcia i zakończenia czynności;
- 3) dane pracownika ochrony dokonującego czynności obejmujące imię, nazwisko oraz nazwę przedsiębiorcy, na rzecz którego wykonuje zadania ochrony, albo nazwę jednostki organizacyjnej lub przedsiębiorcy w przypadku, gdy pracownik ochrony wykonuje zadania ochrony w ramach wewnętrznej służby ochrony;
- 4) przebieg czynności, oświadczenia i wnioski jej uczestników;
- 5) spis znalezionych i odebranych przedmiotów oraz w miarę potrzeby ich opis;
- 6) pouczenie osoby poddanej przeglądaniu zawartości bagażu lub odzieży o jej prawach, w szczególności o prawie do złożenia skargi, o której mowa w § 12;

7) podpis osoby dokonującej czynności oraz osoby poddanej przeglądaniu zawartości bagażu lub odzieży albo wzmiankę o odmowie złożenia podpisu.

§ 12. Osobie poddanej przeglądaniu zawartości bagażu lub odzieży przysługuje skarga na działalność sądu, wnoszona do prezesa sądu właściwego ze względu na miejsce dokonania czynności, w terminie siedmiu dni od dnia dokonania czynności, w celu zbadania legalności oraz prawidłowości jej dokonania. Do skargi stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału 5a.

§ 13. W przypadku gdy w trakcie czynności, o których mowa w § 5 i 8, znaleziono przedmioty mogące stworzyć niebezpieczeństwo dla życia, zdrowia ludzkiego lub mienia, a osoba poddana tym czynnościom nie zgłosiła żądania sporządzenia protokołu z dokonanej czynności, dokonanie czynności pracownik ochrony niezwłocznie dokumentuje w notatce służbowej, odnotowując rodzaj, czas, miejsce i wynik czynności, dane pracownika ochrony oraz informacje, o których mowa w § 11 pkt 5.

§ 14. W przypadku gdy przedmioty ujawnione w wyniku czynności, o których mowa w § 5 i 8, stwarzają niebezpieczeństwo dla życia, zdrowia lub mienia, pracownik ochrony, w granicach dostępnych środków, niezwłocznie podejmuje działania zmierzające do usunięcia niebezpieczeństwa, a w szczególności zabezpiecza miejsce zagrożone oraz powiadamia dyżurnego właściwej miejscowo jednostki organizacyjnej Policji o konieczności zarządzenia działań usuwających to niebezpieczeństwo.

§ 15. Informację o przysługujących osobom wchodzącym do budynku sądu prawach i obowiązkach związanych z czynnościami pracowników ochrony, podejmowanymi przy wykonywaniu zadań ochrony osób i mienia w budynkach sądu, umieszcza się w widocznym miejscu przy wejściu do budynku sądu.

§ 16. Przepisów § 3–13 nie stosuje się do:

- 1) Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) Prezesa Rady Ministrów;
- 3) członków Rady Ministrów;
- 4) Rzecznika Praw Obywatelskich;
- 5) Rzecznika Praw Dziecka;

- 6) Rzecznika Finansowego;
- 7) Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych;
- 8) osób korzystających z immunitetu parlamentarnego, sędziowskiego lub prokuratorskiego, ławników danego sądu oraz referendarzy sądowych;
- 9) osób korzystających z immunitetów dyplomatycznych lub konsularnych na mocy ustaw, umów międzynarodowych albo powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych;
- 10) adwokatów, radców prawnych, notariuszy, komorników sądowych, Prezesa, wiceprezesów, radców i referendarzy Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej;
- 11) kuratorów sądowych, rzeczników patentowych, biegłych sądowych, doradców restrukturyzacyjnych – w trakcie pełnienia czynności służbowych;
- 12) funkcjonariuszy Policji, Straży Granicznej, Służby Ochrony Państwa, w tym inspektorów Biura Nadzoru Wewnętrznego oraz funkcjonariuszy Służby Więziennej, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Wywiadu Wojskowego, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Celno-Skarbowej, Straży Ochrony Kolei, żołnierzy Żandarmerii Wojskowej i pracowników Krajowej Administracji Skarbowej – w trakcie pełnienia czynności służbowych;
- 13) innych osób, w stosunku do których dyrektor sądu albo prezes sądu wyraził zgodę na ich wejście
– po uprzednim okazaniu legitymacji służbowej lub dokumentu umożliwiającego ustalenie tożsamości i zajmowanego stanowiska lub pełnionej funkcji.

§ 17. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzór protokołu oraz sposób, miejsce i okresy przechowywania protokołu, o którym mowa w § 11, i notatki służbowej, o której mowa w § 13, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia przejrzystości, skrótowości i kompletności protokołu, z uwzględnieniem informacji niezbędnych do udokumentowania zakresu, przebiegu oraz wyniku czynności przeglądania zawartości bagażu lub odzieży osoby wchodzącej do budynku sądu, o których mowa w § 5 i 8, a także potrzeby zapewnienia bezpiecznego przechowywania protokołu i notatki

służbowej oraz niezbędności zapewnienia dostępu do nich w związku z prowadzonymi postępowaniami.

Art. 94. § 1. Sąd z urzędu ustala i stosuje właściwe prawo obce. Sąd może zwrócić się do Ministra Sprawiedliwości o udostępnienie tekstu tego prawa oraz wyjaśnienie obcej praktyki sądowej.

§ 2. Sąd może zwrócić się do Ministra Sprawiedliwości również o udzielenie informacji co do istnienia wzajemności w stosunkach z państwem obcym.

§ 3. Celem ustalenia treści prawa obcego lub obcej praktyki sądowej albo istnienia wzajemności sąd może zastosować także inne środki, w tym zasięgnąć opinii biegłych.

Art. 95. W razie wątpliwości co do istnienia przywileju lub immunitetu wynikającego z prawa międzynarodowego sąd może zwrócić się do ministra właściwego do spraw zagranicznych o udzielenie niezbędnych informacji.

Art. 96. § 1. Sądy powszechne są administratorami danych osobowych przetwarzanych w postępowaniach sądowych.

§ 2. Do przetwarzania danych osobowych w postępowaniach sądowych przepisów art. 15, art. 16 – w zakresie, w jakim przepisy szczególne przewidują odrębny tryb sprostowania – oraz art. 18 i art. 19 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1, ze zm.), zwanego dalej „rozporządzeniem 2016/679”, nie stosuje się.

§ 3. W związku z przetwarzaniem danych osobowych w postępowaniach sądowych wykonanie obowiązków, o których mowa w art. 13 rozporządzenia 2016/679, następuje przez umieszczenie informacji określonych w art. 13 ust. 2 rozporządzenia 2016/679 w Biuletynie na stronie podmiotowej oraz w widocznym miejscu w budynku sądu.

Art. 97. § 1. Nadzór nad przetwarzaniem danych osobowych, których administratorami są sądy powszechne w postępowaniach sądowych, wykonują w zakresie działalności sądu:

- 1) rejonowego – prezes sądu okręgowego;
- 2) okręgowego – prezes sądu apelacyjnego;
- 3) apelacyjnego – Krajowa Rada Sądownictwa.

§ 2. Do nadzoru, o którym mowa w § 1, przepisy działu I rozdziału 8 stosuje się odpowiednio.

Art. 98. § 1. Krajowa Rada Sądownictwa określi w drodze uchwały regulamin wewnętrznego urzędowania sądów powszechnych określający:

- 1) wewnętrzną organizację i porządek funkcjonowania sądów;
- 2) szczegółowe zasady przydziału spraw, w tym:
 - a) sposób dokonywania losowania spraw,
 - b) zasady ustalania składów wieloosobowych,
 - c) zasady zmniejszenia przydziału spraw ze względu na usprawiedliwione nieobecności oraz podstawy czasowego wstrzymania przydziału spraw,
 - d) warunki uczestniczenia w przydziale tylko niektórych kategorii spraw rozpoznawanych w wydziale,
 - e) zasady pełnienia dyżurów oraz rodzaje spraw podlegających przydzieleniu zgodnie z planem dyżurów,
 - f) zasady sporządzania planu zastępstw oraz rodzaje czynności podejmowanych zgodnie z planem zastępstw,
 - g) zasady podziału terytorialnego obszarów właściwości sądów opiekuńczych i nieletnich oraz przydziału tych obszarów sędziom;
- 3) porządek czynności w sądach, porządek urzędowania organów sądów i wykonywania zadań sędziów i referendarzy sądowych pełniących funkcje kierownicze, tok czynności administracyjnych w sprawach należących do właściwości sądów, dopuszczalne systemy i rozkład czasu urzędowania, warunki i tryb udostępniania i przesyłania akt i dokumentów z akt oraz warunki udostępniania pomieszczeń dla uczestników postępowania, świadków i innych osób przebywających w sądach.

§ 2. Krajowa Rada Sądownictwa określi, w drodze uchwały, organizację i zakres działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej, sposób zapewnienia obsługi kancelaryjnej postępowań sądowych, w tym stosowane urządzenia ewidencyjne i podział spraw na kategorie, a także kategorie pracowników sądowych obowiązanych do noszenia stroju urzędowego lub oznak i warunki ich przydziału, uwzględniając potrzebę zapewnienia prawidłowej obsługi administracyjnej i kancelaryjnej sądów oraz potrzebę wprowadzenia podziału spraw na kategorie obejmujące sprawy o zbliżonym stopniu skomplikowania i pracochłonności.

§ 3. Minister Sprawiedliwości określi, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Sądownictwa, w drodze rozporządzenia, sposób realizacji zadań związanych z funkcjonowaniem Europejskiej Sieci Sądowej w sprawach cywilnych i handlowych.

§ 4. Minister Sprawiedliwości określi, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Sądownictwa, szczegółowe czynności sądów w sprawach z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego oraz karnego w stosunkach międzynarodowych, w tym: uwierzytelnianie dokumentów przeznaczonych do użytku za granicą, sposób wykonywania czynności dotyczących osób korzystających z immunitetów i przywilejów dyplomatycznych i konsularnych oraz czynności z udziałem tych osób, czynności związane ze stawiennictwem przed sądami, tryb ustalania obywatelstwa, szczegółowy tryb występowania o pomoc prawną i udzielania takiej pomocy sądom i innym organom państw obcych oraz szczegółowy tryb występowania o wydanie osób ściganych lub skazanych oraz inne formy współpracy w sprawach karnych.

Dział II Sędziowie

Rozdział 1

Powołanie do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego sądu powszechnego i wyznaczenie miejsca urzędowania sędziego

Art. 99. § 1. Sędziów sądów powszechnych do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim powołuje Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa.

§ 2. Po powołaniu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Krajowa Rada Sądownictwa wyznacza sędziemu sądu powszechnego miejsce urzędowania w sądzie, w którym ubiegał się o wolne stanowisko sędziowskie (miejsce sprawowania urzędu).

§ 3. Zmiana miejsca urzędowania sędziego sądu powszechnego na sąd wyższego rzędu może być dokonana przez Krajową Radę Sądownictwa na wniosek sędziego w przypadku obwieszczenia o wolnym stanowisku sędziowskim, ze wskazaniem miejsca urzędowania w sądzie wyższego rzędu.

Art. 100. § 1. Każdy, kto spełnia warunki do objęcia stanowiska sędziego sądu powszechnego w miejscu urzędowania określonym w obwieszczeniu, o którym mowa w art. 44 § 4, może zgłosić swoją kandydaturę na stanowisko sędziowskie w terminie trzydziestu dni od dnia obwieszczenia.

§ 2. Osoba, która zgłosiła swoją kandydaturę na wolne stanowisko sędziowskie w sądzie powszechnym, nie może, do czasu zakończenia postępowania w sprawie powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim w sądzie powszechnym, zgłosić swej kandydatury na inne wolne stanowisko sędziowskie w sądzie powszechnym, sądzie wojskowym, sądzie administracyjnym ani Sądzie Najwyższym. Zgłoszenie kandydatury na inne wolne stanowisko sędziowskie pozostawia się bez rozpoznania.

§ 3. Osoba, która zgłosiła swoją kandydaturę na wolne stanowisko sędziowskie w sądzie wojskowym, sądzie administracyjnym lub Sądzie Najwyższym nie może, do czasu zakończenia postępowania w sprawie powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim w tym sądzie, zgłosić swej kandydatury na wolne stanowisko sędziowskie w sądzie powszechnym. Takie zgłoszenie pozostawia się bez rozpoznania.

Art. 101. § 1. W przypadku gdy obwieszczenie, o którym mowa w art. 44 § 4, wskazuje miejsce urzędowania w sądzie okręgowym albo sądzie apelacyjnym, każdy sędzia sądu powszechnego, który spełnia warunki do pełnienia służby w tych sądach, mający miejsce urzędowania w sądzie niższego rzędu, może zgłosić swoją kandydaturę na wolne miejsce urzędowania w terminie trzydziestu dni od dnia obwieszczenia.

§ 2. Przepisy art. 100 § 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 102. Zgłoszenia dokonane na podstawie art. 100 § 1 i art. 101 § 1 są rozpoznawane łącznie, jeżeli dotyczą obwieszczenia o wolnym stanowisku sędziowskim w tym samym miejscu urzędowania.

Art. 103. § 1. Zgłoszenia kandydatury na wolne stanowisko sędziowskie albo na wolne miejsce urzędowania w sądzie wyższego rzędu oraz innych czynności w toku postępowania w sprawie powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim lub w sprawie zmiany miejsca urzędowania sędziego na sąd wyższego rzędu kandydat dokonuje za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego to postępowanie, zwanego dalej „systemem teleinfor-

matycznym”, dostępnego na stronie internetowej Krajowej Rady Sądownictwa.

§ 2. Czynności w toku postępowań w sprawach, o których mowa w § 1, bez zachowania formy przewidzianej ustawą nie wywołują skutków prawnych, jakie ustawa wiąże z ich dokonaniem.

§ 3. System teleinformatyczny prowadzi Krajowa Rada Sądownictwa. Administratorami danych osobowych w systemie teleinformatycznym są: Krajowa Rada Sądownictwa oraz prezesi właściwych sądów w zakresie zadań wykonywanych w postępowaniu w sprawie powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim.

§ 4. Uwierzytelnienie w systemie teleinformatycznym wymaga użycia profilu zaufanego, profilu osobistego lub innego środka identyfikacji elektronicznej wydanego w systemie identyfikacji elektronicznej przyłączonym do węzła krajowej identyfikacji elektronicznej, o którym mowa w art. 21a ust. 1 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 5 września 2016 r. o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej (Dz.U. z 2021 r. poz. 1797, ze zm.), adekwatnie do poziomu bezpieczeństwa środka identyfikacji elektronicznej wymaganego dla usług świadczonych w tym systemie, danych weryfikowanych za pomocą kwalifikowanego certyfikatu podpisu elektronicznego, jeżeli te dane pozwalają na identyfikację i uwierzytelnienie wymagane w celu realizacji usługi online, albo otrzymanego w sądzie identyfikatora wskazującego na tożsamość kandydata.

§ 5. Zgłaszający swoją kandydaturę wypełnia w systemie teleinformatycznym kartę zgłoszenia kandydata na wolne stanowisko sędziowskie lub na wolne miejsce urzędowania w sądzie wyższego rzędu, opatruje ją podpisem elektronicznym nadanym przez ten system, podpisem zaufanym, podpisem osobistym albo kwalifikowanym podpisem elektronicznym, a następnie wnosi za pośrednictwem systemu do prezesa właściwego sądu.

§ 6. Zgłaszający swoją kandydaturę na wolne stanowisko sędziowskie dołącza do karty zgłoszenia informację z Krajowego Rejestru Karnego dotyczącą jego osoby i zaświadczenie stwierdzające, że jest zdolny, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków sędziego, z zastrzeżeniem art. 122 § 2. Zgłaszający urodzony przed dniem 1 sierpnia 1972 r. składa w postaci papierowej oświadczenie, o którym mowa

w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów (Dz.U. z 2023 r. poz. 342, ze zm.), albo informację, o której mowa w art. 7 ust. 3a tej ustawy.

§ 7. Zawarte w karcie zgłoszenia oświadczenia o: korzystaniu z pełni praw cywilnych i obywatelskich, toczącym się postępowaniu o przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, ukaraniu w postępowaniu dyscyplinarnym, toczącym się postępowaniu dyscyplinarnym oraz uprawnieniu się do orzeczenia, o którym mowa w art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944–1990 osób pełniących funkcje publiczne (Dz.U. z 1999 r. poz. 428, ze zm.), jak również oświadczenie, że nie toczy się wobec kandydata inne postępowanie w sprawie powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim, kandydat składa pod rygorem odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznania.

§ 8. Do karty zgłoszenia dołącza się również oświadczenie w przedmiocie zgody albo niewyrażenia zgody na wykorzystanie dokumentów dotyczących zgłaszającego w innych postępowaniach w sprawie powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim lub w sprawie zmiany miejsca urzędowania sędziego na sąd wyższego rzędu.

§ 9. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, zakres danych zawartych w karcie zgłoszenia na wolne stanowisko sędziowskie lub na wolne miejsce urzędowania w sądzie wyższego rzędu, mając na względzie, aby dane te umożliwiały weryfikację w niezbędnym zakresie spełnienia warunków wymaganych przez ustawę od kandydatów na stanowisko sędziowskie.

§ 10. Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Sądownictwa, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy zakres i sposób przeprowadzania badań lekarskich i psychologicznych kandydatów do objęcia urzędu sędziego oraz kwalifikacje wymagane od lekarzy i psychologów uprawnionych do przeprowadzania tych badań i wydawania zaświadczeń o zdolności do pełnienia obowiązków sędziego, jak również terminy wykorzystania wydawanych zaświadczeń w postępowaniu w sprawie powołania do pełnienia urzędu

na stanowisku sędziowskim, mając na względzie zapewnienie należytej oceny zdolności kandydatów do objęcia urzędu sędziego, uwzględniającej charakter tego urzędu.

Art. 104. § 1. Kandydat na wolne stanowisko sędziowskie lub na wolne miejsce urzędowania w sądzie wyższego rzędu, który zajmuje stanowisko sędziego sądu powszechnego, sędziego sądu administracyjnego albo sędziego sądu wojskowego, do karty zgłoszenia dołącza wykaz sygnatur akt pięćdziesięciu spraw sądowych różnych kategorii, w których rozpoznawaniu brał udział, a w przypadku mniejszej liczby spraw – wykaz sygnatur akt wszystkich spraw.

§ 2. Kandydat na wolne stanowisko sędziowskie, który zajmuje stanowisko prokuratora, do karty zgłoszenia dołącza wykaz sygnatur akt pięćdziesięciu spraw, w których prowadził lub nadzorował postępowanie przygotowawcze, sporządził akt oskarżenia lub środki zaskarżenia albo występował przed sądem lub składał pisma procesowe, a w przypadku mniejszej liczby spraw – wykaz sygnatur akt wszystkich spraw.

§ 3. Kandydat na wolne stanowisko sędziowskie, który wykonuje zawód adwokata lub radcy prawnego albo zajmuje stanowisko radcy Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, do karty zgłoszenia dołącza wykaz sygnatur akt pięćdziesięciu spraw sądowych różnych kategorii, w których występował w charakterze zastępcy procesowego, a jeżeli występował w mniejszej liczbie spraw – wykaz sygnatur akt wszystkich spraw, ze wskazaniem sądów, w których sprawy te toczyły się lub toczą, a także odpisy wszystkich, jednak nie więcej niż pięćdziesięciu, opinii prawnych i innych dokumentów sporządzonych w związku ze stosowaniem lub tworzeniem prawa; radca Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej dołącza ponadto opinię przełożonego.

§ 4. Kandydat na wolne stanowisko sędziowskie, który wykonuje zawód notariusza, do karty zgłoszenia dołącza wykaz pięćdziesięciu aktów notarialnych obejmujących różne kategorie spraw, a jeżeli sporządził mniejszą ich liczbę – wykaz wszystkich aktów.

§ 5. Kandydat na wolne stanowisko sędziowskie, który ma tytuł naukowy profesora lub stopień naukowy doktora habilitowanego nauk

prawnych, do karty zgłoszenia dołącza wykaz publikacji wraz z opiniami recenzentów, jeżeli były sporządzone, odpisy sporządzonych opinii prawnych oraz charakterystykę osiągnięć w zakresie kształcenia kadr lub dorobku naukowego.

§ 6. Do kandydata na wolne stanowisko sędziowskie, który zajmuje stanowisko prezesa lub wiceprezesa Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, stosuje się odpowiednio, stosownie do zawodu wykonywanego przed powołaniem na to stanowisko, przepisy § 1–5.

§ 7. Do kandydata na wolne stanowisko sędziowskie, który wykonywał więcej niż jeden z zawodów wskazanych w przepisach § 1–6, stosuje się przepisy § 1–6, z tym że łączna liczba zamieszczonych w wykazie sygnatur akt spraw lub odpisów opinii prawnych i innych dokumentów, o których mowa w tych przepisach, nie może przekraczać stu.

§ 8. Do karty zgłoszenia kandydat może dołączyć także inne dokumenty popierające jego kandydaturę, w szczególności opinie i rekomendacje.

Art. 105. § 1. Dokumenty dołączane do karty zgłoszenia kandydat tworzy w systemie teleinformatycznym i wnosi za pośrednictwem tego systemu, opatrując je podpisem elektronicznym nadanym przez ten system, podpisem zaufanym, podpisem osobistym albo kwalifikowanym podpisem elektronicznym.

§ 2. Dokumenty mające w oryginale postać papierową kandydat zamieszcza w systemie teleinformatycznym w postaci elektronicznych kopii, opatrując je podpisem elektronicznym nadanym przez ten system, podpisem zaufanym, podpisem osobistym albo kwalifikowanym podpisem elektronicznym, co jednocześnie stanowi oświadczenie o zgodności elektronicznej kopii dokumentu z oryginałem w postaci papierowej. Oświadczenie to jest składane pod rygorem odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznania. Prezes właściwego sądu, któremu zgłoszono kandydaturę na wolne stanowisko sędziowskie lub na wolne miejsce urzędowania w sądzie wyższego rzędu, w uzasadnionych przypadkach może wezwać kandydata do doręczenia w terminie trzech dni oryginałów dokumentów. Obowiązek zamieszczenia w systemie teleinformatycznym elektronicznej kopii dokumentu nie

dotyczy oświadczenia, o którym mowa w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów, a także informacji, o której mowa w art. 7 ust. 3a tej ustawy.

§ 3. Prezes właściwego sądu, któremu zgłoszono kandydaturę na wolne stanowisko sędziowskie lub na wolne miejsce urzędowania w sądzie wyższego rzędu, zamieszcza w systemie teleinformatycznym w terminie trzech dni roboczych elektroniczne kopie dokumentów innych niż zamieszczone przez kandydata, mających w oryginale postać papierową, wymaganych w tym postępowaniu, opatrując je podpisem elektronicznym nadanym przez ten system. Obowiązek zamieszczenia w systemie teleinformatycznym elektronicznej kopii dokumentu nie dotyczy oświadczenia, o którym mowa w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów, a także informacji, o której mowa w art. 7 ust. 3a tej ustawy.

Art. 106. § 1. Ponowne zgłoszenie kandydatury na wolne stanowisko sędziowskie lub na wolne miejsce urzędowania w sądzie wyższego rzędu może nastąpić nie wcześniej niż po dniu zakończenia poprzednio rozpoczętego postępowania w sprawie powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim lub w sprawie zmiany miejsca urzędowania sędziego na sąd wyższego rzędu.

§ 2. Za dzień rozpoczęcia postępowania w sprawie powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim lub w sprawie zmiany miejsca urzędowania sędziego na sąd wyższego rzędu przyjmuje się dzień złożenia karty zgłoszenia. Za dzień zakończenia postępowania wobec kandydata w sprawie powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim lub na wolne miejsce urzędowania w sądzie wyższego rzędu przyjmuje się dzień upływu wobec kandydata terminu do złożenia zastrzeżenia od pozostawienia zgłoszenia bez rozpatrzenia albo dzień uprawomocnienia się wobec kandydata uchwały Krajowej Rady Sądownictwa w przedmiocie:

- 1) nieuwzględnienia zastrzeżenia od pozostawienia zgłoszenia bez rozpatrzenia albo
- 2) umorzenia postępowania, albo

- 3) nieprzedstawienia wniosku o powołanie do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, albo
- 4) przedstawienia wniosku o powołanie do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, albo
- 5) odmowy zmiany miejsca urzędowania sędziego na sąd wyższego rzędu, albo
- 6) zmiany miejsca urzędowania sędziego na sąd wyższego rzędu.

Art. 107. § 1. Kandydaturę na wolne stanowisko w sądzie rejonowym, na wolne stanowisko w sądzie okręgowym oraz na wolne miejsce urzędowania w sądzie okręgowym zgłasza się prezesowi właściwego sądu okręgowego, a kandydaturę na wolne stanowisko w sądzie apelacyjnym i na wolne miejsce urzędowania w sądzie apelacyjnym – prezesowi sądu apelacyjnego.

§ 2. Czynności w stosunku do kandydata w toku postępowania w sprawie powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim prezes właściwego sądu dokonuje za pośrednictwem systemu teleinformatycznego.

Art. 108. § 1. Jeżeli zgłoszenie na wolne stanowisko sędziowskie nie spełnia wymogów formalnych, prezes właściwego sądu wzywa kandydata do jego uzupełnienia w terminie siedmiu dni.

§ 2. Jeżeli swoją kandydaturę zgłosiła osoba, która nie spełnia warunków objęcia stanowiska sędziego sądu powszechnego albo zmiany miejsca urzędowania sędziego na sąd wyższego rzędu, albo zgłoszenie nastąpiło po upływie terminów, o których mowa w art. 100 § 1 i art. 101 § 1, lub zgłoszenie nie zostało uzupełnione w wyznaczonym terminie albo wobec zgłaszającego kandydaturę toczy się inne postępowanie w sprawie powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim lub w sprawie zmiany miejsca urzędowania sędziego na sąd wyższego rzędu, prezes właściwego sądu za pośrednictwem systemu teleinformatycznego zawiadamia zgłaszającego o pozostawieniu zgłoszenia bez rozpatrzenia, podając przyczynę pozostawienia zgłoszenia bez rozpatrzenia.

§ 3. Osoba, której zgłoszenie pozostawiono bez rozpatrzenia, może w terminie siedmiu dni od zawiadomienia, o którym mowa w § 2, złożyć zastrzeżenie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. W razie nieuwzględnienia zastrzeżenia przez właściwego sądu niezwłocznie przekazuje je za pośrednictwem systemu teleinformatycznego wraz ze zgłoszeniem Krajowej Radzie Sądownictwa. W przedmiocie pozostawienia zgłoszenia bez rozpatrzenia rozstrzyga Krajowa Rada Sądownictwa.

Art. 109. § 1. W razie cofnięcia zgłoszenia na wolne stanowisko sędziowskie lub na wolne miejsce urzędowania w sądzie wyższego rzędu przez właściwego sądu niezwłocznie przekazuje oświadczenie o cofnięciu zgłoszenia za pośrednictwem systemu teleinformatycznego do Krajowej Rady Sądownictwa. Nie wstrzymuje to podejmowania dalszych czynności w stosunku do kandydatów, którzy zgłosili się na to samo wolne stanowisko sędziowskie.

§ 2. Doręczenia uznaje się za skuteczne z chwilą zalogowania się kandydata do systemu teleinformatycznego lub po upływie czternastu dni od dnia umieszczenia pisma w systemie teleinformatycznym.

Art. 110. § 1. O zgłoszeniu każdego kandydata na wolne stanowisko sędziowskie lub na wolne miejsce urzędowania w sądzie wyższego rzędu przez właściwego sądu zawiadamia Krajową Radę Sądownictwa przez udostępnienie karty zgłoszenia kandydata w systemie teleinformatycznym.

§ 2. Prezes sądu okręgowego ma dostęp do zgromadzonych w systemie teleinformatycznym dokumentów dotyczących wszystkich postępowań w sprawie powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim w sądzie okręgowym i w sądach rejonowych danego okręgu lub w sprawie zmiany miejsca urzędowania sędziego na sąd okręgowy. Prezes sądu apelacyjnego ma dostęp do zgromadzonych w systemie teleinformatycznym dokumentów dotyczących wszystkich postępowań w sprawie powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim w sądzie apelacyjnym lub w sprawie zmiany miejsca urzędowania sędziego na sąd apelacyjny.

Art. 111. Dokumenty dotyczące postępowania w sprawie powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim lub w sprawie zmiany miejsca urzędowania sędziego na sąd wyższego rzędu, zgromadzone w systemie teleinformatycznym, są przechowywane przez okres dwunastu miesięcy. Okres przechowywania dokumentów, które mogą być wykorzystane w innych postępowaniach w sprawie powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim lub w sprawie zmiany miejsca urzędowania sędziego na sąd wyższego rzędu dotyczących danego kandydata wynosi siedem lat. Po upływie okresu przechowywania dokumenty podlegają brakowaniu w sposób określony w przepisach ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz.U. z 2020 r. poz. 164, ze zm.).

Art. 112. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Sądownictwa określi w drodze rozporządzenia tryb zakładania konta w systemie teleinformatycznym, sposób dostępu do konta, sposób korzystania z systemu teleinformatycznego oraz podejmowania w nim czynności związanych z wnoszeniem karty zgłoszenia i dołączonych dokumentów, szczegółowy tryb doręczeń i zawiadomień elektronicznych, jak również sposób przechowywania, udostępniania i usuwania – po zakończeniu postępowania w sprawie powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim – zamieszczonych w systemie dokumentów, mając na względzie potrzebę zapewnienia sprawności postępowania dotyczącego objęcia stanowiska sędziowskiego, dostępność drogi elektronicznej dla uczestników postępowania oraz potrzebę zabezpieczenia danych zgromadzonych w systemie, w tym danych osobowych kandydatów.

Art. 113. § 1. Prezes sądu, któremu złożono kartę zgłoszenia, po stwierdzeniu spełniania przez kandydata warunków oraz wymogów formalnych zgłoszenia zarządza w terminie nie dłuższym niż siedem dni od dnia zgłoszenia dokonanie oceny kwalifikacji kandydata przez wyznaczonego sędziego. W razie potrzeby prezes sądu może zlecić dokonanie oceny kwalifikacji więcej niż jednemu sędziemu.

§ 2. Kandydat w terminie siedmiu dni od dnia zawiadomienia o wydaniu zarządzenia, o którym mowa w § 1, może wnieść, aby oceny

kwalfikacji dokonał sędzia mający miejsce urzędowania w apelacji innej niż apelacja, w której znajduje się miejsce urzędowania wskazane w obwieszczeniu, o którym mowa w art. 44 § 4. W takim przypadku sędziego dokonującego oceny wyznacza prezes sądu apelacyjnego wyłonionego w drodze losowania przez prezesa sądu, któremu złożono kartę zgłoszenia.

§ 3. Oceny kwalifikacji kandydatów nie może dokonywać sędzia będący małżonkiem, krewnym albo powinowatym chociażby jednego z kandydatów lub pozostający chociażby z jednym z kandydatów w takim stosunku prawnym lub faktycznym, że może to budzić uzasadnione wątpliwości co do bezstronności sędziego.

§ 4. Prezes właściwego sądu zapoznaje kandydata z oceną kwalifikacji, zamieszczając ją w systemie teleinformatycznym. Kandydat ma prawo do złożenia prezesowi sądu uwag do oceny kwalifikacji w terminie siedmiu dni od daty zamieszczenia oceny kwalifikacji w systemie teleinformatycznym.

Art. 114. § 1. Ocena kwalifikacji kandydata zajmującego stanowisko sędziego sądu powszechnego, sędziego sądu administracyjnego oraz sędziego sądu wojskowego obejmuje badanie poziomu merytorycznego orzecznictwa oraz sprawności i efektywności podejmowanych czynności i organizowania pracy przy rozpoznawaniu spraw lub wykonywaniu innych powierzonych zadań lub funkcji, z uwzględnieniem stopnia obciążenia wykonywanymi zadaniami i ich złożoności, realizacji procesu doskonalenia zawodowego, a także kultury urzędowania, obejmującej kulturę osobistą i kulturę organizacji pracy oraz poszanowania praw stron lub uczestników postępowania przy rozpoznawaniu spraw lub wykonywaniu innych powierzonych zadań lub funkcji.

§ 2. Ocena kwalifikacji, o której mowa w § 1, jest dokonywana na podstawie badania akt co najmniej piętnastu spraw różnych kategorii, wybranych losowo spośród wymienionych w wykazie załączonym przez kandydata do zgłoszenia, a ponadto akt co najmniej dziesięciu innych spraw różnych kategorii spoza wykazu wybranych przez sędziego dokonującego oceny, jak również na podstawie danych ewidencjonowanych w sądach, w tym na potrzeby statystyki sądowej.

§ 3. Sędzia dokonujący oceny kwalifikacji kandydata, o którym mowa w § 1, z urzędu obejmuje badaniem także nieujęte w wykazie akta dziesięciu spraw niezakończonych, przydzielonych kandydatowi do rozpoznania, w których od momentu pierwszej rejestracji upłynął najdłuższy okres, a także akta wszystkich spraw, których referentem był kandydat, w których w okresie ostatnich dwóch lat poprzedzających zgłoszenie na wolne stanowisko sędziowskie zmieniono lub uchylono orzeczenie i przekazano sprawę do ponownego rozpoznania oraz w których stwierdzono przewlekłość postępowania lub niezgodność z prawem prawomocnego orzeczenia.

§ 4. Jeżeli ze względu na szczególny zakres czynności kandydata, o którym mowa w § 1, lub z innych przyczyn zbadanie liczby spraw wskazanej w § 2 i 3 nie jest możliwe, przyjmuje się, z podaniem przyczyn, inną liczbę.

§ 5. Jeżeli w okresie ostatnich dwóch lat poprzedzających zgłoszenie kandydat, o którym mowa w § 1, nie wykonywał zadań określonych w art. 1 § 2 i 3, przepis § 3 stosuje się odpowiednio, z tym że badaniem obejmuje się okres dwóch lat, w których zadania te ostatnio były wykonywane.

§ 6. Do oceny kwalifikacji kandydata, o którym mowa w § 1, dołącza się odpisy znajdujących się w aktach osobowych prawomocnych wyroków orzekających karę dyscyplinarną oraz dokumentów dotyczących zalecenia lub wytknięcia uchybienia, o których mowa w art. 56 i art. 60 niniejszej ustawy, a także art. (...) ustawy z dnia (...) o Sądzie Najwyższym (Dz.U. ...).

Art. 115. § 1. Ocena kwalifikacji kandydata zajmującego stanowisko prokuratora jest dokonywana pod względem prawidłowości i poziomu merytorycznego, jak również efektywności wykonywania powierzonych obowiązków służbowych, z uwzględnieniem stopnia obciążenia wykonywanymi zadaniami i ich złożoności, a także podnoszenia kwalifikacji zawodowych i kultury urzędowania obejmującej kulturę osobistą oraz sposób zachowania wobec uczestników postępowania i współpracowników. Przepisy art. 114 § 2 i 4 stosuje się odpowiednio. Sędzia dokonujący oceny kwalifikacji może objąć badaniem także akta spraw nieujęte w wykazie oraz zwracać się do prezesów

sądów lub jednostek organizacyjnych prokuratury o wskazanie sygnatur i przedstawienie akt takich spraw.

§ 2. Do oceny kwalifikacji kandydata, o którym mowa w § 1, dołącza się opinie przełożonych, a także odpisy znajdujących się w aktach osobowych prokuratora prawomocnych wyroków orzekających karę dyscyplinarną lub prawomocnych decyzji o wymierzeniu kary porządkowej upomnienia, jak również odpisy prawomocnych decyzji prokuratora przełożonego, zawierających wytknięcie uchybienia w razie oczywistej obrazę prawa, chyba że uprawniony organ zarządził usunięcie tych wyroków lub decyzji z akt osobowych.

Art. 116. § 1. Ocena kwalifikacji kandydata wykonującego zawód adwokata, radcy prawnego, notariusza albo zajmującego stanowisko radcy Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej jest dokonywana w oparciu o badanie jakości, sprawności, rzetelności i terminowości dokonywanych czynności bądź jakości i rzetelności sporządzonych opinii prawnych lub innych dokumentów sporządzonych w związku ze stosowaniem lub tworzeniem prawa, a także podnoszenia kwalifikacji zawodowych i kultury urzędowania, obejmującej kulturę osobistą oraz sposób zachowania wobec uczestników postępowania i współpracowników.

§ 2. Ocena kwalifikacji kandydata wykonującego zawód adwokata lub radcy prawnego albo zajmującego stanowisko radcy Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej jest dokonywana na podstawie badania akt co najmniej dwudziestu pięciu spraw różnych kategorii lub opinii prawnych i innych dokumentów sporządzonych w związku ze stosowaniem lub tworzeniem prawa, wybranych losowo spośród wymienionych w wykazie załączonym do zgłoszenia. Przepis art. 114 § 4 stosuje się odpowiednio. Sędzia dokonujący oceny kwalifikacji może objąć badaniem także akta spraw sądowych, w których kandydat występował w charakterze zastępcy procesowego, a których nie ujęto w wykazie, oraz zwracać się do prezesów sądów o wskazanie sygnatur i przedstawienie akt takich spraw.

§ 3. Ocena kwalifikacji kandydata wykonującego zawód notariusza jest dokonywana na podstawie badania co najmniej dwudziestu pięciu aktów notarialnych obejmujących różne kategorie spraw wy-

branych losowo spośród wymienionych w wykazie, o którym mowa w art. 104 § 4. Przepis art. 114 § 4 stosuje się odpowiednio. Sędzia dokonujący oceny kwalifikacji może objąć badaniem także nieujęte w wykazie akty notarialne lub akta spraw sądowych, w których rozpoznano środki odwoławcze na odmowę dokonania wpisu lub odmowę dokonania czynności, oraz zwracać się do prezesów sądów o wskazanie sygnatur i przedstawienie akt takich spraw.

§ 4. Do oceny kwalifikacji kandydata wykonującego zawód adwokata, radcy prawnego albo notariusza dołącza się wykaz prawomocnych orzeczeń bądź decyzji o ukaraniu karą dyscyplinarną, chyba że właściwy organ zarządził usunięcie wzmianki o ukaraniu lub odpisu orzeczenia sądu dyscyplinarnego z akt osobowych kandydata.

§ 5. Do oceny kwalifikacji kandydata wykonującego zawód adwokata lub radcy prawnego dołącza się także wykaz ostrzeżeń udzielonych przez właściwe organy samorządu zawodowego oraz zawiadomień o naruszeniu obowiązków procesowych dokonanych przez sąd lub prokuratora.

§ 6. Do oceny kwalifikacji kandydata zajmującego stanowisko radcy Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej dołącza się protokoły okresowych ocen kwalifikacyjnych oraz odpisy prawomocnych orzeczeń o ukaraniu karą dyscyplinarną, chyba że kara została uznana za niebyłą.

§ 7. Do oceny kwalifikacji kandydata wykonującego zawód adwokata, radcy prawnego albo notariusza dołącza się protokoły wizytacji, kontroli lub ocen przeprowadzonych w trybie art. 36 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze, art. 22¹ ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych albo art. 44 § 2 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz.U. z 2022 r. poz. 1799, ze zm.).

Art. 117. § 1. Ocena kwalifikacji kandydata mającego tytuł naukowy profesora lub stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych jest dokonywana z uwzględnieniem osiągnięć naukowych, rodzaju i jakości publikacji, opinii recenzentów, jakości i rzetelności opinii prawnych bądź innych dokumentów sporządzonych w związku ze stosowaniem lub tworzeniem prawa.

§ 2. Do oceny kwalifikacji kandydata, o którym mowa w § 1, dołącza się odpisy prawomocnych orzeczeń o udzieleniu kary dyscyplinarnej, chyba że kara uległa zatarciu.

Art. 118. Do oceny kwalifikacji kandydata, który zajmuje stanowisko prezesa lub wiceprezesa Prokuratury Generalnej, stosuje się odpowiednio, stosownie do zawodu wykonywanego przed powołaniem na to stanowisko, przepisy art. 114–117.

Art. 119. § 1. Przy ocenie kwalifikacji kandydata na wolne stanowisko sędziowskie uwzględnia się predyspozycje osobowościowe kandydata do zawodu sędziego oraz przestrzeganie zasad etyki wykonywanego zawodu.

§ 2. Prezes właściwego sądu zwraca się do organów innych sądów, Prokuratora Generalnego, Prezesa Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, organów sprawujących nadzór nad działalnością notariuszy, organów samorządów zawodowych adwokatów i radców prawnych, a w przypadku kandydata mającego tytuł naukowy profesora lub stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych do kierownika danej polskiej szkoły wyższej, Polskiej Akademii Nauk, instytutu badawczego lub innego podmiotu systemu szkolnictwa wyższego i nauki o udzielenie informacji lub nadesłanie dokumentów niezbędnych do przeprowadzenia oceny kwalifikacji kandydata.

§ 3. Do oceny kwalifikacji dołącza się informację o postępowaniach karnych, dyscyplinarnych bądź wyjaśniających toczących się przeciwko kandydatowi.

§ 4. Minister Sprawiedliwości po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Sądownictwa określi w drodze rozporządzenia szczegółowy tryb i sposób dokonywania oceny kwalifikacji kandydata na wolne stanowisko sędziowskie, mając na uwadze konieczność zachowania metodyki uwzględniającej specyfikę wykonywanego przez kandydata zawodu lub zajmowanego stanowiska oraz potrzebę jej dostosowania do zakresu analizy i kryteriów wskazanych w ustawie.

Art. 120. § 1. W przypadku kandydatów do objęcia stanowiska sędziowskiego właściwy prezes sądu zasięga od właściwego ze względu na siedzibę sądu komendanta wojewódzkiego Policji albo Komendanta Stołecznego Policji informacji o każdym z kandydatów. Informacje o kandydacie do objęcia stanowiska sędziowskiego uzyskuje się i sporządza w oparciu o dane zawarte w policyjnych systemach

teleinformatycznych. Komendant Policji przedstawia pisemną informację o kandydacie prezesowi sądu w terminie czternastu dni od dnia wpływu wniosku. Informacji nie zasięga się, jeżeli kandydat zajmuje stanowisko prokuratora.

§ 2. Przedstawiając informację, o której mowa w § 3, komendant wojewódzki Policji albo Komendant Stołeczny Policji przekazuje prezesowi sądu wszystkie zebrane materiały służące do sporządzenia informacji.

§ 3. O treści informacji uzyskanej od komendanta wojewódzkiego Policji albo Komendanta Stołecznego Policji prezes sądu zawiadamia kandydata za pośrednictwem systemu teleinformatycznego nie później niż w terminie przedstawienia kandydatury Krajowej Radzie Sądownictwa.

Art. 121. § 1. Prezes właściwego sądu przedstawia kandydaturę na wolne stanowisko sędziego tego sądu wraz z oceną kwalifikacji oraz ewentualnymi uwagami kandydata do zaopiniowania zgromadzeniu przedstawicieli sędziów apelacji.

§ 2. Jeżeli na wolne stanowisko sędziowskie lub na wolne miejsce urzędowania w sądzie wyższego rzędu zostanie zgłoszona więcej niż jedna kandydatura, rozpatrzenie wszystkich kandydatur odbywa się na tym samym posiedzeniu zgromadzenia przedstawicieli sędziów apelacji. Uchwała w przedmiocie opinii jest podejmowana indywidualnie w odniesieniu do każdego kandydata.

§ 3. W opiniowaniu kandydatów nie może brać udziału osoba będąca małżonkiem, krewnym albo powinowatym chociażby jednego z kandydatów lub pozostająca chociażby z jednym z kandydatów w takim stosunku prawnym lub faktycznym, że może to budzić uzasadnione wątpliwości co do bezstronności członka zgromadzenia.

Art. 122. § 1. Prezes właściwego sądu zamieszcza w systemie teleinformatycznym w terminie trzech dni roboczych ocenę kwalifikacji, opinię zgromadzenia przedstawicieli apelacji, informację uzyskaną od komendanta wojewódzkiego Policji albo Komendanta Stołecznego Policji, o której mowa w art. 120, jak również inne dokumenty dotyczące danego postępowania w sprawie powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim.

§ 2. Wymóg dołączania informacji i zaświadczeń, o których mowa w art. 103 § 6, nie dotyczy kandydatów zajmujących stanowisko sędziego sądu powszechnego, sędziego sądu administracyjnego, sędziego sądu wojskowego albo stanowisko prokuratora.

§ 3. Na żądanie Krajowej Rady Sądownictwa, przesłane za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, prezes właściwego sądu niezwłocznie przesyła oryginały dokumentów stanowiących załącznik do zgłoszenia.

Art. 123. Krajowa Rada Sądownictwa rozpatruje kandydatury na stanowiska sędziów sądów powszechnych w trybie określonym w odrębnej ustawie.

Art. 124. § 1. Na stanowisko sędziego sądu powszechnego mającego miejsce urzędowania w sądzie rejonowym może być powołany ten, kto:

- 1) posiada obywatelstwo polskie i korzysta z pełni praw cywilnych i publicznych, a także nie był prawomocnie skazany za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- 2) jest nieskazitelnego charakteru;
- 3) ukończył wyższe studia prawnicze w Rzeczypospolitej Polskiej i uzyskał tytuł zawodowy magistra lub zagraniczne studia prawnicze uznane w Rzeczypospolitej Polskiej;
- 4) jest zdolny, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków sędziego, w tym nie cierpi na chorobę psychiczną lub inne zakłócenia czynności psychicznych ograniczające sprawność umysłową lub mogące negatywnie wpłynąć na zdolność do pełnienia obowiązków, a także nie jest uzależniony od alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych;
- 5) złożył egzamin sędziowski.

§ 2. Wymagania określone w § 1 pkt 5 nie dotyczą tego, kto przed powołaniem:

- 1) zajmował stanowisko sędziego sądu administracyjnego lub sądu wojskowego;
- 2) zajmował stanowisko prokuratora przez co najmniej trzy lata;

- 3) pracował w polskiej szkole wyższej, w Polskiej Akademii Nauk, w instytucie badawczym lub innym podmiocie systemu szkolnictwa wyższego i nauki, innej placówce naukowej i ma tytuł naukowy profesora albo stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych;
- 4) wykonywał zawód adwokata, radcy prawnego lub notariusza co najmniej przez trzy lata;
- 5) zajmował stanowisko prezesa, wiceprezesa, radcy Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej co najmniej przez trzy lata.

§ 3. Na stanowisko, o którym mowa w § 2, może być powołany ten, kto wykonywał zawód lub zajmował stanowisko określone w § 2 w okresie dwóch lat przed zgłoszeniem na wolne stanowisko sędziowskie.

§ 4. Osoba, która spełnia wymagania określone w § 1 pkt 1–4 i ukończyła aplikację w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury oraz złożyła egzamin sędziowski lub prokuratorski, może na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa zostać powołana na stanowisko, o którym mowa w § 1, na zasadach i w trybie określonych w odrębnej ustawie.

Art. 125. § 1. Miejsce urzędowania w sądzie okręgowym może być wyznaczone sędziemu sądu powszechnego, który posiada co najmniej czteroletni okres pracy na stanowisku sędziego.

§ 2. Na stanowisko sędziego sądu powszechnego mającego miejsce urzędowania w sądzie okręgowym może być powołany także ten, kto spełnia wymagania określone w art. 124 § 1 pkt 1–4, jeżeli:

- 1) wykonywał zawód adwokata, radcy prawnego, notariusza lub zajmował stanowisko prokuratora co najmniej przez sześć lat;
- 2) zajmował stanowisko prezesa, wiceprezesa, radcy Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej co najmniej przez sześć lat;
- 3) pracował w polskiej szkole wyższej, w Polskiej Akademii Nauk, w instytucie badawczym lub innym podmiocie systemu szkolnictwa wyższego i nauki i ma tytuł naukowy profesora albo stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych;
- 4) zajmował stanowisko sędziego sądu administracyjnego lub sędziego sądu wojskowego co najmniej przez cztery lata.

§ 3. Na stanowisko, o którym mowa w § 2, może być powołany ten, kto wykonywał zawód lub zajmował stanowisko określone w tym przepisie w okresie dwóch lat przed powołaniem.

Art. 126. § 1. Miejsce urzędowania w sądzie apelacyjnym może być wyznaczone sędziemu sądu powszechnego, który posiada co najmniej ośmioletni okres pracy na stanowisku sędziego.

§ 2. Na stanowisko sędziego sądu powszechnego mającego miejsce urzędowania w sądzie apelacyjnym może być powołany także ten, kto spełnia wymagania określone w art. 124 § 1 pkt 1–4, jeżeli:

- 1) wykonywał zawód adwokata, radcy prawnego notariusza lub zajmował stanowisko prokuratora co najmniej przez dziesięć lat;
- 2) zajmował stanowisko prezesa, wiceprezesa, radcy Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej co najmniej przez dziesięć lat;
- 3) pracował w polskiej szkole wyższej, w Polskiej Akademii Nauk, w instytucie badawczym lub innej placówce naukowej i ma tytuł naukowy profesora albo stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych;
- 4) zajmował stanowisko sędziego sądu administracyjnego lub sędziego sądu wojskowego co najmniej przez osiem lat.

§ 3. Na stanowisko, o którym mowa w § 2, może być powołany ten, kto wykonywał zawód lub zajmował stanowisko określone w tym przepisie w okresie dwóch lat przed powołaniem.

Rozdział 2 Status sędziego

Oddział 1

Nawiązanie i rozwiązanie stosunku służbowego sędziego

Art. 127. § 1. Stosunek służbowy sędziego nawiązuje się po doręczeniu mu aktu powołania.

§ 2. Przy powołaniu sędziego składa ślubowanie wobec Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej według następującej roty:

„Ślubuję uroczyście jako sędzia sądu powszechnego służyć wiernie Rzeczypospolitej Polskiej, stać na straży prawa, obowiązki sędziego wypełniać sumiennie, sprawiedliwość wymierzać zgodnie z przepisami prawa, bezstronnie według mego sumienia, dochować tajemnicy prawnie chronionej, a w postępowaniu kierować się zasadami godności i uczciwości”; składający ślubowanie może dodać na końcu zwrot: „Tak mi dopomóż Bóg”.

§ 3. Odmowa złożenia ślubowania jest równoznaczna ze zrzeczeniem się stanowiska sędziowskiego; okoliczność tę stwierdza Krajowa Rada Sądownictwa.

Art. 128. § 1. W terminie dwóch tygodni od dnia doręczeniu sędziemu aktu powołania Krajowa Rada Sądownictwa w drodze uchwały wyznacza miejsce urzędowania sędziego.

§ 2. Uchwałę, o której mowa w § 1, Krajowa Rada Sądownictwa doręcza sędziemu i prezesowi właściwego sądu. Od uchwały nie przysługuje odwołanie, jeżeli wyznaczono w niej miejsce urzędowania w sądzie, w którym sędzia ubiegał się o wolne stanowisko sędziowskie.

§ 3. Sędzia powinien zgłosić się w celu objęcia stanowiska sędziego sądu powszechnego w terminie dwóch tygodni od dnia doręczenia mu uchwały wyznaczającej miejsce urzędowania.

§ 4. W razie nieusprawiedliwionego nieobjęcia stanowiska sędziowskiego w terminie określonym w § 3 powołanie traci moc; okoliczność tę stwierdza Krajowa Rada Sądownictwa.

Art. 129. § 1. Po objęciu stanowiska sędziego sądu powszechnego sędzia odbywa szkolenie z zakresu metodyki pracy sędziego organizowane przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury. Prezes sądu kieruje sędzię na szkolenie w najbliższym terminie przewidzianym w harmonogramie działalności szkoleniowej Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury na dany rok.

§ 2. Przepisu § 1 nie stosuje się do sędziego, który w okresie trzech lat przed objęciem stanowiska ukończył aplikację sędziowską w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury i zdał egzamin sędziowski.

Art. 130. § 1. Sędzia obejmujący stanowisko sędziego sądu powszechnego podlega ocenom okresowym po upływie roku, dwóch lat oraz trzech lat i sześciu miesięcy od objęcia stanowiska. W przypadku gdy jedna z poprzednich ocen była negatywna, dodatkową ocenę okresową przeprowadza się po upływie 5 lat od objęcia stanowiska.

§ 2. Oceny okresowe, o których mowa w § 1, obejmują badanie poziomu merytorycznego orzecznictwa oraz sprawności i efektywności podejmowanych czynności i organizowania pracy przy rozpoznawaniu spraw lub wykonywaniu innych powierzonych zadań lub funkcji, z uwzględnieniem stopnia obciążenia wykonywanymi zadaniami i ich złożoności, realizacji procesu doskonalenia zawodowego, a także kultury urzędowania, obejmującej kulturę osobistą i kulturę organizacji pracy oraz poszanowania praw stron lub uczestników postępowania przy rozpoznawaniu spraw lub wykonywaniu innych powierzonych zadań lub funkcji.

§ 3. Negatywny wynik dwóch ocen okresowych, o których mowa w § 1, stanowi podstawę do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego w przedmiocie złożenia sędziego z urzędu w trybie określonym w art. 191.

§ 4. Przepisów § 1–3 nie stosuje się do osób, które przed objęciem stanowiska sędziego sądu powszechnego sprawowały urząd sędziego sądu administracyjnego, sądu wojskowego lub Sądu Najwyższego, jak również osób ponownie obejmujących stanowisko sędziego sądu powszechnego, jeżeli przerwa w sprawowaniu urzędu nie przekracza pięciu lat.

Art. 131. § 1. W terminie 2 miesiące po objęciu stanowiska sędziego sądu powszechnego sędziemu uprawnionego do dokonywania ocen okresowych, o których mowa w art. 130 § 1, wyznacza w drodze uchwały:

- 1) w przypadku sędziego mającego miejsce urzędowania w sądzie rejonowym – właściwe kolegium sędziów okręgu spośród zgłaszających się sędziów mających miejsce urzędowania w sądzie okręgowym lub w sądach rejonowych działających w okręgu z wyłączeniem sądu rejonowego, w którym oceniany sędzia ma miejsce urzędowania;

- 2) w przypadku sędziego mającego miejsce urzędowania w sądzie okręgowym – właściwe kolegium sędziów okręgu spośród zgłaszających się sędziów mających miejsce urzędowania w sądzie okręgowym innym niż sąd, w którym oceniany sędzia ma miejsce urzędowania;
- 3) w przypadku sędziego mającego miejsce urzędowania w sądzie apelacyjnym – właściwe kolegium sędziów apelacji spośród zgłaszających się sędziów mających miejsce urzędowania w sądzie apelacyjnym innym niż sąd, w którym oceniany sędzia ma miejsce urzędowania.

§ 2. Przed podjęciem uchwały, o której mowa w § 1, właściwe kolegium sędziów wysłuchuje sędziego podlegającego ocenie i sędziów zgłaszających się do dokonywania ocen okresowych.

Art. 132. § 1. Prezes właściwego sądu prowadzi dla każdego sędziego mającego miejsce urzędowania w tym sądzie osobny wykaz służbowy zawierający podstawowe dane dotyczące jego stosunków służbowych oraz jego dane osobowe w zakresie mającym wpływ na pełnienie urzędu sędziego, a także dane na temat odbytych szkoleń i form doskonalenia zawodowego oraz innych okoliczności wskazujących na specjalizację w poszczególnych dziedzinach prawa lub rozpoznawaniu poszczególnych rodzajów spraw.

§ 2. Krajowa Rada Sądownictwa określi w drodze uchwały wzór wykazów służbowych oraz sposób ich prowadzenia na podstawie akt osobowych sędziego, dokumentów oraz innych informacji stwierdzających dane zamieszczane w wykazie.

Art. 133. § 1. Stosunek służbowy sędziego rozwiązuje się z mocy prawa, jeżeli sędzia zrzekł się urzędu. Zrzeczenie się urzędu jest skuteczne po upływie trzech miesięcy od dnia doręczenia Krajowej Radzie Sądownictwa oświadczenia, chyba że na wniosek sędziego Krajowa Rada Sądownictwa określi inny termin. O zrzeczeniu się urzędu przez sędziego Krajowa Rada Sądownictwa zawiadamia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 2. Prawomocny wyrok sądu dyscyplinarnego o złożeniu sędziego z urzędu oraz prawomocne orzeczenie przez sąd środka karne-

go w postaci pozbawienia praw publicznych lub zakazu zajmowania stanowiska sędziego pociągają za sobą, z mocy prawa, utratę urzędu i stanowiska sędziego; stosunek służbowy sędziego wygasa z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia lub wyroku.

§ 3. Stosunek służbowy sędziego wygasa z dniem utraty przez niego obywatelstwa polskiego.

§ 4. O rozwiązaniu stosunku służbowego, o którym mowa w § 1, oraz o wygaśnięciu stosunku służbowego, o którym mowa w § 2 i 3, sędziego zawiadamia Krajowa Rada Sądownictwa.

Art. 134. § 1. Sędzia, który został mianowany, powołany lub wybrany do pełnienia funkcji w organach państwowych, samorządu terytorialnego, w służbie dyplomatycznej, konsularnej lub w organach organizacji międzynarodowych oraz ponadnarodowych działających na podstawie umów międzynarodowych ratyfikowanych przez Rzeczpospolitą Polską, jest obowiązany rzec się niezwłocznie swojego urzędu, chyba że przechodzi w stan spoczynku.

§ 2. Sędziemu ubiegającemu się o mandat posła albo senatora, albo radnego udziela się urlopu bezpłatnego na czas kampanii wyborczej.

Art. 135. § 1. Sędzia, który zrzekł się urzędu z przyczyn określonych w art. 134 § 1, może powrócić na urząd sędziego i poprzednio zajmowane stanowisko, jeżeli przerwa w pełnieniu obowiązków sędziego nie przekracza pięciu lat, chyba że pełnił funkcje sędziowskie lub prokuratorskie w międzynarodowych lub ponadnarodowych organach sądowych.

§ 2. W przypadku przewidzianym w § 1 Krajowa Rada Sądownictwa z inicjatywy zainteresowanego przedstawia Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej wniosek o powołanie byłego sędziego do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego sądu powszechnego, chyba że nie spełnia on warunków wymaganych do powołania na ten urząd. Po powołaniu na urząd sędziemu wyznacza się poprzednio zajmowane miejsce urzędowania, niezależnie od liczby stanowisk sędziowskich w danym sądzie.

§ 3. W razie odmowy przedstawienia Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej wniosku, o którym mowa w § 2, zainteresowanemu służy odwołanie do Sądu Najwyższego.

Oddział 2

Przeniesienie i delegowanie sędziego

Art. 136. § 1. Sędziemu może zostać wyznaczone miejsce urzędowania w innym sądzie tego samego lub niższego rzędu (przeniesienie sędziego).

§ 2. Przeniesienie sędziego na inne miejsce urzędowania może nastąpić tylko za jego zgodą.

§ 3. Zgoda sędziego na przeniesienie na inne miejsce urzędowania nie jest wymagana w przypadkach:

- 1) zniesienia stanowiska wywołanego zmianą w organizacji sądownictwa lub zniesienia danego sądu lub wydziału zamiejscowego albo przeniesienia siedziby sądu;
- 2) niedopuszczalności zajmowania stanowiska sędziego w danym sądzie wskutek wystąpienia okoliczności, o których mowa w art. 35 § 2;
- 3) przeniesienia w wyniku kary dyscyplinarnej.

§ 4. Przeniesienie sędziego w przypadkach określonych w § 2 i 3 następuje na podstawie uchwały Krajowej Rady Sądownictwa, z tym że przeniesienie sędziego z przyczyn wymienionych w § 3 pkt 1 i 2 może nastąpić, jeżeli uwzględnienie wniosku sędziego co do nowego miejsca urzędowania nie jest możliwe.

§ 5. W przypadkach, o których mowa w § 3 pkt 1 i 2, od uchwały Krajowej Rady Sądownictwa sędziemu przysługuje odwołanie do Sądu Najwyższego.

Art. 137. § 1. O zamiarze obwieszczenia o wolnym stanowisku sędziowskim Krajowa Rada Sądownictwa ogłasza w Biuletynie. W ogłoszeniu wskazuje się sąd, w którym zostanie wyznaczone miejsce urzędowania sędziego, i rodzaj spraw przydzielonych do rozpoznania w tym sądzie.

§ 2. Sędzia zainteresowany przeniesieniem może w terminie siedmiu dni od dnia ogłoszenia, o którym mowa w § 1, złożyć wniosek o przeniesienie. Wniosek składa się wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego.

§ 3. Krajowa Rada Sądownictwa podejmuje uchwałę w przedmiocie wniosku sędziego o przeniesienie, mając na względzie racjonalne wykorzystanie kadr sądownictwa powszechnego, potrzeby wynikające z obciążenia zadaniami poszczególnych sądów, a także okoliczności wynikające z uzasadnienia wniosku.

§ 4. Wniosek sędziego o przeniesienie niespełniający wymogów, o których mowa w § 2, pozostawia się bez rozpoznania. W przypadku nieuwzględnienia wniosku sędzia może złożyć kolejny wniosek o przeniesienie nie wcześniej niż po upływie roku, chyba że przyczyną nieuwzględnienia wniosku był jedynie brak wystarczającej liczby wolnych stanowisk sędziowskich w odniesieniu do liczby wniosków. Wniosek złożony przed upływem tego terminu pozostawia się bez rozpoznania.

§ 5. Krajowa Rada Sądownictwa może z urzędu zwrócić się do sędziego, który uprzednio składał wniosek o przeniesienie, o wyrażenie zgody na przeniesienie na wnioskowane lub inne miejsce urzędowania.

§ 6. W przypadku obsadzenia wolnego stanowiska sędziowskiego przez przeniesienie sędziego Krajowa Rada Sądownictwa ogłasza w Biuletynie dokonanie przeniesienia.

Art. 138. W razie przeniesienia sędziego do innej miejscowości przysługuje mu zwrot kosztów przeniesienia, z wyjątkiem przypadku gdy przeniesienie nastąpiło w drodze dyscyplinarnej lub na wniosek sędziego. Sędziemu przenoszonemu na jego wniosek Krajowa Rada Sądownictwa w szczególnie uzasadnionych przypadkach może przyznać zwrot kosztów przeniesienia.

Art. 139. § 1. Krajowa Rada Sądownictwa może delegować sędziego za jego zgodą do pełnienia obowiązków sędziego:

- 1) w innym sądzie równorzędnym lub niższym, mając na względzie racjonalne wykorzystanie kadr sądownictwa powszechnego oraz potrzeby wynikające z obciążenia zadaniami poszczególnych sądów;
- 2) w Sądzie Najwyższym – na wniosek Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego po przeprowadzeniu konkursu wyłaniającego kandydata, którego dotyczy wniosek;

- 3) w sądzie administracyjnym – na wniosek Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego
– na czas określony, nie dłuższy niż dwa lata z możliwością ponownego delegowania na kolejny okres nie dłuższy niż dwa lata.
- § 2. Krajowa Rada Sądownictwa po przeprowadzeniu konkursu może delegować sędziego za jego zgodą, na wniosek Przewodniczącego Krajowej Rady Sądownictwa do pełnienia czynności w Biurze tej Rady na czas określony, nie dłuższy niż trzy lata, z możliwością ponownego delegowania na kolejny okres nie dłuższy niż trzy lata.
- § 3. Krajowa Rada Sądownictwa po przeprowadzeniu konkursu może delegować sędziego za jego zgodą do prowadzenia zajęć szkoleniowych oraz czynności w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury nie dłuższy niż trzy lata, z możliwością ponownego delegowania na kolejny okres nie dłuższy niż trzy lata.
- § 4. Krajowa Rada Sądownictwa określi w drodze uchwały tryb i szczególne warunki przeprowadzania konkursów, o których mowa w § 2 i 3.
- § 5. Sędziemu delegowanemu na podstawie § 2 i 3 mogą być także powierzone czynności na stanowiskach urzędniczych.
- § 6. Prezes sądu okręgowego może delegować sędziego sądu rejonowego za jego zgodą do pełnienia dyżurów w innym sądzie rejonowym równocześnie z pełnieniem dyżuru w miejscu urzędowania.
- § 7. Sędzia delegowany na podstawie § 2 i 3 może być odwołany z delegacji albo z niej ustąpić z zachowaniem trzymiesięcznego okresu uprzedzenia.
- § 8. Akt delegowania dołącza się do akt sądowych.

Art. 140. § 1. Sędziemu delegowanemu do wykonania czynności służbowych w innej miejscowości niż miejscowość, w której znajduje się jego miejsce urzędowania lub miejsce delegowania, przysługują należności określone w przepisach w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju.

§ 2. Jeżeli delegowanie sędziego następuje do innej miejscowości niż miejscowość, w której znajduje się miejsce urzędowania sędziego, nie-

będącej miejscem jego stałego zamieszkania, sędziemu delegowanemu w okresie delegowania, jako pracownikowi w podróży służbowej, przysługują następujące należności, rekompensujące niedogodności wynikające z delegowania poza stałe miejsce pełnienia służby:

- 1) prawo do nieodpłatnego zakwaterowania w warunkach odpowiadających godności urzędu albo zwrot kosztów zamieszkania w miejscu delegowania w jednej z następujących form:
 - a) zwrotu kosztów faktycznie poniesionych – w wysokości określonej w fakturze,
 - b) miesięcznego ryczałtu – w kwocie nie wyższej niż 78% podstawy ustalenia wynagrodzenia zasadniczego sędziego, o której mowa w art. 168 § 3;
- 2) zwrot kosztów pierwszego przejazdu z miejsca stałego zamieszkania do miejsca delegowania, zwrot kosztów ostatniego przejazdu z miejsca delegowania do miejsca stałego zamieszkania oraz zwrot kosztów przejazdów odbywanych nie częściej niż raz w tygodniu do miejsca stałego zamieszkania i z powrotem na warunkach określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 77⁵ § 2 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2023 r. poz. 1465) według zasad obowiązujących przy podróżach służbowych na obszarze kraju;
- 3) zwrot kosztów poniesionych z tytułu używania pojazdów stanowiących własność pracownika do celów służbowych, o którym mowa w przepisach w sprawie warunków ustalania oraz sposobu dokonywania zwrotu kosztów używania do celów służbowych samochodów osobowych, motocykli i motorowerów niebędących własnością pracodawcy.

§ 3. Świadczenia i należności, o których mowa w § 2 pkt 1 i 2, nie przysługują w wypadkach, gdy odległość od miejscowości, w której sędzia delegowany ma miejsce stałego zamieszkania, do miejscowości delegowania nie przekracza 60 km, chyba że organ powołany do kierowania jednostką, do której delegowanie następuje, na wniosek sędziego delegowanego uzna, że nie jest celowy codzienny dojazd sędziego delegowanego do miejscowości delegowania.

§ 4. Sędzia delegowany, o którym mowa w § 2, któremu nie przysługują świadczenia i należności, o których mowa w § 2 pkt 1 i 2,

ma prawo do zwrotu kosztów codziennych dojazdów do miejscowości delegowania w wysokości nie wyższej niż równowartość przejazdu środkami komunikacji kolejowej lub innym środkiem komunikacji publicznej, z uwzględnieniem przysługującej sędziemu delegowanemu ulgi na dany środek transportu, bez względu na to, z jakiego tytułu ulga ta przysługuje.

§ 5. W razie delegowania sędziego do sądu równorzędnego albo niższego sędziemu przysługują dodatek oraz należności, o których mowa § 2 i 4, chyba że delegowanie nastąpiło na wniosek sędziego.

§ 6. Minister Sprawiedliwości po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Sądownictwa określi w drodze rozporządzenia tryb i szczegółowe warunki realizacji prawa do nieodpłatnego zakwaterowania i zwrotu kosztów zamieszkania w miejscu delegowania, w tym maksymalną wysokość zwrotu kosztów faktycznie poniesionych oraz wysokość miesięcznego ryczałtu, z uwzględnieniem możliwości zróżnicowania jego wysokości w zależności od miejscowości delegowania, a także tryb, szczegółowe warunki przyznawania i zakres innych świadczeń, mając na względzie zakres świadczeń przysługujących pracownikom odbywającym podróże służbowe oraz czasowo przenoszonym.

Art. 141. § 1. Prezes sądu apelacyjnego po uzyskaniu pozytywnej opinii kolegium sędziów apelacji deleguje sędziego mającego miejsce urzędowania w sądzie okręgowym lub w sądzie rejonowym obszaru danej apelacji, na jego wniosek, do pełnienia obowiązków sędziego w sądzie wyższego rzędu w sprawach rozpoznawanych w postępowaniu odwoławczym w składzie trzech sędziów.

§ 2. Przydział sędziemu delegowanemu na podstawie § 1 nie może przekroczyć 90 spraw w ciągu trzech lat, w tym 30 spraw jako sędziemu sprawozdawcy.

§ 3. Akt delegowania dołącza się do akt sądowych.

Art. 142. § 1. Krajowa Rada Sądownictwa po przeprowadzeniu konkursu może delegować sędziego na jego wniosek do pełnienia obowiązków w międzynarodowej sędziowskiej organizacji pozarządowej.

§ 2. Krajowa Rada Sądownictwa po przeprowadzeniu konkursu może delegować sędziego za jego zgodą do pełnienia obowiązków lub peł-

nienia określonej funkcji poza granicami państwa w ramach działań podejmowanych przez organizacje międzynarodowe lub ponadnarodowe oraz zespoły międzynarodowe, działające na podstawie umów międzynarodowych, w tym umów konstytuujących organizacje międzynarodowe, ratyfikowanych przez Rzeczpospolitą Polską, zgodnie z kwalifikacjami sędziego.

§ 3. Krajowa Rada Sądownictwa po przeprowadzeniu konkursu na wniosek Dyrektora Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury może delegować sędziego za jego zgodą do pełnienia obowiązków lub określonej funkcji, lub odbycia stażu trwającego dłużej niż miesiąc poza granicami państwa w ramach współpracy międzynarodowej Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury, zgodnie z kwalifikacjami sędziego.

§ 4. Krajowa Rada Sądownictwa określi w drodze uchwały tryb i szczegółowe warunki przeprowadzenia konkursów, o których mowa w § 1–3.

§ 5. Na podstawie przepisów § 1–3 sędzia może być delegowany na czas nie dłuższy niż pięć lat, z możliwością ponownego delegowania na kolejny okres, nieprzekraczający pięciu lat.

§ 6. Sędzia może być odwołany z delegacji albo ustąpić z delegacji z zachowaniem trzymiesięcznego okresu uprzedzenia.

Art. 143. § 1. Sędzia delegowany na podstawie art. 142 ma prawo do:

- 1) wynagrodzenia zasadniczego przysługującego mu na zajmowanym stanowisku sędziowskim oraz dodatku za długoletnią pracę;
- 2) świadczeń odszkodowawczych z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, jeżeli zdarzenie powodujące powstanie prawa do tych świadczeń zaistniało w czasie pełnienia obowiązków lub funkcji poza granicami państwa;
- 3) należności określonych w przepisach w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju.

§ 2. Sędziemu delegowanemu w czasie pełnienia obowiązków lub funkcji poza granicami państwa przysługują, wypłacane w walucie polskiej lub obcej:

- 1) dodatek zagraniczny na pokrycie zwiększonych kosztów związanych z pełnieniem obowiązków lub funkcji poza granicami państwa, ustalany odpowiednio do warunków i zakresu ich pełnienia;
- 2) w przypadku powierzenia obowiązków lub funkcji pociągających za sobą zmianę miejsca pobytu trwającą co najmniej rok:
 - a) jednorazowy dodatek adaptacyjny,
 - b) pokrycie kosztów podróży przesiedleniowej sędziego delegowanego i każdego przenoszącego się z nim członka rodziny, w tym przewozu ich mienia, niezależnie od terminów ich faktycznego przesiedlenia,
 - c) pokrycie raz na dwa lata kosztów przejazdu sędziego delegowanego oraz członków jego rodziny przebywających z nim na stałe poza granicami państwa z miejsca delegacji do miejsca stałego zamieszkania na urlop wypoczynkowy i z powrotem;
- 3) zwrot kosztów podróży w związku z rozpoczęciem i zakończeniem pełnienia obowiązków lub funkcji poza granicami państwa, podróży służbowej na terytorium obcego państwa poza miejscem delegowania, przejazdu z miejsca delegowania do kraju i z powrotem w uzasadnionych przypadkach służbowych lub losowych;
- 4) zwrot kosztów leczenia, gdy delegacja następuje do państwa niebędącego członkiem Unii Europejskiej;
- 5) pokrycie kosztów zamieszkania w miejscu delegacji do wysokości udokumentowanych wydatków nieprzekraczających wysokości ustalonego limitu.

§ 3. Sumę należności, o których mowa w § 2, zmniejsza się o kwotę środków pieniężnych otrzymanych przez sędziego delegowanego od strony zagranicznej na pokrycie kosztów związanych z wykonywaniem przez niego obowiązków lub pełnieniem funkcji poza granicami państwa. Należności te nie przysługują, jeżeli sędzia delegowany nie ponosi kosztów, na pokrycie których są one przeznaczone.

§ 4. Wydatki związane z delegacją sędziów poza granice państwa są pokrywane z budżetu państwa ze środków pozostających w dyspozycji Krajowej Rady Sądownictwa.

§ 5. Wydatki, o których mowa w § 4, mogą być również pokrywane w całości lub w części ze środków przeznaczonych na ten cel przez organizację międzynarodową, którym dysponowanie powierzono Krajowej Radzie Sądownictwa lub Ministrowi Sprawiedliwości.

§ 6. Minister Sprawiedliwości po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Sądownictwa określi w drodze rozporządzenia tryb, wysokość i szczegółowe warunki przyznawania i wypłaty należności, o których mowa w § 2, limity, do wysokości których podlegają zwrotowi koszty zamieszkania, oraz walutę, w której należności takie są wypłacane, uwzględniając zakres ich przyznawania zależnie od miejsca pełnienia obowiązków i powierzonej sędziemu funkcji, a także potrzebę zapewnienia warunków do prawidłowego ich wykonywania oraz konieczność pokrycia zwiększonych kosztów związanych z wykonywaniem tych obowiązków lub funkcji poza granicami państwa oraz z sytuacjami szczególnymi, w tym zdarzeniami losowymi.

Oddział 3

Stan spoczynku sędziego

Art. 144. § 1. Sędzia przechodzi w stan spoczynku z dniem ukończenia 65. roku życia, chyba że nie później niż na sześć miesięcy i nie wcześniej niż na dwanaście miesięcy przed ukończeniem tego wieku oświadczy Krajowej Radzie Sądownictwa wolę dalszego zajmowania stanowiska i przedstawi zaświadczenie stwierdzające, że jest zdolny ze względu na stan zdrowia do pełnienia obowiązków sędziowskich, wydane na zasadach określonych dla kandydata na stanowisko sędziowskie.

§ 2. W razie złożenia Krajowej Radzie Sądownictwa oświadczenia, o którym mowa w § 1, sędzia przechodzi w stan spoczynku z dniem ukończenia 68. roku życia, chyba że nie później niż na sześć miesięcy i nie wcześniej niż na dwanaście miesięcy przed ukończeniem tego wieku oświadczy Krajowej Radzie Sądownictwa wolę dalszego zajmowania stanowiska i przedstawi zaświadczenie stwierdzające, że jest zdolny ze względu na stan zdrowia do pełnienia obowiązków sędziowskich, wydane na zasadach określonych dla kandydata na stanowisko sędziowskie.

§ 3. Sędzia, o którym mowa w § 1 lub 2, może przejść w stan spoczynku za trzymiesięcznym uprzedzeniem, składając oświadczenie Krajowej Radzie Sądownictwa. Okres uprzedzenia ulega wydłużeniu o przysługujący sędziemu urlop wypoczynkowy niewykorzystany do końca okresu uprzedzenia. Na wniosek sędziego Krajowa Rada Sądownictwa może udzielić zgody na przejście w stan spoczynku przed upływem okresu uprzedzenia.

§ 4. Sędzia, o którym mowa w § 2, przechodzi w stan spoczynku z dniem ukończenia 70. roku życia.

§ 5. Kobieta będąca sędzią może przejść na swój wniosek w stan spoczynku po ukończeniu 60. roku życia, niezależnie od okresu przepracowanego na stanowisku prokuratora lub sędziego.

§ 6. O przejściu sędziego w stan spoczynku na podstawie § 1–5 sędziego zawiadamia Krajowa Rada Sądownictwa.

Art. 145. § 1. Sędziego przenosi się w stan spoczynku na jego wniosek albo na wniosek właściwego kolegium sędziów, jeżeli z powodu choroby lub utraty sił uznany został przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych za trwale niezdolnego do pełnienia obowiązków sędziego.

§ 2. Z żądaniem przeniesienia w stan spoczynku oraz zbadania niezdolności do pełnienia obowiązków przez sędziego i wydania orzeczenia mogą wystąpić zainteresowany sędzia lub kolegium sędziów apelacji w stosunku do sędziego mającego miejsce urzędowania w sądzie apelacyjnym oraz kolegium sędziów okręgu w stosunku do sędziów mających miejsce urzędowania w sądzie okręgowym oraz sądach rejonowych działających w okręgu. W przypadku sędziego pełniącego funkcję prezesa sądu okręgowego lub prezesa sądu apelacyjnego z wnioskiem może wystąpić także Przewodniczący Krajowej Rady Sądownictwa.

§ 3. Orzeczenie w sprawie trwałej niezdolności do pełnienia obowiązków sędziego, o którym mowa w § 1 i 2, lekarz orzecznik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych doręcza zainteresowanemu sędziemu oraz odpowiednio prezesowi sądu okręgowego albo apelacyjnego, a w przypadku sędziego pełniącego funkcję prezesa sądu okręgowego albo prezesa sądu apelacyjnego orzeczenie doręcza się także Przewodniczącemu Krajowej Rady Sądownictwa.

§ 4. Od orzeczenia lekarza orzecznika, o którym mowa w § 1 i 2, zainteresowanemu sędziemu lub właściwemu kolegium sędziów przysługuje sprzeciw wnoszony do komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w ciągu czternastu dni od dnia doręczenia tego orzeczenia.

§ 5. Koszty badania i wydania orzeczenia pokrywa Skarb Państwa.

Art. 146. § 1. Sędzia może być przeniesiony w stan spoczynku, jeżeli bez uzasadnionej przyczyny nie poddał się badaniu, o którym mowa w art. 145 § 2, gdy z żądaniem badania wystąpiło właściwe kolegium sędziów albo Przewodniczący Krajowej Rady Sądownictwa.

§ 2. Sędzia może być również przeniesiony w stan spoczynku na wniosek Przewodniczącego Krajowej Rady Sądownictwa w razie zmiany ustroju sądów lub zmiany granic okręgów sądowych, jeżeli nie został przeniesiony do innego sądu.

Art. 147. § 1. W sprawach przeniesienia sędziego w stan spoczynku, o których mowa w art. 137 i 138, podejmuje decyzję Krajowa Rada Sądownictwa na wniosek sędziego, właściwego kolegium sędziów albo Przewodniczącego Krajowej Rady Sądownictwa.

§ 2. Od decyzji Krajowej Rady Sądownictwa w sprawach, o których mowa w art. 145 i 146, przysługuje odwołanie do Sądu Najwyższego.

§ 3. Odwołanie wnosi się za pośrednictwem Krajowej Rady Sądownictwa w terminie miesiąca od dnia doręczenia skarżącemu decyzji. Odwołanie przysługuje sędziemu, Przewodniczącemu Krajowej Rady Sądownictwa, a w sprawach, w których wniosek został złożony przez właściwe kolegium sędziów – także przewodniczącemu tego kolegium.

§ 4. Jeżeli z wnioskiem o przeniesienie sędziego w stan spoczynku wystąpił Przewodniczący Krajowej Rady Sądownictwa, nie bierze on udziału w podjęciu decyzji w przedmiocie wniosku.

§ 5. Jeżeli z odwołaniem od decyzji Krajowej Rady Sądownictwa wystąpił Przewodniczący Krajowej Rady Sądownictwa, w postępowaniu odwoławczym Krajową Radę Sądownictwa reprezentuje najstarszy służbą sędziowską członek Krajowej Rady Sądownictwa, z wyłączeniem Przewodniczącego.

Art. 148. § 1. Sędziemu, który został przeniesiony w stan spoczynku w razie zmiany ustroju sądów lub zmiany granic okręgów sądowych, przysługuje do czasu osiągnięcia wieku 65 lat uposażenie w wysokości wynagrodzenia pobieranego na ostatnio zajmowanym stanowisku.

§ 2. Sędziemu przechodzącemu lub przeniesionemu w stan spoczynku z powodu wieku, choroby lub utraty sił przysługuje uposażenie w wysokości 75% wynagrodzenia zasadniczego i dodatku za wysługę lat, pobieranych na ostatnio zajmowanym stanowisku.

§ 3. Uposażenie, o którym mowa w § 1 i 2, podwyższa się stosownie do zmian wysokości wynagrodzeń zasadniczych sędziów czynnych zawodowo.

§ 4. Sędziemu przechodzącemu w stan spoczynku przysługuje jednorazowa odprawa w wysokości sześciomiesięcznego wynagrodzenia.

§ 5. W przypadku, o którym mowa w § 1, sędzia w stanie spoczynku otrzymuje jednorazową odprawę z chwilą osiągnięcia wieku 65 lat.

§ 6. Sędziemu, który powrócił na stanowisko poprzednio zajmowane albo stanowisko równorzędne poprzednio zajmowanemu w trybie art. 152 § 1, w razie przejścia lub przeniesienia w stan spoczynku przysługuje jednorazowa odprawa w kwocie stanowiącej różnicę między wysokością odprawy wyliczonej na dzień przejścia lub przeniesienia w stan spoczynku a wysokością odprawy wypłaconej.

Art. 149. Sędzia w stanie spoczynku może używać dotychczasowego tytułu z dodaniem wyrazów „w stanie spoczynku”.

Art. 150. § 1. Sędzia w stanie spoczynku jest obowiązany dochować godności sędziego.

§ 2. Do sędziów w stanie spoczynku stosuje się odpowiednio przepisy art. 160 § 3 i art. 162.

Art. 151. § 1. Z tytułu pracy na stanowisku sędziego nie przysługuje prawo do emerytury lub renty z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, z zastrzeżeniem przypadków, o których mowa w § 6, art. 172 § 2 i art. 194 § 4.

§ 2. W razie zbiegu prawa do uposażenia w stanie spoczynku z prawem do emerytury lub renty z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wypłaca się wyłącznie uposażenie.

§ 3. Jeżeli zbieg praw, o którym mowa w § 2, dotyczy sędziego przechodzącego lub przeniesionego w stan spoczynku zgodnie z art. 148 § 2, który jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego, środki zgromadzone na rachunku w tym funduszu otwarty fundusz emerytalny przekazuje za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na dochody budżetu państwa.

§ 4. W razie zbiegu prawa do uposażenia w stanie spoczynku z prawem do uposażenia rodzinnego, na wniosek uprawnionego wypłaca się uposażenie w stanie spoczynku albo uposażenie rodzinne.

§ 5. Wynagrodzenie z tytułu pracy na stanowisku sędziego oraz uposażenie przysługujące w stanie spoczynku jest osiąganiem przychodu powodującym zawieszenie prawa do emerytury lub renty albo zmniejszenie tych świadczeń w rozumieniu przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Prezes właściwego sądu i sędzia uprawniony do świadczeń z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych są obowiązani do powiadamiania organu rentowego o osiągnięciu wynagrodzenia albo uposażenia i jego wysokości na zasadach i w terminach określonych w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

§ 6. Osobom, które przechodzą w stan spoczynku z powodu wieku i przepracowały na stanowisku prokuratora lub sędziego łącznie okres krótszy niż osiem lat, nie przysługuje uposażenie, o którym mowa w art. 148 § 2, i jednorazowa odprawa, o której mowa w art. 148 § 4. Osobom tym w związku z przejściem w stan spoczynku przysługują świadczenia przewidziane w przepisach o ubezpieczeniu społecznym. Przepisy art. 172 § 1–4 stosuje się odpowiednio.

Art. 152. § 1. Sędzia przeniesiony w stan spoczynku z przyczyn, o których mowa w art. 145 § 1, ma prawo powrotu na stanowisko sędziego sądu powszechnego w poprzednio zajmowanym miejscu urzędowania lub w innym równorzędnym miejscu urzędowania, jeżeli przedstawi zaświadczenie stwierdzające, że jest zdolny ze względu na stan zdrowia do pełnienia obowiązków sędziego, wydane przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

§ 2. Sędzia przeniesiony w stan spoczynku z przyczyn, o których mowa w art. 146 § 2, ma prawo powrócić na stanowisko sędziego sądu powszechnego w poprzednio zajmowanym miejscu urzędowania lub w innym równorzędnym miejscu urzędowania, jeżeli ustały przyczyny będące podstawą przeniesienia w stan spoczynku.

§ 3. W celu wykonania prawa, o którym mowa w § 1 i 2, sędzia zgłasza Krajowej Radzie Sądownictwa zamiar powrotu na stanowisko sędziego sądu powszechnego w poprzednio zajmowanym miejscu urzędowania lub w innym równorzędnym miejscu urzędowania, jeżeli powrót na stanowisko zajmowane poprzednio nie jest możliwy z przyczyn, o których mowa w art. 35 § 2.

§ 4. Krajowa Rada Sądownictwa w terminie miesiąca podejmuje uchwałę w sprawie, o której mowa w § 3. W razie uchwały negatywnej sędziemu przysługuje odwołanie do Sądu Najwyższego.

Rozdział 3

Prawa i obowiązki sędziego

Art. 153. § 1. Sędzia nie może być zatrzymany ani pociągnięty do odpowiedzialności karnej bez zezwolenia właściwego sądu dyscyplinarnego. Nie dotyczy to zatrzymania w razie ujęcia sędziego na gorącym uczynku przestępstwa, jeżeli zatrzymanie jest niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania. Do czasu wydania uchwały zezwalającej na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej wolno podejmować tylko czynności niecierpiące zwłoki.

§ 2. O zatrzymaniu sędziego niezwłocznie powiadamia się prezesa sądu apelacyjnego właściwego ze względu na miejsce zatrzymania. Może on nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego sędziego. O fakcie zatrzymania sędziego prezes sądu apelacyjnego niezwłocznie zawiadamia Krajową Radę Sądownictwa, Ministra Sprawiedliwości i Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego.

§ 3. Wniosek o zezwolenie na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej, jeżeli nie pochodzi od prokuratora, powinien być sporządzony i podpisany przez adwokata albo radcę prawnego będącego pełnomocnikiem.

§ 4. Jeżeli wniosek o zezwolenie na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej nie odpowiada warunkom formalnym pisma procesowego określonym w Kodeksie postępowania karnego lub jest oczywiście bezzasadny, prezes sądu dyscyplinarnego odmawia jego przyjęcia. Na zarządzenie o odmowie przyjęcia wniosku przysługuje zażalenie do sądu dyscyplinarnego właściwego do rozpoznania wniosku.

§ 5. Sąd dyscyplinarny wydaje uchwałę zezwalającą na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej, jeżeli zachodzi dostatecznie uzasadnione podejrzenie popełnienia przez niego przestępstwa. Uchwała zawiera rozstrzygnięcie w przedmiocie zezwolenia na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej wraz z uzasadnieniem.

§ 6. Sąd dyscyplinarny rozpoznaje wniosek o zezwolenie na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej w terminie czternastu dni od dnia jego wpłynięcia do sądu dyscyplinarnego.

§ 7. Jeżeli wniosek o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub tymczasowe aresztowanie dotyczy sędziego ujętego na gorącym uczynku zbrodni lub występku zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej osiem lat, występku, o którym mowa w art. 177 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2022 r. poz. 1138, ze zm.) w związku z art. 178 § 1 Kodeksu karnego, a także w art. 178a § 1 lub 4 Kodeksu karnego, i pozostającego nadal zatrzymanym, sąd dyscyplinarny podejmuje uchwałę w przedmiocie wniosku niezwłocznie, nie później niż przed upływem dwudziestu czterech godzin od jego wpłynięcia do sądu dyscyplinarnego. Uchwała zezwalająca na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub tymczasowe aresztowanie sędziego jest natychmiast wykonalna.

§ 8. Przed wydaniem uchwały sąd dyscyplinarny wysłuchuje rzecznika dyscyplinarnego, sędziego, przedstawiciela organu lub osobę, którzy wnieśli o zezwolenie – jeżeli się stawiają. Ich niestawiennictwo, jak również niestawiennictwo obrońcy, nie wstrzymuje rozpoznania wniosku.

§ 9. Sędzia, którego dotyczy postępowanie, ma prawo wglądu do dokumentów, które zostały załączone do wniosku. Jednak prokurator, kierując wniosek do sądu dyscyplinarnego, może zastrzec, że doku-

menty te lub ich część nie mogą być sędziemu udostępnione z uwagi na dobro postępowania przygotowawczego.

§ 10. Jeżeli prokurator złożył zastrzeżenie, o którym mowa w § 9, prezes sądu dyscyplinarnego niezwłocznie kieruje sprawę na posiedzenie. Sąd dyscyplinarny może odmówić sędziemu wglądu do dokumentów dołączonych do wniosku.

§ 11. Jeżeli prokurator, składając wniosek o zezwolenie na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej, wnosi jednocześnie o zezwolenie na tymczasowe aresztowanie sędziego, uchwała zezwalająca na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej obejmuje również zezwolenie na zatrzymanie sędziego i zastosowanie tymczasowego aresztowania, chyba że sąd dyscyplinarny postanowi inaczej.

§ 12. Orzekając w sprawie, o której mowa w § 1, sąd dyscyplinarny może poprzestać na oświadczeniu sędziego, że wnosi o wydanie uchwały o zezwoleniu na pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej.

Art. 154. § 1. Sędzia jest obowiązany postępować zgodnie ze słubowaniem sędziowskim.

§ 2. Sędzia powinien w służbie i poza służbą strzec powagi stanowiska sędziego i unikać wszystkiego, co mogłoby przynieść ujmę godności sędziego lub osłabiać zaufanie do jego bezstronności.

Art. 155. § 1. Sędzia jest obowiązany stale podnosić kwalifikacje zawodowe.

§ 2. Sędzia jest obowiązany uczestniczyć, w miarę możliwości corocznie, w szkoleniu i doskonaleniu zawodowym organizowanym przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury lub innych formach doskonalenia zawodowego, w celu uzupełnienia specjalistycznej wiedzy i umiejętności zawodowych.

§ 3. Sędzia, o ile jest to możliwe, najpóźniej na tydzień przed rozpoczęciem szkolenia lub korzystania z innej formy doskonalenia zawodowego zawiadamia o tym prezesa właściwego sądu, jeżeli w związku z korzystaniem z doskonalenia zawodowego będzie przebywał więcej niż dzień poza miejscowością będącą siedzibą sądu, w którym ma miejsce urzędowania. Prezes sądu rejonowego zawiadamia o tym prezesa przełożonego sądu okręgowego, prezes sądu okręgowego prezesa

przełożonego sądu apelacyjnego, zaś prezes sądu apelacyjnego Przewodniczącego Krajowej Rady Sądownictwa.

Art. 156. § 1. Czas pracy sędziego jest określony wymiarem zadań, o których mowa w art. 1, i wymiarem innych czynności służbowych.

§ 2. Krajowa Rada Sądownictwa określi w drodze uchwały wymiar zadań sędziego, o którym mowa w § 1, w kwartalnym i rocznym okresie rozliczeniowym (pensum orzecznicze), mając na uwadze charakter zadań, o których mowa w § 1, stopień ich skomplikowania oraz nakład pracy potrzebny do ich wykonania, a także wagę spraw określoną w systemie ważenia spraw.

§ 3. Wykonanie w kwartalnym lub rocznym okresie rozliczeniowym zadań w wymiarze określonym w pensum orzeczniczym nie uzasadnia odstąpienia przez sędziego od dokonania czynności niecierpiącej zwłoki lub koniecznej do zapobieżenia trudnym do odwrócenia skutkom.

Art. 157. Prawo do urlopu wychowawczego sędziego, który nie pełni funkcji, może wykonywać także przez zmniejszenie przydziału spraw co najwyżej o 50% z jednoczesnym obniżeniem wynagrodzenia zasadniczego w tym samym stopniu. Do wykonywania prawa do zmniejszenia przydziału spraw stosuje się odpowiednio przepisy o urlopach wychowawczych, z tym że żądanie zmniejszenia przydziału spraw lub zmiany zakresu zmniejszenia należy złożyć za co najmniej dwumiesięcznym uprzedzeniem.

Art. 158. § 1. Sędziemu na jego wniosek może zostać udzielony urlop bezpłatny na czas określony.

§ 2. Urlopu bezpłatnego na okres, który łącznie nie przekracza roku, udziela prezes właściwego sądu.

§ 3. Urlopu bezpłatnego na dalszy okres przekraczający rok udziela w drodze uchwały Krajowa Rada Sądownictwa po zasięgnięciu opinii prezesa sądu i właściwego kolegium sędziów. Od podjętej uchwały nie przysługuje odwołanie do Sądu Najwyższego.

§ 4. Okres nieprzerwanego urlopu bezpłatnego nie może być dłuższy niż pięć lat, chyba że sędzia pełni funkcje sędziowskie lub pro-

kuratorskie w międzynarodowych lub ponadnarodowych organach sądowych.

§ 5. Sędzia może ustąpić z urlopu bezpłatnego bez uprzedzenia, jeżeli jego okres nie przekracza miesiąca. W przypadku gdy okres tego urlopu przekracza miesiąc, sędzia może z niego ustąpić za dwutygodniowym uprzedzeniem. Na wniosek sędziego prezes sądu może skrócić okres uprzedzenia.

Art. 159. Sędziemu, za jego zgodą, może zostać powierzony obowiązek sprawowania patronatu nad przebiegiem praktyk aplikantów Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury.

Art. 160. § 1. Sędzia na rozprawie i posiedzeniu jawnym z udziałem stron, odbywającym się w budynku sądu, używa stroju urzędowego. Strojem urzędowym sędziego jest toga, a sędziego przewodniczącego na rozprawie lub posiedzeniu – także nakładany na kołnierz togi łańcuch z wizerunkiem orła. Jeżeli w posiedzeniu uczestniczy małoletni, sędzia może zaniechać używania stroju urzędowego.

§ 2. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzór stroju urzędowego sędziów, uwzględniając uroczysty charakter stroju, odpowiedni dla powagi sądu i utrwalonej tradycji.

§ 3. Sędzia otrzymuje legitymację służbową wymieniającą zajmowane przez niego stanowisko i miejsce urzędowania. Krajowa Rada Sądownictwa określi, w drodze uchwały, wzór legitymacji służbowej sędziego.

Art. 161. § 1. Sędzia jest obowiązany zachować w tajemnicy okoliczności sprawy, o których powziął wiadomość ze względu na swój urząd, poza jawną rozprawą sądową.

§ 2. Obowiązek zachowania tajemnicy trwa także po ustaniu stosunku służbowego.

§ 3. Obowiązek zachowania tajemnicy ustaje, gdy sędzia składa zeznania jako świadek przed sądem, chyba że ujawnienie tajemnicy zagraża dobru państwa albo takiemu ważnemu interesowi prywatnemu, który nie jest sprzeczny z celami wymiaru sprawiedliwości. W tych przypadkach od obowiązku zachowania tajemnicy może zwolnić sędziego Krajowa Rada Sądownictwa.

§ 4. Wobec osoby pełniącej urząd na stanowisku sędziego postępowania sprawdzającego przewidzianego w ustawie z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 756, ze zm.) nie przeprowadza się. Przed przystąpieniem do pełnienia obowiązków sędzieja zapoznaje się z przepisami o ochronie informacji niejawnych i składa oświadczenie o znajomości tych przepisów. Informacje niejawne mogą być udostępnione sędziemu tylko w zakresie niezbędnym do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim, pełnienia powierzonej funkcji lub wykonywania powierzonych czynności.

Art. 162. § 1. Sędzia nie może podejmować dodatkowego zatrudnienia, z wyjątkiem zatrudnienia na stanowisku dydaktycznym, badawczo-dydaktycznym lub badawczym w łącznym wymiarze nieprzekraczającym pełnego wymiaru czasu pracy pracowników zatrudnionych na tych stanowiskach, jeżeli wykonywanie tego zatrudnienia nie przeszkadza w pełnieniu obowiązków sędziego.

§ 2. Sędziemu nie wolno także podejmować innego zajęcia ani sposobu zarobkowania, które przeszkadzałyby w pełnieniu obowiązków sędziego, mogło osłabiać zaufanie do jego bezstronności lub przynieść ujmę godności urzędu sędziego.

§ 3. Sędzia nie może:

- 1) być członkiem zarządu, rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej spółki prawa handlowego;
- 2) być członkiem zarządu, rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej spółdzielni;
- 3) być członkiem zarządu fundacji prowadzącej działalność gospodarczą;
- 4) posiadać w spółce prawa handlowego więcej niż 10% akcji lub udziałów przedstawiających więcej niż 10% kapitału zakładowego;
- 5) prowadzić działalności gospodarczej na własny rachunek lub wspólnie z innymi osobami ani zarządzać taką działalnością lub być przedstawicielem bądź pełnomocnikiem w prowadzeniu takiej działalności.

§ 4. Przez spółkę prawa handlowego rozumie się spółkę handlową, a także inną spółkę, do której stosuje się przepisy prawa handlowego, w tym spółkę według prawa obcego.

§ 5. Wybór lub powołanie do władz spółki, spółdzielni lub fundacji z naruszeniem zakazów określonych w § 3 pkt 1–3 są z mocy prawa nieważne i nie podlegają wpisowi do właściwego rejestru.

§ 6. O zamiarze podjęcia dodatkowego zatrudnienia, o którym mowa w § 1, a także o podjęciu innego zajęcia lub sposobu zarobkowania sędzia mający miejsce urzędowania w sądzie rejonowym lub okręgowym zawiadamia prezesa sądu okręgowego, a mający miejsce urzędowania w sądzie apelacyjnym – prezesa sądu apelacyjnego, a prezesi tych sądów – Przewodniczącego Krajowej Rady Sądownictwa.

§ 7. Prezes właściwego sądu w stosunku do sędziego, a Przewodniczący Krajowej Rady Sądownictwa w stosunku do prezesa sądu apelacyjnego i prezesa sądu okręgowego, wydaje decyzję o sprzeciwie wobec zamiaru podjęcia zatrudnienia na stanowisku dydaktycznym, badawczo-dydaktycznym lub badawczym w szkole wyższej, jeżeli uzna, że będzie ono przeszkadzało w pełnieniu obowiązków sędziego, oraz wobec podejmowania lub kontynuowania innego zajęcia, które przeszkadza w pełnieniu obowiązków sędziego, osłabia zaufanie do jego bezstronności lub przynosi ujmę godności urzędu sędziego.

§ 8. W razie wydania decyzji o sprzeciwie, o której mowa w § 7, sprawę na wniosek sędziego rozstrzyga właściwe kolegium sędziów, a w przypadku prezesa sądu apelacyjnego i prezesa sądu okręgowego – Krajowa Rada Sądownictwa.

Art. 163. § 1. Sędziowie i dyrektorzy sądów oraz ich zastępcy są obowiązani do złożenia w dwóch egzemplarzach oświadczenia o swoim stanie majątkowym. Oświadczenie o stanie majątkowym dotyczy majątku osobistego oraz objętego małżeńską wspólnością majątkową. Oświadczenie to zawiera w szczególności informacje o:

- 1) posiadanych zasobach pieniężnych;
- 2) posiadanych nieruchomościach i tytułach prawnych do ich posiadania;
- 3) posiadanych rzeczach ruchomych o wartości jednostkowej powyżej 10 000 zł;
- 4) posiadanych udziałach i akcjach w spółkach prawa handlowego;
- 5) posiadanych instrumentach finansowych w rozumieniu ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi.

wymi (Dz.U. z 2023 r. poz. 646, ze zm.) innych niż wskazane w pkt 4;

- 6) dochodach podlegających opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych, uzyskanych w okresie roku przed dniem, na który składane jest oświadczenie, o ile ich łączna wartość przekracza 10 000 zł, i ich źródłach, z wyłączeniem dochodów uzyskanych w związku z pełnieniem urzędu na stanowisku sędziowskim albo zatrudnieniem na stanowisku dyrektora sądu lub zastępcy dyrektora sądu;
- 7) nabytym przez składającego oświadczenie albo jego małżonka od Skarbu Państwa, innej państwowej osoby prawnej, jednostek samorządu terytorialnego, ich związków lub samorządowej osoby prawnej, mieniu, które podlegało zbyciu w drodze przetargu;
- 8) wierzytelnościach i zobowiązaniach pieniężnych o wartości powyżej 10 000 zł.

§ 2. Oświadczenie, o którym mowa w § 1, sędziowie mający miejsce urzędowania w sądzie rejonowym lub okręgowym składają prezesowi sądu okręgowego, sędziowie mający miejsce urzędowania w sądzie apelacyjnym – prezesowi sądu apelacyjnego, a prezesi sądów apelacyjnych i prezesi sądów okręgowych, dyrektorzy sądów i ich zastępcy – Przewodniczącemu Krajowej Rady Sądownictwa.

§ 3. Analizy danych zawartych w oświadczeniach, o których mowa w § 1, dokonuje w terminie do 30 czerwca każdego roku:

- 1) właściwe kolegium sędziów okręgu w przypadku oświadczeń składanych prezesowi sądu okręgowego;
- 2) właściwe kolegium sądu apelacyjnego w przypadku oświadczeń składanych prezesowi sądu apelacyjnego;
- 3) Krajowa Rada Sądownictwa w przypadku oświadczeń składanych Przewodniczącemu Rady.

§ 4. Wyniki analiz, o których mowa w § 3 pkt 1 i 2, przewodniczący kolegium sędziów okręgu i przewodniczący kolegium sądu apelacyjnego przedstawiają właściwemu zgromadzeniu przedstawicieli sędziów apelacji.

§ 5. Oświadczenie, o którym mowa w § 1, składa się w terminie trzydziestu dni od dnia objęcia urzędu sędziego albo powołania na sta-

nowisko dyrektora sądu lub zastępcy dyrektora sądu, według stanu na dzień objęcia urzędu albo powołania, a następnie co roku do dnia 30 kwietnia, według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedniego, a także w terminie trzydziestu dni od dnia opuszczenia urzędu sędziego albo odwołania ze stanowiska dyrektora sądu lub zastępcy dyrektora sądu, według stanu na dzień opuszczenia urzędu albo odwołania.

§ 6. Oświadczenie składane w związku z objęciem urzędu sędziego albo powołaniem na stanowisko dyrektora sądu lub zastępcy dyrektora sądu nie zawiera informacji, o których mowa w § 1 pkt 6. Oświadczenie składane w związku z opuszczeniem urzędu sędziego albo odwołaniem ze stanowiska dyrektora sądu lub zastępcy dyrektora sądu zawiera informacje, o których mowa w § 1 pkt 6, za okres od 1 stycznia roku opuszczenia urzędu albo odwołania do dnia opuszczenia urzędu albo odwołania.

§ 7. Informacje zawarte w oświadczeniu, o którym mowa w § 1, są jawne, także co do imienia i nazwiska, z wyjątkiem danych adresowych, informacji o miejscu położenia nieruchomości, a także informacji umożliwiających identyfikację ruchomości. Na wniosek sędziego, dyrektora sądu lub zastępcy dyrektora sądu, który złożył oświadczenie, podmiot uprawniony do odebrania oświadczenia może zdecydować o objęciu informacji zawartych w oświadczeniu ochroną przewidzianą dla informacji niejawnych o klauzuli tajności „zastrzeżone”, określoną w przepisach ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych, jeżeli ujawnienie tych informacji mogłoby powodować zagrożenie dla składającego oświadczenie lub osób dla niego najbliższych. W przypadku nieuwzględnienia wniosku, sędziemu, dyrektorowi sądu lub zastępcy dyrektora sądu w terminie czternastu dni od doręczenia decyzji przysługuje odwołanie do Krajowej Rady Sądownictwa.

§ 8. Jawne informacje zawarte w oświadczeniach o stanie majątkowym podmiot uprawniony do odebrania oświadczenia udostępnia w Biuletynie, nie później niż do dnia 30 czerwca każdego roku.

§ 9. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzór formularza oświadczenia, o którym mowa w § 1, zawierający szczegółowy zakres informacji zawieranych w oświadczeniu oraz klauzulę,

o której mowa w § 8, mając na uwadze konieczność rzetelnego wykazania stanu majątkowego osób obowiązanych do składania oświadczeń.

Art. 164. § 1. Oświadczenie, o którym mowa w art. 163 § 1, przechowuje się przez sześć lat.

§ 2. Jeden egzemplarz oświadczenia o stanie majątkowym podmiot uprawniony do odebrania oświadczenia przekazuje do urzędu skarbowego właściwego ze względu na miejsce zamieszkania sędziego, dyrektora sądu lub zastępcy dyrektora sądu. Właściwy urząd skarbowy jest uprawniony do analizy danych zawartych w oświadczeniu, w tym również do porównania jego treści z treścią uprzednio złożonych oświadczeń oraz rocznych zeznań podatkowych (PIT). Jeżeli wynik analizy budzi uzasadnione wątpliwości co do legalności pochodzenia majątku ujawnionego w oświadczeniu, urząd skarbowy kieruje sprawę do właściwego postępowania, prowadzonego na podstawie odrębnych przepisów.

Art. 165. § 1. Wnioski, wystąpienia i skargi w sprawach związanych z pełnionym urzędem sędziego może wносить tylko w drodze służbowej. W takich sprawach sędzia nie może zwracać się do instytucji i osób postronnych ani podawać tych spraw do wiadomości publicznej.

§ 2. Przepis § 1 nie dotyczy wniosków, wystąpień ani skarg kierowanych przez sędziego bezpośrednio do Krajowej Rady Sądownictwa lub Rzecznika Praw Obywatelskich.

Art. 166. W sprawach o roszczenia ze stosunku służbowego sędziemu przysługuje droga sądowa.

Art. 167. W przypadku występowania w sprawie sądowej jako strona lub uczestnik postępowania sędzia mający miejsce urzędowania w sądzie rejonowym lub w sądzie okręgowym jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić o tym prezesa sądu okręgowego, sędziego mającego miejsce urzędowania w sądzie apelacyjnym i prezesa sądu okręgowego – prezesa sądu apelacyjnego, a prezesa sądu apelacyjnego – Krajową Radę Sądownictwa.

Art. 168. § 1. Wynagrodzenie zasadnicze sędziego określa się w stawkach, których wysokość ustala się z zastosowaniem mnożników podstawy ustalenia wynagrodzenia zasadniczego.

§ 2. Stawki wynagrodzenia zasadniczego sędziów pełniących obowiązki w poszczególnych miejscach urzędowania oraz mnożniki służące do ustalenia wysokości wynagrodzenia zasadniczego sędziów w poszczególnych stawkach określa załącznik nr 2 do ustawy.

§ 3. Podstawę ustalenia wynagrodzenia zasadniczego sędziego, o której mowa w § 1, stanowi w danym roku przeciętne wynagrodzenie w pierwszym kwartale roku poprzedniego, ogłaszane w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na podstawie art. 20 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2023 r. poz. 1251), z zastrzeżeniem § 4.

§ 4. Jeżeli przeciętne wynagrodzenie, o którym mowa w § 3, jest niższe od przeciętnego wynagrodzenia ogłoszonego za pierwszy kwartał roku poprzedzającego – przyjmuje się podstawę ustalenia wynagrodzenia zasadniczego sędziego w dotychczasowej wysokości.

Art. 169. § 1. Sędziemu obejmującemu miejsce urzędowania w sądzie rejonowym przysługuje wynagrodzenie zasadnicze w stawce pierwszej.

§ 2. Sędziemu obejmującemu miejsce urzędowania w sądzie okręgowym przysługuje wynagrodzenie zasadnicze w stawce drugiej, a jeżeli w poprzednim miejscu urzędowania otrzymywał już wynagrodzenie w stawce wyższej – przysługuje mu wynagrodzenie zasadnicze w tej stawce, w której otrzymywał wynagrodzenie.

§ 3. Sędziemu obejmującemu miejsce urzędowania w sądzie apelacyjnym przysługuje wynagrodzenie zasadnicze w stawce trzeciej, a jeżeli w poprzednim miejscu urzędowania otrzymywał już wynagrodzenie w stawce wyższej – przysługuje mu wynagrodzenie zasadnicze w tej stawce, w której otrzymywał wynagrodzenie.

§ 4. Wynagrodzenie zasadnicze sędziego określa się w stawce bezpośrednio wyższej po upływie kolejnych ośmiu lat pracy w danej stawce wynagrodzenia. Do okresu pracy, o którym mowa w zdaniu poprze-

dzającym, wlicza się okres zatrudnienia na stanowisku asesora sądowego lub asesora prokuratorskiego.

§ 5. Okres pracy, o którym mowa w § 5, ulega wydłużeniu o:

- 1) rok w przypadku trzykrotnego udzielenia w tym czasie zalecenia w trybie określonym w art. 60;
- 2) dwa lata w przypadku dwukrotnego wytknięcia w tym czasie uchybienia, o którym mowa w art. 56;
- 3) trzy lata w przypadku ukarania sędziego w tym czasie karą dyscyplinarną inną niż kara upomnienia.

§ 6. W przypadku zmiany miejsca urzędowania na sąd niższego rzędu sędziemu przysługuje wynagrodzenie zasadnicze w stawce przewidzianej dla tego sądu z uwzględnieniem § 4 i 5.

Art. 170. § 1. Wysokość wynagrodzenia sędziów mających miejsce urzędowania w sądzie tego samego rzędu różnicuje staż pracy.

§ 2. Dodatek za długoletnią pracę wynosi, począwszy od szóstego roku pracy, 5% wynagrodzenia zasadniczego i wzrasta po każdym roku o 1%, aż do osiągnięcia 20% wynagrodzenia zasadniczego.

Art. 171. § 1. Wysokość wynagrodzenia sędziów mających miejsce urzędowania w sądzie tego samego rzędu może zostać zróżnicowana dodatkiem z uwagi na pełnioną funkcję lub powierzenie dodatkowych czynności służbowych.

§ 2. Wysokość dodatku, o którym mowa w § 1, ustala się z zastosowaniem mnożników podstawy ustalenia wynagrodzenia zasadniczego sędziego, o której mowa w art. 168 § 3.

§ 3. Funkcje oraz czynności służbowe, z uwagi na które przysługują dodatki, oraz wysokość mnożników, o których mowa w § 2, określa załącznik nr 3 do ustawy.

§ 4. Dodatek z uwagi na pełnioną funkcję przysługuje, jeżeli wskaźnik procentowy udziału sędziego w przydziale spraw wynosi co najmniej 75%.

§ 5. Wysokość mnożnika dodatku ustala na wniosek prezesa właściwego sądu kolegium sędziów okręgu, a w przypadku sędziów mających miejsce urzędowania w sądzie apelacyjnym – kolegium sędziów

apelacji, biorąc pod uwagę zakres obowiązków związanych z powierzoną funkcją.

§ 6. Na wniosek sędziego właściwe kolegium sędziów może przyznać dodatek w przypadku, gdy wskaźnik procentowy udziału sędziego w przydziale spraw wynosi mniej niż 75%, a niezależnie od zmniejszenia tego wskaźnika wykonywanie obowiązków związanych z powierzoną funkcją wymaga dodatkowego nakładu pracy.

§ 7. Przepisów § 4–6 nie stosuje się do sędziego delegowanego do pełnienia obowiązków dyrektora lub zastępcy dyrektora Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury, Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych, Zastępców Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych oraz sędziego delegowanego do Biura Krajowej Rady Sądownictwa. W tym przypadku wysokość mnożnika dodatku ustala Krajowa Rada Sądownictwa, biorąc pod uwagę zakres obowiązków związanych z powierzoną funkcją.

§ 8. W przypadku pełnienia więcej niż jednej funkcji, sędziemu przysługuje z tego tytułu jeden dodatek, najwyższy spośród dodatków należnych z tytułu pełnienia poszczególnych funkcji.

§ 9. Bez względu na pełnioną funkcję jednorazowy dodatek przysługuje sędziemu wyznaczonemu na podstawie:

- 1) art. 113 § 1 do sporządzenia oceny kandydata na wolne stanowisko sędziowskie lub na wolne miejsce urzędowania w sądzie wyższego rzędu;
- 2) art. 131 § 1 do sporządzenia ocen okresowych za każdą sporządzoną ocenę;
- 3) art. 176 ust. 1 ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (Dz.U. z 2023 r. poz. 1691) do przeprowadzenia kontroli kancelarii komornika sądowego za każdą przeprowadzoną kontrolę.

§ 10. Przepisu § 9 nie stosuje się do sędziego wizytatora.

Art. 172. § 1. Od wynagrodzenia sędziów nie odprowadza się składek na ubezpieczenie społeczne.

§ 2. W razie rozwiązania albo wygaśnięcia stosunku służbowego sędziego w sposób, o którym mowa w art. 133, od wynagrodzenia wypłaconego sędziemu w okresie służby, od którego nie odprowadzano

składki na ubezpieczenie społeczne, przekazuje się składkę do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, przewidzianą za ten okres w przepisach o ubezpieczeniu społecznym.

§ 3. Składka na ubezpieczenie społeczne, o której mowa w § 2, podlega waloryzacji:

- 1) za okres do 31 grudnia 1998 r. wskaźnikiem wzrostu płac wynikającym ze wzrostu prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia, określanego corocznie w ustawie budżetowej, które stanowiło podstawę do ustalania środków i limitów na wynagrodzenia sędziów;
- 2) za okres od 1 stycznia 1999 r. wskaźnikiem waloryzacji składek określonym na podstawie przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

§ 4. Przy obliczaniu kwoty należnych składek, waloryzowanych na podstawie § 3 pkt 2, stosuje się odpowiednio art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2023 r. poz. 1230, ze zm.).

§ 5. Składki, o której mowa w § 2, nie przekazuje się, jeżeli sędzia zrzekł się urzędu w związku z powołaniem na stanowisko prokuratorskie. Jeżeli stosunek służbowy prokuratora ulega następnie rozwiązaniu lub wygaśnięciu w sposób, o którym mowa w art. 93 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze (Dz.U. z 2023 r. poz. 1360, ze zm.), składkę należną za okres pełnienia służby na stanowisku sędziowskim przekazuje się na zasadach określonych w § 2–4.

Art. 173. § 1. Sędziemu przysługuje corocznie urlop dodatkowy w wymiarze:

- 1) sześciu dni roboczych – po dziesięciu latach pracy;
- 2) dwunastu dni roboczych – po piętnastu latach pracy.

§ 2. Do okresu pracy, od którego zależy wymiar urlopu dodatkowego, wlicza się wszystkie okresy zatrudnienia w sądzie lub prokuraturze na stanowiskach: asesorów sądowych, asesorów prokuratorskich, sędziów i prokuratorów, w Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej na stanowiskach: prezesa, wiceprezesa lub radcy, a także okresy wykonywania zawodu adwokata, radcy prawnego, nauczyciela akademickiego lub zajmowania samodzielnego stanowiska w orga-

nach władzy publicznej, z którym związana była praktyka prawnicza, oraz inne okresy zatrudnienia, jeżeli z tego tytułu przysługiwał zwiększony wymiar urlopu.

§ 3. Sędziemu przysługuje gratyfikacja jubileuszowa w wysokości:

- 1) po dwudziestu latach pracy – 100% wynagrodzenia miesięcznego;
- 2) po dwudziestu pięciu latach pracy – 150% wynagrodzenia miesięcznego;
- 3) po trzydziestu latach pracy – 200% wynagrodzenia miesięcznego;
- 4) po trzydziestu pięciu latach pracy – 250% wynagrodzenia miesięcznego;
- 5) po czterdziestu latach pracy – 350% wynagrodzenia miesięcznego;
- 6) po czterdziestu pięciu latach pracy – 400% wynagrodzenia miesięcznego.

§ 4. Do okresu pracy uprawniającego do gratyfikacji jubileuszowej wlicza się wszystkie poprzednie zakończone okresy zatrudnienia oraz inne okresy, jeżeli z mocy odrębnych przepisów podlegają one wliczeniu do okresu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze.

§ 5. Gratyfikację jubileuszową wypłaca się niezwłocznie po nabyciu przez sędziego prawa do gratyfikacji, a jeżeli w aktach osobowych sędziego brak jest dokumentów potwierdzających upływ okresów, o których mowa w § 4 – niezwłocznie po wykazaniu przez sędziego nabycia prawa do gratyfikacji; podstawę ustalenia wysokości gratyfikacji jubileuszowej stanowi wynagrodzenie przysługujące sędziemu w dniu nabycia prawa do gratyfikacji, obliczone według przepisów dotyczących obliczania ekwiwalentu pieniężnego za urlop wypoczynkowy. Przy ustalaniu wysokości gratyfikacji jubileuszowej uwzględnia się obniżenie wysokości wynagrodzenia, o którym mowa w art. 220 § 3.

§ 6. Gratyfikację jubileuszową wypłaca się w dniu przejścia sędziego w stan spoczynku, jeżeli w tym dniu sędziemu brakuje do okresu pracy, od którego zależy nabycie prawa do gratyfikacji jubileuszowej, mniej niż dwanaście miesięcy.

Art. 174. § 1. Sędziemu można udzielić płatnego urlopu dla poratowania zdrowia w celu przeprowadzenia zaleconego leczenia, jeżeli leczenie to wymaga powstrzymania się od pełnienia służby.

§ 2. Urlop dla poratowania zdrowia nie może przekraczać sześciu miesięcy.

§ 3. Urlopu dla poratowania zdrowia udziela Krajowa Rada Sądownictwa.

§ 4. W przypadku odmowy udzielenia urlopu dla poratowania zdrowia sędziemu przysługuje w terminie czternastu dni od dnia otrzymania odmowy odwołanie do Sądu Najwyższego.

Art. 175. § 1. W okresie nieobecności w pracy z powodu choroby sędziego otrzymuje 100% wynagrodzenia, nie dłużej jednak niż przez okres roku. Do okresu tego wlicza się okresy poprzedniej przerwy w pełnieniu służby z powodu choroby lub płatnego urlopu dla poratowania zdrowia, jeżeli okres czynnej służby nie przekroczył 60 dni. Po upływie roku w okresie dalszej nieobecności w pracy z powodu choroby sędziego otrzymuje 50% wynagrodzenia.

§ 2. W razie niemożności wykonywania pracy z innych przyczyn, uprawniających do uzyskania świadczeń, określonych w przepisach o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego, sędziemu przysługuje wynagrodzenie w wysokości świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia społecznego, przez okres przewidziany w tych przepisach.

§ 3. Okres nieobecności w pracy z powodu choroby oraz niemożności wykonywania pracy, o której mowa w § 2, stwierdza zaświadczenie lekarskie wystawione zgodnie z art. 55 ust. 1 i art. 55a ust. 7 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. z 2022 r. poz. 1732, ze zm.) albo wydruk zaświadczenia lekarskiego, o którym mowa w art. 55a ust. 6 tej ustawy, z tym że w przypadku:

- 1) poddania się niezbędnym badaniom lekarskim przewidzianym dla kandydatów na dawców komórek, tkanek i narządów oraz niezdolności do pracy wskutek poddania się zabiegowi pobrania komórek, tkanek i narządów – zaświadczenie wystawione przez lekarza na zwykłym druku, zgodnie z art. 53 ust. 3 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa;
- 2) o którym mowa w art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecz-

nego w razie choroby i macierzyństwa – decyzja wydana przez właściwy organ albo uprawniony podmiot na podstawie przepisów o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi;

- 3) urlopu macierzyńskiego – zaświadczenie lekarskie wystawione na zwykłym druku, określające przewidywaną datę porodu – za okres przed porodem, odpis skrócony aktu urodzenia dziecka lub jego kopia – za okres po porodzie;
- 4) konieczności osobistego sprawowania opieki nad dzieckiem własnym lub małżonka sędziego, dzieckiem przysposobionym, dzieckiem przyjętym na wychowanie i utrzymanie, do ukończenia przez nie 8. roku życia, w przypadku:
 - a) nieprzewidzianego zamknięcia żłobka, klubu dziecięcego, przedszkola lub szkoły, do których dziecko uczęszcza, a także w przypadku choroby niani, z którą rodzice mają zawartą umowę uaktywniającą, o której mowa w art. 50 ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz.U. z 2023 r. poz. 204, ze zm.), lub dziennego opiekuna, sprawujących opiekę nad dzieckiem,
 - b) porodu lub choroby małżonka sędziego lub rodzica dziecka sędziego, stale opiekujących się dzieckiem, jeżeli poród lub choroba uniemożliwia temu małżonkowi lub rodzicowi sprawowanie opieki nad dzieckiem,
 - c) pobytu małżonka sędziego lub rodzica dziecka sędziego, stale opiekujących się dzieckiem, w szpitalu lub innym zakładzie leczniczym podmiotu leczniczego wykonującego działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całonocne świadczenia zdrowotne– oświadczenie sędziego.

§ 4. Doręczenie zaświadczenia lekarskiego odbywa się przy wykorzystaniu profilu informacyjnego, o którym mowa w art. 58 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, na zasadach określonych w tej ustawie. Prezesi sądów wykorzystują lub tworzą profil informacyjny płatnika składek, o którym mowa w art. 58 ust. 1 tej ustawy.

§ 5. Wydruk zaświadczenia lekarskiego, o którym mowa w art. 55a ust. 6 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, zaświadczenie lekarskie, o którym mowa w art. 55a ust. 7 tej ustawy, zaświadczenie wystawione przez lekarza na zwykłym druku w przypadkach, o których mowa w § 3 pkt 1 i 3, decyzję, odpis skrócony aktu urodzenia dziecka lub jego kopię, sędzia jest obowiązany dostarczyć prezesowi sądu w terminie siedmiu dni od dnia ich otrzymania.

§ 6. Sędzia jest obowiązany złożyć prezesowi sądu oświadczenie o wystąpieniu okoliczności, o których mowa w § 3 pkt 4, w terminie siedmiu dni od dnia ich zaistnienia.

§ 7. W przypadku niedopełnienia obowiązku, o którym mowa w § 5 i 6, nieobecność uznaje się za nieusprawiedliwioną, chyba że niedostarczenie zaświadczenia, decyzji, odpisu skróconego aktu urodzenia dziecka albo jego kopii lub niezłożenie oświadczenia nastąpiło z przyczyn niezależnych od sędziego.

§ 8. Za inną usprawiedliwioną nieobecność w pracy sędziemu przysługuje wynagrodzenie.

§ 9. W przypadkach, w których pracownikom podlegającym ubezpieczeniu społecznemu przysługują zasiłki niezależnie od prawa do wynagrodzenia, sędziemu przysługuje świadczenie pieniężne w wysokości zasiłku z ubezpieczenia społecznego.

Art. 176. § 1. Sędziemu, który wskutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej doznał stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, przysługuje jednorazowe odszkodowanie.

§ 2. Członkom rodziny sędziego, który zmarł wskutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej, przysługuje jednorazowe odszkodowanie. Odszkodowanie to przysługuje również w razie śmierci w następstwie wypadku przy pracy lub choroby zawodowej sędziego w stanie spoczynku, który zmarł uznany za trwale niezdolnego do pełnienia obowiązków sędziego wskutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej.

§ 3. Jednorazowe odszkodowanie i jego zwiększenie, a także jednorazowe odszkodowanie dla członków rodziny sędziego lub sędziego w stanie spoczynku ustala się na zasadach i w wysokości określonej

w ustawie z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. z 2022 r. poz. 2189, ze zm.).

§ 4. Odszkodowanie przewidziane w niniejszym artykule przysługuje niezależnie od innych świadczeń określonych w ustawie.

§ 5. Skarb Państwa pokrywa koszty skutków wypadków przy pracy lub chorób zawodowych związane ze świadczeniami zdrowotnymi z zakresu stomatologii i szczepień ochronnych, na które sędzia został skierowany przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na wniosek lekarza prowadzącego, a nierefundowane przez Narodowy Fundusz Zdrowia na podstawie odrębnych przepisów. Skarb Państwa pokrywa także koszty przedmiotów ortopedycznych w wysokości udziału własnego ubezpieczonego, określonego w przepisach o ubezpieczeniu zdrowotnym.

Art. 177. § 1. Oceny uszczerbku na zdrowiu oraz jego związku z wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową, a także ustalenia związku śmierci sędziego lub sędziego w stanie spoczynku z takim wypadkiem lub chorobą dokonuje, w formie orzeczenia, lekarz orzecznik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Koszty badania i wydania orzeczenia pokrywa Skarb Państwa ze środków pozostających w dyspozycji Krajowej Rady Sądownictwa.

§ 2. Orzeczenie, o którym mowa w § 1, lekarz orzecznik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych doręcza zainteresowanemu sędziemu albo członkom rodziny zmarłego sędziego albo zmarłego sędziego w stanie spoczynku oraz prezesowi właściwego sądu właściwemu do wydania decyzji, o której mowa w § 4, lub Krajowej Radzie Sądownictwa.

§ 3. Jednorazowe odszkodowanie przyznaje się na wniosek sędziego, a w razie śmierci sędziego lub sędziego w stanie spoczynku – na wniosek uprawnionych członków jego rodziny. Z wnioskiem o przyznanie świadczenia może również wystąpić kolegium właściwego sądu apelacyjnego lub właściwe kolegium sędziów okręgu.

§ 4. Jednorazowe odszkodowanie przyznaje lub odmawia przyznania oraz ustala jego wysokość, w drodze decyzji, a także świadczenie to wypłaca:

- 1) prezes właściwego sądu apelacyjnego – z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej sędziego mającego miejsce urzędowania w sądzie apelacyjnym;
- 2) prezes właściwego sądu okręgowego – z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej sędziego mającego miejsce urzędowania w sądzie rejonowym albo okręgowym;
- 3) Krajowa Rada Sądownictwa – z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej prezesa sądu apelacyjnego.

§ 5. Decyzję, o której mowa w § 4, prezes właściwego sądu lub Krajowa Rada Sądownictwa wydaje w ciągu czternastu dni od dnia:

- 1) otrzymania orzeczenia lekarza orzecznika;
- 2) wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

§ 6. Jednorazowe odszkodowanie wypłaca się z urzędu w terminie trzydziestu dni od dnia wydania decyzji, o której mowa w § 4.

§ 7. Od decyzji, o której mowa w § 4, sędziemu lub uprawnionym członkom rodziny sędziego lub sędziego w stanie spoczynku przysługuje odwołanie do sądu okręgowego – sądu pracy i ubezpieczeń społecznych. Do postępowania w tych sprawach stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych.

§ 8. W zakresie nieuregulowanym ustawą do wypadków przy pracy i chorób zawodowych sędziego stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące pracowników określone w ustawie, o której mowa w art. 176 § 3.

Art. 178. § 1. Prezes sądu oraz Zakład Ubezpieczeń Społecznych na wniosek prezesa sądu lub Krajowej Rady Sądownictwa są uprawnieni do kontrolowania prawidłowości wykorzystywania przez sędziego zwolnienia lekarskiego od pracy z powodu choroby zgodnie z jego celem.

§ 2. Na wniosek prezesa sądu lub Krajowej Rady Sądownictwa Zakład Ubezpieczeń Społecznych jest uprawniony do kontrolowania prawidłowości i zasadności udzielenia sędziom zwolnienia lekarskiego od pracy z powodu choroby.

§ 3. Sędzia wykonujący w okresie orzeczonej niezdolności do pracy pracę zarobkową, w tym w sposób określony w art. 162 § 1 i 2, lub wykorzystujący zwolnienie lekarskie od pracy z powodu choroby nie-

zgodnie z jego celem – traci prawo do wynagrodzenia za cały okres tego zwolnienia.

§ 4. Sędzia traci prawo do wynagrodzenia w razie odmowy poddania się badaniom kontrolnym lub w razie niedostarczenia dokumentacji medycznej lekarzowi orzecznikowi Zakładu Ubezpieczeń Społecznych od dnia następującego po upływie wyznaczonego terminu badania lub po upływie wyznaczonego terminu dostarczenia dokumentacji medycznej. Utratę wynagrodzenia stwierdza prezes sądu.

§ 5. Koszty postępowań kontrolnych pokrywa Skarb Państwa ze środków pozostających w dyspozycji Krajowej Rady Sądownictwa.

§ 6. W zakresie dotyczącym kontrolowania prawidłowości wykorzystania zwolnienia lekarskiego, kontrolowania prawidłowości zwolnienia lekarskiego, zasad utraty prawa do wynagrodzenia, o których mowa w § 1, 2 i 4, stosuje się odpowiednio przepisy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.

Art. 179. § 1. Sędziego, który nie pełnił służby z powodu choroby lub płatnego urlopu dla poratowania zdrowia przez okres roku, ustalony zgodnie z art. 175 § 1 zdanie drugie, i złożył wniosek o skierowanie na badanie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Krajowa Rada Sądownictwa kieruje na to badanie.

§ 2. Krajowa Rada Sądownictwa może także z urzędu skierować sędziego, o którym mowa w § 1, na badanie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

§ 3. W przypadku wydania przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych orzeczenia o dalszej niezdolności do pełnienia obowiązków sędziego, gdy leczenie lub rehabilitacja lecznicza rokuje odzyskanie zdolności do pracy, Krajowa Rada Sądownictwa udziela sędziemu urlopu rehabilitacyjnego na czas od miesiąca do trzech miesięcy.

§ 4. W okresie urlopu rehabilitacyjnego, co miesiąc od daty wydania orzeczenia, o którym mowa w § 3, sędzia jest obowiązany poddać się badaniu kontrolnemu lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, który wydaje orzeczenie o dalszej niezdolności do pełnienia obowiązków sędziego albo o zdolności do pełnienia obowiązków

sędziego, chyba że Krajowa Rada Sądownictwa, udzielając urlopu rehabilitacyjnego, zwolni sędziego z tego obowiązku.

§ 5. Orzeczenia, o których mowa w § 3 i 4, lekarz orzecznik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych doręcza zainteresowanemu sędziemu oraz prezesowi sądu okręgowego albo sądu apelacyjnego, a także Krajowej Radzie Sądownictwa.

§ 6. Od orzeczenia lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, o którym mowa w § 3 i 4, sędziemu przysługuje sprzeciw do komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w ciągu siedmiu dni od dnia doręczenia tego orzeczenia.

§ 7. Koszty badania i wydania orzeczenia przez lekarza orzecznika oraz komisję lekarską Zakładu Ubezpieczeń Społecznych pokrywa Skarb Państwa ze środków pozostających w dyspozycji Krajowej Rady Sądownictwa.

Art. 180. § 1. Listę lekarzy orzeczników Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, uprawnionych do przeprowadzania badań, o których mowa w art. 179 § 1, 2 i 4, wraz ze wskazaniem ich specjalizacji, ustala Krajowa Rada Sądownictwa w porozumieniu z Prezesem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

§ 2. W przypadkach, o których mowa w art. 179 § 1, 2 i 4, lekarza orzecznika wskazuje Krajowa Rada Sądownictwa z listy, o której mowa w § 1, biorąc pod uwagę jego specjalizację oraz mając na względzie potrzebę zapewnienia niezwłocznego przeprowadzenia badania.

Art. 181. W okresie urlopu rehabilitacyjnego sędziemu przysługuje 80% wynagrodzenia.

Art. 182. § 1. Niepoddanie się przez sędziego badaniu lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, o którym mowa w art. 179 § 4, powoduje obniżenie wynagrodzenia do 50% wysokości od dnia, w którym badanie miało nastąpić.

§ 2. Jeżeli sędzia lub inna osoba wykaże, że niepoddanie się badaniu, o którym mowa w art. 167 § 4, nastąpiło z przyczyn niezależnych od sędziego, Krajowa Rada Sądownictwa nakazuje wypłatę sędziemu równowartości niewypłaconej części wynagrodzenia.

Art. 183. § 1. Sędziemu zamieszkującemu poza miejscowością będącą siedzibą sądu, w którym sędzia ma miejsce urzędowania, przysługuje zwrot kosztów przejazdu z miejsca zamieszkania do siedziby sądu, ustalonych na zasadach obowiązujących przy ustalaniu wysokości należności przysługujących pracownikom z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju.

§ 2. Zwrot kosztów, o których mowa w § 1, nie przysługuje, jeżeli zmiana miejsca urzędowania nastąpiła w wyniku orzeczenia kary dyscyplinarnej, o której mowa w art. 193 § 1 pkt 5, oraz orzeczenia sądu dyscyplinarnego o przeniesieniu sędziego na inne miejsce urzędowania ze względu na powagę stanowiska, chyba że przeniesienie było niezawinione przez sędziego.

Art. 184. § 1. Sędziemu może być przyznana, jako pożyczka, pomoc finansowa na zaspokojenie jego potrzeb mieszkaniowych.

§ 2. Środki na pomoc finansową, o której mowa w § 1, stanowią do 6% rocznego funduszu wynagrodzeń osobowych sędziów.

§ 3. Krajowa Rada Sądownictwa określi, w drodze uchwały, sposób planowania i wykorzystywania środków na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych sędziów oraz warunki przyznawania pomocy, o której mowa w § 1, z uwzględnieniem zaangażowania środków własnych sędziego, udziału kolegiów sądów w przyznawaniu pomocy oraz zasady racjonalności gospodarowania środkami oraz przy przyjęciu zasady, że w razie rozwiązania albo wygaśnięcia stosunku służbowego sędziego w sposób, o którym mowa w art. 68, pożyczka podlega zwrotowi wraz z oprocentowaniem w wysokości obowiązującej przy powszechnie dostępnych kredytach bankowych.

Art. 185. § 1. W razie powołania sędziego do niezawodowej służby wojskowej, jego prawa i obowiązki służbowe ulegają zawieszeniu na czas trwania służby. Sędzia zachowuje jednak swoje stanowisko i prawo do wynagrodzenia, a czas służby wojskowej wlicza się do okresu stosunku służbowego na stanowisku sędziego.

§ 2. Inne szczególne uprawnienia związane ze stosunkiem służbowym sędziego powołanego do czynnej służby wojskowej i zwolnionego z tej służby normują przepisy o obronie Ojczyzny.

§ 3. Sędzia powołany do niezawodowej służby wojskowej odbywa ją w organach sądownictwa wojskowego.

Art. 186. § 1. W razie śmierci sędziego jego rodzinie przysługuje odprawa pośmiertna na zasadach przewidzianych w Kodeksie pracy dla rodzin pracowników. Do okresu zatrudnienia, od którego zależy wysokość odprawy, wlicza się wszystkie okresy zatrudnienia na stanowiskach asesora sądowego lub sędziego.

§ 2. W razie śmierci sędziego albo sędziego w stanie spoczynku lub członka jego rodziny osobie, która pokryła koszty pogrzebu, przysługuje świadczenie pieniężne w wysokości i na zasadach określonych dla zasiłku pogrzebowego z ubezpieczenia społecznego.

§ 3. Przepis § 2 stosuje się odpowiednio w razie śmierci osoby pobierającej uposażenie rodzinne albo członka rodziny tej osoby.

§ 4. W razie zbiegu prawa do świadczenia, o którym mowa w § 2 i 3, z prawem do zasiłku pogrzebowego z ubezpieczenia społecznego, przysługuje prawo do jednego ze świadczeń, wybranego przez uprawnionego.

Art. 187. § 1. W razie śmierci sędziego albo sędziego w stanie spoczynku członkom jego rodziny, spełniającym warunki wymagane do uzyskania renty rodzinnej w myśl przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przysługuje uposażenie rodzinne w wysokości:

- 1) dla jednej osoby uprawnionej – 85%;
- 2) dla dwóch osób uprawnionych – 90%;
- 3) dla trzech lub więcej osób uprawnionych – 95%
– podstawy wymiaru.

§ 2. Podstawę wymiaru uposażenia rodzinnego przysługującego rodzinie stanowi:

- 1) w przypadku rodziny zmarłego sędziego w stanie spoczynku – uposażenie, jakie przysługiwało w chwili śmierci zmarłemu sędziemu w stanie spoczynku, z zastrzeżeniem pkt 2;
- 2) w przypadku rodziny zmarłego sędziego albo zmarłego sędziego w stanie spoczynku przeniesionego na podstawie art. 148 § 1 – uposażenie, jakie przysługiwałoby mu w chwili śmierci zgodnie z art. 148 § 2.

§ 3. Do uposażenia, o którym mowa w § 1, stosuje się odpowiednio art. 148 § 3.

§ 4. W razie zbiegu prawa do uposażenia rodzinnego z prawem do emerytury lub renty, na wniosek uprawnionego, przysługuje albo uposażenie rodzinne, albo emerytura lub renta.

§ 5. Do uposażenia rodzinnego przysługuje dodatek dla sierot zupełnych w wysokości i na zasadach określonych w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Art. 188. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw pracy, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Sądownictwa, określi, w drodze rozporządzenia, sposób i tryb ustalania i wypłacania uposażeń sędziom w stanie spoczynku oraz uposażeń rodzinnych członkom rodzin sędziów i sędziów w stanie spoczynku oraz terminy przekazania do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych składek, o których mowa w art. 160 § 2 i 3, mając na względzie w szczególności konieczność zapewnienia osobom uprawnionym ciągłości źródeł utrzymania oraz udogodnień w odbiorze uposażeń i uposażeń rodzinnych.

Art. 189. W razie utraty uprawnień do stanu spoczynku i uposażenia w przypadkach, o których mowa w art. 194 § 4, stosuje się odpowiednio przepisy art. 172 § 2 i 3.

Rozdział 4

Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów

Art. 190. § 1. Sędzia odpowiada dyscyplinarnie za czyn stanowiący uchybienie godności urzędu, naruszenie obowiązków służbowych lub oczywistą i rażącą obrazę przepisów prawa (przewinienie dyscyplinarne).

§ 2. Nie stanowi przewinienia dyscyplinarnego czyn, którego społeczna szkodliwość jest znikoma.

§ 3. Sędzia odpowiada dyscyplinarnie także za swoje postępowanie przed objęciem stanowiska, jeżeli przez nie okazał się niegodnym urzędu sędziego.

§ 4. Za wykroczenia sędzia może odpowiadać tylko dyscyplinarnie.

§ 5. Sędzia może wyrazić zgodę na pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej za wykroczenie, o którym mowa w rozdziale XI ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz.U. z 2023 r. poz. 2119). Wyrażenie zgody następuje w drodze przyjęcia przez sędziego mandatu karnego albo uiszczenia grzywny, w przypadku ukarania mandatem karnym zaocznym, o którym mowa w art. 98 § 1 pkt 3 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. z 2022 r. poz. 1124, ze zm.).

§ 6. Wyrażenie przez sędziego zgody na pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej w trybie określonym w § 5 wyłącza odpowiedzialność dyscyplinarną.

Art. 191. § 1. Sędzia odpowiada dyscyplinarnie w razie uzyskania drugiej negatywnej oceny okresowej, o której mowa w art. 130.

§ 2. O uzyskaniu przez sędziego drugiej negatywnej oceny okresowej, o której mowa w art. 130, prezes sądu, w którym sędzia ma miejsce urzędowania, zawiadamia właściwego rzecznika dyscyplinarnego, który sporządza wniosek dyscyplinarny. Postępowania wyjaśniającego nie przeprowadza się.

§ 3. W postępowaniu, o którym mowa w § 1, orzeka w pierwszej instancji Sąd Najwyższy w składzie trzech sędziów. Postępowanie ograniczone jest do zbadania podstaw złożenia sędziego z urzędu w rozumieniu art. 130. W razie stwierdzenia ich wystąpienia, orzeka się karę, o której mowa w art. 193 § 1 pkt 7.

§ 4. W toku postępowania sędzia może powoływać się na okoliczności świadczące o nieprawidłowościach dokonanych ocen okresowych.

§ 5. Odwołanie Sąd Najwyższy rozpoznaje w składzie pięciu sędziów.

Art. 192. § 1. Karalność przewinienia dyscyplinarnego ustaje z upływem roku od dnia, w którym właściwy rzecznik dyscyplinarny dowiedział się o popełnieniu przewinienia dyscyplinarnego, nie później jednak niż z upływem trzech lat od jego popełnienia.

§ 2. Jeżeli w czasie, o którym mowa w § 1, wszczęto postępowanie dyscyplinarne, karalność przewinienia dyscyplinarnego ustaje z upływem pięciu lat od chwili wszczęcia tego postępowania.

§ 3. Jeżeli przewinienie dyscyplinarne zawiera znamiona przestępstwa, przedawnienie dyscyplinarne nie może nastąpić wcześniej niż przedawnienie przewidziane w przepisach Kodeksu karnego.

Art. 193. § 1. Karami dyscyplinarnymi są:

- 1) upomnienie;
- 2) nagana;
- 3) obniżenie wynagrodzenia zasadniczego o 5%–50% na okres od sześciu miesięcy do dwóch lat;
- 4) usunięcie z zajmowanej funkcji;
- 5) przeniesienie na inne, wskazane przez sąd dyscyplinarny, miejsce urzędowania;
- 6) odwołanie sędziego z delegacji;
- 7) złożenie sędziego z urzędu.

§ 2. Wymierzenie kary określonej w § 1 pkt 3–6 pociąga za sobą pozbawienie możliwości objęcia miejsca urzędowania w sądzie wyższego rzędu przez okres pięciu lat, niemożność: udziału w tym okresie w kolegium, orzekania w sądzie dyscyplinarnym oraz objęcia funkcji prezesa sądu, wiceprezesa sądu, przewodniczącego wydziału, wizytatora, a także rzecznika prasowego.

§ 3. Wymierzenie kary określonej w § 1 pkt 7 pociąga za sobą utratę możliwości ponownego powołania ukaranego do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim.

§ 4. Obok kary dyscyplinarnej sąd dyscyplinarny może orzec dodatkowo obowiązek przeproszenia pokrzywdzonego, określając odpowiedni ze względu na okoliczności sprawy sposób jego wykonania.

§ 5. W przypadku przewinienia dyscyplinarnego lub wykroczenia mniejszej wagi, sąd dyscyplinarny może odstąpić od wymierzenia kary.

Art. 194. § 1. Za uchybienie godności sędziego po przejściu w stan spoczynku oraz przewinienie dyscyplinarne w okresie pełnienia służby sędzia w stanie spoczynku odpowiada dyscyplinarnie.

§ 2. Do odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów w stanie spoczynku stosuje się odpowiednio przepisy o odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów, z tym że zamiast kar przewidzianych dla sędziów sąd dyscyplinarny orzeka kary:

- 1) upomnienia;
- 2) nagany;
- 3) obniżenia uposażenia o 5%–50% na okres od sześciu miesięcy do dwóch lat;
- 4) zawieszenia podwyższenia uposażenia, o którym mowa w art. 148 § 3, na okres od roku do trzech lat;
- 5) pozbawienia prawa do stanu spoczynku wraz z prawem do uposażenia.

§ 3. Skazanie sędziego w stanie spoczynku prawomocnym wyrokiem sądu na pozbawienie praw publicznych za przestępstwo popełnione po przejściu w stan spoczynku, jak również przed przejściem w stan spoczynku, lub prawomocne orzeczenie kary wydalenia ze służby, za przewinienie popełnione, w tym przed przejściem w stan spoczynku, powoduje utratę uprawnień do stanu spoczynku i uposażenia sędziego oraz uposażenia rodzinnego członków jego rodziny.

§ 4. W razie orzeczenia kary wymienionej w § 2 pkt 5 lub w przypadkach przewidzianych w § 3 sędzia pozbawiony prawa do stanu spoczynku i uposażenia albo członek jego rodziny pozbawiony prawa do uposażenia rodzinnego nabywa prawo do emerytury lub renty, jeżeli spełnia warunki określone w przepisach o ubezpieczeniu społecznym.

Art. 195. Sąd dyscyplinarny może orzec podanie treści orzeczenia do publicznej wiadomości w określony sposób, jeżeli uzna to za celowe ze względu na okoliczności sprawy oraz pod warunkiem, że nie narusza to interesu pokrzywdzonego.

Art. 196. W razie ukarania za wykroczenie sąd dyscyplinarny może orzec zakaz prowadzenia pojazdów na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń.

Art. 197. O prawomocnym przeniesieniu sędziego na inne miejsce urzędowania i złożeniu sędziego z urzędu Przewodniczący Krajowej

Rady Sądownictwa obwieszcza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Art. 198. § 1. Sądami dyscyplinarnymi w sprawach dyscyplinarnych sędziów są:

1) w pierwszej instancji:

a) Sąd Najwyższy w sprawach przewinień dyscyplinarnych wyczerpujących znamiona umyślnych przestępstw ściganych z oskarżenia publicznego lub umyślnych przestępstw skarbowych,

b) sądy apelacyjne w pozostałych sprawach;

2) w drugiej instancji – Sąd Najwyższy.

§ 2. Sądy dyscyplinarne są ponadto właściwe do orzekania w sprawach, o których mowa w art. 61 § 3 oraz art. 153.

§ 3. Do rozpoznania spraw, o których mowa w § 1 pkt 1 lit. b i § 2 właściwy miejscowo jest sąd dyscyplinarny, w okręgu którego sędzia objęty postępowaniem sprawuje urząd. Jeżeli jednak sprawa dotyczy sędziego, który orzeka albo orzekał w danym sądzie apelacyjnym, właściwy jest inny sąd dyscyplinarny wyznaczony, na wniosek rzecznika dyscyplinarnego, przez Sąd Najwyższy w składzie jednego sędziego.

§ 4. Sąd dyscyplinarny orzeka w składzie trzech sędziów.

§ 5. Jeżeli w pierwszej instancji orzeczono karę złożenia sędziego z urzędu, Sąd Najwyższy rozpoznaje odwołanie w składzie pięciu sędziów.

§ 6. Sąd dyscyplinarny pierwszej instancji może orzekać na sesjach wyjazdowych w sądzie okręgowym, na którego obszarze właściwości obwiniony zajmuje stanowisko sędziego, chyba że sprzeciwia się temu dobro wymiaru sprawiedliwości.

Art. 199. Obsługę administracyjną sądów dyscyplinarnych, o których mowa w art. 198 § 1 pkt 1 lit. b, prowadzą sekretariaty wydziałów karnych tych sądów. Obsługę administracyjną Sądu Najwyższego jako sądu dyscyplinarnego prowadzi sekretariat Izby Karnej Sądu Najwyższego.

Art. 200. § 1. Do orzekania w sądzie dyscyplinarnym są uprawnieni wszyscy sędziowie danego sądu dyscyplinarnego, z wyjątkiem prezesa i wiceprezesów sądu apelacyjnego oraz Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego i Prezesów Sądu Najwyższego, a także rzecznika dyscyplinarnego.

§ 2. Wyznaczenie sędziów do składu sądu dyscyplinarnego następuje w drodze losowania, z tym że:

- 1) w przypadku, o którym mowa w art. 198 § 4, wyznacza się po jednej osobie spośród sędziów orzekających:
 - a) w sprawach z zakresu prawa karnego,
 - b) w sprawach z tego zakresu prawa, w którym orzeka obwiniiony, a jeżeli orzeka w więcej niż jednym wydziale sądu – jednego z tych zakresów,
 - c) w pozostałych kategoriach spraw;
- 2) w przypadku, o którym mowa w art. 198 § 5, wyznacza się jednego sędziego Sądu Najwyższego orzekającego w sprawach karnych oraz po dwóch sędziów Sądu Najwyższego orzekających:
 - a) w sprawach z tego zakresu prawa, w którym orzeka obwiniiony, a jeżeli orzeka w więcej niż jednym wydziale sądu – jednego z tych zakresów,
 - b) w pozostałych sprawach.

§ 3. Przewodniczącym składu sądu dyscyplinarnego jest sędzia orzekający w sprawach karnych, najstarszy służbą.

§ 4. Referenta sprawy rozpoznawanej przez skład sądu dyscyplinarnego wyznaczony w sposób, o którym mowa w § 2, wskazuje odpowiednio prezes danego sądu apelacyjnego albo Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego.

Art. 201. § 1. Oskarżycielami przed sądem dyscyplinarnym są Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych, Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych oraz Rzecznicy Dyscyplinarni działający przy sądach apelacyjnych.

§ 2. W sprawach sędziów sądów apelacyjnych oraz prezesów i wiceprezesów sądów apelacyjnych i sądów okręgowych oskarżycielami przed sądem dyscyplinarnym mogą być wyłącznie Rzecznik Dyscy-

plinarny Sędziów Sądów Powszechnych oraz Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych.

§ 3. Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych oraz dwóch Zastępców Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych wybiera Krajowa Rada Sądownictwa na czteroletnią kadencję spośród sędziów, których kandydatury zgłaszają zgromadzenia przedstawicieli sędziów apelacji.

§ 4. Krajowa Rada Sądownictwa zapewnia obsługę administracyjną Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych oraz Zastępców Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych. Zadania w tym zakresie wykonuje odrębna komórka organizacyjna w Biurze Krajowej Rady Sądownictwa.

§ 5. Rzeczników Dyscyplinarnych przy sądach apelacyjnych na trzyletnią kadencję wybiera zgromadzenie przedstawicieli sędziów apelacji spośród sędziów, których kandydatury przedstawiają kolegium właściwego sądu apelacyjnego i kolegia sędziów okręgu z obszaru apelacji. Prawo zgłoszenia kandydatury ma również grupa dziesięciu członków tego zgromadzenia. Zgromadzenie przedstawicieli sędziów apelacji może dokonać wyboru więcej niż jednego Rzecznika Dyscyplinarnego, jeżeli jest to uzasadnione liczbą sędziów orzekających w danej apelacji i dobrem wymiaru sprawiedliwości. Przy jednym sądzie apelacyjnym może działać nie więcej niż trzech Rzeczników Dyscyplinarnych.

§ 6. Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych, Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych oraz Rzecznik Dyscyplinarny działający przy sądzie apelacyjnym pełnią obowiązki po upływie kadencji do czasu powołania odpowiednio Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych, Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych albo Rzecznika Dyscyplinarnego działającego przy sądzie apelacyjnym na następną kadencję.

§ 7. Zgromadzenia przedstawicieli sędziów apelacji, nie później niż w terminie miesiąca przed dniem zakończenia kadencji Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych lub Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych, a jeżeli ich kadencja wygasła – w terminie dwóch miesięcy od dnia wygaśnięcia kadencji, zgłaszają Krajowej Radzie Sądownictwa po jednym kandydacie na te stanowiska.

§ 8. Kolegium sądu apelacyjnego i kolegia sędziów okręgu z obszaru apelacji, nie później niż w terminie miesiąca przed dniem zakończenia kadencji Rzecznika Dyscyplinarnego działającego przy sądzie apelacyjnym, a jeżeli jego kadencja wygasła – w terminie dwóch miesięcy od dnia wygaśnięcia kadencji, zgłaszają zgromadzeniu przedstawicieli sędziów apelacji po jednym kandydacie na to stanowisko.

§ 9. Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych i Zastępców Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych wybiera się w głosowaniu tajnym, bezwzględną większością głosów.

§ 10. Rzeczników Dyscyplinarnych działających przy sądzie apelacyjnym wybiera się w głosowaniu tajnym, bezwzględną większością głosów. Jeżeli nie dokonano wyboru w trybie, o którym mowa w zdaniu poprzedzającym, wyboru Rzeczników Dyscyplinarnych działających przy sądzie apelacyjnym dokonuje Krajowa Rada Sądownictwa w trybie, o którym mowa w § 9.

§ 11. Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych oraz Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych mogą przejąć sprawę prowadzoną przez Rzecznika Dyscyplinarnego działającego przy sądzie apelacyjnym, a także przekazać mu sprawę do prowadzenia, w tym sprawę z obszaru innej apelacji, jeżeli istnieją przeszkody w prowadzeniu sprawy przez właściwego Rzecznika Dyscyplinarnego działającego przy sądzie apelacyjnym lub wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości.

§ 12. Do prowadzenia spraw dyscyplinarnych dotyczących Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych albo Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych właściwy jest sędzia Sądu Najwyższego wskazany przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego. Przepisu § 11 nie stosuje się.

§ 13. Kadencja Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych, Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych albo Rzecznika Dyscyplinarnego działającego przy sądzie apelacyjnym wygasa przed jej upływem w przypadku:

- 1) rozwiązania albo wygaśnięcia stosunku służbowego sędziego;
- 2) przeniesienia sędziego w stan spoczynku na podstawie art. 145 albo art. 146;

- 3) przeniesienia sędziego na inne miejsce urzędowania poza obszarem właściwości sądu apelacyjnego, przy którym pełni funkcję Rzecznika Dyscyplinarnego, lub delegowania go poza ten obszar na podstawie art. 139 albo art. 142;
- 4) odwołania sędziego z funkcji rzecznika dyscyplinarnego z przyczyn, o których mowa w art. 12 § 1 pkt 1, 2 lub 4.

§ 14. Odwołanie z funkcji rzecznika dyscyplinarnego, o którym mowa w § 13 pkt 4, następuje w drodze uchwały organu, który dokonał wyboru rzecznika, podjętej większością dwóch trzecich głosów.

Art. 202. Ilekroć w przepisach niniejszej ustawy jest mowa o rzeczniku dyscyplinarnym, należy przez to rozumieć Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych, Zastępcę Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych, Rzecznika Dyscyplinarnego działającego przy sądzie apelacyjnym.

Art. 203. § 1. Obwiniony może ustanowić obrońcę spośród sędziów, prokuratorów, adwokatów lub radców prawnych.

§ 2. Sędzia, wobec którego prowadzone są czynności wyjaśniające, może ustanowić pełnomocnika spośród sędziów, prokuratorów, adwokatów lub radców prawnych.

§ 3. Po ustaniu niemożności wzięcia udziału w postępowaniu dyscyplinarnym przez obwinionego prezes sądu dyscyplinarnego albo sąd dyscyplinarny zwalnia obrońcę z jego obowiązków, chyba że ujawniły się inne okoliczności uzasadniające udział obrońcy w postępowaniu.

Art. 204. § 1. Rzecznik dyscyplinarny podejmuje czynności wyjaśniające na wniosek Przewodniczącego Krajowej Rady Sądownictwa, prezesa sądu apelacyjnego lub prezesa sądu okręgowego, kolegium sądu apelacyjnego lub kolegium sędziów okręgu, a także z własnej inicjatywy, po ustaleniu okoliczności wskazujących na podejrzenie popełnienia przewinienia dyscyplinarnego. Czynności wyjaśniające powinny być przeprowadzone w terminie trzydziestu dni od dnia podjęcia pierwszej czynności przez rzecznika dyscyplinarnego.

§ 2. Rzecznik dyscyplinarny w ramach czynności wyjaśniających może przeprowadzać wyłącznie dowody z dokumentów, przesłucha-

nia osoby wnioskującej o wszczęcie postępowania lub pokrzywdzonego. Rzecznik dyscyplinarny zawiadamia także sędziego o prawie do złożenia, w terminie czternastu dni od dnia otrzymania zawiadomienia, pisemnego oświadczenia dotyczącego przedmiotu tych czynności lub deklaracji o zamiarze złożenia oświadczenia ustnego. Niezłożenie oświadczenia przez sędziego nie wstrzymuje dalszego biegu postępowania.

§ 3. W razie złożenia przez sędziego w terminie określonym w § 2 deklaracji o zamiarze złożenia oświadczenia ustnego rzecznik dyscyplinarny wyznacza miejsce i termin jego odebrania.

§ 4. Jeżeli rzecznik dyscyplinarny po przeprowadzeniu na żądanie uprawnionego organu czynności wyjaśniających nie znajduje podstaw do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, wydaje postanowienie o odmowie jego wszczęcia. Odpis postanowienia doręcza się organowi, który złożył wniosek o wszczęcie postępowania, odpowiednio kolegium sędziów okręgu albo kolegium sądu apelacyjnego właściwemu dla sędziego, wobec którego prowadzono czynności wyjaśniające, a także temu sędziemu.

§ 5. Jeżeli po przeprowadzeniu czynności wyjaśniających zachodzą podstawy do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, rzecznik dyscyplinarny wszczyna postępowanie dyscyplinarne i sporządza zarzuty dyscyplinarne na piśmie, a następnie niezwłocznie doręcza je obwinionemu. Doręczając zarzuty, rzecznik dyscyplinarny wzywa obwinionego do przedstawienia na piśmie wyjaśnień i wniosków dowodowych w terminie czternastu dni od dnia doręczenia zarzutów dyscyplinarnych. Rzecznik dyscyplinarny może także odebrać od obwinionego, a na jego wniosek odbiera, wyjaśnienia w drodze przesłuchania.

§ 6. Niezłożenie wyjaśnień w terminie, o którym mowa w § 5, lub niestawiennictwo w wyznaczonym przez rzecznika dyscyplinarnego terminie przesłuchania nie wstrzymuje dalszych czynności.

§ 7. Jeżeli postępowanie dyscyplinarne nie dostarczyło podstaw do wniesienia do sądu dyscyplinarnego wniosku dyscyplinarnego, rzecznik dyscyplinarny wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania dyscyplinarnego.

§ 8. W terminie siedmiu dni od dnia doręczenia postanowienia, o którym mowa w § 4 albo § 7, organowi, który złożył wniosek o wszczę-

cie postępowania dyscyplinarnego, oraz odpowiednio kolegium sądu apelacyjnego albo kolegium sędziów okręgu właściwemu dla sędziego, wobec którego prowadzono czynności wyjaśniające albo któremu przedstawiono zarzuty, a także temu sędziemu służy zażalenie do sądu dyscyplinarnego.

§ 9. Na żądanie organu uprawnionego do wniesienia zażalenia rzecznik dyscyplinarny niezwłocznie przesyła lub w inny sposób udostępnia materiały zebrane w toku czynności wyjaśniających lub postępowania dyscyplinarnego.

§ 10. Sąd dyscyplinarny rozpoznaje zażalenie w terminie czternastu dni od dnia jego wniesienia do sądu.

Art. 205. § 1. Po przeprowadzeniu postępowania dowodowego rzecznik dyscyplinarny sporządza wniosek dyscyplinarny.

§ 2. Jeżeli obwinionym jest sędzia, o którym mowa w art. 198 § 3 zdanie drugie, przed sporządzeniem wniosku dyscyplinarnego dotyczącego czynu innego niż przewinienie dyscyplinarne, o którym mowa w art. 198 § 1 pkt 1 lit. a, rzecznik dyscyplinarny zwraca się do Sądu Najwyższego o wyznaczenie sądu dyscyplinarnego właściwego do rozpoznania sprawy w pierwszej instancji. Sąd Najwyższy wyznacza ten sąd w terminie siedmiu dni od dnia otrzymania wniosku.

§ 3. Wniosek dyscyplinarny zawiera dokładne określenie danych obwinionego, czynu, który jest przedmiotem postępowania, wykaz dowodów uzasadniających wniosek oraz uzasadnienie, a jeżeli przewinieniem dyscyplinarnym wyrządzono szkodę – także dane pokrzywdzonego.

Art. 206. § 1. W terminie trzech dni od dnia wniesienia wniosku dyscyplinarnego prezes sądu dyscyplinarnego zarządza losowanie, o którym mowa w art. 200 § 2, a następnie wskazuje referenta sprawy.

§ 2. W terminie siedmiu dni od dnia wyznaczenia referenta zarządza się wyznaczenie terminu rozprawy. Rozprawa odbywa się przed upływem czterdziestu pięciu dni od dnia wniesienia wniosku dyscyplinarnego do sądu dyscyplinarnego.

§ 3. Sąd dyscyplinarny może postanowić o rozpoznaniu sprawy na posiedzeniu, jeżeli uzna to za wystarczające albo złożony został wniosek o wymierzenie kary bez przeprowadzenia rozprawy. Przepis § 2 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.

§ 4. O terminie pierwszej rozprawy albo posiedzenia zawiadamia się także pokrzywdzonego.

Art. 207. § 1. Postępowanie dyscyplinarne jest jawne.

§ 2. Sąd dyscyplinarny może wyłączyć jawność postępowania dyscyplinarnego ze względu na moralność, bezpieczeństwo państwa i porządek publiczny oraz ze względu na ochronę życia prywatnego stron lub inny ważny interes prywatny.

§ 3. W razie wyłączenia jawności postępowania dyscyplinarnego orzeczenie ogłaszane jest publicznie.

Art. 208. Jeżeli w toku rozprawy zostanie ujawnione przewinienie dyscyplinarne, którego nie obejmuje wniosek dyscyplinarny, sąd dyscyplinarny może wydać wyrok co do tego przewinienia dyscyplinarnego tylko na wniosek rzecznika dyscyplinarnego określający dokładnie czyn stanowiący to przewinienie dyscyplinarne oraz pod warunkiem wyrażenia zgody przez obwinionego lub jego obrońcę; w razie braku zgody rzecznik dyscyplinarny prowadzi w tym zakresie odrębne postępowanie dyscyplinarne.

Art. 209. W razie rozwiązania lub wygaśnięcia stosunku służbowego sędziego w toku postępowania dyscyplinarnego, postępowanie to toczy się nadal. Jeżeli obwiniony podjął pracę w urzędzie państwowym, Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, adwokaturze lub jako radca prawny, notariusz albo komornik, sąd przesyła wyrok odpowiednio temu urzędowi, Prezesowi Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, Naczelnej Radzie Adwokackiej lub Krajowej Radzie Radców Prawnych, Krajowej Radzie Notarialnej albo Krajowej Radzie Komorniczej.

Art. 210. Jeżeli przewinienie zawiera znamiona przestępstwa, sąd dyscyplinarny poucza o tym strony oraz zawiadamia prokuratora, umożliwiając mu zajęcie stanowiska. W tym samym postępowaniu

sąd dyscyplinarny rozpoznaje sprawę w zakresie zezwolenia na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej i wydaje uchwałę, o której mowa w art. 153 § 5.

Art. 211. § 1. Po prawomocnym zakończeniu postępowania karnego przeciwko sędziemu, sąd lub prokurator przesyła akta sprawy właściwemu rzecznikowi dyscyplinarnemu. Jeżeli postępowanie dyscyplinarne nie było wszczęte, rzecznik dyscyplinarny podejmuje czynności dyscyplinarne, choćby w postępowaniu karnym został wydany wyrok uniewinniający.

§ 2. Jeżeli przeciwko sędziemu zapadł prawomocny wyrok pociągający za sobą, w myśl ustawy, utratę stanowiska, sąd dyscyplinarny zawiadamia o tym Krajową Radę Sądownictwa, która zarządza złożenie ukaranego sędziego z urzędu, chociażby wykonano już wyrok dyscyplinarny skazujący na karę łagodniejszą niż złożenie z urzędu.

Art. 212. § 1. Od wydanego w pierwszej instancji wyroku sądu dyscyplinarnego oraz postanowienia i zarządzenia zamykających drogę do wydania wyroku przysługuje odwołanie obwinionemu, rzecznikowi dyscyplinarnemu, a także Krajowej Radzie Sądownictwa. Termin do wniesienia odwołania wynosi trzydzieści dni i biegnie dla każdego uprawnionego od dnia doręczenia orzeczenia lub zarządzenia.

§ 2. Odwołanie powinno być rozpoznane w terminie dwóch miesięcy od dnia wpłynięcia do sądu dyscyplinarnego drugiej instancji.

§ 3. Jeżeli sąd dyscyplinarny pierwszej instancji rozpoznawał sprawę dyscyplinarną na posiedzeniu, sąd dyscyplinarny drugiej instancji rozpoznaje odwołanie na posiedzeniu, chyba że bezpośrednio przeprowadzenie na rozprawie postępowania dowodowego w całości albo w części jest niezbędne dla prawidłowego rozpoznania sprawy.

Art. 213. Od wyroku sądu dyscyplinarnego kasacja nie przysługuje.

Art. 214. § 1. Prezes sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji przesyła odpis prawomocnego wyroku sądu dyscyplinarnego Krajowej Radzie Sądownictwa, a ponadto – prezesowi właściwego sądu i odpo-

wiednio kolegium sędziów okręgu albo kolegium sądu apelacyjnego właściwemu dla sędziego, którego dotyczy wyrok.

§ 2. Wykonanie wyroku należy do Krajowej Rady Sądownictwa co do kar wymienionych w art. 193 § 1 pkt 5–7, a co do kar wymienionych w art. 193 § 1 pkt 3 i 4 – do prezesa sądu okręgowego oraz do prezesa sądu apelacyjnego w stosunku do sędziów tego sądu. Jeżeli karę, o której mowa w art. 192 § 1 pkt 4, wymierzono prezesowi sądu albo wiceprezesowi sądu, wykonanie wyroku należy do Krajowej Rady Sądownictwa.

Art. 215. § 1. Odpis prawomocnego wyroku skazującego na karę dyscyplinarną oraz określonego w art. 193 § 1 pkt 7 dołącza się do akt osobowych sędziego.

§ 2. Po upływie pięciu lat od dnia uprawomocnienia się wyroku orzekającego karę przewidzianą w art. 193 § 1 pkt 1–6 oraz wyroku określonego w art. 193 § 5 Krajowa Rada Sądownictwa zarządza usunięcie odpisu wyroku z akt osobowych sędziego, jeżeli w tym okresie nie wydano przeciwko sędziemu innego wyroku skazującego. W takim przypadku dopuszczalne jest tylko jednoczesne usunięcie z akt osobowych sędziego odpisów wszystkich wyroków.

§ 3. Prezes sądu prowadzący akta osobowe sędziego niezwłocznie zawiadamia Krajową Radę Sądownictwa o wystąpieniu okoliczności, o których mowa w § 2 zdanie pierwsze.

Art. 216. Krajowa Rada Sądownictwa oraz Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego mogą wystąpić o wznowienie postępowania dyscyplinarnego.

Art. 217. § 1. Wznowienie postępowania dyscyplinarnego na niekorzyść obwinionego może nastąpić, jeżeli umorzenie postępowania lub wydanie wyroku nastąpiło wskutek przestępstwa albo jeżeli w ciągu pięciu lat od umorzenia lub od wydania wyroku wyjdą na jaw nowe okoliczności lub dowody, które mogły uzasadniać skazanie lub wymierzenie kary surowszej.

§ 2. Wznowienie postępowania na korzyść skazanego może nastąpić także po jego śmierci, jeżeli wyjdą na jaw nowe okoliczności lub

dowody, które mogłyby uzasadniać uniewinnienie lub wymierzenie kary łagodniejszej.

§ 3. W razie śmierci skazanego, wnioski o wznowienie postępowania mogą złożyć jego małżonek, krewni w linii prostej, rodzeństwo, przysposabiający lub przysposobiony oraz rzecznik dyscyplinarny.

Art. 218. Rozstrzygnięcia zapadające w toku postępowania dyscyplinarnego podlegają z urzędu uzasadnieniu na piśmie i doręczeniu ich stronom. Wyroki oraz postanowienia i zarządzenia zamykające drogę do wydania wyroku doręcza się także Krajowej Radzie Sądownictwa.

Art. 219. W sprawach nieuregulowanych w niniejszym rozdziale stosuje się odpowiednio przepisy części ogólnej rozdziałów I–III ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny oraz ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2022 r. poz. 1375, ze zm.).

Art. 220. § 1. Sąd dyscyplinarny może zawiesić w czynnościach służbowych sędziego, przeciwko któremu wszczęto postępowanie dyscyplinarne lub w stosunku do którego złożono wniosek o ubezwłasnowolnienie, a także w przypadku wydania uchwały zezwalającej na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej.

§ 2. Jeżeli sąd dyscyplinarny wydaje uchwałę zezwalającą na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego albo orzeka karę złożenia sędziego z urzędu, zawiesza sędziego w czynnościach służbowych na czas trwania postępowania dyscyplinarnego.

§ 3. Sąd dyscyplinarny, zawieszając sędziego w czynnościach służbowych, obniża w granicach od 25% do 50% wysokość jego wynagrodzenia na czas trwania tego zawieszenia; nie dotyczy to osób, w stosunku do których wszczęto postępowanie o ubezwłasnowolnienie.

§ 4. Jeżeli postępowanie dyscyplinarne zostało umorzono lub zakończyło się uniewinnieniem, dokonuje się wyrównania wszystkich składników wynagrodzenia albo uposażenia do pełnej wysokości.

Art. 221. § 1. Jeżeli sędziego zatrzymano z powodu schwywania go na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa umyślnego albo jeżeli ze względu na rodzaj czynu dokonanego przez sędziego powaga sądu lub istotne interesy służby wymagają natychmiastowego odsunięcia go od wykonywania obowiązków służbowych, prezes sądu może zarządzić natychmiastową przerwę w czynnościach służbowych sędziego aż do czasu wydania uchwały przez sąd dyscyplinarny, nie dłużej niż na miesiąc.

§ 2. Jeżeli sędzia, o którym mowa w § 1, pełni funkcję prezesa sądu, zarządzenie przerwy w czynnościach służbowych należy do prezesa sądu przełożonego.

§ 3. O wydaniu zarządzenia, o którym mowa w § 1, prezes sądu, w terminie trzech dni od dnia jego wydania, zawiadamia sąd dyscyplinarny, który niezwłocznie, nie później niż przed upływem terminu, na który przerwa została zarządzona, wydaje uchwałę o zawieszeniu sędziego w czynnościach służbowych albo uchyla zarządzenie o przerwie w wykonywaniu tych czynności. Sąd dyscyplinarny zawiadamia sędziego o posiedzeniu, jeżeli uzna to za celowe.

Art. 222. § 1. W sprawie zawieszenia sędziego w czynnościach służbowych lub uchylenia zarządzenia o przerwie w wykonywaniu czynności służbowych, po wysłuchaniu rzecznika dyscyplinarnego, sąd dyscyplinarny wydaje uchwałę. Sąd dyscyplinarny wysłuchuje sędziego, jeżeli stawił się na posiedzenie.

§ 2. Na uchwałę o zawieszeniu w czynnościach służbowych sędziemu przysługuje zażalenie. Na uchwałę o uchyleniu zarządzenia o przerwie w wykonywaniu czynności służbowych zażalenie przysługuje rzecznikowi dyscyplinarnemu.

§ 3. Zażalenie rozpoznaje sąd dyscyplinarny drugiej instancji. Wnieсение zażalenia nie wstrzymuje wykonania uchwały.

Art. 223. Zawieszenie w czynnościach służbowych ustaje z chwilą prawomocnego zakończenia postępowania dyscyplinarnego, chyba że sąd dyscyplinarny uchylił je wcześniej.

Art. 224. § 1. Okres zawieszenia w czynnościach służbowych stanowi okres zatrudnienia, od którego zależą uprawnienia pracownicze.

§ 2. W okresie zawieszenia w czynnościach służbowych sędzieja nie nabywa prawa do urlopu wypoczynkowego. Przepisy art. 155¹ § 1 pkt 2 i art. 155² § 2 Kodeksu pracy stosuje się odpowiednio.

Art. 225. Koszty postępowania dyscyplinarnego ponosi Skarb Państwa.

Art. 226. § 1. W razie jednoczesnego ukarania za kilka przewinień dyscyplinarnych sąd dyscyplinarny wymierza karę za poszczególne przewinienia dyscyplinarne, a następnie karę łączną.

§ 2. Przy orzekaniu kary łącznej stosuje się następujące zasady:

- 1) w razie orzeczenia dwóch lub więcej kar rodzajowo tożsamych wymierza się karę łączną tego samego rodzaju bądź karę surowszą;
- 2) w razie orzeczenia dwóch lub więcej kar upomnienia wymierza się łączną karę upomnienia albo nagany;
- 3) w razie orzeczenia kary upomnienia i nagany wymierza się łączną karę nagany;
- 4) w razie orzeczenia dwóch lub więcej kar nagany wymierza się łączną karę nagany albo karę obniżenia wynagrodzenia zasadniczego bądź usunięcia z zajmowanej funkcji;
- 5) kary upomnienia i nagany nie podlegają łączeniu z karą obniżenia wynagrodzenia zasadniczego;
- 6) w razie orzeczenia dwóch lub więcej kar obniżenia wynagrodzenia zasadniczego łączna kara obniżenia wynagrodzenia zasadniczego nie może być niższa niż najwyższa z orzeczonych kar obniżenia wynagrodzenia oraz nie może być wyższa niż suma tych kar i nie może przekraczać 60% wynagrodzenia;
- 7) kara usunięcia z zajmowanej funkcji nie podlega łączeniu z karami upomnienia, nagany i karą obniżenia wynagrodzenia zasadniczego;
- 8) kara przeniesienia na inne miejsce urzędowania nie podlega łączeniu z karami upomnienia, nagany i karą obniżenia wynagrodzenia;
- 9) przy orzeczonych za kilka przewinień karach rodzajowo różnych i karze złożenia sędziego z urzędu wymierza się wyrok łączny złożenia sędziego z urzędu.

§ 3. W przypadku gdy obwiniony popełnił dwa przewinienia dyscyplinarne lub więcej przewinień dyscyplinarnych, zanim zapadło pierwsze, choćby nieprawomocne, orzeczenie co do któregokolwiek z nich, na wniosek ukaranego wydaje się orzeczenie łączne, o ile orzeczone kary podlegają łączeniu według zasad przewidzianych w § 2.

Dział III

Udział obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości

Rozdział 1

Sędziowie obywatelscy

Art. 227. § 1. Obywatele mogą brać udział w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości jako sędziowie obywatelscy.

§ 2. Na zgodny wniosek stron sędziowie obywatelscy biorą udział w rozpoznawaniu sprawy w postępowaniu cywilnym w pierwszej instancji z wyłączeniem spraw rozpoznawanych z mocy ustawy w składzie kolegiальnym sędziów lub określonych w odrębnych ustawach oraz spraw rozpoznawanych z udziałem obywatelskich sędziów handlowych.

§ 3. Na wniosek złożony przez oskarżonego sędziowie obywatelscy biorą udział w rozpoznaniu sprawy w postępowaniu karnym w pierwszej instancji oraz w wypadkach wskazanych w odrębnych ustawach.

§ 4. W przypadku braku możliwości wyznaczenia sędziów obywatelskich, prezes sądu zarządza rozpoznanie sprawy w składzie jednego sędziego.

§ 5. Formę, sposób i zasady składania wniosków, o których mowa w § 3, określają odrębne ustawy.

Art. 228. § 1. W zakresie orzekania sędziowie obywatelscy są niezawiśli i podlegają tylko Konstytucji oraz ustawom.

§ 2. Sędzia obywatelski nie może przewodniczyć rozprawie ani naradzie, ani też wykonywać czynności sędziego poza rozprawą.

Art. 229. § 1. Sędzia obywatelski ma obowiązek sprawowania funkcji z zachowaniem niezależności, bezstronności, godności i uczciwości oraz unikać zachowań, które mogłyby wywoływać uzasadnione wątpliwości co do jego bezstronności.

§ 2. Sędzia obywatelski jest obowiązany zachować w tajemnicy okoliczności sprawy, o których powziął wiadomość ze względu na swoją funkcję poza jawną rozprawą sądową. Zwolnienie z obowiązku zachowania tajemnicy nie jest dopuszczalne.

§ 3. Obowiązek zachowania tajemnicy trwa także po ustaniu sprawowania funkcji sędziego obywatelskiego.

§ 4. Wobec osoby sprawującej funkcję sędziego obywatelskiego nie przeprowadza się postępowania sprawdzającego przewidzianego w ustawie z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 756, ze zm.). Przed przystąpieniem do sprawowania funkcji sędzia obywatelski zapoznaje się z przepisami o ochronie informacji niejawnych i składa oświadczenie o znajomości tych przepisów. Informacje niejawne mogą być udostępnione sędziemu obywatelskiemu tylko w zakresie niezbędnym do sprawowania funkcji.

Art. 230. § 1. Sędzią obywatelskim może być wybrany ten, kto:

- 1) ma obywatelstwo polskie i korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich;
- 2) jest nieskazitelnego charakteru;
- 3) ukończył 30 lat;
- 4) co najmniej od roku stale mieszka w miejscu kandydowania;
- 5) nie przekroczył 70 lat;
- 6) jest zdolny, ze względu na stan zdrowia, do sprawowania funkcji sędziego.

§ 2. Spełnienie warunku, o którym mowa w § 1 pkt 4, ocenia się na dzień zgłoszenia.

Art. 231. § 1. Sędziami obywatelskimi nie mogą być:

- 1) osoby zatrudnione w sądach powszechnych i innych sądach oraz w prokuraturze;
- 2) osoby wchodzące w skład organów, od których orzeczenia można żądać skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego;
- 3) funkcjonariusze Policji oraz inne osoby zajmujące stanowiska związane ze ściganiem przestępstw i wykroczeń;
- 4) adwokaci i aplikanci adwokaccy;
- 5) radcy prawni i aplikanci radcowscy;
- 6) duchowni;
- 7) żołnierze w czynnej służbie wojskowej;
- 8) funkcjonariusze Służby Więziennej;
- 9) radni gminy, powiatu i województwa;
- 10) posłowie, senatorowie lub posłowie do Parlamentu Europejskiego;
- 11) inne osoby wymienione w ustawie z dnia 31 lipca 1981 r. o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe (Dz.U. z 2023 r. poz. 624);
- 12) notariusze wykonujący zawód, zastępcy notarialni lub aplikanci notarialni;
- 13) radcowie i referendarze Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej;
- 14) komornicy wykonujący zawód, asesory komorniczy lub aplikanci komorniczy;
- 15) członkowie partii politycznych;
- 16) doradcy restrukturyzacyjni.

§ 2. Nie można być sędzią obywatelskim w więcej niż jednym sądzie.

Art. 232. § 1. Sędziów obywatelskich do sądów okręgowych oraz do sądów rejonowych wybierają rady gmin, których obszar jest objęty właściwością tych sądów – w głosowaniu tajnym.

§ 2. Wybory przygotowują gminy jako zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej.

Art. 233. § 1. Liczbę sędziów obywatelskich wybieranych przez poszczególne rady gmin do wszystkich sądów działających na obszarze właściwości sądu okręgowego ustala kolegium sędziów okręgu; liczbę

sędziów obywatelskich do poszczególnych sądów rejonowych ustala się po zasięgnięciu opinii prezesów tych sądów.

§ 2. Prezes sądu okręgowego podaje liczbę sędziów obywatelskich do wiadomości poszczególnym radom gmin najpóźniej na trzydzieści dni przed upływem terminu zgłaszania kandydatów.

Art. 234. § 1. Kandydatów na sędziów obywatelskich mogą zgłaszać radom gmin prezesi właściwych sądów, stowarzyszenia, inne organizacje społeczne i zawodowe, zarejestrowane na podstawie przepisów prawa, z wyłączeniem partii politycznych, oraz co najmniej pięćdziesięciu obywateli mających czynne prawo wyborcze, zamieszkujących stale na terenie gminy dokonującej wyboru, w terminie do dnia 30 czerwca ostatniego roku kadencji.

§ 2. Do zgłoszenia kandydata na sędziego obywatelskiego dokonanego na karcie zgłoszenia dołącza się następujące dokumenty:

- 1) informację z Krajowego Rejestru Karnego dotyczącą zgłaszanej osoby;
- 2) oświadczenie kandydata, że nie jest prowadzone przeciwko niemu postępowanie o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub przestępstwo skarbowe;
- 3) oświadczenie kandydata, że nie jest lub nie był pozbawiony władzy rodzicielskiej, a także że jego władza rodzicielska nie została ograniczona ani zawieszona;
- 4) zaświadczenie lekarskie o stanie zdrowia, wystawione przez lekarza podstawowej opieki zdrowotnej, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 października 2017 r. o podstawowej opiece zdrowotnej (Dz.U. z 2022 r. poz. 2527), stwierdzające brak przeciwwskazań do wykonywania funkcji sędziego obywatelskiego.

§ 3. Do zgłoszenia kandydata na sędziego obywatelskiego dokonanego na karcie zgłoszenia przez stowarzyszenie, inną organizację społeczną lub zawodową, zarejestrowaną na podstawie przepisów prawa, dołącza się również aktualny odpis z Krajowego Rejestru Sądowego albo odpis lub zaświadczenie potwierdzające wpis do innego właściwego rejestru lub ewidencji dotyczącej tej organizacji.

§ 4. Do zgłoszenia kandydata na sędziego obywatelskiego dokonanego na karcie zgłoszenia przez obywateli dołącza się również listę osób za-

wierającą imię (imiona), nazwisko, numer ewidencyjny PESEL, miejsce stałego zamieszkania i własnoręczny podpis każdej z pięćdziesięciu osób zgłaszających kandydata.

§ 5. Dokumenty wymienione w § 2 powinny być opatrzone datą nie wcześniejszą niż trzydzieści dni przed dniem zgłoszenia, a dokumenty wymienione w § 3 nie wcześniejszą niż trzy miesiące przed dniem zgłoszenia.

§ 6. Osobą uprawnioną do składania wyjaśnień w sprawie zgłoszenia kandydata na sędziego obywatelskiego przez obywateli jest osoba, której nazwisko zostało umieszczone jako pierwsze na liście, o której mowa w § 4.

§ 7. Koszt opłaty za wydanie informacji z Krajowego Rejestru Karnego ponosi Skarb Państwa.

§ 8. Koszt opłaty za badanie lekarskie i za wystawienie zaświadczenia lekarskiego ponosi kandydat na sędziego obywatelskiego.

§ 9. Koszt opłaty za wydanie aktualnego odpisu z Krajowego Rejestru Sądowego albo odpisu lub zaświadczenia z innego właściwego rejestru lub ewidencji ponosi Skarb Państwa.

§ 10. Rady gmin zasięgają od komendanta wojewódzkiego Policji albo Komendanta Stołecznego Policji informacji o kandydatach na sędziego obywatelskiego. Informacje o kandydacie na sędziego obywatelskiego uzyskuje się i sporządza na zasadach określonych dla informacji o kandydacie do objęcia stanowiska sędziowskiego.

§ 11. Zgłoszenia kandydatów, które wpłynęły do rady gminy po upływie terminu, o którym mowa w § 1, a także zgłoszenia, które nie spełniają wymagań formalnych, o których mowa w § 2–5, pozostawia się bez dalszego biegu. Przywrócenie terminu do zgłoszenia kandydatów jest niedopuszczalne. Pozostawienie zgłoszenia bez dalszego biegu rada gminy stwierdza w drodze uchwały.

§ 12. Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Sądownictwa, określi, w drodze rozporządzenia, sposób postępowania z dokumentami złożonymi radom gmin przy zgłaszaniu kandydatów na sędziów obywatelskich, wzór karty zgłoszenia oraz sposób jego udostępniania, mając na uwadze potrzebę: udokumentowania przez podmioty zgłaszające spełniania przez kandydatów na sędziów

obywatelskich wymogów określonych w ustawie, a także zapewnienia wyboru kandydatów o najwyższych walorach etycznych i intelektualnych, umożliwienia rzetelnej weryfikacji zgłoszeń i przejrzystości działań związanych ze zgłaszaniem kandydatów na sędziów obywatelskich, a przez określenie wzoru karty zgłoszenia i sposobu jego udostępniania – potrzebę ujednoczenia procedury zgłaszania, ułatwienia dostępu do wzoru i rozpatrywania zgłoszeń.

Art. 235. § 1. Wybory sędziów obywatelskich odbywają się najpóźniej w październiku roku kalendarzowego, w którym upływa kadencja dotychczasowych sędziów obywatelskich.

§ 2. Przed przystąpieniem do wyborów rada gminy powołuje zespół, który przedstawia na sesji rady gminy swoją opinię o zgłoszonych kandydatach, w szczególności w zakresie spełnienia przez nich wymogów określonych w ustawie.

Art. 236. § 1. Listę wybranych sędziów obywatelskich wraz z dokumentami, o których mowa w art. 234, rady gmin, które dokonały ich wyboru, przesyłają prezesom właściwych sądów najpóźniej do końca października.

§ 2. Prezes sądu wręcza sędziom obywatelskim zawiadomienie o wyborze i odbiera od nich ślubowanie.

§ 3. Przy powołaniu sędziego obywatelskiego składa ślubowanie według następującej roty:

„Ślubuję uroczyście jako sędzia obywatelski służyć wiernie Rzeczypospolitej Polskiej, stać na straży prawa, obowiązki sędziego wypełniać sumiennie, sprawiedliwość wymierzać zgodnie z przepisami prawa, bezstronnie według mego sumienia, dochować tajemnicy prawnie chronionej, a w postępowaniu kierować się zasadami godności i uczciwości”; składający ślubowanie może dodać na końcu zwrot: „Tak mi dopomóż Bóg”.

§ 4. Odmowa złożenia ślubowania jest równoznaczna ze zrzeczeniem się funkcji.

§ 5. Po odebraniu ślubowania prezes sądu wpisuje sędziego obywatelskiego na listę sędziów obywatelskich, którzy mogą być wyznaczeni do orzekania, i wydaje mu legitymację.

Art. 237. § 1. Kadencja sędziów obywatelskich sądów okręgowych i rejonowych trwa cztery lata kalendarzowe następujące po roku, w którym dokonano wyborów, jednak mandat sędziego obywatelskiego wybranego dodatkowo wygasa z upływem kadencji ogółu sędziów obywatelskich.

§ 2. Po upływie kadencji sędzia obywatelski może brać udział jedynie w rozpoznawaniu sprawy rozpoczętej wcześniej z jego udziałem, do czasu jej zakończenia, chyba że zostanie wybrany na kolejną kadencję.

Art. 238. § 1. Mandat sędziego obywatelskiego wygasa w razie:

- 1) utraty obywatelstwa polskiego lub pełni praw cywilnych i obywatelskich;
- 2) prawomocnego skazania za przestępstwo, w tym również za przestępstwo lub wykroczenie skarbowe;
- 3) powstania przeszkód określonych w art. 231;
- 4) zrzeczenia się mandatu z ważnych powodów;
- 5) odmowy złożenia ślubowania.

§ 2. Rada gminy, która wybrała sędziego obywatelskiego, stwierdza wygaśnięcie mandatu z tego powodu i informuje o tym prezesa właściwego sądu.

§ 3. Rada gminy, która wybrała sędziego obywatelskiego, może go odwołać na wniosek prezesa właściwego sądu, zaopiniowany przez kolegium tego sądu oraz radę sędziów obywatelskich, w razie:

- 1) zachowania godzącego w powagę sądu lub godzącego w dobro wymiaru sprawiedliwości;
- 2) niewykonywania lub nienależytego wykonywania obowiązków sędziego;
- 3) trwałej utraty zdolności do sprawowania funkcji sędziego stwierdzonej orzeczeniem lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych albo odmowy poddania się ocenie tej zdolności mimo skierowania na badania przez prezesa właściwego sądu okręgowego.

§ 4. Przed podjęciem uchwały w sprawie wniosku o odwołanie sędziego obywatelskiego przewodniczący rady gminy umożliwia wysłuchanie sędziego obywatelskiego i jego udział w posiedzeniu właściwej

komisji i w sesji rady gminy, na których taki wniosek będzie opiniowany i rozpoznawany. O terminach posiedzenia komisji i sesji rady gminy sędzia obywatelski jest powiadamiany na piśmie, co najmniej z siedmiodniowym wyprzedzeniem, w trybie i w sposób przewidziany w Kodeksie postępowania administracyjnego.

§ 5. Przed upływem kadencji mandat sędziego obywatelskiego wygasa z dniem doręczenia mu zawiadomienia prezesa sądu o skreśleniu z listy sędziów obywatelskich wskutek zrzeczenia się mandatu z ważnych przyczyn lub odwołania sędziego obywatelskiego przez radę gminy.

Art. 239. § 1. W czasie trwania kadencji nie wyznacza się sędziego obywatelskiego do pełnienia obowiązków w przypadku:

- 1) ujawnienia okoliczności, które nie pozwalały na jego wybór;
- 2) wszczęcia postępowania o odwołanie sędziego obywatelskiego – do czasu podjęcia przez radę gminy uchwały w przedmiocie odwołania;
- 3) wszczęcia przeciwko sędziemu obywatelskiemu postępowania o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub przestępstwo skarbowe – do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy.

§ 2. W razie zniesienia sądu lub wydziału zamiejscowego, sędziowie obywatelscy tych jednostek stają się sędziami obywatelskimi sądów, które przejmują kompetencje zniesionych jednostek.

Art. 240. W razie potrzeby, zwłaszcza z powodu zmniejszenia się w czasie kadencji liczby sędziów obywatelskich, rada gminy na wniosek prezesa sądu okręgowego wybiera nowych sędziów obywatelskich w sposób określony w ustawie.

Art. 241. § 1. Wyznaczając do udziału w sprawie sędziego obywatelskiego, który pozostaje w stosunku pracy, zawiadamia się o tym jednocześnie pracodawcę zatrudniającego tego sędziego.

§ 2. Pracodawca zatrudniający sędziego obywatelskiego jest obowiązany zwolnić go od pracy na czas wykonywania czynności sędziego. Liczba zwolnień w każdym roku nie może przekraczać 20 dni. Terminy zwolnień na wniosek przewodniczącego właściwego wydziału ustala prezes właściwego sądu okręgowego i zawiadamia o tym pracodawcę.

§ 3. Za czas zwolnienia od pracy sędzia obywatelski zachowuje prawo do świadczeń wynikających ze stosunku pracy, z wyjątkiem prawa do wynagrodzenia.

Art. 242. § 1. Prezes sądu może zarządzić przydzielenie dodatkowego sędziego obywatelskiego do sprawy, jeżeli istnieje prawdopodobieństwo, że będzie ona trwać dłuższy czas. W razie potrzeby można przydzielić dwóch sędziów obywatelskich dodatkowych, wskazując kolejność, w której będą oni wstępować do udziału w naradzie i głosowaniu.

§ 2. Sędzia obywatelski dodatkowy bierze udział w naradzie i głosowaniu, jeżeli jeden z sędziów obywatelskich nie może uczestniczyć w składzie sądu.

Art. 243. § 1. Sędzia obywatelski otrzymuje dietę za czas wykonywania czynności sędziego, którymi są: udział w rozprawie, uczestnictwo w naradzie nad wyrokiem lub sporządzenie uzasadnienia. Wysokość diety za jeden dzień pełnienia obowiązków wynosi 9% podstawy ustalenia wynagrodzenia zasadniczego sędziego, o której mowa w art. 168 § 3. Koszty wypłaty diety ponosi Skarb Państwa.

§ 2. Sędziowie obywatelscy zamieszkali poza siedzibą właściwego sądu okręgowego otrzymują diety oraz zwrot kosztów przejazdu i noclegu według zasad ustalonych w tym zakresie dla sędziów sądów powszechnych.

§ 3. Należności, o których mowa w § 1 i 2, przyznaje prezes właściwego sądu. Od decyzji prezesa sądu rejonowego przysługuje odwołanie do prezesa sądu okręgowego, a od decyzji prezesa sądu okręgowego – do prezesa sądu apelacyjnego.

Art. 244. § 1. Sędziowie obywatelscy każdego sądu wybierają ze swego grona radę sędziów obywatelskich, jej przewodniczącego i zastępców.

§ 2. Do zadań rady należy w szczególności podnoszenie poziomu pracy sędziów obywatelskich i ich reprezentowanie oraz pobudzanie działalności wychowawczej sędziów obywatelskich w społeczeństwie.

§ 3. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, sposób wyboru, skład i strukturę organizacyjną, tryb działania oraz szczegó-

łowe zadania rady, uwzględniając jej obligatoryjny charakter jako organu samorządu reprezentującego sędziów obywatelskich w danym sądzie, zakres współpracy z prezesem sądu, potrzebę uwzględnienia w jej strukturze przewodniczącego i zastępców oraz określenia ich zadań.

Art. 245. § 1. Przewodniczący rady sędziów obywatelskich do 31 grudnia przedkłada prezesowi właściwego sądu informację o istotnych sprawach związanych z funkcjonowaniem sędziów obywatelskich.

§ 2. Informację, o której mowa w § 1, prezes sądu przedstawia kolegium sędziów okręgu, które przeprowadza nad nią debatę. Wyniki debaty prezesa właściwych sądów włączają do sprawozdań z oceny działalności sądów, o których mowa w art. 68 § 2.

§ 3. W posiedzeniu kolegium, o którym mowa w § 2, może wziąć udział, z prawem do zabierania głosu, adwokat, notariusz, komornik sądowy, prokurator i radca prawny wskazany przez właściwy samorząd zawodowy.

Art. 246. § 1. Sędziowie obywatelscy przed podjęciem funkcji biorą udział w szkoleniu organizowanym przez prezesa właściwego sądu okręgowego.

§ 2. Sędziowie obywatelscy mogą brać udział w szkoleniach organizowanych przez Krajową Radę Sądownictwa.

Rozdział 2

Obywatelscy sędziowie handlowi

Art. 247. § 1. Obywatele mogą brać udział w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości jako obywatelscy sędziowie handlowi.

§ 2. Obywatelskich sędziów handlowych powołuje się w sądach okręgowych, w których utworzono wydziały gospodarcze.

§ 3. Nie można łączyć funkcji obywatelskiego sędziego handlowego i sędziego obywatelskiego.

§ 4. Obywatelscy sędziowie handlowi biorą udział w rozpoznawaniu przez sąd okręgowy w postępowaniu w pierwszej instancji spraw go-

spodarczych oraz innych spraw z zakresu prawa gospodarczego i cywilnego należących do sądu gospodarczego na podstawie odrębnych ustaw.

§ 5. Prezes sądu zarządza rozpoznanie sprawy w składzie jednego sędziego w przypadku braku możliwości wyznaczenia obywatelskich sędziów handlowych albo na wniosek strony.

§ 6. Formę, sposób i zasady składania wniosku, o których mowa w § 5, określa odrębna ustawa.

Art. 248. § 1. Obywatelskim sędzią handlowym może być wybrany ten, kto:

- 1) spełnia warunki określone w art. 230;
- 2) co najmniej od roku jest zatrudniony, prowadzi działalność gospodarczą lub mieszka w miejscu kandydowania;
- 3) w okresie ostatnich pięciu lat, co najmniej przez dwa lata:
 - a) prowadził działalność gospodarczą w rozumieniu ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2023 r. poz. 221, ze zm.),
 - b) był współnikiem spółki jawnej lub spółki partnerskiej, członkiem zarządu spółki partnerskiej, komplementariuszem spółki komandytowej lub spółki komandytowo-akcyjnej, członkiem zarządu albo likwidatorem spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółki akcyjnej lub spółki europejskiej, członkiem rady administrującej spółki europejskiej, jeżeli spółki te prowadziły w tym okresie działalność gospodarczą w rozumieniu ustawy, o której mowa w lit. a,
 - c) był członkiem organu zarządzającego innej osoby prawnej prowadzącej działalność gospodarczą w rozumieniu ustawy, o której mowa w lit. a,
 - d) był zarządcą albo likwidatorem europejskiego zgrupowania interesów gospodarczych,
 - e) był prokurentem;
- 4) wykazuje się wiedzą w zakresie spraw gospodarczych lub innych spraw z zakresu prawa gospodarczego i cywilnego należących do właściwości sądu gospodarczego na podstawie odrębnych ustaw.

§ 2. Warunek, o którym mowa w § 1 pkt 3, uważa się za spełniony, jeżeli w spółce osobowej, spółce kapitałowej lub innej osobie prawnej podmiotem dominującym nie jest jednostka samorządu terytorialnego lub Skarb Państwa lub podmioty przez nie kontrolowane.

§ 3. Spełnienie warunku, o którym mowa w § 1 pkt 2, ocenia się na dzień zgłoszenia.

§ 4. Nie można być obywatelskim sędzią handlowym jednocześnie w więcej niż jednym sądzie okręgowym.

Art. 249. § 1. Obywatelskich sędziów handlowych do sądów okręgowych wybierają w głosowaniu tajnym sejmiki województw, których obszar jest objęty właściwością tych sądów.

§ 2. Wybory przygotowują samorządy województw jako zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej.

Art. 250. § 1. Liczbę obywatelskich sędziów handlowych wybieranych przez poszczególne sejmiki województw ustalają, dla poszczególnych sądów okręgowych, kolegia tych sądów.

§ 2. Prezesi sądów okręgowych podają liczbę obywatelskich sędziów handlowych do wiadomości właściwych sejmików województw na trzydzieści dni przed upływem terminu zgłaszania kandydatów.

Art. 251. § 1. Kandydat na obywatelskiego sędziego handlowego może zostać zgłoszony przez co najmniej pięćdziesięciu obywateli mających czynne prawo wyborcze, zamieszkujących stale na terenie województwa, w którym dokonywany jest wybór, oraz przez stowarzyszenia lub inne organizacje społeczne lub zawodowe, zarejestrowane na podstawie przepisów prawa, których zadaniem statutowym jest działanie na rzecz wspomagania rozwoju gospodarczego, w tym rozwoju przedsiębiorczości, z wyłączeniem partii politycznych, w terminie do dnia 30 czerwca ostatniego roku kadencji dotychczasowych obywatelskich sędziów handlowych.

§ 2. Do zgłoszenia kandydata, poza dokumentami określonymi w art. 234 § 2, dołącza się dokumenty potwierdzające okoliczności określone w art. 248 § 1 pkt 2–4.

§ 3. Kandydat na obywatelskiego sędziego handlowego, który zgłasza się samodzielnie, może przedstawić rekomendację stowarzyszenia lub innej organizacji społecznej lub zawodowej, zarejestrowanych na podstawie przepisów prawa, których zadaniem statutowym jest działanie na rzecz wspomagania rozwoju gospodarczego, w tym rozwoju przedsiębiorczości, z wyłączeniem partii politycznych.

§ 4. Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Sądownictwa, określi, w drodze rozporządzenia, sposób postępowania z dokumentami złożonymi sejmikom województw przy zgłaszaniu kandydatów na obywatelskich sędziów handlowych, wzór karty zgłoszenia oraz sposób jego udostępniania, mając na uwadze potrzebę udokumentowania przez podmioty zgłaszające spełniania przez kandydatów wymagań określonych w ustawie oraz umożliwienia rzetelnej weryfikacji zgłoszeń i przejrzystości działań związanych ze zgłaszaniem kandydatów, a przez określenie wzoru karty zgłoszenia i sposobu jego udostępniania – potrzebę ujednoczenia procedury zgłaszania, ułatwienia dostępu do wzoru i rozpatrywania zgłoszeń.

Art. 252. § 1. Wybory obywatelskich sędziów handlowych odbywają się najpóźniej w listopadzie roku kalendarzowego, w którym upływa kadencja dotychczasowych obywatelskich sędziów handlowych.

§ 2. Przed przystąpieniem do wyborów sejmik województwa powołuje komisję, która przedstawia na sesji sejmiku swoją opinię o zgłoszonych kandydatach, w szczególności w zakresie spełnienia przez nich wymogów określonych w ustawie. W skład komisji wchodzi także sędzia mający miejsce urzędowania w sądzie okręgowym, w którym powoływani są obywatelscy sędziowie handlowi, wskazany przez kolegium takiego sądu. W skład komisji może wchodzić dwóch przedstawicieli organizacji, które są uprawnione do udzielania kandydatom rekomendacji.

Art. 253. W razie potrzeby, zwłaszcza z powodu zmniejszenia się w czasie kadencji liczby obywatelskich sędziów handlowych, sejmik województwa na wniosek prezesa sądu okręgowego wybiera dodatkowych obywatelskich sędziów handlowych w sposób określony w ustawie.

Art. 254. Przy powołaniu obywatelski sędzia handlowy składa ślubowanie według następującej roty:

„Ślubuję uroczyście jako obywatelski sędzia handlowy służyć wiernie Rzeczypospolitej Polskiej, stać na straży prawa, obowiązki sędziego wypełniać sumiennie, sprawiedliwość wymierzać zgodnie z przepisami prawa, bezstronnie według mego sumienia, dochować tajemnicy prawnie chronionej, a w postępowaniu kierować się zasadami godności i uczciwości”; składający ślubowanie może dodać na końcu zwrot: „Tak mi dopomóż Bóg”.

Art. 255. § 1. Obywatelski sędzia handlowy może być wyznaczony do udziału w dwudziestu sprawach w ciągu kadencji, a za swoją zgodą także w kolejnych sprawach, lecz nie więcej niż w trzydziestu sprawach w ciągu kadencji.

§ 2. Wyznaczając obywatelskiego sędziego handlowego do udziału w sprawie, zawiadamia się o tym jednocześnie pracodawcę zatrudniającego tego sędziego.

§ 3. Pracodawca zatrudniający obywatelskiego sędziego handlowego jest obowiązany zwolnić go od pracy na czas wykonywania czynności sędziego. Liczba zwolnień w każdym roku nie może przekraczać dwudziestu dni. Terminy zwolnień na wniosek przewodniczącego właściwego wydziału ustala prezes właściwego sądu okręgowego i zawiadamia o tym pracodawcę.

§ 4. Za czas zwolnienia od pracy obywatelski sędzia handlowy zachowuje prawo do świadczeń wynikających ze stosunku pracy, z wyjątkiem prawa do wynagrodzenia.

Art. 256. § 1. Obywatelski sędzia handlowy otrzymuje dietę za czas wykonywania czynności sędziego, którymi są: udział w rozprawie, uczestnictwo w naradzie nad wyrokiem lub sporządzenie uzasadnienia. Wysokość diety za jeden dzień pełnienia obowiązków wynosi 9% podstawy ustalenia wynagrodzenia zasadniczego sędziego, o której mowa w art. 168 § 3. Koszty wypłaty diety ponosi Skarb Państwa.

§ 2. Obywatelscy sędziowie handlowi zamieszkali poza siedzibą właściwego sądu okręgowego otrzymują diety oraz zwrot kosztów prze-

jazdu i noclegu według zasad ustalonych w tym zakresie dla sędziów sądów powszechnych.

§ 3. Należności, o których mowa w § 1 i 2, przyznaje prezes właściwego sądu okręgowego. Od decyzji prezesa sądu okręgowego przysługuje odwołanie do prezesa sądu apelacyjnego.

Art. 257. W zakresie nieuregulowanym w niniejszym rozdziale do obywatelskich sędziów handlowych stosuje się odpowiednio przepisy o sędziach obywatelskich.

Dział IV

Referendarze sądowi, asystenci sędziów, urzędnicy i inni pracownicy sądowi, kuratorzy sądowi, biegli sądów powszechnych, stali mediatorzy w sprawach rozpoznawanych przez sądy powszechne i rejestr mediatorów

Rozdział 1

Referendarze sądowi

Art. 258. § 1. W sądach do wykonywania określonych w ustawach czynności należących do sądów w zakresie ochrony prawnej, innych niż wymiar sprawiedliwości, na podstawie mianowania są zatrudniani referendarze sądowi i starsi referendarze sądowi.

§ 2. W zakresie wykonywanych obowiązków referendarz sądowy jest niezależny co do treści wydawanych orzeczeń i zarządzeń określonych w ustawach.

Art. 259. § 1. Na stanowisko referendarza sądowego może być mianowany ten, kto:

- 1) posiada obywatelstwo polskie i korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich;
- 2) jest nieskazitelnego charakteru;
- 3) ukończył wyższe studia prawnicze w Polsce i uzyskał tytuł magistra prawa lub zagraniczne uznane w Polsce;

- 4) zdał egzamin referendarski, sędziowski, prokuratorski, notarialny, adwokacki lub radcowski albo ukończył aplikację sędziowską albo aplikację prokuratorską lub uzyskał wpis na listę adwokatów lub wpis na listę radców prawnych albo został powołany na notariusza.

§ 2. Na stanowisko starszego referendarza sądowego może być mianowany referendarz sądowy, który zajmował stanowisko przez co najmniej dwanaście lat i w tym okresie nie był karany za przewinienia dyscyplinarne i nie uzyskał negatywnej oceny okresowej.

Art. 260. § 1. Krajowa Rada Sądownictwa przydziela nowe stanowiska referendarza sądowego poszczególnym sądom, mając na względzie racjonalne wykorzystanie kadr sądownictwa powszechnego i potrzeby wynikające z obciążenia zadaniami poszczególnych sądów.

§ 2. W razie zwolnienia stanowiska referendarza sądowego w sądach działających na obszarze danej apelacji, prezes sądu apelacyjnego niezwłocznie zawiadamia o tym Krajową Radę Sądownictwa, która, w oparciu o kryteria wymienione w § 1, przydziela stanowisko do danego albo innego sądu lub przekształca je w stanowisko sędziowskie albo znosi.

Art. 261. § 1. O wolnym stanowisku referendarza sądowego Krajowa Rada Sądownictwa ogłasza w Biuletynie.

§ 2. W przypadku obsadzenia wolnego stanowiska przez przeniesienie referendarza sądowego na inne miejsce służbowe w trybie, o którym mowa w art. 264, Krajowa Rada Sądownictwa ogłasza w Biuletynie dokonanie przeniesienia.

Art. 262. § 1. Nabór na stanowisko referendarza sądowego organizuje się w drodze konkursu, który ma na celu wyłonienie kandydata o największej wiedzy i najwyższych umiejętnościach, predyspozycjach i zdolnościach ogólnych, niezbędnych do wykonywania obowiązków referendarza sądowego. Konkurs organizuje prezes sądu okręgowego, w którego okręgu jest wolne stanowisko referendarza sądowego, a w przypadku wolnego stanowiska w sądzie apelacyjnym – prezes tego sądu.

§ 2. Prezes sądu informuje o konkursie przez umieszczenie ogłoszenia w miejscu powszechnie dostępnym w siedzibie sądu, we właściwym ze względu na siedzibę sądu urzędzie pracy, w Biuletynie oraz może poinformować w inny sposób, w szczególności przez umieszczenie ogłoszenia w Internecie lub prasie.

§ 3. Konkurs, o którym mowa w § 1, przeprowadza komisja konkursowa powołana przez prezesa sądu.

§ 4. Komisja konkursowa po przeprowadzeniu konkursu, na podstawie jego wyników, może ustalić rezerwową listę kandydatów na wypadek rezygnacji wyłonionego kandydata.

§ 5. Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Sądownictwa, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy sposób i tryb przeprowadzania konkursu, o którym mowa w § 1, w szczególności skład komisji konkursowych oraz sposób i tryb ich działania, etapy i przebieg konkursu, a także zakres i sposób udostępniania informacji kandydatowi, mając na uwadze właściwy dobór kadry referendarzy w sądach.

Art. 263. § 1. Stosunek pracy z referendarzem sądowym nawiązuje się z dniem określonym w akcie mianowania.

§ 2. Referendarza sądowego mianuje i rozwiązuje z nim stosunek pracy prezes sądu okręgowego, a w przypadku referendarza w sądzie apelacyjnym – prezes sądu apelacyjnego. Przed mianowaniem prezes sądu apelacyjnego zasięga informacji z Krajowego Rejestru Karnego oraz zwraca się do właściwego komendanta wojewódzkiego Policji albo Komendanta Stołecznego Policji o nadesłanie informacji o kandydacie. Informacje o kandydacie do objęcia stanowiska referendarza sądowego uzyskuje się i sporządza na zasadach określonych dla informacji o kandydacie do objęcia pierwszego stanowiska sędziowskiego.

§ 3. Przed podjęciem po raz pierwszy pracy na stanowisku referendarza sądowego kandydat wobec prezesa sądu okręgowego, a kandydat na stanowisko referendarza sądowego w sądzie apelacyjnym – wobec prezesa tego sądu, składa ślubowanie według następującej roty:

„Ślubuję uroczyście na powierzonym mi stanowisku referendarza sądowego służyć wiernie Rzeczypospolitej Polskiej, sumiennie i starannie wykonywać obowiązki urzędowe, przestrzegać prawa, kierować

się zasadami godności i uczciwości oraz dochować tajemnicy prawnie chronionej”; składający ślubowanie może dodać zwrot: „Tak mi dopomóż Bóg”.

Art. 264. § 1. Referendarz sądowy może zostać przeniesiony na inne miejsce służbowe za jego zgodą. Przeniesienia na inne miejsce służbowe na obszarze danej apelacji dokonuje prezes sądu apelacyjnego, a poza obszar apelacji – Krajowa Rada Sądownictwa.

§ 2. Referendarz sądowy zainteresowany przeniesieniem na inne miejsce służbowe może w terminie czternastu dni od dnia ogłoszenia, o którym mowa w art. 261 § 1, złożyć do Krajowej Rady Sądownictwa wniosek o przeniesienie. Wniosek składa się za pośrednictwem systemu teleinformatycznego.

§ 3. Jeżeli jeden lub więcej wniosków, o których mowa w § 2, zostało złożonych wyłącznie przez referendarzy sądowych zatrudnionych na obszarze apelacji, w której ogłoszono o wolnym stanowisku, Krajowa Rada Sądownictwa przekazuje je prezesowi właściwego sądu apelacyjnego.

§ 4. Referendarza sądowego zatrudnionego przez co najmniej trzy lata w dotychczasowym miejscu służbowym przenosi, zgodnie z jego wnioskiem, Krajowa Rada Sądownictwa albo prezes sądu apelacyjnego. Można odmówić uwzględnienia wniosku, który dotyczy przeniesienia do innego sądu w tej samej miejscowości, w której znajduje się miejsce służbowe referendarza sądowego. W przypadku złożenia przez więcej niż jednego referendarza sądowego zatrudnionego przez co najmniej trzy lata w dotychczasowym miejscu służbowym wniosku o przeniesienie na to samo wolne stanowisko, prezes sądu apelacyjnego albo Krajowa Rada Sądownictwa przenosi jednego z nich, mając na względzie racjonalne wykorzystanie kadr sądownictwa powszechnego, potrzeby wynikające z obciążenia zadaniami poszczególnych sądów, a także okoliczności wynikające z uzasadnienia wniosku.

Art. 265. § 1. Krajowa Rada Sądownictwa może przenieść referendarza sądowego bez jego zgody na inne miejsce służbowe w przypadku:

- 1) zniesienia stanowiska w wyniku zmiany w organizacji sądownictwa lub zniesienia danego sądu lub wydziału albo przeniesienia siedziby sądu;

- 2) gdy przeniesienie następuje do innego sądu w tej samej miejscowości, w której znajduje się miejsce służbowe referendarza sądowego;
- 3) niedopuszczalności zajmowania stanowiska referendarza sądowego w danym sądzie wskutek powstania okoliczności, o których mowa w art. 35 § 1.

§ 2. W przypadku gdy przeniesienie, o którym mowa w § 1 pkt 1, następuje do innej miejscowości, referendarzowi sądowemu przysługuje zwrot kosztów przeniesienia.

Art. 266. § 1. Prezes sądu apelacyjnego może delegować referendarza sądowego za jego zgodą do pełnienia czynności referendarza w innym sądzie na obszarze danej apelacji, na czas określony nie dłuższy niż dwa lata, z możliwością ponownego delegowania na kolejny okres nie dłuższy niż rok.

§ 2. Krajowa Rada Sądownictwa może delegować referendarza sądowego za jego zgodą do pełnienia czynności referendarza w sądzie na obszarze innej apelacji na czas określony, nie dłuższy niż dwa lata, z możliwością ponownego delegowania na kolejny okres nie dłuższy niż rok.

§ 3. Referendarz sądowy delegowany na podstawie § 1 albo 2 może być odwołany z delegacji albo z niej ustąpić z zachowaniem dwumiesięcznego okresu przedzenia.

§ 4. Jeżeli wymaga tego interes wymiaru sprawiedliwości, Krajowa Rada Sądownictwa może delegować referendarza sądowego do pełnienia czynności referendarza sądowego w innym sądzie bez jego zgody, na okres nie dłuższy niż sześć miesięcy. Delegowanie referendarza sądowego bez jego zgody może być powtórzone nie wcześniej niż po upływie trzech lat.

§ 5. W okresie delegowania, w przypadkach wskazanych w § 1, 2 i 4, referendarz sądowy ma prawo do wynagrodzenia zasadniczego, przysługującego na jego stanowisku, oraz dodatku za długoletnią pracę.

§ 6. W okresie delegowania, w przypadku, o którym mowa w § 4, referendarzowi sądowemu przysługuje dodatek w wysokości 10% wynagrodzenia zasadniczego; przepis art. 140 § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 267. § 1. Referendarz sądowy nie rzadziej niż raz na cztery lata podlega ocenie okresowej obejmującej jakość i terminowość wykonywania zadań, kulturę urzędowania, efektywność wykorzystania czasu pracy oraz realizację doskonalenia zawodowego.

§ 2. Przed upływem terminu, o którym mowa w § 1, ocena okresowa referendarza sądowego może zostać sporządzona na wniosek prezesa właściwego sądu lub właściwego kolegium sędziów.

§ 3. Pierwszej oceny okresowej dokonuje się po upływie 6 miesięcy od dnia zatrudnienia referendarza sądowego.

§ 4. W przypadku uzyskania oceny negatywnej, referendarz sądowy podlega ocenie okresowej po upływie sześciu miesięcy od dnia sporządzenia oceny, nie później jednak niż po upływie roku od tego dnia.

§ 5. Ocenę okresową sporządza się na piśmie i niezwłocznie zapoznaje z nią referendarz sądowy. Referendarz sądowy, w terminie siedmiu dni od zapoznania z oceną, ma prawo zgłosić sprzeciw do prezesa sądu. Sprzeciw rozpatruje się w terminie czternastu dni.

§ 6. W razie uwzględnienia sprzeciwu ocenę okresową zmienia się albo sporządza się po raz drugi. Od oceny sporządzonej po raz drugi przysługuje sprzeciw na zasadach określonych w § 5.

§ 7. Krajowa Rada Sądownictwa określi, w drodze uchwały, szczególne kryteria oraz szczegółowy sposób dokonywania okresowych ocen referendarzy sądowych i asystentów sędziów, mając na uwadze konieczność dostosowania metodyki ich przeprowadzania do zakresu analizy i kryteriów wskazanych w § 2, oraz zapewnienia sprawnego i rzetelnego przeprowadzenia oceny.

Art. 268. § 1. Rozwiązanie stosunku pracy z referendarzem sądowym może nastąpić w drodze wypowiedzenia w przypadku:

- 1) uzyskania przez niego dwukrotnej, następującej po sobie, negatywnej oceny okresowej;
- 2) zniesienia sądu lub jego reorganizacji, powodującej utratę możliwości dalszego zatrudnienia referendarza sądowego;
- 3) uznania go przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych za trwale niezdolnego do pełnienia obowiązków referendarza sądowego;
- 4) skazania go za przestępstwo inne niż wymienione w § 6.

§ 2. W przypadku rozwiązania stosunku pracy z referendarzem sądowym na podstawie § 1 pkt 2, w okresie między ustaniem zatrudnienia w likwidowanym lub reorganizowanym sądzie a podjęciem pracy lub działalności gospodarczej referendarzowi sądowemu przysługuje świadczenie pieniężne ze środków budżetu państwa przez okres nie dłuższy niż sześć miesięcy, obliczone jak ekwiwalent pieniężny za urlop wypoczynkowy; świadczenie to nie przysługuje referendarzowi, który nabył prawo do emerytury.

§ 3. Referendarz sądowy może wypowiedzieć stosunek pracy.

§ 4. Okres wypowiedzenia wynosi trzy miesiące.

§ 5. Stosunek pracy z referendarzem sądowym może być rozwiązany za porozumieniem stron.

§ 6. W przypadku utraty obywatelstwa polskiego, prawomocnego orzeczenia kary dyscyplinarnej wydalenia z pracy lub skazania za umyślnie popełnione przestępstwo ścigane z urzędu lub przestępstwo skarbowe, stosunek pracy z referendarzem sądowym rozwiązuje się bez wypowiedzenia. Stosunek pracy z referendarzem sądowym może być rozwiązany bez wypowiedzenia z przyczyn określonych w art. 53 Kodeksu pracy.

§ 7. W przypadku wszczęcia przeciwko referendarzowi sądowemu postępowania karnego lub postępowania dyscyplinarnego przez sąd apelacyjny może zawiesić referendarza sądowego w czynnościach służbowych, z obniżeniem na czas trwania zawieszenia wysokości wynagrodzenia w granicach od 25% do 50%. Jeżeli postępowanie dyscyplinarne lub postępowanie karne zostało umorzone albo zakończyło się uniewinnieniem, referendarzowi sądowemu wypłaca się zatrzymane wynagrodzenie.

Art. 269. § 1. Wynagrodzenie zasadnicze referendarza sądowego wynosi 75% wynagrodzenia zasadniczego sędziego w stawce pierwszej, powiększonego o należną składkę z tytułu ubezpieczenia społecznego.

§ 2. Wynagrodzenie zasadnicze starszego referendarza sądowego wynosi 85% wynagrodzenia zasadniczego sędziego w stawce pierwszej, powiększonego o należną składkę z tytułu ubezpieczenia społecznego.

§ 3. Poza wynagrodzeniem zasadniczym referendarzowi sądowemu przysługuje dodatek za długoletnią pracę, o którym mowa w art. 170 § 2, oraz gratyfikacja jubileuszowa, na zasadach określonych w art. 173 § 3–6, a także jednorazowa odprawa w razie ustania stosunku pracy w związku z przejściem na rentę z tytułu niezdolności do pracy lub emeryturę, na zasadach określonych w przepisach o pracownikach sądów i prokuratury.

§ 4. W związku z pełnioną funkcją referendarzowi sądowemu przysługuje dodatek funkcyjny, jeżeli wskaźnik procentowy udziału referendarza sądowego w przydziale spraw wynosi 100%. Do ustalania wysokości dodatku funkcyjnego stosuje się przepisy o dodatkach funkcyjnych przysługujących sędziom.

Art. 270. § 1. Czas pracy referendarza sądowego wynosi osiem godzin na dobę i przeciętnie czterdzieści godzin w przeciętnie pięciodniowym tygodniu pracy w przyjętym okresie rozliczeniowym nieprzekraczającym trzech miesięcy.

§ 2. Jeżeli jest to uzasadnione potrzebami sądu wynikającymi z obciążenia zadaniami lub organizacją pracy wydziału, wobec referendarzy sądowych może być stosowany równoważny lub zadaniowy czas pracy.

§ 3. Dobowy czas pracy w systemie równoważnego czasu pracy nie może przekraczać dwunastu godzin w okresie rozliczeniowym nieprzekraczającym trzech miesięcy.

§ 4. Stosowanie systemów czasu pracy, o których mowa w § 2, wprowadza prezes sądu w drodze zarządzenia. W zarządzeniu wskazuje się wydziały sądu lub referendarzy sądowych objętych danym systemem czasu pracy. Zarządzenie wchodzi w życie po upływie siedmiu dni od dnia podania go do wiadomości referendarza sądowego.

§ 5. W zarządzeniu wprowadzającym stosowanie systemu zadaniowego czasu pracy prezes sądu określa także normy pracy dotyczące powierzonych referendarzom sądowym zadań, biorąc pod uwagę obowiązujący referendarzy sądowych czas pracy. Normy pracy ustala się, uwzględniając obciążenie zadaniami, stopień złożoności powierzonych zadań oraz stosowane rozwiązania w zakresie organizacji pracy.

§ 6. Normy pracy, o których mowa w § 5, prezes sądu może określić także dla referendarzy sądowych objętych podstawowym lub równoważnym systemem czasu pracy.

§ 7. Rozkład czasu pracy referendarzy sądowych oraz jego wymiar w poszczególnych dniach tygodnia określa prezes sądu. Na pisemny wniosek referendarza sądowego, uzasadniony ważnymi względami rodzinnymi lub osobistymi, prezes sądu może ustalić indywidualny rozkład jego czasu pracy w ramach systemu czasu pracy, którym jest objęty.

§ 8. Jeżeli wymagają tego szczególne potrzeby sądu, prezes sądu lub przewodniczący wydziału może polecić referendarzowi sądowemu wykonywanie pracy poza obowiązującym go czasem pracy, a w wyjątkowych wypadkach także w niedzielę i święta.

§ 9. Referendarzowi sądowemu za pracę wykonywaną poza obowiązującym go czasem pracy przysługuje według jego wyboru czas wolny w tym samym wymiarze albo wynagrodzenie, bez dodatków, o których mowa w art. 151¹ § 1 Kodeksu pracy. Za pracę wykonaną ponad obowiązujący referendarza sądowego czas pracy w niedzielę lub święto przysługuje inny dzień wolny. Przepis art. 151¹¹ Kodeksu pracy stosuje się odpowiednio.

§ 10. Przepisy art. 74 § 2, art. 106 § 1 i 2, art. 155 § 1 i 2, art. 157, art. 162–166 oraz art. 174 stosuje się odpowiednio do referendarzy sądowych, z tym że urlopu, o którym mowa w art. 174, udziela prezes właściwego sądu apelacyjnego.

Art. 271. W sprawach nieuregulowanych w ustawie do referendarzy sądowych stosuje się odpowiednio przepisy o pracownikach sądów i prokuratury.

Art. 272. § 1. Za naruszenie swoich obowiązków, w tym za oczywistą i rażącą obrazę przepisów prawa i uchybienie godności stanowiska, referendarz sądowy ponosi odpowiedzialność dyscyplinarną.

§ 2. Karami dyscyplinarnymi są:

- 1) nagana;
- 2) nagana z ostrzeżeniem;
- 3) nagana z obniżeniem wynagrodzenia zasadniczego o 10% na okres dwóch lat;
- 4) wydalenie z pracy.

§ 3. W sprawach dyscyplinarnych referendarzy sądowych orzekają komisje dyscyplinarne.

§ 4. Komisje dyscyplinarne powołują prezesi sądów okręgowych do rozpatrywania w pierwszej instancji spraw dyscyplinarnych referendarzy sądowych zatrudnionych w okręgu sądowym.

§ 5. Krajowa Rada Sądownictwa powołuje komisję dyscyplinarną do rozpatrywania spraw dyscyplinarnych referendarzy sądowych w drugiej instancji.

§ 6. Do składu komisji dyscyplinarnych, o których mowa w § 4 i 5, powołuje się referendarzy sądowych.

§ 7. Za przewinienia mniejszej wagi referendarz sądowy ponosi odpowiedzialność porządkową. Karą porządkową wymierzaną przez prezesa właściwego sądu jest upomnienie.

§ 8. W zakresie nieuregulowanym w ustawie do odpowiedzialności dyscyplinarnej i porządkowej referendarzy sądowych stosuje się odpowiednio przepisy o odpowiedzialności dyscyplinarnej i porządkowej urzędników państwowych mianowanych.

Art. 273. § 1. Referendarze sądowi zatrudnieni w sądach mających siedziby na obszarze właściwości tego samego sądu okręgowego co najmniej raz w roku odbywają zebranie referendarzy sądowych okręgu. Zebranie zwołuje prezes sądu okręgowego.

§ 2. Zebranie referendarzy sądowych okręgu zajmuje stanowisko we wszystkich sprawach istotnych dla wykonywania zadań przez referendarzy sądowych, wybiera na okres kadencji przedstawiciela i reprezentuje referendarzy sądowych okręgu przed organami sądów. Przewodniczącym zebrania referendarzy sądowych okręgu jest referendarz sądowy najstarszy wiekiem, chyba że zebranie wybierze innego przewodniczącego.

Rozdział 2

Asystenci sędziów

Art. 274. W sądach mogą być zatrudniani asystenci sędziów i starsi asystenci sędziów. Ilekroć w przepisach jest mowa o asystentach sędziów, rozumie się przez to także starszych asystentów sędziów.

Art. 275. § 1. Asystent sędziego wykonuje czynności zmierzające do przygotowania spraw sądowych do rozpoznania oraz inne czynności pomocnicze służące wykonywaniu przez sądy zadań, o których mowa w art. 3. W zakresie uregulowanym w odrębnych przepisach asystent sędziego może wydawać zarządzenia.

§ 2. Krajowa Rada Sądownictwa określi, w drodze uchwały, szczegółowy zakres i sposób wykonywania czynności przez asystentów sędziów, mając na uwadze zasady sprawności, racjonalności, ekonomicznego i szybkiego działania, zapewniając rzetelne wykonywanie powierzonych zadań.

Art. 276. § 1. Na stanowisku asystenta sędziego może być zatrudniony ten, kto:

- 1) jest obywatelem Rzeczypospolitej Polskiej i korzysta z pełni praw cywilnych oraz obywatelskich;
- 2) jest nieskazitelnego charakteru;
- 3) ukończył wyższe studia prawnicze w Polsce i uzyskał tytuł magistra lub zagraniczne studia prawnicze uznane w Polsce.

§ 3. Nabór kandydatów następuje w drodze konkursu, który ma na celu wyłonienie kandydata o największej wiedzy i najwyższych kwalifikacjach, predyspozycjach i zdolnościach ogólnych, niezbędnych do wykonywania obowiązków asystenta sędziego.

§ 4. Konkurs, o którym mowa w § 3, organizuje prezes właściwego sądu. Przepis art. 262 stosuje się odpowiednio.

§ 5. Prezes sądu przed zatrudnieniem asystenta sędziego zasięga informacji o kandydacie z Krajowego Rejestru Karnego.

§ 6. Na stanowisku starszego asystenta sędziego może być zatrudniony:

- 1) asystent, który zajmował stanowisko asystenta sędziego przez co najmniej sześć lat i uzyskiwał pozytywne okresowe oceny, albo
- 2) osoba, która zdała egzamin sędziowski, prokuratorski, notarialny, adwokacki lub radcowski.

Art. 277. § 1. Wynagrodzenie zasadnicze asystenta sędziego wynosi 50% wynagrodzenia zasadniczego sędziego w stawce pierwszej

sędziego, powiększonego o należną składkę z tytułu ubezpieczenia społecznego.

§ 2. Wynagrodzenie zasadnicze starszego asystenta sędziego wynosi 55% wynagrodzenia zasadniczego sędziego w stawce pierwszej sędziego, powiększonego o należną składkę z tytułu ubezpieczenia społecznego.

§ 3. Poza wynagrodzeniem zasadniczym asystentowi sędziego przysługuje dodatek za długoletnią pracę, o którym mowa w art. 170 § 2, oraz gratyfikacja jubileuszowa, na zasadach określonych w art. 173 § 3–6, a także jednorazowa odprawa w razie ustania stosunku pracy w związku z przejściem na rentę z tytułu niezdolności do pracy lub emeryturę, na zasadach określonych w przepisach o pracownikach sądów i prokuratury.

Art. 278. § 1. W okresie pierwszych dwóch lat pracy asystent sędziego odbywa osiemnastomiesięczny staż asystencki organizowany przez prezesa sądu okręgowego. Staż asystencki dla asystenta sędziego zatrudnionego w sądzie apelacyjnym organizuje prezes danego sądu apelacyjnego.

§ 2. Staż asystencki ma na celu teoretyczne i praktyczne przygotowanie do wykonywania czynności asystenta sędziego.

§ 3. Do czasu ukończenia stażu asystenckiego asystenta sędziego zatrudnia się na podstawie umowy o pracę na czas określony, z możliwością jej wcześniejszego rozwiązania za dwutygodniowym wypowiedzeniem.

§ 4. Asystent sędziego w pierwszym roku pracy, w ramach stażu asystenckiego, odbywa trzymiesięczne szkolenie z zakresu metodyki pracy asystenta sędziego organizowane przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury. Prezes sądu kieruje asystenta sędziego na szkolenie w najbliższym terminie przewidzianym w harmonogramie działalności szkoleniowej Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury.

§ 5. Z obowiązku odbycia stażu asystenckiego są zwolnione osoby, które zdały egzamin sędziowski, prokuratorski, notarialny, adwokacki lub radcowski. Zwolnienie nie obejmuje odbycia szkolenia, o którym mowa w § 4.

§ 6. Asystent sędziego może uczestniczyć w szkoleniach i innych formach doskonalenia zawodowego organizowanych przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury.

§ 7. Asystent sędziego obowiązany jest stale podnosić kwalifikacje zawodowe.

§ 8. Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Sądownictwa, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki organizacji i trybu odbywania stażu asystenckiego, harmonogram zajęć praktycznych i teoretycznych, zakres programowy stażu asystenckiego oraz wzór dokumentu potwierdzającego odbycie stażu asystenckiego, mając na względzie konieczność zapewnienia odpowiednio wysokiego poziomu przygotowania do wykonywania czynności na stanowisku asystenta sędziego.

Art. 279. § 1. Krajowa Rada Sądownictwa przydziela nowe stanowiska asystenta sędziego poszczególnym sądom, mając na względzie racjonalne wykorzystanie kadr sądownictwa powszechnego i potrzeby wynikające z obciążenia zadaniami poszczególnych sądów.

§ 2. W razie zwolnienia stanowiska asystenta sędziego w sądach działających na obszarze danej apelacji, prezes sądu apelacyjnego niezwłocznie zawiadamia o tym Krajową Radę Sądownictwa, która, w oparciu o kryteria wymienione w § 1, przydziela stanowisko do danego albo innego sądu albo je znosi.

Art. 280. § 1. Prezes sądu apelacyjnego może delegować asystenta sędziego, za jego zgodą, do pełnienia czynności asystenta sędziego w innym sądzie na obszarze danej apelacji, na czas określony, nie dłuższy niż dwa lata, z możliwością ponownego delegowania na kolejny okres nie dłuższy niż dwa lata.

§ 2. Krajowa Rada Sądownictwa może delegować asystenta sędziego za jego zgodą, na wniosek Przewodniczącego Krajowej Rady Sądownictwa, do pełnienia czynności w Biurze tej Rady, na czas określony, nie dłuższy niż cztery lata. Delegacja asystenta sędziego może być powtórzona nie wcześniej niż po upływie dwóch lat.

§ 3. Jeżeli wymaga tego interes wymiaru sprawiedliwości, Krajowa Rada Sądownictwa może delegować asystenta bez jego zgody, na

wniosek prezesa sądu apelacyjnego, do pełnienia czynności w innym sądzie na obszarze apelacji, na okres nie dłuższy niż sześć miesięcy. Delegowanie asystenta sędziego bez jego zgody może być powtórzone nie wcześniej niż po upływie dwóch lat.

§ 4. W okresie delegowania asystent sędziego zachowuje prawo do dotychczasowego wynagrodzenia. W razie delegowania asystenta sędziego do innego sądu bez jego zgody, asystentowi sędziego przysługuje dodatek w wysokości 10% wynagrodzenia zasadniczego.

Art. 281. Asystenci sędziów nie rzadziej niż raz na dwa lata podlegają ocenom okresowym obejmującym jakość i terminowość wykonywania zadań, kulturę urzędowania, efektywność wykorzystania czasu pracy oraz realizację procesu doskonalenia zawodowego. Przepisy art. 267 § 2–7 stosuje się odpowiednio.

Art. 282. W sprawach nieuregulowanych w ustawie do asystentów sędziów stosuje się odpowiednio przepisy o pracownikach sądów i prokuratury.

Rozdział 3

Urzednicy i inni pracownicy sądowi

Art. 283. § 1. W sądach są zatrudniani urzednicy i inni pracownicy sądowi.

§ 2. Zasady zatrudniania urzedników i innych pracowników sądowych oraz ich obowiązki oraz prawa określają odrębne przepisy.

Rozdział 4

Kuratorzy sądowi

Art. 284. W sądach działają kuratorzy sądowi (kuratorzy rodzinni i kuratorzy dla dorosłych), którzy stanowią służbę kuratorską i wykonują czynności o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym i profilaktycznym oraz inne czynności określone w przepisach szczególnych.

Art. 285. § 1. Kuratorzy sądowi pełnią swoje czynności zawodowo (kuratorzy zawodowi) albo społecznie (kuratorzy społeczni).

§ 2. Zasady organizacji służby kuratorskiej i wykonywania obowiązków przez kuratorów sądowych oraz status kuratorów sądowych określa odrębna ustawa.

Rozdział 5

Biegli sądów powszechnych

Art. 286. § 1. Biegłego sądów powszechnych ustanawia prezes sądu apelacyjnego właściwy ze względu na miejsce zamieszkania albo siedzibę kandydata.

§ 2. W związku z wykonywaniem czynności wynikających z postanowienia o zasięgnięciu opinii biegły korzysta z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych.

§ 3. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, tryb ustanawiania biegłych sądowych, pełnienia przez nich czynności oraz zwalniania ich z funkcji, biorąc pod uwagę potrzebę zapewnienia sądom powszechnym wysokiego poziomu opinii w zakresie wiadomości specjalnych w postępowaniach prowadzonych na podstawie ustaw.

Art. 287. § 1. O ustanowieniu biegłego prezes sądu apelacyjnego zawiadamia Krajową Radę Sądownictwa.

§ 2. Krajowa Rada Sądownictwa prowadzi w formie elektronicznej centralną listę biegłych sądów powszechnych.

§ 3. Lista, o której mowa w § 2, jest jawna.

§ 4. Krajowa Rada Sądownictwa udostępnia listę, o której mowa w § 2, na stronie internetowej. Prezes sądu apelacyjnego udostępnia tę listę na stronie internetowej sądu apelacyjnego w zakresie obejmującym biegłych mających miejsce zamieszkania albo siedziby na obszarze apelacji.

Art. 288. § 1. Prezes sądu apelacyjnego zwalnia biegłego z funkcji:

- 1) na jego prośbę;
- 2) jeżeli biegły utracił kwalifikacje konieczne do pełnienia funkcji albo zostanie stwierdzone, że nie posiadał tych kwalifikacji w chwili jego ustanowienia i nadal ich nie uzyskał;

3) jeżeli biegły nie wykonuje albo nienależyście wykonuje czynności.

§ 2. W przypadkach, o których mowa w § 1 pkt 1 i 2, prezes sądu apelacyjnego wysłuchuje biegłego przed podjęciem decyzji w przedmiocie zwolnienia z funkcji, chyba że nie jest to możliwe.

§ 3. O zwolnieniu biegłego z funkcji prezes sądu apelacyjnego zawiadamia Krajową Radę Sądownictwa.

Rozdział 6

Stali mediatorzy w sprawach rozpoznawanych przez sądy powszechne

Art. 289. Stałym mediatorem może być osoba fizyczna, która:

- 1) spełnia warunki określone w art. 183² § 1 i 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego;
- 2) ma wiedzę i umiejętności w zakresie prowadzenia mediacji;
- 3) wskazała lokal, w którym prowadzi mediacje;
- 4) ukończyła 26 lat;
- 5) zna język polski;
- 6) nie była prawomocnie skazana za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- 7) została wpisana na listę stałych mediatorów prowadzoną przez prezesa sądu okręgowego.

Art. 290. § 1. Wpisu na listę stałych mediatorów dokonuje prezes sądu okręgowego w drodze decyzji wydawanej na wniosek osoby ubiegającej się o wpis.

§ 2. Do wpisu na listę stałych mediatorów stosuje się przepisy działu II rozdziału 14 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2023 r. poz. 775, ze zm.).

§ 3. Sprawę wpisu na listę stałych mediatorów uznaje się za załatwioną milcząco w sposób w całości uwzględniający żądanie strony występującej z wnioskiem o wpis na listę stałych mediatorów, jeżeli w terminie miesiąca od dnia doręczenia wniosku prezes sądu okręgowego nie wyda decyzji albo postanowienia, o których mowa w art. 122a

§ 2 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego.

§ 4. Do wniosku o wpis na listę stałych mediatorów dołącza się oświadczenia lub dokumenty potwierdzające spełnianie warunków, o których mowa w art. 289.

§ 3. Oświadczenie potwierdzające spełnianie warunku, o którym mowa w art. 289 pkt 6, osoba ubiegająca się o wpis składa pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia. Osoba ubiegająca się o wpis jest obowiązana do zawarcia w nim klauzuli o następującej treści: „Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia”. Klauzula ta zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

Art. 291. § 1. Prezes sądu okręgowego, w drodze decyzji, skreśla stałego mediatora z listy w przypadku:

- 1) śmierci stałego mediatora;
- 2) złożenia przez stałego mediatora wniosku o skreślenie z listy;
- 3) zaprzestania przez stałego mediatora spełniania któregokolwiek z warunków określonych w art. 183² § 1 i 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego;
- 4) prawomocnego skazania stałego mediatora za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- 5) stwierdzenia nienależytego wykonywania obowiązków przez stałego mediatora.

§ 2. Sąd zawiadamia prezesa sądu okręgowego, który wydał decyzję o wpisie na listę stałych mediatorów, o każdym przypadku uzasadniającym skreślenie z tej listy na podstawie § 1 pkt 5.

§ 3. Od decyzji prezesa sądu okręgowego w przedmiocie wpisu lub skreślenia z listy stałych mediatorów przysługuje odwołanie do prezesa sądu apelacyjnego.

Art. 292. § 1. Prezes sądu okręgowego prowadzi listę stałych mediatorów dla obszaru właściwości danego okręgu sądowego.

§ 2. Na liście stałych mediatorów zamieszcza się następujące dane dotyczące stałego mediatora:

- 1) imię i nazwisko oraz rok urodzenia;
- 2) adres do korespondencji oraz adres lokalu, w którym prowadzi mediację;
- 3) informację dotyczącą wykształcenia i odbytych szkoleń;
- 4) informacje dotyczące specjalizacji.

§ 3. Na liście, o której mowa w § 2, na wniosek stałego mediatora, zamieszcza się:

- 1) numer telefonu stałego mediatora;
- 2) adres poczty elektronicznej stałego mediatora;
- 3) informację o wpisie na listę mediatorów, o której mowa w art. 183² § 3 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego.

§ 4. Prawomocna decyzja o wpisie na listę stałych mediatorów stanowi podstawę do wpisania mediatora na listę stałych mediatorów prowadzoną w innym sądzie okręgowym, na wniosek mediatora złożony do prezesa sądu.

§ 5. Stały mediator zawiadamia prezesa sądu okręgowego o:

- 1) każdej zmianie imienia lub nazwiska oraz danych lub informacji, o których mowa w § 2 pkt 2–4 oraz § 3;
- 2) okolicznościach, o których mowa w art. 291 § 1 pkt 3 i 4;
- 3) umieszczeniu na liście, o której mowa w § 4

– w terminie czternastu dni od dnia zaistnienia zdarzenia powodującego obowiązek zawiadomienia.

Art. 293. Prezes sądu okręgowego udostępnia aktualną listę stałych mediatorów sądom oraz innym podmiotom w siedzibie sądu, a także zamieszcza ją w Biuletynie na stronie internetowej sądu.

Art. 294. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, sposób prowadzenia listy stałych mediatorów, tryb wpisywania i skreślania z listy, zamieszczania na liście i aktualizacji danych i informacji, sposób potwierdzania spełnienia warunków wpisywania na listę, wzór formularza wniosku o wpis na listę stałych mediatorów, a także rodzaje dokumentów załączanych do wniosku, uwzględniając potrzebę zapewnienia wiarygodnej i aktualnej informacji o stałych mediatorach, jednolitości wniosków i sprawnego przebiegu procedury wpisu na listę stałych mediatorów.

Art. 295. Mediator podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu od odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone przy prowadzeniu mediacji.

Art. 296. Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Sądownictwa oraz Polskiej Izby Ubezpieczeń, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy zakres ubezpieczenia obowiązkowego, o którym mowa w art. 295, termin powstania obowiązku ubezpieczenia oraz minimalną sumę gwarancyjną, biorąc w szczególności pod uwagę specyfikę wykonywanego zawodu mediatora oraz zakres realizowanych przez niego zadań.

Dział V

Finansowanie działalności sądów powszechnych

Rozdział 1

Budżet sądownictwa powszechnego

Art. 297. Dochody i wydatki sądów powszechnych stanowią w budżecie państwa odrębną część.

Art. 298. § 1. Dysponentem części budżetowej odpowiadającej sądom powszechnym jest Przewodniczący Krajowej Rady Sądownictwa.

§ 2. Dyrektor sądu apelacyjnego wykonuje zadania i kompetencje dysponowania budżetem sądów na obszarze apelacji oraz sprawuje kontrolę nad gospodarką finansową i gospodarowaniem mieniem Skarbu Państwa przez te sądy.

§ 3. W zakresie, o którym mowa w § 2, dyrektor sądu apelacyjnego podlega bezpośrednio Przewodniczącemu Krajowej Rady Sądownictwa, a dyrektorzy sądów okręgowych i rejonowych – dyrektorowi przełożonego sądu apelacyjnego.

Art. 299. § 1. Projekty planów finansowych dla sądu apelacyjnego oraz sądów okręgowych i sądów rejonowych mających siedzibę we właściwości miejscowej danego sądu apelacyjnego opracowuje dyrektor danego sądu apelacyjnego wraz z dyrektorami sądów okręgowych i rejonowych, według zasad określonych w przepisach o finansach publicznych, uwzględniając zakres zadań realizowanych przez te jednostki sądownictwa. Projekty te, wraz z uzasadnieniem,

przedkładane są do 30 czerwca roku poprzedniego Krajowej Radzie Sądownictwa, do wiadomości Ministra Sprawiedliwości.

§ 2. Krajowa Rada Sądownictwa może żądać dodatkowych wyjaśnień i wyliczeń, a także dodatkowego uzasadnienia projektów.

§ 3. Na podstawie przedstawionych projektów Krajowa Rada Sądownictwa sporządza projekt dochodów i wydatków sądownictwa powszechnego.

§ 4. Projekt planu dochodów i wydatków sądownictwa powszechnego uchwalony przez Krajową Radę Sądownictwa Przewodniczący Rady przekazuje ministrowi właściwemu do spraw budżetu, w celu włączenia do projektu ustawy budżetowej na podstawie art. 139 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2023 r. poz. 1270, ze zm.).

§ 5. W zakresie wykonywania budżetu sądownictwa powszechnego Przewodniczącemu Krajowej Rady Sądownictwa przysługują uprawnienia ministra właściwego do spraw finansów publicznych.

§ 6. Prezes sądu apelacyjnego w porozumieniu z dyrektorem sądu apelacyjnego wykonuje zadania i kompetencje dysponowania budżetem sądownictwa powszechnego na obszarze właściwości danego sądu apelacyjnego oraz sprawuje kontrolę gospodarki finansowej i gospodarowania mieniem Skarbu Państwa przez te jednostki sądownictwa.

Rozdział 2

Gospodarka finansowa sądów

Art. 300. § 1. Organem kierującym gospodarką finansową sądu jest dyrektor sądu.

§ 2. Czynności prezesa sądu wywołujące skutki finansowe nieujęte w planie finansowym sądu wymagają, dla ich ważności, uprzedniej akceptacji właściwego dyrektora sądu, z wyjątkiem zarządzeń dotyczących kosztów sądowych orzeczonych przez sąd.

§ 3. Działalność inwestycyjną sądu prowadzi:

- 1) dla sądu apelacyjnego i sądów rejonowych działających na obszarze apelacji, w których powołano dyrektora sądu – dyrektor sądu apelacyjnego;

- 2) dla sądu okręgowego oraz sądów rejonowych działających w okręgu sądowym, w których nie powołano dyrektora sądu – dyrektor sądu okręgowego.

§ 4. Dyrektor sądu apelacyjnego może przekazać dyrektorowi jednego sądu okręgowego wykonywanie zadań inwestycyjnych innego sądu okręgowego lub sądów rejonowych.

§ 5. Minister właściwy do spraw finansów publicznych, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Sądownictwa, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady prowadzenia gospodarki finansowej i działalności inwestycyjnej sądów, w tym:

- 1) zasady dysponowania środkami budżetu sądownictwa, ustanawiania dysponentów środków oraz określenie ich zadań i kompetencji;
 - 2) zasady i tryb opracowywania planów finansowych sądów;
 - 3) zasady i tryb dokonywania zmian w planach finansowych sądów;
 - 4) uruchamianie środków budżetowych;
 - 5) rachunki bankowe sądów;
 - 6) rozliczenia w okresie przejściowym po zakończeniu roku budżetowego;
 - 7) tryb pobierania dochodów i dokonywania wydatków sądów;
 - 8) sprawozdawczość budżetową i finansową;
 - 9) prowadzenie działalności inwestycyjnej sądów
- z uwzględnieniem konieczności prawidłowego gospodarowania środkami publicznymi i wymogów wynikających z przepisów o finansach publicznych.

Art. 301. § 1. Krajowa Rada Sądownictwa może powierzyć jednostce utworzonej na podstawie art. 23 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych określone zadania z zakresu działalności sądów, dotyczące:

- 1) realizacji zadań z zakresu informatyzacji sądów oraz obsługi informatycznej sądów;
- 2) prowadzenia postępowań o udzielenie zamówienia publicznego.

§ 2. Jednostka, o której mowa w § 1, może otrzymywać dotacje z budżetu państwa z części budżetowej odpowiadającej sądom powszechnym na realizację zadań wymienionych w § 1.

§ 3. W jednostce, o której mowa w § 1 pkt 1, tworzy się fundusz informatyzacji sądów powszechnych. Środki funduszu stanowią:

- 1) 10% uiszczonych na rzecz sądów powszechnych w roku budżetowym opłat sądowych w rozumieniu ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 1144, ze zm.);
- 2) dotacje budżetowe, z wyłączeniem dotacji celowych, o których mowa w § 2;
- 3) inne dochody uzyskane na rzecz tego funduszu.

Dział VI

Przepis końcowy

Art. 302. Ustawa wchodzi w życie w terminie i na zasadach określonych w ustawie z dnia – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o ustroju sądów powszechnych ... (Dz.U. poz. ...).

Załączniki

Załącznik nr 1 Tabela funkcji oraz minimalna wysokość wskaźników udziału w przydziale spraw

Lp.	FUNKCJA	WSKAŹNIK
1	2	3
1	zastępca przewodniczącego wydziału liczącego do sześciu orzeczników sędzia, któremu powierzono orzekanie w sprawach prowadzonych na podstawie Konwencji haskiej rzecznik prasowy koordynator do spraw mediacji pełnomocnik w sądzie apelacyjnym do spraw wdrożeń systemów informatycznych pełnomocnik w sądzie okręgowym do spraw wdrożeń systemów informatycznych	co najmniej 90%
2	zastępca przewodniczącego wydziału liczącego powyżej sześciu orzeczników koordynator do spraw współpracy międzynarodowej i praw człowieka w sprawach cywilnych albo w sprawach karnych	co najmniej 80%
3	przewodniczący wydziału liczącego poniżej sześciu orzeczników	co najmniej 70%
4	Rzecznik Dyscyplinarny przy sądzie apelacyjnym przewodniczący wydziału liczącego powyżej sześciu orzeczników wizytator	co najmniej 50%

Lp.	FUNKCJA	WSKAŹNIK
1	2	3
5	prezes sądu wiceprezes sądu	co najmniej 25%
6	sędzia delegowany do pełnienia obowiązków dyrektora Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury sędzia delegowany do pełnienia obowiązków zastępcy dyrektora Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych sędzia delegowany do Biura Krajowej Rady Sądownictwa sędzia delegowany do prowadzenia zajęć szkoleniowych w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury sędzia delegowany do pełnienia obowiązków w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury koordynator do spraw informatyzacji sądownictwa powszechnego	co najmniej 10%
7	sędzia będący członkiem Krajowej Rady Sądownictwa	co najmniej 5%

Załącznik nr 2
Stawki wynagrodzenia zasadniczego
w poszczególnych miejscach służbowych oraz
mnożniki służące do ustalenia wysokości
wynagrodzenia zasadniczego sędziów

Stanowisko	Stawka wynagrodzenia zasadniczego	Mnożnik
sędzia sądu powszechnego	pierwsza	2,50
	druga	2,65
	trzecia	2,92
	czwarta	3,12
	piąta	3,23

Załącznik nr 3
Tabela funkcji i dodatkowych czynności
służbowych oraz mnożników do ustalania
wysokości dodatku funkcyjnego

Lp.	FUNKCJA LUB DODATKOWE CZYNNOŚCI SŁUŻBOWE	MNOŻNIK
1	2	3
1	prezes sądu apelacyjnego prezes sądu okręgowego sędzia delegowany do pełnienia obowiązków dyrektora Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury	0,4–0,95
2	Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych	0,7–0,85
3	Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych sędzia delegowany do pełnienia obowiązków zastępcy dyrektora Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury Rzecznik Prasowy Sądownictwa	0,55–0,7
4	Rzecznik Dyscyplinarny przy sądzie apelacyjnym wiceprezes sądu apelacyjnego wiceprezes sądu okręgowego prezes sądu rejonowego sędzia delegowany do pełnienia czynności w Biurze Krajowej Rady Sądownictwa	0,3–0,65
5	wiceprezes sądu rejonowego przewodniczący izby morskiej przy sądzie okręgowym przewodniczący wydziału wizytator sędzia delegowany do wykonywania pracy w Radzie Programowej Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury sędzia delegowany do prowadzenia zajęć szkoleniowych w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury sędzia delegowany do pełnienia obowiązków w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury	0,2–0,5
6	wizytowanie lub nadzorowanie zakładów dla nieletnich i zakładów leczniczych osób z zaburzeniami psychicznymi	0,15–0,35

7	sporządzenie oceny kwalifikacji kandydata na wolne stanowisko sędziowskie lub wolne miejsce urzędowania w sądzie wyższego rzędu sporządzenie oceny okresowej sędziego powołanego do pełnienia urzędu przeprowadzenie kontroli kancelarii komorniczej	0,25
---	--	------

UZASADNIENIE PROJEKTU USTAWY – PRAWO O USTROJU SĄDÓW POWSZECHNYCH

1. Potrzeba przygotowania projektu

Kryzys, w jakim znalazło się sądownictwo powszechne w Polsce, ma charakter wielowymiarowy. Funkcjonowanie sądów najpoważniej destabilizuje działalność Krajowej Rady Sądownictwa w składzie ukształtowanym na podstawie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r. poz. 3), która w tej postaci nie jest organem tożsamym z organem konstytucyjnym i poprzez udział w postępowaniu o powołanie do pełnienia urzędu na stanowisko sędziego sądu powszechnego nie zapewnia gwarancji niezależności tych sądów od organów władzy wykonawczej. Stanowisko to było wielokrotnie wyrażane w orzecznictwie sądów krajowych i trybunałów europejskich. Europejski Trybunał Praw Człowieka w wyroku z 23 listopada 2023 r. w sprawie 50849/21 Wałęsa przeciwko Polsce uznał, że obowiązujący w Polsce sposób powoływania sędziów Sądu Najwyższego jest systemowo wadliwy, ponieważ umożliwia ingerencję władzy politycznej w ten proces, a stwierdzenie to odniósł również do sposobu powoływania sędziów sądów powszechnych. W wyroku tym Polska została zobowiązana do podjęcia działań legislacyjnych, które pozwolą przywrócić „niezależny i niezawisły sąd ustanowiony ustawą”.

Sytuacja, w której Krajowa Rada Sądownictwa działa w wadliwym składzie, powoduje również, że organ ten nie jest zdolny do realizowania

podstawowej funkcji konstytucyjnej, którą jest stanie na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów (art. 186 ust. 1 Konstytucji). Funkcja ta odgrywa kluczową rolę w przypadku sądów powszechnych, ponieważ wszystkie kompetencje związane z ich organizacją i bieżącym funkcjonowaniem zostały skoncentrowane w rękach monokratycznego organu władzy wykonawczej, którym jest Minister Sprawiedliwości. Jego uprawnienia, niezmienione w zasadzie po 1989 r., są zbyt szerokie i nie odpowiadają współczesnym standardom państw demokratycznych. Na podstawie przepisów obecnie obowiązującej ustawy z dnia 21 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 217, dalej jako p.u.s.p.) Minister Sprawiedliwości m.in.:

- 1) tworzy i znosi sądy oraz ustala ich siedziby, obszary właściwości i zakres rozpoznawanych przez nie spraw (art. 20 § 1 pkt 1);
- 2) tworzy i znosi wydziały oraz wydziały i ośrodki zamiejscowe sądów (art. 19 § 1);
- 3) sprawuje nadzór administracyjny zarówno nad zapewnieniem warunków techniczno-organizacyjnych oraz majątkowych funkcjonowania sądów, jak i nad zapewnieniem właściwego toku wewnętrznego urzędowania sądu, bezpośrednio związanego ze sprawowaniem przez sądy wymiaru sprawiedliwości oraz wykonywaniem innych zadań z zakresu ochrony prawnej (art. 8–9a);
- 4) przydziela i znosi nowe stanowiska sędziowskie (art. 20a);
- 5) powołuje i odwołuje prezesów sądów (art. 23–25 i art. 27) i w ten sposób określa skład kolegium sądu apelacyjnego i kolegium sądu okręgowego (art. 28 i art. 30);
- 6) powołuje i odwołuje dyrektorów sądów (art. 32), w stosunku do których jest także zwierzchnikiem służbowym (art. 21a § 2);
- 7) może zarządzić lustrację sądu lub wydziału sądu albo lustrację działalności nadzorczej prezesa sądu (art. 37g § 2);
- 8) określa regulamin wewnętrznego urzędowania sądów powszechnych (art. 41);
- 9) tworzy, utrzymuje i jest administratorem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowania sądowe, w którym tworzy się i przetwarza akta spraw (art. 53);
- 10) jest adresatem oświadczenia sędziego o zrzeczeniu się urzędu (art. 68 § 1);
- 11) przenosi sędziego na inne miejsce służbowe (art. 75 § 3);

- 12) może delegować sędziego do pełnienia obowiązków sędziego lub czynności administracyjnych m.in. w innym sądzie, w Ministerstwie Sprawiedliwości, Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów do obsługi Państwowej Komisji do spraw badania wpływów rosyjskich na bezpieczeństwo wewnętrzne Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2007–2022, w Biurze Krajowej Rady Sądownictwa lub w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury oraz odwołać z tego delegowania (art. 77);
- 13) zwalnia sędziego od obowiązku zachowania tajemnicy sędziowskiej (art. 85 § 3);
- 14) określa funkcje, z tytułu których przysługują sędziom dodatki funkcyjne oraz sposób ustalania tych dodatków (art. 91 § 8);
- 15) udziela sędziemu urlopu dla poratowania zdrowia (art. 93 § 3);
- 16) kieruje sędziem na badanie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i wskazuje tego lekarza (art. 94d i art. 94e);
- 17) powierza obowiązki sędziego sądu dyscyplinarnego (art. 110a § 1);
- 18) powołuje Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych oraz dwóch Zastępców Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych (art. 112 § 3);
- 19) może powołać Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości do prowadzenia określonej sprawy dotyczącej sędziego (art. 112b § 1);
- 20) przydziela nowe stanowiska referendarza sądowego i asystenta sędziego poszczególnym sądom (art. 153b i art. 155d);
- 21) jest dysponentem części budżetowej odpowiadającej sądom powszechnym (art. 177 § 1).

Model omnipotencji Ministra Sprawiedliwości w dziedzinie organizacji i zarządzania sądami powszechnymi sięga w swych założeniach do rozwiązań przyjętych w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 lutego 1928 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. Nr 12, poz. 93), które zostały utrzymane w okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i przystosowane do ówczesnych potrzeb, lecz z zachowaniem ogólnej zasady sprawowania naczelnego nadzoru ministerialnego nad sądami powszechnymi i orzekającymi w nich sędziami (art. 40). Uchylenie tego rozporządzenia nastąpiło dopiero na mocy ustawy z dnia

20 czerwca 1985 r. – Prawo o ustroju powszechnych (Dz.U. Nr 31, poz. 137), w której w rękach Ministra Sprawiedliwości pozostawiono decydowanie o strukturze sądów powszechnych (art. 17), jak również zastrzeżono do kompetencji tego organu zwierzchni nadzór administracyjny nad tymi sądami (art. 40). Stan ten ewaluował pod rządem obecnie obowiązującej ustawy z dnia 21 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, lecz jego istota nie ulegała zmianie. Po 2018 r. zakres uprawnień Ministra Sprawiedliwości względem sądów i sędziów został rozbudowany, w szczególności Minister otrzymał nowe kompetencje w sferze oddziaływania na postępowanie dyscyplinarne, w tym co do powierzenia obowiązków sędziego w sądzie dyscyplinarnym oraz powoływania rzeczników dyscyplinarnych.

Przedstawiony model w obecnym kształcie nie może zostać uznany za zgodny z obowiązującą od 17 października 1997 r. Konstytucją w zakresie, w jakim określono w niej relacje między władzą sądowniczą i władzą wykonawczą, a także nie da się go pogodzić ze standardami wynikającymi z rekomendacji i zaleceń przyjmowanych przez europejskie i międzynarodowe organizacje, które zajmują się problematyką sądownictwa. Także doświadczenia ostatnich 30 lat potwierdzają, że kultywowany prawie od wieku model organizacji działania sądów powszechnych ze sprawczą rolą Ministra Sprawiedliwości uległ degradacji i stał się kompletnie nieefektywny, a w szczególności przestał odpowiadać na potrzeby zmieniającej się współczesności i nie jest w stanie zapewnić obywatelom rzeczywistych gwarancji wynikających z prawa do sądu, w tym do rzetelnego procesu.

W art. 10 ust. 1 Konstytucji została zadeklarowana zasada podziału i równowagi władzy ustawodawczej, władzy wykonawczej i władzy sądowniczej. Uszczegółowienie tej zasady znajduje się w art. 173 Konstytucji, który stanowi, że sądy są władzą odrębną i niezależną od innych władz. Wyznaczony w ten sposób standard konstytucyjny nie tylko pozwala na odejście od modelu instytucjonalnego podporządkowania procesów niezbędnych do funkcjonowania sądów powszechnych organowi władzy wykonawczej, jakim jest Minister Sprawiedliwości, lecz także bezpośrednio nakazuje wprowadzenie takich rozwiązań. Rola tego uregulowania jest kluczowa dla zapewnienia funkcjonowania państwa prawa,

o czym świadczy to, że art. 173 Konstytucji jest jedynym przepisem, który wprost manifestuje konieczność zapewnienia odrębności organów władzy państwowej od innych władz. Tego rodzaju gwarancja nie została ustanowiona w odniesieniu do żadnych innych niż sądy organów powołanych w Konstytucji. Pojęcia odrębności użytego w tym przepisie nie można rozumieć wyłącznie jako wymagania zapewnienia strukturalnej samodzielności sądu, lecz przede wszystkim należy je odnosić do nakazu organizacyjnego i funkcjonalnego oddzielania sądów od innych władz, w tym zwłaszcza od władzy wykonawczej, którą reprezentuje Minister Sprawiedliwości. Skoncentrowane obecnie w rękach tego Ministra uprawnienia tworzą system podporządkowania czynności z zakresu zarządzania sądami powszechnymi władzy wykonawczej, która sprawuje nad tymi sądami organizacyjne zwierzchnictwo. Stan ten może w sposób pośredni, a niekiedy nawet bezpośredni, oddziaływać na wykonywanie przez sądy podstawowego zadania, które zgodnie z art. 175 ust. 1 Konstytucji polega na sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. W konsekwencji prowadzi to do przekreślenia ochronnego znaczenia gwarancji niezależności władzy sądowniczej, która należy do istoty demokratycznego państwa prawnego. Bez tej gwarancji nie jest również możliwe zapewnienie prawa do sądu przyznanego jednostkom w art. 45 ust. 1 Konstytucji, które w świetle tego przepisu powinno być realizowane przez niezależny i niezawisły sąd.

Rozwiązania obowiązujące w Polsce nie są także zgodne z rekomendacjami i zaleceniami przyjmowanymi w dokumentach instytucji europejskich zajmujących się funkcjonowaniem sądownictwa i wypracowanymi w tej dziedzinie uniwersalnymi standardami. W dokumentach tych podkreśla się, że zarządzanie (administrowanie) działalnością podejmowaną przez sądy powinno należeć do szczególnego rodzaju organów mających status rad sądownictwa – por. np. stanowisko Rady Konsultacyjnej Sędziów Europejskich (CCJE) wyrażone w Opinii nr 10(2007) do wiadomości Komitetu Ministrów Rady Europy pt. „Rady Sądownictwa w służbie społeczeństwa”, <https://rm.coe.int/168074744c>, i Opinii nr 24(2021) pt. „Ewolucja Rad Sądownictwa i ich roli dla niezależnych i bezstronnych systemów sądowych”, <https://rm.coe.int/opinion-no-24-2021-of-the-cjce-pl/1680a59ec7>. W Polsce większość uprawnień, które mieszczą się w sferze zarządzania działalnością sądów powszechnych, była dotychczas wykonywana przez Ministra Sprawiedliwości. Model autonomii

organizacyjnej jest natomiast realizowany wyłącznie w przypadku sądów administracyjnych i Sądu Najwyższego, które w swoich działaniach nie są w podobny jak sądy powszechne sposób ograniczone różnego rodzaju prerogatywami zastrzeżonymi na rzecz Ministra Sprawiedliwości.

W szczególności w istotę niezawisłości sędziowskiej i niezależności sądów godzą uprawnienia Ministra Sprawiedliwości w sferze odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów, na mocy których powierza on obowiązki sędziemu sądu dyscyplinarnego, a także ma wpływ na obsadę stanowisk rzeczników dyscyplinarnych. Rzecznicy dyscyplinarni w praktyce ostatnich lat piastowali jednocześnie funkcje prezesów lub wiceprezesów sądów, które powierza i z których może odwołać Minister Sprawiedliwości, co sprzyjało budowaniu serwilistycznych i dyspozycyjnych postaw sędziowskich. Faktycznym tego skutkiem było instrumentalne wykorzystywanie przez rzeczników, w tym na żądanie Ministra Sprawiedliwości, uprawnień do podejmowania czynności wyjaśniających wobec sędziów, wszczynania postępowań i sporządzania zarzutów dyscyplinarnych (art. 114 i n. p.u.s.p.), co stało się nagminnie występującą formą szykanowania sędziów i wywierania niedopuszczalnego wpływu na ich zachowania i wybory.

Poza tym doświadczenia ostatnich 30 lat potwierdzają, że sposób wykonywania przez poszczególnych Ministrów Sprawiedliwości kompetencji z zakresu zarządzania sądownictwem nie pozwolił na optymalizację funkcjonowania sądów powszechnych, a w wielu sferach jest wyrazem „imposybilizmu” i inercji władzy wykonawczej w tej dziedzinie. W okresie tym, a w szczególności w ostatnich latach, brak było ogólnej strategii działań związanych z diagnozowaniem przyczyn pogarszającej się efektywności postępowań sądowych oraz nie tworzono żadnych długofalowych planów mających na celu znalezienie i zastosowanie środków, które mogłyby zaradzić temu stanowi rzeczy. W miejsce tego były podejmowane doraźne lub prowizoryczne kroki, których celowość lub skuteczność nie podlega niczyjej systemowej kontroli, jak również nie jest możliwe przypisanie za nie realnej odpowiedzialności. Przykładem tego może być nietransparentna polityka Ministra Sprawiedliwości w zakresie tworzenia nowych sądów oraz brak rozliczenia nieskuteczności działań związanych z utworzeniem uniwersalnego

systemu teleinformatycznego obsługującego postępowania sądowe, pozwalającego na tworzenie i przetwarzanie akt spraw, jak przewiduje to art. 53 p.u.s.p. W zamian za to ze skutkiem od dnia 14 marca 2024 r. wprowadza się rozwiązanie umożliwiające doręczanie pism kwalifikowanym pełnomocnikom oraz zawiadamianie stron o czynnościach podejmowanych w sprawie za pośrednictwem kont w sądowych portalach informacyjnych (art. 53e p.u.s.p.), co stanowi jedynie utrwalenie tymczasowego i szczególnego środka ustanowionego na czas zapobiegania zakażeniom wirusem SARC-CoV-2 oraz ich zwalczania. Przykładem fiaska dotychczasowych działań Ministra Sprawiedliwości w dziedzinie administrowania sądownictwem są także faktyczne nierówności występujące w obciążeniu pracą poszczególnych sądów i sędziów. Mimo że obowiązujące przepisy nakładają obowiązek racjonalnego wykorzystania kadr, to w praktyce ministerialnej stosowanie tego kryterium pozostawało wyłącznie na poziomie deklaracji, w wyniku czego w sądach określonych rządów i w poszczególnych częściach kraju występują rażące dysproporcje w obciążeniu sędziów oraz przydziale stanowisk referendarskich, urzędniczych i asystenckich, co z kolei wywołuje często diametralne różnice w długości postępowań prowadzonych przez sądy i narusza zasadę dostępu obywateli do sądu na równych zasadach.

Innym istotnym mankamentem obecnego ustroju sądownictwa powszechnego jest brak możliwości prowadzenia zorganizowanych działań informacyjnych dotyczących spraw rozpoznawanych przez sądy oraz problemów występujących w funkcjonowaniu tych sądów, a także ustawowe ograniczenie grupy spraw, w których rozstrzygnięciu mogą brać udział obywatele, realizując w ten sposób przewidziane w art. 182 Konstytucji uprawnienie do partycypowania w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Będące tego skutkiem deficyty wiedzy są główną przyczyną słabnącego zaufania obywateli do sądów i podejmowanej przez nie działalności oraz upowszechniającego się przekonania o wyobcowaniu władzy sądowniczej i braku jej koniecznej łączności ze społeczeństwem, któremu władza ta ma służyć w granicach określonych przez Konstytucję i ustawy. Stan ten nie sprzyja budowaniu społeczeństwa obywatelskiego, świadomego swoich praw i wolności oraz wystarczająco zorientowanego w systemie środków służących zapewnianiu tym prawom i wolnościom ochrony sądowej.

Przedstawionej sytuacji głębokiego i systemowego kryzysu sądownictwa powszechnego ma zaradzić projekt ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, który wraz z projektem ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa będzie stanowił główny element swego rodzaju „Nowej Konstytucji Sądownictwa”. Efekt synergii wynikający z wprowadzenia obu tych ustaw powinien umożliwić naprawę stanu sądownictwa powszechnego i wdrożenie środków, które są konieczne do przywrócenia w Polsce rządów prawa. Dalszym skutkiem obowiązywania tych ustaw powinno być zapewnienie rzeczywistej realizacji prawa jednostek do sądu w zakresie obejmującym standard rozpatrywania spraw w sposób szybki i sprawny, a także przez sąd mający status w pełni niezależnego organu władzy sądowniczej. Proponowane rozwiązania będą stanowiły podwaliny pod budowę nowoczesnego sądownictwa powszechnego zdolnego do skutecznego stania na straży wolności i praw jednostek i obywateli.

Przedstawione względy stanowią zasadnicze powody przystąpienia do prac nad projektem nowej ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych.

2. Główne cele zmian

Instytucjonalna zapaść, która dotknęła sądownictwo powszechne, jest wynikiem niewydolności oraz nieprzygotowanych nowelizacji, prowadzących do nieprawidłowych rozwiązań legislacyjnych występujących w pięciu podstawowych obszarach:

- 1) usytuowania sądów powszechnych w strukturze organów władzy państwowej,
- 2) metod i sposobów zarządzania działalnością tych sądów,
- 3) komunikacji między sądami powszechnymi a obywatelami,
- 4) pozycji, struktury i zadań samorządu sędziowskiego,
- 5) postępowania dyscyplinarnego prowadzonego względem sędziów.

Projekt w swych podstawowych założeniach zmierza do naprawy, przebudowy i modernizacji funkcjonowania sądownictwa powszechnego we wszystkich tych obszarach. Do głównych celów projektu należą:

- 1) zapewnienie rzeczywistej niezależności sądownictwa powszechnego od innych władz i jego odrębności organizacyjnej,
- 2) unowocześnienie warunków prowadzenia działalności przez sądy powszechne i usprawnienie ich funkcjonowania, przede wszystkim w zakresie prowadzonych postępowań w sprawach należących do drogi sądowej,
- 3) otwarcie sądownictwa powszechnego na obywateli,
- 4) zwiększenie wpływu samorządu sędziowskiego na funkcjonowanie sądów powszechnych,
- 5) zmiana ustrojowego statusu sędziów sądów powszechnych,
- 6) zreformowanie postępowania dyscyplinarnego w sposób zapewniający jego pełną rzetelność i transparentność.

3. Dziedziny wymagające reform nieobjęte zmianami

Mimo kompleksowego charakteru projektu w jego ramach nie udało się zaproponować zupełnie nowych rozwiązań w odniesieniu do wszystkich dziedzin, które mają bezpośredni wpływ na sprawne i efektywne funkcjonowanie sądownictwa powszechnego, a wymagają przemyślanych reform i wprowadzenia koniecznych innowacji. Do tej grupy newralgicznych problemów należą zagadnienia związane ze statusem i zakresem czynności wykonywanych przez referendarzy sądowych, asystentów sędziów oraz urzędników sądowych. Zróżnicowanie sytuacji prawnej referendarzy i asystentów sędziów, w szczególności w sferze praw socjalnych, w tym prawa do wynagrodzenia, a ponadto brak klarownej ścieżki rozwoju zawodowego powodują, że powstają niemożliwe do przezwyciężenia trudności w zapewnieniu stabilnej i odpowiednio wykwalifikowanej kadry asystentów mogących realnie odciążać sędziów w ich obowiązkach. Poprawy wymaga także sytuacja urzędników sądowych, których wiedza i doświadczenie są niezbędne do zapewnienia terminowego i sprawnego obiegu pism sądowych oraz przebiegu czynności podejmowanych przez sądy. W tym zakresie na rozważenie i wdrożenie zasługują postulaty zgłaszane przez organizacje związkowe skupiające pracowników wymiaru sprawiedliwości i prokuratury.

Poza tym pogłębionych analiz i szerokiej debaty wymaga kwestia ograniczenia zakresu spraw należących do drogi sądowej i poszukiwania rozwiązań umożliwiających przekazanie spraw, których rozpoznanie nie wymaga dostępu do sądowego wymiaru sprawiedliwości, do właściwości innych podmiotów funkcjonujących w systemie organów ochrony prawnej, w tym zwłaszcza notariuszy. Związane z tym odciążenie sądów powszechnych jest jednym z warunków koniecznych radykalnego usprawnienia postępowań sądowych. Cel ten nie jest również możliwy do zrealizowania bez udrożnienia współpracy między sądami a biegłymi sądowymi, którzy przy uwzględnieniu posiadanej wiedzy specjalistycznej przygotowują opinie o okolicznościach mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia spraw rozpoznawanych w postępowaniach sądowych. Mimo wielu zapowiedzi nie została do tej pory zrealizowana inicjatywa wprowadzenia w życie odrębnej ustawy regulującej status oraz prawa i obowiązki biegłych, a także zasady sporządzania opinii sądowych. W dalszej perspektywie o istotnym usprawnieniu postępowań prowadzonych przed sądami nie można również myśleć bez gruntownych i systemowych reform przepisów regulujących reżim poszczególnych postępowań, które zostały unormowane przede wszystkim w Kodeksie postępowania karnego, Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia oraz Kodeksie postępowania cywilnego. W szczególności ostatni z wymienionych aktów prawnych na skutek nowelizacji dokonywanych w latach 2016–2023 został w sposób w zasadzie nieodwracalny zdewastowany pod względem podstaw aksjologicznych, efektywności stosowanych rozwiązań, spójności i jasności obowiązujących w nim przepisów, a także samej techniki legislacyjnej. Stan ten uzasadnia niezwłoczne przystąpienie do opracowania zupełnie nowego Kodeksu postępowania cywilnego.

Konieczna jest również debata nad modelem mediacji oraz statusem mediatorów. Projekt w tym zakresie dokonuje jedynie niezbędnych korekt. Rozwiązania docelowe wymagają szerokich konsultacji i studiów. Ich celem powinno być przede wszystkim ustalenie stopnia sformalizowania kwalifikacji mediatora oraz ocena potrzeby wprowadzenia centralnego rejestru mediatorów. W przypadku przyjęcia modelu scentralizowanego konieczne będzie wytypowanie podmiotu, który sprawowałby nadzór nad działalnością mediatorów.

Ponadto osobnej dyskusji wymagają zagadnienia związane z ustrojem oraz zakresem działania i zadań Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury, która jest podmiotem odpowiedzialnym za kształcenie przyszłych sędziów i prokuratorów, a także powinna czuwać nad procesem doskonalenia zawodowego czynnych sędziów i prokuratorów. Projekty w tym zakresie poprzestają obecnie wyłącznie na zmianie polegającej na przekazaniu Krajowej Radzie Sądownictwa nadzoru nad działalnością Szkoły, w tym powierzeniu kompetencji do powoływania i odwoływania jej dyrektora i zastępców dyrektora. Nie są to jednak wystarczające rozwiązania.

Wszystkie wymienione kwestie powinny być włączone do prac nad budową nowoczesnego i sprawnego sądownictwa powszechnego, niemniej jednak ze względu na konieczność realizacji głównych celów projektu musiały zostać odłożone w czasie.

4. Struktura ustawy objętej projektem

Ustawa objęta projektem została podzielona na sześć działów i zawiera trzy załączniki.

Dział I dotyczy sądów powszechnych i obejmuje przepisy ogólne oraz regulacje dotyczące organów sądów, samorządu sędziowskiego, organizacji sądów, koordynatorów działających w sądach okręgowych, monitorowania działalności sądów, środków służących zapewnieniu właściwego urzędowania sądów, rozpatrywania skarg i wniosków, ewaluacji działalności sądów oraz czynności sądów w ogólności.

Dział II odnosi się do sędziów sądów powszechnych i w jego ramach zostały uregulowane zagadnienia związane z powołaniem do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego sądu powszechnego i wyznaczeniem miejsca urzędowania oraz ze statusem sędziego w zakresie nawiązania i rozwiązania stosunku służbowego, przeniesienia i delegowania oraz stanu spoczynku, a ponadto prawa i obowiązki sędziego oraz zasady ponoszenia odpowiedzialności dyscyplinarnej przez sędziów.

Dział III został poświęcony udziałowi obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości przez sądy powszechne.

Dział IV dotyczy referendarzy sądowych, asystentów sędziów, urzędników i innych pracowników sądowych, kuratorów sądowych, biegłych sądów powszechnych, stałych mediatorów w sprawach rozpoznawanych przez sądy powszechne i rejestru mediatorów.

Dział V zawiera przepisy regulujące finansowanie działalności sądów powszechnych.

Dział VI obejmuje przepis końcowy dotyczący wejścia ustawy w życie.

5. Zapewnienie niezależności i odrębności organizacyjnej sądownictwa powszechnego

Na proponowany w projekcie model niezależności i odrębności organizacyjnej sądownictwa powszechnego składa się kilka elementów. Osią tego modelu jest rozwiązanie, na mocy którego Krajowa Rada Sądownictwa zostaje włączona w proces zarządzania i organizowania działalności sądów powszechnych w zakresie, w jakim jest to potrzebne do zapewnienia odpowiednich warunków do wykonywania przez te sądy zadań polegających na sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości i wykonywaniu innych czynności związanych z udzielaniem ochrony prawnej. Prowadzi to do ograniczenia kompetencji Ministra Sprawiedliwości w tej dziedzinie, przy pozostawieniu mu jednak istotnych kompetencji, które mogą być wykonywane przez organ władzy wykonawczej. Celem tego jest osiągnięcie stanu odrębności i niezależności sądów powszechnych od innych władz, jak wymaga tego art. 173 Konstytucji, a zarazem stworzenie nowych instytucjonalnych ram koniecznego oddziaływania władzy wykonawczej na organizację działania władzy sądowniczej i zapewnienie przez to możliwości współdziałania z sądami i równoważenia ich kompetencji w tej dziedzinie.

Za powierzeniem Krajowej Radzie Sądownictwa głównego korpusu zadań dotyczących zarządzania sądownictwem powszechnym przemawiała

pozycja ustrojowa i konstytucyjnie określony zakres kompetencji tego organu, które najbardziej predestynują go do pełnienia tej funkcji. W myśl art. 186 ust. 1 Konstytucji Rada powinna stać na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów, a ponadto zgodnie z art. 179 Konstytucji przedstawia Prezydentowi wnioski o powołanie na stanowisko sędziego. Brak systemowych ograniczeń, które sprzeciwiałyby się poszerzeniu tych zadań o dodatkowe obowiązki związane z włączeniem Rady w proces zarządzania funkcjonowaniem sądów powszechnych. Obowiązki te mieszczą się przede wszystkim w profilu ustrojowym tego organu, a jego samodzielny status i brak bezpośredniego powiązania z innymi organami państwa gwarantuje możliwość zapewnienia wymaganej przez art. 173 Konstytucji odrębności i niezależności sądów powszechnych od innych władz. Nie ma natomiast podstaw, by przyjmować, że obowiązuje bezwzględny zakaz powierzania organom konstytucyjnym zadań, które nie zostały bezpośrednio przewidziane przez samą Konstytucję.

Projektowana zmiana nie prowadzi zarazem do zachwiania równowagi między władzą sądowniczą a władzą ustawodawczą i władzą wykonawczą. Krajowa Rada Sądownictwa jest organem kolegialnym, w którego skład zgodnie z art. 187 ust. 1 Konstytucji obok sędziów wchodzi osoby będące reprezentantami władzy ustawodawczej, w tym posłowie i senatorowie, oraz Minister Sprawiedliwości i osoba reprezentująca Prezydenta jako przedstawiciele władzy wykonawczej. Osoby te mogą wobec tego wywierać wpływ na działania Rady i kształtować jej stanowisko wyrażane w formie uchwał. Poza tym Rada na mocy ogólnej zasady ustrojowej (wyrażonej we wstępie do Konstytucji) obowiązana jest współdziałać przy wykonywaniu powierzonych zadań z innymi władzami w celu osiągnięcia rzetelności i sprawności działania instytucji publicznych. Pozwala to na przyjęcie założenia, że Krajowa Rada Sądownictwa we współpracy z innymi organami państwa jest organem zdolnym do budowania sprawnego i efektywnie działającego systemu sądownictwa powszechnego, co leży w interesie wszystkich obywateli oraz państwa jako ich wspólnego dobra.

Projekt przewiduje ogólnie, że prowadzenie działalności mającej na celu zapewnienie sądom odpowiednich warunków do wykonywania ich ustawowych zadań należy do organów sądów. Natomiast obowiązek

organizacji form i sposobów prowadzenia tej działalności został nałożony na Krajową Radę Sądownictwa, na której rzecz zostało w tym zakresie ustanowione domniemanie kompetencji (art. 7 § 1 i 2). Z kolei Minister Sprawiedliwości będzie uprawniony do podejmowania czynności w zakresie organizacji działań sądów powszechnych w przypadkach wskazanych w ustawie (art. 7 § 4). Kompetencje tego organu mają obejmować przede wszystkim upoważnienie do wydawania rozporządzeń wykonawczych w sytuacjach, gdy wydanie podustawowego źródła prawa powszechnie obowiązującego jest konieczne do uszczegółowienia zasad funkcjonowania sądów powszechnych. Projekt przewiduje łącznie dwadzieścia pięć takich upoważnień, które dotyczą różnej grupy zagadnień, w tym m.in.: trybu i sposobu dokonywania oceny kwalifikacji kandydata na wolne stanowisko sędziowskie, zasad funkcjonowania systemu teleinformatycznego obsługującego postępowania sądowe, wzoru stroju urzędowego sędziów, trybu ustanawiania biegłych sądowych, pełnienia przez nich czynności oraz zwalniania ich z funkcji oraz czynności sądów w sprawach z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego oraz karnego w stosunkach międzynarodowych. W przypadku określenia zasad prowadzenia gospodarki finansowej i działalności inwestycyjnej sądów powszechnych kompetencja do wydania rozporządzenia wykonawczego została powierzona ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych (art. 300 § 5).

Projekt zachowuje trójszczeblową strukturę sądownictwa powszechnego obejmującą sądy rejonowe, sądy okręgowe oraz sądy apelacyjne. Minister Sprawiedliwości nie może zachować uprawnienia do tworzenia i znoszenia sądów, określenia ich siedzib, obszarów właściwości oraz zakresu rozpoznawanych spraw. Powodem tego są waga i znaczenie tych kompetencji dla właściwego funkcjonowania sądownictwa i zapewnienia jednostkom dostępu do sądu. Swobodne tworzenie i znoszenie sądów stwarza zagrożenia związane z wpływaniem w ten sposób na przebieg spraw będących w toku i przydzielonych do rozpoznania konkretnym sędziom, a także ryzyko oddziaływania na status samych sędziów, którzy w razie zmiany ustroju sądów lub zmiany granic okręgów sądowych mogą korzystać z prawa do przeniesienia w stan spoczynku (art. 180 ust. 5 Konstytucji). Podobne niebezpieczeństwa wiążą się ze zmianami obszarów właściwości oraz zakresu spraw rozpoznawanych przez sądy, co również umożliwia ingerencję w postępowania, które nie zostały zakończone w chwili wejścia

zmian w życie. Poza tym standard konwencyjny i unijny, wynikający z art. 6 ust. 1 EKPC i art. 47 ust. 2 KPP, zakłada, że prawo do sądu powinno być realizowane przed sądem ustanowionym na podstawie ustawy, a warunkiem tego nie spełnia rozwiązanie, na mocy którego sądy są tworzone i znoszone w drodze rozporządzenia przez Ministra Sprawiedliwości, który dodatkowo określa obszar ich właściwości oraz zakres rozpoznawanych spraw. Względy te zadecydowały, że wszystkie kompetencje w tym zakresie zostały przekazane władzy ustawodawczej. Zapewni to odpowiednią stabilizację struktury sądownictwa powszechnego, pozwoli na zachowanie koniecznej powściągliwości w procesie wprowadzania zmian w tej strukturze oraz na uzyskanie jego pełnej transparentności, jak również umożliwi parlamentowi oraz Prezydentowi wpływ na funkcjonowanie władzy sądowniczej, który jest potrzebny do jej równoważenia i stosowany rozważnie nie zagraża jej istocie i poszanowaniu prawa jednostek do sądu właściwego i ustanowionego ustawą.

W celu wzmocnienia niezależności sądów powszechnych projekt zakłada odejście od modelu nadzoru nad działalnością administracyjną sądownictwa, który jest obecnie sprawowany przez Ministra Sprawiedliwości i prezesów sądów. Częściowo w to miejsce proponowane jest wprowadzenie systemu monitorowania czynności podejmowanych przez sądy przy wykonywaniu powierzonych im zadań (art. 6 i art. 49 i n.). Kompetencje z tego zakresu będą należały zasadniczo do podlegających Krajowej Radzie Sądownictwa w tym względzie prezesów sądów, którzy zachowają uprawnienie do powierzenia wykonywania tych kompetencji innym osobom wskazanym przez ustawę (tj. wiceprezesom, przewodniczącym wydziałów i wizytatorom). Istotna różnica polega na tym, że w odróżnieniu od obowiązującego stanu prawnego to samorząd sędziowski, a nie Minister Sprawiedliwości, będzie uprawniony do decydowania lub współdecydowania o powierzeniu tych funkcji poszczególnym sędziom. Sędziowie pełniący te funkcje będą także w różnym trybie mogli ponosić przed samorządem sędziowskim albo przed Krajową Radą Sądownictwa odpowiedzialność za wykonywanie zadań z zakresu monitorowania działalności sądów (art. 12). Zmiany te stworzą gwarancje prawidłowej realizacji tych zadań, w tym zabezpieczą bezwzględne przestrzeganie zasady, że czynności te nie mogą wkraczać w dziedzinę, w której sędziowie są niezawisli (art. 6 § 4), a wywieranie jakiegokolwiek zewnętrznego

wpływu na proces stosowania prawa przez sądy jest zakazane przez Konstytucję (art. 178 ust. 1).

W świetle założeń projektu główny ciężar organizacji działalności prowadzonej przez sądy powszechne ma zostać przeniesiony na Krajową Radę Sądownictwa. Wiąże się to z powierzeniem temu organowi szerokich kompetencji w tej sferze. Poszczególne kompetencje obejmują uprawnienia w zakresie m.in.:

- wpływu na skład organów sądów (np. odwołanie prezesa sądu oraz powołanie i odwołanie dyrektora sądu);
- zarządzania kadrami sądownictwa powszechnego (np. branie udziału w procesie powołania sędziego do pełnienia urzędu oraz wyznaczanie miejsca urzędowania, przeniesienie sędziego do sądu tego samego albo niższego rzędu, delegowanie sędziego na zasadach określonych w projekcie, przydzielanie nowych stanowisk sędziowskich oraz etatów referendarskich, asystenckich i urzędniczych);
- inicjowania działań organu samorządu sędziowskiego (np. zwołanie zebrania sędziów danego sądu albo kongresu przedstawicieli sędziów sądów powszechnych);
- regulowania wewnętrznego działania sądownictwa powszechnego (np. tworzenie i znoszenie wydziałów w sądach, określenie trybu monitorowania urzędowania sądów, ustalenie kryteriów i zasad oceny działalności sądów na potrzeby ich ewaluacji, ustalenie organizacji i zasad działania sekretariatów sądowych);
- prowadzenia gospodarki finansowej sądów powszechnych (art. 297 i n.).

W odniesieniu do form działania Krajowej Rady Sądownictwa projekt zakłada, że właściwym aktem w tym zakresie będzie uchwała, co odpowiada kolegialnemu charakterowi tego organu. Uchwały te mogą mieć charakter indywidualny i dotyczyć oznaczonego adresata lub konkretnych okoliczności albo charakter generalny i w sposób ogólny określać zasady organizacji lub tryb działania sądów powszechnych. Uchwały te należy kwalifikować w kategoriach aktów prawa wewnętrznego. Proponowane rozwiązanie odpowiada szczególnej ustrojowej pozycji Krajowej Rady Sądownictwa, jako samodzielnego centralnego organu państwa, stojącego na straży niezależności i niezawisłości sądów, a którego

działalność jest powiązana z władzą sądowniczą (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 15 grudnia 1999 r., P 6/99, OTK 1999, nr 7, poz. 164). Między Krajową Radą Sądownictwa a sądami powszechnymi istnieje więź funkcjonalna, która w zakresie organizacji i trybu działalności (zarządzania sądownictwem) uzasadnia wydawanie przez Radę aktów prawa wewnętrznego. W orzecznictwie konstytucyjnym przyjęto, że tego rodzaju więź o charakterze funkcjonalnym, która nie tworzy zależności w postaci hierarchicznego podporządkowania, uzasadnia kompetencję do wydawania aktów prawa wewnętrznego (zob. na tle relacji banków prywatnych i Narodowego Banku Polskiego – wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 28 czerwca 2000 r., K 25/99, OTK 2000, nr 5, poz. 141). W odróżnieniu od źródeł prawa powszechnie obowiązującego Konstytucja nie zamknęła bowiem katalogu źródeł prawa wewnętrznego (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 1 grudnia 1998 r., K 21/98, OTK 1998, nr 7, poz. 116). Uzupełnienie tego katalogu może następować także na podstawie ustawy, co znajduje wyraz w projektowanych regulacjach. Przepisy te powierzają do uregulowania uchwałami Krajowej Rady Sądownictwa kwestie przede wszystkim organizacji wewnętrznej oraz trybu działalności sądów, które mieszczą się w zakresie zarządzania sądownictwem i nie dotyczą sprawowania wymiaru sprawiedliwości ani praw i obowiązków jednostek (w tym sędziów). Poza zakresem tych regulacji znalazły się natomiast zagadnienia łączące się ze sferą wolności i praw jednostki. Takie rozwiązanie w większym stopniu gwarantuje niezależność władzy sądowniczej od czynników zewnętrznych, a w szczególności pozwala na ograniczenie niedopuszczalnego wpływu na działalność sądów powszechnych ze strony władzy wykonawczej. W odniesieniu do nich projekt bądź to zawiera wyraźną regulację, bądź też przyznaje Ministrowi Sprawiedliwości delegację do wydania rozporządzenia.

6. Finansowanie działalności sądów powszechnych

Gospodarka finansowa sądów prowadzona będzie na zasadach przewidzianych w ustawie o finansach publicznych oraz przepisach wykonawczych. Utrzymane zostaje rozwiązanie, zgodnie z którym budżet sądów powszechnych stanowi wyodrębnioną część budżetu państwa

(por. § 1 pkt 15 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 4 grudnia 2009 r. w sprawie klasyfikacji części budżetowych oraz określenia ich dysponentów, Dz.U. z 2023 r. poz. 2201). Zmiany w stosunku do dotychczasowego stanu prawnego stanowią konsekwencję regulacji przyjętych w projekcie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa. Najważniejsza polega na tym, że to Rada – a nie, tak jak dotychczas, Minister Sprawiedliwości – będzie organem zarządzającym sądownictwem. W konsekwencji musi uzyskać kompetencje w zakresie dysponowania budżetem sądownictwa. Ze względu na zasady gospodarki budżetowej przyjęto, że dysponentem budżetowym będzie jednoosobowo Przewodniczący Krajowej Rady Sądownictwa, nie zaś Rada jako organ kolegialny.

Tak jak dotychczas, w ramach części 15 budżetu państwa wyodrębnione będą pozycje odpowiadające poszczególnym sądom apelacyjnym. Minister właściwy do spraw finansów publicznych w drodze rozporządzenia wydanego po zasięgnięciu opinii Rady ureguluje szczegółowe zasady prowadzenia gospodarki finansowej i działalności inwestycyjnej sądów (art. 300 § 5). Zastąpi ono rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 grudnia 2012 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia gospodarki finansowej i działalności inwestycyjnej sądów powszechnych (Dz.U. z 2021 r. poz. 2075). Utrzymane zostanie rozwiązanie, w myśl którego dyrektorzy sądów apelacyjnych, okręgowych oraz rejonowych będą dysponentami budżetowymi trzeciego stopnia. Jeżeli w sądzie rejonowym nie zostanie utworzone stanowisko dyrektora, funkcję dysponenta budżetowego trzeciego stopnia dla tego sądu będzie pełnił dyrektor przełożonego sądu okręgowego. Spójna z tymi uregulowaniami jest propozycja, zgodnie z którą projekty planów finansowych dla sądu apelacyjnego oraz sądów okręgowych i sądów rejonowych mających siedzibę we właściwości miejscowej danego sądu apelacyjnego opracowuje dyrektor danego sądu apelacyjnego wraz z dyrektorami sądów okręgowych i rejonowych według zasad określonych w przepisach o finansach publicznych, uwzględniając zakres zadań realizowanych przez te jednostki sądownictwa. Projekty te przekazywane będą Krajowej Radzie Sądownictwa, która na ich podstawie przygotowywać będzie zbiorczy projekt budżetu sądownictwa. Takie rozwiązanie pozwoli na racjonalne alokowanie środków, z uwzględnieniem zarówno potrzeb poszczególnych sądów, jak i sądownictwa jako całości.

Krajowa Rada Sądownictwa jest organem najbardziej właściwym do opracowywania budżetu sądownictwa jako całości, ponieważ do jej zadań należeć będzie m.in. analizowanie rozmieszczenia sędziów i innych pracowników sądownictwa w poszczególnych jednostkach organizacyjnych oraz równomiernego rozłożenia ich obowiązków oraz opracowywanie rozwiązań służących zagwarantowaniu właściwego toku urzędowania sądów, w tym sprawnego postępowania. Instrumenty te pozwolą Radzie na przygotowywanie zbiorczego projektu budżetu sądownictwa w taki sposób, żeby przeznaczone nań środki mogły zostać wydatkowane w sposób jak najbardziej efektywny. Przygotowany w ten sposób, a następnie uchwalony projekt planu dochodów i wydatków sądownictwa powszechnego Przewodniczący Rady przekazywać będzie ministrowi właściwemu do spraw budżetu w celu włączenia do projektu ustawy budżetowej na podstawie art. 139 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych. W zakresie wykonywania budżetu sądownictwa powszechnego Przewodniczącemu Rady (podobnie jak jest to w przypadku np. Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego w zakresie wykonywania budżetu Sądu Najwyższego) przysługiwać będą uprawnienia ministra właściwego do spraw finansów publicznych.

Jeżeli chodzi o gospodarkę finansową sądów, w tym reprezentację Skarbu Państwa, pozostawiono dotychczasowe rozwiązanie, zgodnie z którym kompetencje w tym zakresie są podzielone między prezesa sądu a jego dyrektora. Prezes sądu jest właściwy w sprawach dotyczących merytorycznej działalności sądów, przy czym czynności prezesa sądu wywołujące skutki finansowe nieujęte w planie finansowym sądu wymagają, dla ich ważności, uprzedniej akceptacji właściwego dyrektora sądu, z wyjątkiem zarządzeń dotyczących kosztów sądowych orzeczonych przez sąd. Zapewnienie funkcjonowania sądu jako jednostki budżetowej, w tym działalność inwestycyjną sądów, pozostawiono w kompetencjach dyrektorów sądu, którzy są w tym obszarze organami reprezentującymi Skarb Państwa.

7. Unowocześnienie organizacji i usprawnienie funkcjonowania sądów powszechnych

Projekt proponuje rozwiązania służące unowocześnieniu organizacji lub usprawnieniu funkcjonowania sądów powszechnych na co najmniej

czterech płaszczyznach. Pierwsza dotyczy zastosowania technik informatycznych w postępowaniach sądowych oraz w działalności administracji sądowej. Druga wiąże się wprowadzeniem instrumentów pozwalających na badanie nakładu pracy i czasochłonności czynności potrzebnych do sprawnego wykonywania przez sądy powierzonych badań. Trzecia obejmuje regulacje z zakresu racjonalnego zarządzania kadrami sądownictwa powszechnego. Czwarta ma związek ze stosowaniem środków zaradczych w razie stwierdzenia niewłaściwego toku urzędowania sądu i ogólnego badania efektywności całokształtu działalności podejmowanej przez sądy powszechne.

W pierwszej płaszczyźnie projekt przewiduje powołanie do życia Instytutu Informatyzacji Sądownictwa. Zgodnie z art. 7 § 5 projektu do Instytutu należała będzie nie tylko informatyzacja działalności mającej na celu zapewnienie odpowiednich warunków do wykonywania przez sądy ich zadań, lecz także informatyzacja postępowań sądowych, w tym stworzenie i utrzymanie koniecznej do tego infrastruktury. W tym celu projekt zastrzega w art. 301, że realizacja przez Krajową Radę Sądownictwa zadań z zakresu m.in. informatyzacji sądów oraz obsługi informatycznej sądów może zostać powierzona jednostce utworzonej na podstawie art. 23 ust. 2 pkt 1 ustawy o finansach publicznych (instytucji gospodarki budżetowej). Instytut Informatyzacji Sądownictwa zostanie utworzony na podstawie tego upoważnienia. Głównym zadaniem Instytutu będzie stworzenie ogólnego, spójnego i funkcjonalnego systemu teleinformatycznego, który umożliwi całościową informatyzację postępowań przed sądami powszechnymi i pozwoli na przełamanie istniejącego obecnie imposybilizmu. Stworzenie takiej wyspecjalizowanej jednostki jest konieczne ze względu na skalę zaległości w tym zakresie – obecnie jedynie nieliczne postępowania sądowe prowadzone są z wykorzystaniem systemów teleinformatycznych, które tworzone były w sposób oddzielny i przez to nie są w pełni kompatybilne. Zachodzi wobec tego potrzeba jak najszybszego wprowadzenia rozwiązań, które pozwolą na informatyzację wszystkich postępowań sądowych. Stanović to będzie istotne ułatwienie nie tylko dla sądów, lecz także dla stron oraz uczestników postępowania, a w rezultacie z pewnością doprowadzi do przyspieszenia rozpoznawania spraw. Niezbędne w tym zakresie będzie m.in. przejście na prowadzenie akt sądowych w formie

w pełni zdigitalizowanej. Przyniesie to istotne oszczędności, wynikające z rezygnacji z konieczności przesyłania – zarówno przez strony i uczestników, jak i przez sąd – korespondencji w formie papierowej. Przy wprowadzaniu tych zmian konieczne będzie zapewnienie możliwości składania i odbierania pism w postępowaniach sądowych przez strony i uczestników wykluczonych cyfrowo. Mając na uwadze rozmiar, stopień skomplikowania i kosztochłonność przedsięwzięcia, jakim jest informatyzacja sądownictwa, a także uwzględniając, że stworzona w tym zakresie infrastruktura musi odpowiadać wszystkim koniecznym standardom dostępności i bezpieczeństwa, projekt przewiduje, że zadanie to powinien wykonywać wyodrębniony i wyspecjalizowany podmiot, którym będzie Instytut Informatyzacji Sądownictwa. Ze względu na bardzo szeroki zakres zadań, a także konieczność ich możliwie najszybszej realizacji, niezbędne jest zapewnienie stabilnych źródeł finansowania nowej jednostki. Stąd propozycja, by przeznaczać na to określoną część wpływów z opłat sądowych (art. 303 § 3). Zakłada się, że rozwiązanie to może mieć charakter przejściowy.

W odniesieniu do badania i parametryzowania obciążenia sprawami sądów i sędziów projektowane zmiany przewidują wykorzystywanie dwóch nowych rozwiązań. Po pierwsze, projekt ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa nakłada na ten organ obowiązek opracowania metodologii wazenia spraw, w tym w szczególności rozpatrywanych przez sądy powszechne. Jest to standard stosowany w wielu państwach europejskich. Przyjęta w tym zakresie metodologia powinna uwzględniać fakt, że czas pracy niezbędny do rozpoznania spraw może różnić się w istotny sposób ze względu na ich charakter i stopień skomplikowania. Okoliczności te powinny być brane pod uwagę przy ustalaniu zakresu obciążenia sędziego i referendarza sądowego zarówno na etapie przydziału spraw, jak i po ich zakończeniu (art. 70 § 3 i art. 78). Kryterium ilościowe jest w tym zakresie niewystarczające, ponieważ nie pozwala na obiektywne określenie stopnia obciążenia poszczególnych sędziów i sądów obowiązkami związanymi z rozpoznawaniem spraw. Po drugie, projekt zakłada wprowadzenie przez Krajową Radę Sądownictwa pensum orzeczniczego, określającego minimalny poziom zadań, jakie powinny zostać wykonane przez sędziego i referendarza sądowego w kwartalnym i rocznym okresie rozliczeniowym (art. 156 § 1 i 2). Pozwoli to na częściowe unormowanie

czasu pracy sędziego, który obecnie jest określony wyłącznie wymiarem zadań. Wymiar tych zadań nie jest natomiast w żaden sposób ograniczony, a o jego zakresie decyduje Nielimitowana pod względem wysokości oraz wagi liczba spraw, które zostały wniesione do sądu i przydzielone do rozpoznania konkretnemu sędziemu. Stan ten przy uwzględnieniu znaczących różnic w obciążeniu poszczególnych sędziów budzi zastrzeżenie pod względem prawa do równego traktowania, w szczególności zważywszy, że w świetle uchwały Sądu Najwyższego z 8 kwietnia 2009 r., II PZP 2/09, OSNP 2009, nr 19–20, poz. 249, sędziemu sądu powszechnego nie przysługuje dodatkowe wynagrodzenie na zasadach wynikających z art. 151¹ k.p. w razie świadczenia pracy w rozmiarze wykraczającym poza normy czasu pracy ustanowione w art. 129 § 1 k.p. Bardzo zbliżone i mające ten sam cel rozwiązanie w odniesieniu do czasu pracy są stosowane w przepisach dotyczących innych stosunków służbowych (por. art. 33 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, Dz.U. z 2023 r. poz. 171). Projekt zarazem zastrzega w art. 156 § 3, że wykonanie w kwartalnym lub rocznym okresie rozliczeniowym zadań w wymiarze określonym w pensum orzecznictwem nie uzasadnia odstąpienia przez sędziego od dokonania czynności niecierpiącej zwłoki lub koniecznej do zapobieżenia trudnym do odwrócenia skutkom. Ma to zapobiec przypadkom powstrzymywania się od podejmowania czynności, które muszą być wykonane w określonym czasie.

Oprócz tego projekt nakłada na Krajową Radę Sądownictwa obowiązek gromadzenia i przetwarzania danych o ruchu spraw w sądach powszechnych i na tej podstawie tworzenia mapy dostępności ochrony prawnej udzielanej przez te sądy (mapy sądownictwa powszechnego). Instrument w tej postaci powinien umożliwiać pozyskiwanie informacji dotyczących liczby sędziów i referendarzy sądowych pełniących czynności orzecznicze; liczby spraw przydzielanych do rozpoznania sędziom i referendarzom sądowym; stopnia obciążenia sędziów i referendarzy sądowych obowiązkami orzecznictwem, w tym z uwzględnieniem wagi spraw określonej przez system ważenia spraw; stopnia wykonania przez sędziów i referendarzy sądowych pensum orzecznictwem, liczby nowych stanowisk sędziowskich i referendarskich koniecznych do zapewnienia efektywnego wykonywania przez sądy zadań; szybkości postępowania w sprawach rozpoznawanych przez sądy; liczby urzędników sądowych

i asystentów sędziów zatrudnionych w sądach; liczby urzędników sądowych i asystentów sędziów koniecznej do zapewnienia efektywnego wykonywania przez sądy zadań (art. 43). W odróżnieniu od obecnych standardów mapa sądownictwa ma być materiałem jawnym, dzięki któremu bieżący stan sądownictwa będzie mógł podlegać kontroli społecznej. Zgodnie z projektem Krajowa Rada Sądownictwa do 31 maja każdego roku obowiązana będzie udostępnić na stronie internetowej wszystkie informacje składające się na mapę według stanu na dzień 31 grudnia poprzedniego roku.

Mapa sądownictwa powszechnego ma być również narzędziem, które umożliwi racjonalne zarządzanie kadrami tego sądownictwa, na które składa się korpus sędziów i referendarzy sądowych pełniących czynności orzecznicze oraz korpus urzędników sądowych wspierających orzeczników w wykonywaniu ich zadań w zakresie czynności biurowych, a także korpus asystentów sędziów powołanych do pomocy w czynnościach podejmowanych w ramach referatu sędziego. Zarządzanie dostępnymi kadrami musi być prowadzone w oparciu o dane obrazujące rzeczywisty stan obciążenia pracą oraz w sposób umiejętny likwidować istniejące w tym zakresie nierówności, które negatywnie oddziałują na komfort pracy i są przyczyną przeciążenia obowiązkami sędziów oraz innych pracowników sądów, jak też oddziałują w sposób demotywujący, a nierzadko wywołują skutki wypalenia zawodowego. Obecnie nie należą do rzadkości sytuacje, w których w tym samym okręgu sądowym obciążenie sędziego może przekraczać siedmiuset spraw, podczas gdy w innym sądzie w tym samym okręgu referat sędziego obejmuje mniej niż sto spraw, co w sposób oczywisty musi istotnie różnicować czas oczekiwania na rozstrzygnięcie sprawy należącej do każdego z tych referatów. Bez zmiany systemowego podejścia do kształtowania obsady kadrowej sądów powszechnych nie jest możliwe zapewnienie odpowiedniej sprawności i efektywności sprawowanego przez nie wymiaru sprawiedliwości.

Obecny stan przemawia za przekazaniem Krajowej Radzie Sądownictwa kompetencji do zarządzania kadrami sądownictwa powszechnego, ponieważ czynności z tego zakresu były do tej pory wykonywane w sposób nietransparentny i poza jakąkolwiek kontrolą społeczną, w wyniku czego korpus kadrowy sądownictwa powszechnego był kształtowany

w sposób zupełnie arbitralny, co pogłębiało występujące w tym zakresie nieprawidłowości. Przejęcie tej kompetencji przez Radę, działającą z zachowaniem zasad jawności i odpowiedzialności, oraz wdrożenie nowych instrumentów badania przedmiotu i efektów działalności sądów powinno przynieść odpowiedź na pytanie, jaki w rzeczywistości jest stan sądownictwa powszechnego po latach destrukcyjnych zmian i eksperymentów, którym było systematycznie poddawane w ostatnich latach. Na tej podstawie będzie można planować i podejmować środki pozwalające na równomierne obciążenie sądów i sędziów, albo – co niewykłuczone – prowadzące do zmniejszenia przeciętnego obciążenia pracą i poprawy warunków jej wykonywania. W sumie działania te powinny przynieść optymalizację szybkości postępowań sądowych.

W krótkiej perspektywie poprawę sytuacji w tym zakresie powinno przynieść przywrócenie praworządnego procesu obsadzania wolnych stanowisk sędziowskich, co należy łączyć z rekonstrukcją prawidłowo wyłonionego sędziowskiego składu Krajowej Rady Sądownictwa, zakładaną przez składany równocześnie projekt nowej ustawy dotyczącej tego organu. Brak możliwości zgodnego z prawem powoływania sędziów powoduje, że na wolne stanowiska sędziowskie nie zgłaszają się wszyscy potencjalni kandydaci. Dotyczy to przede wszystkim sądów wyższego rzędu, w tym Sądu Najwyższego, sądów apelacyjnych i sądów okręgowych. Stan ten trwa od 2018 r., co powoduje, że zwalniane w tych sądach stanowiska nie zawsze są obejmowane, w związku z czym, wobec braku wystarczającej liczby sędziów, w sądach tych w sposób gwałtowny narastają zaległości. Przywrócenie pełnego legalizmu procesu zmiany miejsca urzędowania sędziego pozwoli na zapewnienie pełnej obsady sądów wyższych rzędów, co będzie miało bezpośredni wpływ na skrócenie czasu rozpoznania spraw w postępowaniach prowadzonych przed tymi sądami.

Natychmiastowy skutek w tym zakresie przyniesie natomiast wprowadzane przez projekt istotne ograniczenie możliwości delegowania sędziów do pełnienia innych obowiązków nienależących do zakresu sprawowania wymiaru sprawiedliwości. Piastowanie urzędu sędziego powinno co do zasady wiązać się z wykonywaniem obowiązków orzeczniczych. Sędziowie z racji pełnionego urzędu są bowiem przede

wszystkim powołani do sprawowania wymiaru sprawiedliwości i wykonywania innych zadań z zakresu ochrony prawnej (art. 3 § 1 i 3). W związku z tym projekt wprowadza limity czasowe okresu delegowania, znosząc możliwość delegowania sędziego na czas nieokreślony, a także do niezbędnego minimum ogranicza możliwości delegowania sędziego do pełnienia czynności o charakterze administracyjnym. W świetle projektu taka możliwość wystąpi wyłącznie w przypadku delegowania sędziego do Biura Krajowej Rady Sądownictwa lub do Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury, a także w przypadku konieczności brania przez sędziego udziału w pracach międzynarodowych organizacji lub zespołów (art. 139 § 2 i 3 i art. 142). Delegowanie w tym trybie co do zasady nie wyłącza równoczesnego pełnienia przez sędziego obowiązków orzeczniczych, co powinno być zasadą (choćby miało to się wiązać z ograniczeniem wymiaru zadań w tym zakresie). Projekt znosi natomiast możliwość delegowania sędziego do pełnienia czynności administracyjnych w innych sądach oraz organach nienależących do struktury władzy sądowniczej, w tym w Ministerstwie Sprawiedliwości oraz w innych jednostkach organizacyjnych podległych Ministrowi Sprawiedliwości albo przez niego nadzorowanych. Według projektu (art. 134) osoba będąca sędzią może wykonywać zajęcie poza systemem władzy sądowniczej wyłącznie w przypadku przejścia w stan spoczynku albo zrzeczenia się urzędu, z zachowaniem możliwości automatycznego powrotu na stanowisko, lecz jedynie w okresie do 5 lat od dnia, w którym zrzeczenie urzędu stało się skuteczne (art. 135). W ten sposób projekt umożliwia realizację wolności wyboru wykonywania zawodu i wyboru miejsca pracy (art. 65 ust. 1 Konstytucji).

Proponowane rozwiązanie pozwoli na zwiększenie ogólnej liczby sędziów zajmujących się rozpoznawaniem spraw, co będzie miało wpływ na przyspieszenie postępowań sądowych. Według szacunkowych danych do samego Ministerstwa Sprawiedliwości zostało obecnie oddelegowanych niemal dwustu sędziów (dane na 31 grudnia 2018 r., <https://www.iustitia.pl/ujawniamy-wyjasniamy/2867-ujawniamynazwiska-sedziow-przebywajacych-na-delegacjach-w-ministerstwie-sprawiedliwosci-stan-na-1-stycznia-2019>, nowsze dane nie są dostępne), którzy przez to nie mogą wykonywać obowiązków orzeczniczych (art. 77 § 2b p.u.s.p.). Jest to liczba istotna, ponieważ przekracza ona liczbę sędziów orzekających

w jednostce, jaką może być dużych rozmiarów sąd okręgowy. Sędziowie oddelegowani do Ministerstwa Sprawiedliwości są przy tym kierowani do zadań, do których często nie są przygotowani ani nie posiadają żadnych kwalifikacji. Ponadto w następstwie delegacji brak jest możliwości obsadzenia stanowiska sędziego, mimo wakatu orzeczniczego, jaki się tworzy w jego macierzystym sądzie. Oddelegowanie sędziego skutkuje również dodatkowym obciążeniem budżetu państwa ze względu na możliwość uzyskania dodatku do wynagrodzenia, prawa do nieodpłatnego zakwaterowania, diet i zwrotu kosztów podróży. Ma to konsekwencje podwójnie nieakceptowalne, gdyż prowadzi do podporządkowania sędziego Ministrowi Sprawiedliwości oraz oderwania go od podstawowej funkcji zawodowej, jaką jest sprawowanie wymiaru sprawiedliwości. Brak jest uzasadnienia dla wykonywania przez sędziów czynności administracyjnych w sferze władzy wykonawczej, w tym zwłaszcza zajmowania stanowisk urzędniczych. Jest to nie do pogodzenia z zasadą niezawisłości sędziowskiej, która wymaga unikania przez sędziego zajęć mogących budzić wątpliwości co do jego bezstronności.

Projekt wprowadza także nowe rozwiązania dotyczące badania sprawności postępowań w konkretnych sprawach. Według założeń projektu urzędowanie sądów w tym zakresie będzie podlegało monitorowaniu pod względem rzetelności, sprawności i kultury podejmowanych czynności (art. 6 § 1 i 2). Przez rzetelność czynności należy rozumieć ich zgodność z prawem i zasadami sędziowskiej deontologii zawodowej. Kryterium sprawności pozwala na kontrolę urzędowania pod względem dynamiki podejmowanych czynności umożliwiających zakończenie rozpoznania sprawy bez zbędnej zwłoki. Z kolei kulturę urzędowania należy odnosić do umiejętności odpowiedniego dostosowania postępowania do konkretnej sytuacji i zachowania w każdych okolicznościach właściwego podejścia do otoczenia. W założeniach projektu w procesie monitorowania właściwego toku urzędowania aktywną rolę powinny odgrywać także sądy rozpoznające środki zaskarżenia, które mają bezpośredni wgląd w przebieg postępowania poprzedzającego wydanie zaskarżonego orzeczenia. Zgodnie z art. 55 projektu w przypadku stwierdzenia w działaniu sądu, który wydał zaskarżone orzeczenie, uchybień z zakresu urzędowania podlegających monitorowaniu sąd odwoławczy będzie miał obowiązek zawiadamiania o stwierdzonych uchybieniach

właściwego prezesa sądu, a w uzasadnionych przypadkach także prezesa sądu przełożonego. Ponadto projekt przewiduje, że zmianie ma ulec katalog środków zaradczych, które mogą być stosowane w celu zapewnienia właściwego, w tym sprawnego, urzędowania sądu. W pierwszej kolejności prezes sądu lub przewodniczący wydziału wspólnie z sędzią powinni dążyć do znalezienia optymalnych rozwiązań służących osiągnięciu należytej sprawności postępowań prowadzonych w referacie. Czynności podejmowane w tym zakresie mogą przykładowo obejmować analizę uchybień w zakresie sprawności i ustalenie ich przyczyn, narady w tym przedmiocie, opracowanie planu działań służących poprawie sprawności postępowania czy wytypowanie szkoleń przydatnych do podwyższenia kwalifikacji zawodowych sędziego (art. 59). Propozycja ta opiera się na założeniu, że koncyliacyjne metody usuwania uchybień są najbardziej skuteczne i mogą zapewnić przywrócenie właściwego sposobu urzędowania. Natomiast w przypadku nieosiągnięcia porozumienia z sędzią co do podjęcia działań zaradczych prezes sądu lub przewodniczący wydziału uzyska uprawnienie do zobowiązania sędziego do usunięcia uchybienia lub jego skutków bądź podjęcia określonych czynności z zakresu urzędowania, jeżeli z mocy ustawy należą do obowiązków sędziowskich (art. 60 § 1 i 2). Spór co do zasadności tego rodzaju zaleceń, których udzielenie będzie wymagało formy pisemnej, będzie ostatecznie rozstrzygał sąd dyscyplinarny (art. 61), który jako w pełni niezależny organ zapewni należytą kontrolę prawidłowości stosowania środków zaradczych służących przywróceniu właściwej rzetelności, sprawności i kultury urzędowania, a w szczególności będzie mógł stać na straży gwarancji wynikającej z zakazu wkraczania w dziedzinę, w której sędziowie są niezawisli.

Nowym narzędziem, które ma umożliwiać efektywną organizację działania sądów i poprawę ich funkcjonowania, jest ewaluacja. Według projektu organem uprawnionym do prowadzenia ewaluacji będzie Krajowa Rada Sądownictwa, a ewaluacji ma podlegać całokształt działalności sądów (art. 66). W ramach procesu ewaluacji zadaniem Rady zgodnie z art. 67 projektu będzie ustalanie kryteriów i zasad oceny działalności sądów, badanie sprawozdań z oceny działalności sądów przygotowywanych prezesów sądów apelacyjnych i dyrektorów sądów apelacyjnych na podstawie sprawozdań cząstkowych opracowywanych przez organy

sądów okręgowych i rejonowych, a także gromadzenie i przetwarzanie danych o ruchu spraw w sądach powszechnych, które są niezbędne do opracowania mapy dostępności ochrony prawnej udzielanej przez te sądy. Informacje pozyskiwane przez Krajową Radę Sądownictwa na potrzeby procesu ewaluacji pozwolą na ocenę całokształtu sytuacji organizacyjnej, w jakiej znajdują się sądy powszechne, a w szczególności umożliwią identyfikację występujących w tym zakresie problemów i zagrożeń dla szybkiego i sprawnego prowadzenia postępowań sądowych. Na tej podstawie Rada będzie mogła podejmować racjonalne decyzje dotyczące funkcjonowania sądów w celu usuwania tych problemów lub przeciwdziałania dostrzeżonym zagrożeniom.

8. Otwarcie sądownictwa powszechnego na obywateli

Projekt opiera się na założeniu, że podniesienie poziomu gwarancji niezależności sądownictwa i jego organizacyjnej odrębności od innych władz musi łączyć się z szerszym otwarciem sądów powszechnych na obywateli, w tym przede wszystkim zapewniać obywatelom możliwość udziału w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości, w granicach wynikających z art. 182 Konstytucji, a także warunki realizacji prawa do informacji o działalności sądów, ustanowionego w art. 61 Konstytucji. Taki kierunek reform przyczyni się do tworzenia i wzmocnienia społecznej legitymacji wymiaru sprawiedliwości oraz do budowania zaufania do sądów i orzeczeń wydawanych w postępowaniach sądowych. Sędziowie i sądy w zakresie wykonywanych zadań nie mają niczego do ukrycia przed obywatelami w granicach, w jakich nie narusza to innych praw i wolności konstytucyjnych. Stąd istnieją podstawy do wprowadzenia rozwiązań zwiększających transparentność i przejrzystość funkcjonowania sądownictwa powszechnego, które pozwolą na sprawowanie społecznej i obywatelskiej kontroli nad działalnością sądów. Proponowane w tym obszarze zmiany dotyczą:

- A) zasad udziału obywateli w rozstrzyganiu spraw rozpoznawanych przez sądy powszechne;
- B) nałożenia na prezesów sądów apelacyjnych i prezesów sądów rejonowych obowiązku przedstawiania corocznej informacji o istot-

nych sprawach sądownictwa właściwym jednostkom samorządu terytorialnego;

- C) instytucjonalnej współpracy samorządu sędziów sądów powszechnych z samorządami zawodów prawniczych.

A) Profesjonalizacja wymiaru sprawiedliwości poprzez stopniowe ograniczanie obsady składu orzekającego wyłącznie do sędziów będących kwalifikowanymi prawnikami doprowadziła do oderwania wymiaru sprawiedliwości od obywateli, a w konsekwencji przyczyniła się do braku zrozumienia oraz akceptacji rozstrzygnięć podejmowanych przez sądy. Nowoczesny wymiar sprawiedliwości to wymiar sprawiedliwości otwarty na obywateli i dzięki temu uzyskujący społeczną legitymację do działania. Stąd zachodzi konieczność wprowadzenia mechanizmów pozwalających na poszerzenie możliwości udziału obywateli w bezpośrednim sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości i na wypełnienie w ten sposób odesłania do ustawy, które zostało przewidziane w art. 182 Konstytucji. Przepis ten nie konkretyzuje, na jakich zasadach udział ten ma być realizowany.

Projekt wychodzi z założenia, że na gruncie polskiego systemu prawnego występują faktyczne i prawne przeszkody w powierzeniu obywatelom samodzielnego sprawowania wymiaru sprawiedliwości. Współczesne prawo osiągnęło taki stopień skomplikowania, że jego stosowanie przez osoby niemające wykształcenia prawniczego jest zasadniczo niemożliwe. Sprawy konsumenckiej nawet o nieznacznij wartości przedmiotu sporu nie można obecnie rozstrzygnąć bez znajomości prawa unijnego i orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, a także chociażby stosowanych z urzędu przepisów prawa cywilnego o przedawnieniu (art. 117 § 2¹ k.c.). Powierzając takie sprawy osobom bez wykształcenia prawniczego, ustawodawca musiałby więc godzić się na to, że prawo miarodajne do wydania w sprawie rozstrzygnięcia nie będzie stosowane zgodnie z jego treścią. W dłuższym dystansie grozi to erozją systemu prawnego. Pewien potencjał pod tym względem wykazują drobne sprawy o wykroczenia. Stwierdzenie w takich sprawach sprawstwa i winy oraz ustalenie odpowiedzialności nie wymaga szczególnych umiejętności prawniczych. Nie można jednak pominąć tego, że Konstytucja w art. 237 w sposób pośredni zamyka drogę do orzekania obywateli w sprawach

o wykroczenia, wskazując, że po jej wejściu w życie jurysdykcji w tych sprawach nie mogą sprawować kolegia do spraw wykroczeń, a sprawy te powinny być od początku do końca rozpoznawane w co najmniej dwuinstancyjnym postępowaniu sądowym (art. 176 ust. 1 Konstytucji).

W tej sytuacji projektowana ustawa proponuje wykonanie upoważnienia konstytucyjnego poprzez wprowadzenie dwóch nowych instytucji: „sędziów obywatelskich” oraz „obywatelskich sędziów handlowych”. Zgodnie z art. 4 § 1 projektu w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości obywatele mają brać udział przez uczestnictwo sędziów obywatelskich lub obywatelskich sędziów handlowych w rozpoznawaniu spraw przed sądami w pierwszej instancji, z zastrzeżeniem że ustawy szczególne mogą w tym zakresie stanowić inaczej. Sędziowie ci mają orzekać w składach kolegialnych, którym będzie przewodniczył sędzia zawodowy. Warunkiem realizacji związanych z tym postulatów jest poszerzenie grupy spraw rozpoznawanych zarówno w postępowaniu cywilnym, jak i w postępowaniu karnym, w których taki skład będzie obligatoryjny. Wymaga to zmiany odpowiednich ustaw procesowych. Niezależnie od tego projekt wprowadza w tym zakresie własne rozwiązania (art. 227 § 2–3 i art. 247 § 4–6).

Instytucja sędziów obywatelskich stanowi próbę odbudowania prestiżu nieprofesjonalnego członka składu kolegialnego sądu, jakim jest dziś ławnik. Odbudowa tego prestiżu ma wiązać się z zachęceniem do objęcia funkcji sędziego obywatelskiego ludzi aktywnych zawodowo i zainteresowanych działaniem w ramach wymiaru sprawiedliwości. Osiągnięciu tego celu ma służyć uatrakcyjnienie pełnionej funkcji poprzez zapewnienie dostępu do szerokiej oferty szkoleń zawodowych (art. 246), a także przyznanie godziwego wynagrodzenia (art. 243). W celu zapewnienia należytych warunków wsłuchania się w głos obywateli uczestniczących w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości projekt przewiduje powołanie rad sędziów obywatelskich (art. 244), które corocznie będą miały możliwość przedkładania prezesowi właściwego sądu informacji o istotnych sprawach związanych z funkcjonowaniem sędziów obywatelskich, przedstawianej następnie kolegium sędziów okręgu w celu przeprowadzenia nad nią debaty (art. 245). W debacie tej będzie mógł wziąć udział z prawem do zabierania głosu adwokat, notariusz, komornik

sądowy, prokurator i radca prawny wskazany przez właściwy samorząd zawodowy, co uwzględnia, że model wymiaru sprawiedliwości nakierowany na udział obywatela powinien zakładać współpracę wszystkich podmiotów zaangażowanych w działanie systemu ochrony prawnej.

Zgodnie z projektowaną ustawą sędziowie obywatelscy będą brać udział w rozpoznawaniu spraw w postępowaniu cywilnym i w postępowaniu karnym w przypadkach wskazanych w normach prawa procesowego zawartych w odrębnych ustawach. Jednocześnie, na płaszczyźnie ustrojowej (art. 227), wprowadza się jako zasadę możliwość udziału sędziów obywatelskich w rozpoznawaniu sprawy w pierwszej instancji w postępowaniu cywilnym na zgodny wniosek stron, a w postępowaniu karnym na wniosek złożony przez oskarżonego. Przyjęto zatem rozwiązanie „opt-in”, pozwalając na włączenie sędziów obywatelskich do spraw, w których ich udział na mocy przepisów procesowych nie jest obligatoryjny. Takie rozwiązanie pozwoli samym zainteresowanym wynikiem rozstrzygnięcia zdecydować o tym, czy chcą, aby ich sprawa została rozpoznana przez skład wyłącznie zawodowy, czy też z udziałem sędziów obywatelskich. Ma to służyć poszanowaniu woli stron w tym zakresie, które mogą być zainteresowane poddaniem swojej sprawy osądowi także sędziów niezawodowych. Formę, sposób i zasady składania wniosków w tym przedmiocie mają określić odrębne ustawy procesowe. W przypadku braku możliwości wyznaczenia sędziów obywatelskich prezes sądu obowiązany będzie zarządzić rozpoznanie sprawy w składzie jednego sędziego.

Sędziowie obywatelscy będą powoływani na 4-letnią kadencję (art. 237). Po upływie kadencji sędzia obywatelski może brać udział jedynie w rozpoznawaniu sprawy rozpoczętej wcześniej z jego udziałem, do czasu jej zakończenia, chyba że zostanie wybrany na kolejną kadencję. W założeniu sędziowie mają wywodzić się ze społeczności lokalnej, której dotyczą sprawy podlegające rozpoznaniu z ich udziałem, stąd przyjęto wymaganie, aby kandydat na sędziego co najmniej od roku stale zamieszkiwał w miejscu kandydowania (art. 230 § 1 pkt 4). Odnośnie do trybu wyboru przewiduje się, że sędziowie obywatelscy będą wybierani do sądów okręgowych oraz do sądów rejonowych przez rady gmin, których obszar jest objęty właściwością tych sądów – w głosowaniu tajnym (art. 232).

Projekt zakłada, że liczba sędziów obywatelskich pozostanie elastyczna i dostosowana do aktualnych potrzeb danego okręgu sądowego. Liczbę sędziów obywatelskich wybieranych przez poszczególne rady gmin do wszystkich sądów działających na obszarze właściwości sądu okręgowego ma ustalać kolegium sędziów okręgu (art. 233).

Elementem otwartości systemu na obywateli jest przyjęty sposób wyłaniania kandydatów na sędziów obywatelskich, którzy zgodnie z art. 234 projektu mogą zostać zgłoszeni radom gmin nie tylko przez prezesów właściwych sądów, lecz także przez stowarzyszenia, inne organizacje społeczne i zawodowe, zarejestrowane na podstawie przepisów prawa, z wyłączeniem partii politycznych, oraz przez co najmniej pięćdziesięciu obywateli mających czynne prawo wyborcze, zamieszkujących stale na terenie gminy, w której ma zostać dokonany wybór.

W zakresie orzekania sędziowie obywatelscy będą korzystać z gwarancji niezawisłości i podlegać tylko Konstytucji oraz ustawom (art. 228), a przy rozstrzyganiu spraw cieszyć się prawami równymi z sędziami. Na sędziów tych nałożony będzie także obowiązek sprawowania funkcji z zachowaniem niezależności, bezstronności, godności i uczciwości oraz unikania zachowań, które mogłyby wywoływać uzasadnione wątpliwości co do ich bezstronności (art. 229). Zapewnieniu realizacji tego obowiązku służy zakaz przynależności sędziów obywatelskich m.in. do partii politycznych (art. 231 § 1 pkt 15), podobnie jak przyjęto to w przypadku sędziów zawodowych (por. art. 178 ust. 3 Konstytucji).

Zapewnienie prawidłowości funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości może oznaczać konieczność przełożenia obowiązków sędziego obywatelskiego ponad obowiązki pracownicze. Stąd też ważne jest, aby pracodawca nie stawiał przeszkód w wykonywaniu tej funkcji przez pracownika. W związku z tym wyznaczenie do udziału w sprawie sędziego obywatelskiego będzie się wiązać z obowiązkiem zawiadomienia pracodawcy zatrudniającego tego sędziego, a zarazem zwolnieniem pracownika od pracy na czas wykonywania czynności sędziego. Za czas zwolnienia od pracy sędzia obywatelski powinien zachować prawo do świadczeń wynikających ze stosunku pracy, z wyjątkiem prawa do wynagrodzenia (art. 241), ponieważ sędziowie obywatelscy będą

otrzymywać wynagrodzenie za pełnienie tej funkcji. Projekt w celu zagwarantowania sprawności czynności i efektywności wykonywania funkcji przez sędziego obywatelskiego przyjmuje, że nie będzie można być sędzią obywatelskim w więcej niż jednym sądzie (art. 248 § 4).

Z kolei proponowany model działania obywatelskich sędziów handlowych odwołuje się do zasad funkcjonowania sędziów obywatelskich, sąd zgodnie z art. 257 projektu w zakresie odrębnie nieuregulowanym do obywatelskich sędziów handlowych stosuje się odpowiednio przepisy o sędziach obywatelskich. Instytucja obywatelskich sędziów handlowych, niezależnie od tego, że urzeczywistnia ideę udziału obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości, ma dodatkowo w tym zakresie realizować osobne cele. W ten sposób projekt dąży do uwzględnienia w procesie orzekania także elementów wiedzy specjalistycznej (branżowej), w tym zwłaszcza z zakresu szeroko rozumianej przedsiębiorczości, która nie jest dostępna sędziom zawodowym, a może zostać przekazana przez obywatelskich sędziów handlowych z uwagi na ich doświadczenie zawodowe lub prowadzoną działalność. Cel ten rzutował na sposób ukształtowania proponowanej instytucji w sposób częściowo odmienny, niż ma to miejsce w przypadku sędziów obywatelskich.

Po pierwsze, obywatelscy sędziowie handlowi mają brać udział w rozpoznawaniu przez sąd okręgowy w postępowaniu w pierwszej instancji spraw gospodarczych oraz innych spraw z zakresu prawa gospodarczego i cywilnego należących do sądu gospodarczego na podstawie odrębnych ustaw (art. 247 § 5). Dobór tych spraw został dokonany na podstawie kryterium ich wagi i znaczenia społecznego oraz przy uwzględnieniu potrzeby zapewnienia sędziom zawodowym pomocy ze strony osób dysponujących wiedzą specjalistyczną (branżową). Wymienione sprawy można bowiem zaliczyć do kategorii skomplikowanych ze względu na przedmiot albo wartość przedmiotu sporu.

Po drugie, osiągnięcie realnego oddziaływania projektowanej instytucji wymaga wprowadzenia zasady obligatoryjnego udziału obywatelskich sędziów handlowych w rozpoznawaniu spraw gospodarczych przez sądy okręgowe w pierwszej instancji. Kierując się jednak potrzebą poszanowania autonomii stron, projekt przewiduje w art. 247 § 5, że każda z nich

może złożyć wiążący wniosek o rozpoznanie sprawy bez udziału obywatelskich sędziów handlowych. Taki skutek nastąpi także w przypadku, gdy ograniczenia kadrowe w danym sądzie uniemożliwią rozpoznanie sprawy z udziałem tych sędziów. Podjęcie decyzji w tym przedmiocie ma należeć do prezesa sądu.

Po trzecie, obywatelscy sędziowie handlowi mają być wyłaniani według klucza kompetencji i specjalizacji, która może być przydatna przy rozstrzyganiu spraw gospodarczych w sądzie okręgowym jako sądzie pierwszej instancji. Stąd projekt przewiduje, że kandydat na takiego sędziego powinien w okresie ostatnich 5 lat, co najmniej przez 2 lata: prowadzić działalność gospodarczą; być współnikiem spółki jawnej lub spółki partnerskiej, członkiem zarządu spółki partnerskiej, komplementariuszem spółki komandytowej lub spółki komandytowo-akcyjnej, członkiem zarządu albo likwidatorem spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółki akcyjnej lub spółki europejskiej, członkiem rady administrującej spółki europejskiej; być członkiem organu zarządzającego innej osoby prawnej prowadzącej działalność gospodarczą; być zarządcą albo likwidatorem europejskiego zgrupowania interesów gospodarczych; być prokurentem lub wykazać się wiedzą w zakresie spraw gospodarczych lub innych spraw z zakresu prawa gospodarczego i cywilnego należących do właściwości sądu gospodarczego na podstawie odrębnych ustaw (art. 248 § 1 pkt 3).

Po czwarte, kandydat na obywatelskiego sędziego handlowego może zostać zgłoszony także przez stowarzyszenia lub inne organizacje społeczne bądź zawodowe, zarejestrowane na podstawie przepisów prawa, których zadaniem statutowym jest działanie na rzecz wspomagania rozwoju gospodarczego, w tym rozwoju przedsiębiorczości, a także może powołać się na rekomendację takiego stowarzyszenia albo innej organizacji społecznej lub zawodowej (art. 251 § 1 i 3).

Po piąte, obywatelscy sędziowie handlowi mają być wybierani przez sejmiki województw, których obszar jest objęty właściwością tych sądów (art. 249 § 1). Rozwiązanie to jest podyktowane tym, że obywatelscy sędziowie handlowi powinni być wybierani przez organ korzystający z szerokiej legitymacji demokratycznej i przez to w maksymalnym stopniu

zbliżony do obywateli. Kryterium to spełnia sejmik województwa, którego radni są indywidualnie wybierani w wyborach bezpośrednich. Poza tym wybór dokonywany przez organ ulokowany na wojewódzkim szczeblu samorządu terytorialnego podnosi rangę i prestiż funkcji wykonywanej przez obywatelskiego sędziego handlowego.

B) Sądy powszechne, zapewniając jednostkom możliwość realizacji prawa do sądu, działają w określonej przestrzeni terytorialnej, która jest wyznaczana przez obszar właściwości miejscowej sądu. Hierarchiczna i zarazem zdecentralizowana struktura sądownictwa powszechnego sprawia w związku z tym, że poszczególne sądy w znacznym stopniu działają na rzecz społeczności lokalnej, która zamieszkuje w okręgu sądowym wyznaczającym właściwość miejscową. Mimo tego obecnie obowiązujące regulacje nie przewidują żadnych sposobów informowania tej społeczności o istotnych sprawach sądu, którymi może być zainteresowana wspólnota lokalna. Sprzyja to tworzeniu się dystansu między lokalną społecznością a sądem, który działa na rzecz tej społeczności, co może być odbierane jako wyraz instytucjonalnej alienacji sądownictwa, które nie udostępnia obywatelom informacji dotyczących prowadzonej działalności.

Projekt zawiera rozwiązania, które mają zmienić ten stan rzeczy. Proponowane art. 15 i art. 16 przewidują, że prezes każdego sądu apelacyjnego i prezes każdego sądu rejonowego corocznie w terminie do 31 maja będzie obowiązany przedstawić odpowiednio sejmikowi województwa oraz radzie powiatu informację o istotnych sprawach sądownictwa działającego na obszarze odpowiednio województwa oraz powiatu. Informacja ta powinna obejmować podstawowe wiadomości o stanie sądownictwa i głównych problemach występujących w pracy sądów. Projekt przewiduje przeprowadzenie debaty nad informacją na sesji sejmiku oraz rady, która pozwoli na wyjaśnienie albo poszerzenie danych przedstawionych przez prezesa. W celu pełnego naświetlenia sytuacji sądownictwa projekt dopuszcza możliwość wzięcia udziału w debacie przez przedstawicieli zawodów prawniczych wskazanych przez samorząd adwokacki, notarialny, komorniczy, prokuratorski i radcowski działający na obszarze odpowiednio województwa albo powiatu. Wprowadzany instrument ma służyć uzyskaniu chociażby pośredniego dostępu obywateli

do informacji o działalności sądów funkcjonujących na obszarze lokalnej wspólnoty. Rozwiązanie to pozwoli na upowszechnienie wiedzy o zasadach działania i aktualnej sytuacji sądownictwa, co powinno przyczynić się do budowy społecznego zaufania do władzy sądowniczej i zmiany sposobu postrzegania sądów jako instytucji zamkniętych na interakcje z obywatelami.

C) Sądy powszechne stanowią główne ogniwo systemu organów ochrony prawnej. Funkcjonowanie tego systemu nie jest jednak możliwe bez współdziałania z innymi instytucjami zaangażowanymi w zapewnienie bezpieczeństwa obrotu i rzetelny przebieg postępowań sądowych. Grupa tych podmiotów obejmuje adwokatów, notariuszy, komorników sądowych, prokuratorów i radców prawnych. Wzajemna wymiana doświadczeń między sądami a samorządami zawodowymi prawników na polu stosowania i działania prawa może pozwolić na wprowadzenie zmian w funkcjonowaniu sądów, które są zgodne z oczekiwaniami obywateli i mieszczą się w granicach prawa. Kierując się tym założeniem, projekt przewiduje, że organy samorządu sędziowskiego, jakimi są kolegia sędziów apelacji i kolegia sędziów okręgu, w ramach swoich ustawowych zadań będą mogły nawiązywać współpracę także z samorządami zawodowymi adwokatów, notariuszy, komorników sądowych, prokuratorów i radców prawnych działającymi na obszarze odpowiednio sądu apelacyjnego lub sądu okręgowego. Rozwiązanie to otworzy możliwość prowadzenia instytucjonalnych działań mających na celu udoskonalenie nie tylko funkcjonowania sądów, lecz także działania przedstawicieli wszystkich zawodów prawniczych, co powinno korzystnie oddziaływać na stan systemu ochrony prawnej, który ma służyć wszystkim obywatelom.

9. Zwiększenie wpływu samorządu sędziowskiego na funkcjonowanie sądów

Projekt co do zasady nie ingeruje w dotychczasową strukturę oraz zakres kompetencji głównych organów sądów, którymi są prezesi oraz dyrektorzy sądów (art. 9 i n.). Podstawowym założeniem projektu jest natomiast zwiększenie wpływu samorządu sędziowskiego na funkcjonowanie sądów powszechnych, w tym na obsadę poszczególnych

stanowisk i funkcji. Proponowane zmiany pozwolą na osiągnięcie trzech zasadniczych celów w zakresie wzmocnienia standardu niezależności sądownictwa i ochrony niezawisłości sędziów. Po pierwsze, w ten sposób zostaje wyłączona możliwość wywierania na organy sądu zewnętrznego wpływu nakierowanego na podjęcie czynności związanych z działalnością sądu i orzekających w nim sędziów. Po drugie, propozycje projektu mają odnieść skutek prewencyjny i stanowić gwarancję powstrzymywania się przez prezesa sądu i inne osoby sprawujące funkcje od działań, które mogą być postrzegane przez samorząd sędziowski jako naruszające prawo lub niezgodne z dobrem wymiaru sprawiedliwości. Takie ukształtowanie pozycji prezesa sądu i osób pełniących funkcje powinno także przyczynić się do rzetelnego wykonywania zadań powierzonych przez ustawę w zakresie kierowania sądem i organizowania warunków do właściwego realizowania przez sędziów obowiązków związanych z prowadzeniem postępowań i rozstrzyganiem rozpoznawanych spraw. Po trzecie, zmiana roli samorządu sędziowskiego ma zapobiegać kształtowaniu się serwilistycznych i dyspozycyjnych postaw sędziów przyjmowanych w związku z uzależnieniem ich pozycji zawodowej od woli i decyzji władzy wykonawczej, a w szczególności podejmowanych przez Ministra Sprawiedliwości. Sprawując swój urząd, sędzia jest obowiązany jak najlepiej służyć wymiarowi sprawiedliwości i obywatelom, a nie dążyć do układania się z władzą wykonawczą, która obecnie może bezpośrednio wpływać na status sędziego, powierzając mu albo odbierając określone funkcje pełnione w sądownictwie.

W świetle projektu sędziowie sądów powszechnych z mocy prawa mają tworzyć samorząd sędziowski. W sposób ogólny zadanie samorządu definiuje art. 5 § 2 projektu, wskazując, że samorząd sędziowski współpracuje z prezesami sądów przy wykonywaniu ich zadań i kontroluje ich działalność na zasadach określonych w ustawie. Do kompetencji samorządu ma w związku z tym należeć zarówno podejmowanie współpracy z prezesem w zakresie działań związanych z funkcjonowaniem sądu, jak i sprawowanie kontroli nad działaniami samodzielnie realizowanymi przez prezesa. Swoje zadania samorząd sędziowski będzie wykonywał za pośrednictwem organów (art. 23). Projekt zakłada, że organami samorządu sędziowskiego będą zebrania sędziów sądu rejonowego, sądu okręgowego i sądu apelacyjnego, zgromadzenie przedstawicieli sędziów

apelacji, kolegium sędziów okręgu, kolegium sędziów apelacji oraz kolegium sądu apelacyjnego. Zebranie sędziów ma charakter powszechny i obejmuje wszystkich sędziów mających miejsce urzędowania w danym sądzie, natomiast pozostałe organy będą niemalże w całości składały się z członków wybieranych przez zebrania sędziów. Wymienione organy mają uzyskać uprawnienie do decydowania, poprzez wyrażenie wiążącej opinii albo w sposób bezpośredni, o obsadzie poszczególnych funkcji w strukturze sądownictwa powszechnego, a także w innych sprawach wskazanych w ustawie. Oprócz tego projekt w art. 34 ustanawia możliwość zwołania przez Krajową Radę Sądownictwa kongresu przedstawicieli sędziów sądów powszechnych, których będą wybierać zgromadzenia przedstawicieli sędziów apelacji w liczbie nie wyższej niż 1/50 liczby sędziów z obszaru tej apelacji. Kongres nie jest formalnie organem samorządu, lecz jedynie ciałem opiniodawczym i może zająć stanowisko w każdej istotnej sprawie sądownictwa oraz funkcjonowania systemu ochrony prawnej. Projekt nie przewiduje w tym zakresie żadnych ograniczeń względem organów samorządu sędziowskiego, inaczej niż przewiduje to art. 9d p.u.s.p., który stanowi, że przedmiotem obrad samorządu nie mogą być sprawy polityczne, w szczególności zabronione jest podejmowanie uchwał podważających zasady funkcjonowania władz Rzeczypospolitej Polskiej i jej konstytucyjnych organów. Sędziowie jako przedstawiciele władzy sądowniczej i obywatele mają legitymację do zabierania głosu w sprawach związanych z funkcjonowaniem państwa i innych jego organów, dążąc w ten sposób do zapewnienia współdziałania władz i społecznego dialogu, jak wymaga tego wstęp do Konstytucji.

Zebranie sędziów sądu jest organem plenarnym i składa się ze wszystkich sędziów mających miejsce urzędowania w danym sądzie (art. 24 § 1). Zebranie wybiera członków pozostałych organów samorządowych, a także ma być umocowane do powołania prezesa sądu oraz wiceprezesa sądu na wniosek prezesa (art. 10), którzy będą mogli zostać wybrani wyłącznie spośród sędziów mających w tym sądzie miejsce urzędowania. Kadencja wymienionych organów ma trwać 3 lata, a ponowny wybór będzie możliwy tylko na jedną kolejną kadencję (art. 11). Zebranie sędziów uzyska również kompetencję do weryfikacji podstaw odwołania prezesa lub wiceprezesa sądu przed upływem kadencji z powodu uchybień w wykonywaniu obowiązków. Odwołanie tych osób należeć będzie do Krajowej Rady Sądownictwa,

działającej z urzędu albo na wniosek właściwego kolegium sędziów. Niemniej jednak odwołanie prezesa lub wiceprezesa sądu w przypadku rażącego lub uporczywego niewywiązywania się z obowiązków służbowych albo gdy dalszego pełnienia funkcji nie da się pogodzić z innymi powodów z dobrem wymiaru sprawiedliwości, wymaga zasięgnięcia opinii zebrania sędziów właściwego sądu, którego negatywna opinia będzie wiążąca dla Krajowej Rady Sądownictwa, jeżeli uchwała w tej sprawie zostanie podjęta przez zebranie większością 2/3 głosów (art. 12 § 2 i 5).

Zgodnie z projektem w każdej apelacji zostanie powołany plenarny organ samorządu sędziowskiego w postaci zgromadzenia przedstawicieli sędziów apelacji, w którego skład mają wejść sędziowie wybierani przez zebrania sędziów sądów działających na obszarze apelacji, w liczbie odpowiadającej liczbie 1/10 sędziów mających miejsce urzędowania w danym sądzie oraz z urzędu prezes sądu apelacyjnego (art. 26). Podstawowym zadaniem tego organu będzie wyrażanie opinii o kandydatkach na stanowiska sędziów sądów mających pełnić urząd na obszarze apelacji oraz o sędziach ubiegających się o objęcie miejsca urzędowania w sądzie apelacyjnym lub w sądach okręgowych działających na obszarze apelacji (art. 27 pkt 1 i 2). Do tego zgromadzenia będzie także należało dokonanie wyboru rzeczników dyscyplinarnych działających przy sądzie apelacyjnym (art. 201 § 5).

Według projektu przy sądzie apelacyjnym ma działać także inny organ samorządu sędziowskiego, a mianowicie kolegium sędziów apelacji, składające się z prezesa sądu apelacyjnego, prezesów sądów okręgowych z obszaru apelacji oraz członków w liczbie odpowiadającej liczbie sądów w obszarze apelacji wybieranych przez zebrania sędziów poszczególnych sądów (art. 30 § 1). Analogicznie na poziomie sądu okręgowego ma zostać powołane kolegium sędziów okręgu, w którego skład wejdą prezes sądu okręgowego oraz członkowie w liczbie odpowiadającej liczbie sądów w okręgu wybierani przez zebrania sędziów poszczególnych sądów (art. 28 § 1). Obydwa te organy mają dysponować symetrycznymi kompetencjami, powiązanymi odpowiednio z zadaniami wykonywanymi przez prezesa sądu apelacyjnego i prezesa sądu okręgowego, a także przez dyrektorów w tych sądach. Kompetencje te można generalnie podzielić na opiniodawcze (por. art. 29 pkt 1, 4, 5 i 7, art. 31 pkt 1, 4 i 6,

art. 37 § 1 i 2, art. 52 § 2, art. 141 § 1), inicjujące (art. 12 § 1, art. 46 § 3, art. 47 § 6, art. 48 § 5 i art. 145 § 1) albo stanowcze, łączące się z umocowaniem do podejmowania wiążących uchwał (art. 52 § 5 i art. 131), w tym także w indywidualnych sprawach sędziów (art. 71 § 2, art. 74 § 5, art. 162 § 8 i art. 170 § 5 i 6). Zadaniem obu tych kolegiów będzie także współpraca z samorządami zawodowymi adwokatów, notariuszy, komorników sądowych, prokuratorów i radców prawnych, działającymi w obszarze sądu okręgowego (art. 29 pkt 8 i art. 31 pkt 6).

W celu zapewnienia sprawności działania sądu apelacyjnego projekt przewiduje utrzymanie przy tym sądzie samodzielnego – odrębnego od kolegium sędziów apelacji – organu w postaci kolegium sądu apelacyjnego, składającego się z prezesa tego sądu i trzech do pięciu członków, wybieranych przez zebranie sędziów sądu apelacyjnego spośród sędziów mających miejsce urzędowania w tym sądzie (art. 32). Do zadań tego kolegium będą należały m.in. opiniowanie kandydata na przewodniczącego wydziału (art. 37 § 1), opiniowanie podziału czynności sędziów w sądzie apelacyjnym (art. 75), analiza danych zawartych w oświadczeniach o stanie majątkowym sędziów mających miejsce urzędowania w sądzie apelacyjnym (art. 163 § 3) i przedstawienie kandydata na rzecznika dyscyplinarnego przy sądzie apelacyjnym (art. 201 § 8).

Przedstawiony model organizacji sądów powszechnych, opierający się na współpracy i wzajemnej kontroli, powinien pozwolić na uzyskanie właściwej równowagi pomiędzy koniecznością zapewnienia bieżącej działalności każdego sądu, za co odpowiadają jego organy, oraz potrzebą kontroli czynności z tego zakresu przez samorząd sędziowski będący reprezentacją sędziów sądu, okręgu sądowego albo obszaru apelacji. Przeciwwagą dla różnych wpływów, które mogą pojawiać się w funkcjonowaniu zorganizowanych w ten sposób sądów, będzie także stanowiła Krajowa Rada Sądownictwa jako organ zewnętrzny sprawujący ogólne zwierzchnictwo nad organizacją sądów (art. 6 § 1, art. 7 § 1, art. 13 § 2, art. 17 § 3, art. 49 § 4, art. 58 § 4 i art. 66 § 2), a także podejmujący czynności w wypadkach wskazanych w ustawie, jako arbiter w sporach między organami sądów i samorządem sędziowskim, a także poszczególnymi sędziami w ich indywidualnych sprawach (por. np. art. 26 § 6, art. 27 pkt 7, art. 50, art. 63 § 3 i 4, art. 76 § 6 i 7, art. 147 § 1 i art. 163 § 7).

10. Zmiana statusu ustrojowego sędziów sądów powszechnych

Obok zmian związanych ze zwiększeniem roli samorządu sędziowskiego projekt proponuje także wprowadzenie zasadniczych reform dotyczących ustrojowego statusu sędziów sądów powszechnych. W tym zakresie reforma ma na celu zapewnienie formalnej i materialnej równości wszystkich sędziów. Tworzenie tego rodzaju gwarancji służy likwidacji i zapobieganiu kształtowaniu się zhierarchizowanych pod względem prawnym lub faktycznym struktur w ramach społeczności sędziowskiej. Tego rodzaju struktury stwarzają z kolei ryzyko powstawania nieformalnych powiązań i zależności wewnątrz grupy sędziowskiej, nierzadko umożliwiającym dostęp do określonych funkcji i wynikających z tego tytułu przywilejów, co destrukcyjnie wpływa na więzi w ramach społeczności tworzonej przez sędziów, którzy nie powinni koncentrować się na budowaniu pozycji w strukturach sądownictwa, lecz wszyscy na tych samych zasadach wykonywać swoje podstawowe zadanie polegające na sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości, do którego zostali jednakowo powołani.

Realizując założone cele, projekt przewiduje wprowadzenie jednolitego statusu sędziego sądu powszechnego w miejsce dotychczasowego podziału na sędziów sądów rejonowych, sędziów sądów okręgowych i sędziów sądów apelacyjnych. Status taki uzyska każda osoba, która na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa zostanie powołana przez Prezydenta do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego sądu powszechnego (art. 99 § 1). Przepisy art. 177 ust. 1 i art. 180 ust. 2 Konstytucji wskazują, że sędziowie powinni sprawować swój urząd w określonej siedzibie, z którą wiąże się gwarancja nieprzenoszalności w braku zgody sędziego albo orzeczenia sądu. W związku z tym projekt przyjmuje, że każdemu sędziemu powinno zostać wyznaczone miejsce urzędowania, przez co należy rozumieć sąd, w którym sędzia sprawuje swój urząd. Po powołaniu do pełnienia urzędu miejsce to będzie w drodze uchwały wyznaczała Krajowa Rada Sądownictwa w sądzie, w którym kandydat na sędziego ubiegał się o wolne stanowisko sędziowskie (art. 99 § 2 i art. 128). Sędzia będący w chwili wejścia w życie projektowanej ustawy sędzią sądu rejonowego, sędzią sądu okręgowego albo sędzią sądu apelacyjnego z mocy prawa stanie się sędzią sądu powszechnego

mającym miejsce urzędowania odpowiednio w sądzie rejonowym, sądzie okręgowym albo sądzie apelacyjnym. Nie będzie to jedynie dotyczyć sędziów przedstawionych do powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego sądu rejonowego, sędziego sądu okręgowego i sędziego sądu apelacyjnego we wniosku zawartym w uchwale Krajowej Rady Sądownictwa, w której podjęciu brał udział sędzia wybrany na członka tej Rady na podstawie art. 9a ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz.U. z 2021 r. poz. 269). Projekt opiera się na założeniu, że sytuacja prawna takich osób powinna zostać uregulowana w odrębnej ustawie.

W świetle projektu stosunek służbowy sędziego sądu powszechnego będzie nawiązywał się w chwili powołania przez Prezydenta. Natomiast określenie miejsca urzędowania sędziego będzie wymagało podjęcia uchwały przez Krajową Radę Sądownictwa. Zmiana miejsca urzędowania sędziego sądu powszechnego do sądu wyższego rzędu będzie możliwa w przypadku obwieszczenia o wolnym stanowisku sędziowskim ze wskazaniem miejsca urzędowania w sądzie okręgowym albo w sądzie apelacyjnym (art. 99 § 3). W takiej sytuacji każdy sędzia sądu powszechnego, który spełnia warunki pełnienia służby w tych sądach, mający miejsce urzędowania w sądzie niższego rzędu, będzie uprawniony do zgłoszenia swojej kandydatury na wolne miejsce urzędowania (art. 101). Jeżeli na to stanowisko zgłoszą się także kandydaci, którzy nie są sędziami sądu powszechnego, postępowanie konkursowe będzie odbywało się łącznie (art. 102). W zależności od wyniku tego postępowania Krajowa Rada Sądownictwa albo podejmie uchwałę o przedstawieniu Prezydentowi wniosku o powołanie do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego, jeżeli wyłoniony zostanie kandydat niebędący sędzią sądu powszechnego, albo podejmie uchwałę o zmianie miejsca urzędowania i wyznaczeniu tego miejsca w sądzie wyższego rzędu, jeżeli najlepszym kandydatem okaże się osoba, która pełni urząd na stanowisku sędziego sądu powszechnego.

Obok zmiany miejsca urzędowania sędziego do sądu wyższego rzędu projekt dopuszcza możliwość przeniesienia sędziego na inne miejsce urzędowania wyznaczone w sądzie tego samego albo niższego rzędu na podstawie uchwały Krajowej Rady Sądownictwa (art. 136). Takie przeniesienie na wniosek sędziego może nastąpić w razie ogłoszenia

przez Krajową Radę Sądownictwa o zamiarze obwieszczenia o wolnym stanowisku sędziowskim. Sędzia zainteresowany przeniesieniem będzie mógł wówczas w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia złożyć wnioski o przeniesienie. Rozpatrzenie tego wniosku nie wymaga przeprowadzenia konkursu. W przypadku złożenia kilku wniosków o przeniesienie na to samo miejsce urzędowania Krajowa Rada Sądownictwa, podejmując uchwałę w przedmiocie przeniesienia, będzie brała pod uwagę racjonalne wykorzystanie kadr sądownictwa powszechnego, potrzeby wynikające z obciążenia zadaniami poszczególnych sądów, a także okoliczności wynikające z uzasadnienia poszczególnych wniosków (art. 137).

W związku z wprowadzeniem jednolitego statusu sędziego sądu powszechnego zmianie mają także ulec zasady wynagradzania sędziów. Projekt w art. 168 utrzymuje rozwiązanie, zgodnie z którym wynagrodzenie zasadnicze sędziego określa się w stawkach, których wysokość jest ustalana z zastosowaniem mnożników podstawy wynagrodzenia, przy czym stawki wynagrodzenia oraz mnożniki służące do ustalenia wysokości wynagrodzenia zasadniczego sędziów w poszczególnych stawkach będzie określał załącznik do ustawy. Załącznik ten wprowadza pięć stawek. Podstawę ustalenia wynagrodzenia zasadniczego sędziego w danym roku ma nadal stanowić przeciętne wynagrodzenie ogłaszane w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na podstawie art. 20 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2023 r. poz. 1251), z tą jedynie zmianą, że ma to być wynagrodzenie w pierwszym, a nie w drugim kwartale roku poprzedniego.

Zasady ustalania wynagrodzenia sędziego zostały określone w art. 169 projektu. Zakłada on, że sędziemu obejmującemu miejsce urzędowania w sądzie rejonowym będzie przysługiwało wynagrodzenie zasadnicze w stawce pierwszej, w sądzie okręgowym – w stawce drugiej, a w sądzie apelacyjnym – w stawce trzeciej. Jeżeli jednak sędzia w poprzednim miejscu urzędowania otrzymywał wynagrodzenie w stawce wyższej, będzie mu przysługiwało wynagrodzenie zasadnicze w tej stawce, w której otrzymywał wynagrodzenie. W przypadku zmiany miejsca urzędowania na sąd niższego rzędu wynagrodzenie zasadnicze będzie obniżane

do stawki przewidzianej dla tego sądu. Do istoty nowego rozwiązania należy natomiast to, że wynagrodzenie zasadnicze sędziego będzie podwyższane (określane w stawce bezpośrednio wyższej) po upływie kolejnych 8 lat pracy z wynagrodzeniem ustalonym według określonej niższej stawki, bez względu na miejsce sprawowania urzędu. Oznacza to, że każdy sędzia po najpóźniej 32 latach urzędowania uzyska możliwość pobierania wynagrodzenia w maksymalnej wysokości przewidywanej przez projekt, jeżeli w tym czasie nie wystąpią okoliczności wydłużające okres uzasadniający pobieranie wynagrodzenia określanego według jednej z niższych stawek, które wskazuje art. 169 § 6 projektu. Projekt w art. 170 § 1 nie zmienia także zasady, że wynagrodzenia sędziów mających miejsce urzędowania w sądzie tego samego rzędu ulega różnicowaniu ze względu na staż pracy.

Realizując założenie o braku podstaw do różnicowania pozycji sędziów sądów powszechnych będących w takiej samej sytuacji, projekt wprowadza rozwiązanie, które przyjmuje, że pełniona funkcja lub powierzenie dodatkowych czynności służbowych mogą jedynie wyjątkowo uzasadniać przyznanie dodatku do wynagrodzenia (art. 170). W świetle projektu dodatek z uwagi na pełnioną funkcję ma przysługiwać, jeżeli wskaźnik procentowy udziału sędziego w przydziale spraw wynosi co najmniej 75%. Tylko w takiej sytuacji można uznać, że co do zasady pełniona funkcja lub powierzenie dodatkowych czynności służbowych prowadzą do zwiększenia obciążenia sędziego pracą, ponieważ nie wiążą się z istotnym ograniczeniem obowiązków związanych z rozpoznawaniem spraw, a wyłącznie wzrost nakładu pracy powinien uzasadniać pobieranie wyższego wynagrodzenia. Projekt jednak uwzględnia to, że w niektórych sądach wykonywanie obowiązków wynikających z powierzonej funkcji nie jest możliwe do pogodzenia z równoczesnym wykonywaniem czynności orzeczniczych. Sytuacja taka powstaje najczęściej w przypadku pełnienia funkcji w dużych i wielkomiejskich jednostkach, w których wykonywane obowiązki funkcyjne zwykle wykraczają poza przeciętne obciążenie sędziego zadaniami. W związku z tym projekt przewiduje, że na wniosek sędziego właściwe kolegium sędziów może przyznać dodatek do wynagrodzenia również wtedy, gdy wskaźnik procentowy udziału sędziego w przydziale spraw wynosi mniej niż 75%, a niezależnie od zmniejszenia tego wskaźnika wykonywanie obowiązków związanych z powierzoną funkcją wymaga

dodatkowego nakładu pracy. Ograniczenie dopuszczalności pobierania dodatku do wynagrodzenia związanego z obniżeniem wskaźnika procentowego udziału sędziego w przydziale spraw nie będzie także stosowało się do sędziów delegowanych do pełnienia obowiązków dyrektora lub zastępcy dyrektora Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury, Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych, Zastępców Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych oraz sędziego delegowanego do Biura Krajowej Rady Sądownictwa. W przypadku tych funkcji zakres obciążenia dodatkowymi czynnościami służbowymi jest zazwyczaj istotnie powiększony i zarazem nie jest możliwe jednoczesne pełnienie obowiązków sędziego z udziałem w przydziale spraw na poziomie równym co najmniej 75%. Stanowi to podstawę do przyznania dodatku do wynagrodzenia w przypadku powierzenia tych funkcji. Ustalenie wysokości tego dodatku na zasadach określonych w załączniku do ustawy ma w tych przypadkach należeć do Krajowej Rady Sądownictwa, a w pozostałych sytuacjach – do właściwego kolegium sędziów.

Nowy charakter ma również rozwiązanie wskazane w art. 171 § 9 projektu, zgodnie z którym bez względu na pełnioną funkcję jednorazowy dodatek do wynagrodzenia będzie przysługiwał sędziemu wyznaczonemu do podjęcia dodatkowych obowiązków polegających na sporządzeniu oceny kandydata na wolne stanowisko sędziowskie lub na wolne miejsce urzędowania w sądzie wyższego rzędu albo oceny okresowej sędziego w pierwszych 5 latach urzędowania, a także sędziemu przeprowadzającemu kontrolę kancelarii komornika sądowego. Te czynności są podejmowane poza zwykłym zakresem obowiązków sędziego i wymagają dodatkowego nakładu pracy, stąd powinno za nie przysługiwać osobne wynagrodzenie.

Innym środkiem zapewnienia równości praw wszystkich sędziów jest rozwiązanie, na mocy którego w większości przypadków dokonanie delegowania sędziego musi zostać poprzedzone przeprowadzeniem konkursu wyłaniającego kandydata, który posiada kwalifikacje predestynujące go do objęcia stanowiska na podstawie delegacji. W świetle projektu wymóg przeprowadzenia konkursu dotyczy delegowania do pełnienia obowiązków w Sądzie Najwyższym (art. 139 § 1 pkt 2), w Biurze Krajowej Rady Sądownictwa (art. 139 § 2), w Krajowej Szkole Sądownictwa

i Prokuratury (art. 139 § 3) oraz w organizacjach międzynarodowych lub ponadnarodowych albo międzynarodowych zespołach (art. 142 § 2). W ten sposób wszyscy zainteresowani uzyskują możliwość równego dostępu do tych form rozwoju zawodowego. Temu samemu celowi służy także nowa instytucja delegowania do pełnienia obowiązków sędziego w sądzie wyższego rzędu w sprawach rozpoznawanych w postępowaniu odwoławczym w składzie trzech sędziów (art. 141), która ma zastąpić tzw. małą delegację sędziego, obecnie uregulowaną w art. 77 § 9 p.u.s.p. Delegacja ta w nowym kształcie pozwala na zdobycie doświadczenia orzeczniczego w zakresie rozpoznawania środków odwoławczych w składkach kolegialnych i ma ograniczony zakres, ponieważ nie może objąć liczby spraw większej niż 90 w ciągu 3 lat, w tym 30 spraw przydzielonych delegowanemu sędziemu jako sprawozdawcy. Delegowanie następuje w tym wypadku na podstawie zarządzenia prezesa sądu apelacyjnego, a do udzielania delegacji wystarczająca jest pozytywna opinia kolegium sędziów apelacji, o której udzielenie każdy sędzia będzie mógł zwrócić się z własnej inicjatywy, w związku z czym w tym zakresie nie zachodzi wymóg przeprowadzenia konkursu.

Projekt w odróżnieniu od obowiązującego stanu prawnego nie przewiduje możliwości wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości przez osoby mające status asesorów sądowych. Przepisy Konstytucji ani wprost, ani pośrednio nie wskazują, aby dopuszczalne było powierzenie sprawowania wymiaru sprawiedliwości sądom, w których składach w charakterze zawodowych orzeczników zasiadają osoby niebędące sędziami. Wyjątek ustanowiony w tej mierze w art. 182 Konstytucji dotyczy wyłącznie udziału obywateli jako niezawodowych członków składu sądu, w związku z czym nie może on stanowić konstytucyjnego źródła upoważnienia do wykonywania przez asesorów sądowych czynności przekazanych w Konstytucji do właściwości sądów. W orzecznictwie przyjęto, że powierzenie czynności sędziowskich osobom innym niż sędziowie może nastąpić wyłącznie wtedy, gdy uzasadnia to konstytucyjnie legitymowany cel (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 24 października 2007 r., SK 7/06, OTK-A 2007, nr 9, poz. 108). W motywach do projektów uchwalonych ustaw, które przywróciły instytucję asesora sądowego do systemu wymiaru sprawiedliwości, jako taki cel wskazano weryfikację predyspozycji egzaminowanych aplikantów sędziowskich

do pełnienia służby na stanowisku sędziowskim (druk sejm. nr 1406, VIII kadencja, s. 2), a także szybsze obsadzanie wolnych stanowisk sędziowskich (druk sejm. nr 2299, VII kadencja, s. 1). Takie określenie tych celów może nasuwać zastrzeżenia, ponieważ brakuje dla nich bezpośredniej legitymacji konstytucyjnej. Każdy z tych celów może również zostać osiągnięty innymi środkami bez potrzeby tworzenia nowego stanowiska orzeczniczego, którego objęcie upoważnia do wykonywania czynności przypisanych przez Konstytucję wyłącznie do sfery ustrojowych uprawnień sędziego. Względy te przemawiają za wycofaniem z systemu prawnego instytucji, która może budzić zasadnicze kontrowersje konstytucyjne, a nie jest bezwzględnie konieczna. Prawa nabyte przez osoby będące asesorami sądowymi w dniu wejścia w życie ustawy objętej projektem zostaną zachowane poprzez umożliwienie im objęcia urzędu sędziego na podstawie przepisów dotychczasowych.

Zamiast asesury sądowej projekt proponuje wprowadzenie regulacji określających w sposób szczególny status sędziów rozpoczynających pełnienie urzędu na stanowisku sędziego powszechnego. Regulacje z tego zakresu nie dotyczą jedynie osób, które przed objęciem stanowiska sędziego sądu powszechnego sprawowały urząd sędziego sądu administracyjnego, sądu wojskowego lub Sądu Najwyższego oraz osób ponownie obejmujących stanowisko sędziego sądu powszechnego, lecz wyłącznie wtedy, gdy przerwa w sprawowaniu urzędu nie przekraczała 5 lat. W odniesieniu do pozostałych sędziów, którzy objęli stanowisko sędziego sądu powszechnego, projekt przewiduje w art. 130 wprowadzenie systemu ocen okresowych mających na celu zweryfikowanie poziomu merytorycznego orzecznictwa sędziego oraz sprawności i efektywności podejmowanych czynności i organizowania pracy przy rozpoznawaniu spraw lub wykonywaniu innych powierzonych zadań lub funkcji, z uwzględnieniem stopnia obciążenia wykonywanymi zadaniami i ich złożoności, realizacji procesu doskonalenia zawodowego, a także kultury urzędowania, obejmującej kulturę osobistą i kulturę organizacji pracy, oraz poszanowania praw stron lub uczestników postępowania przy rozpoznawaniu spraw lub wykonywaniu innych powierzonych zadań lub funkcji. Sędzia rozpoczynający urzędowanie ma być poddawany ocenom po upływie roku, 2 lat oraz 3 lat i 6 miesięcy od objęcia stanowiska, natomiast w przypadku, gdy jedna z poprzednich ocen miała

charakter negatywny, projekt wprowadza obowiązek dokonania dodatkowej oceny okresowej po upływie 5 lat od objęcia stanowiska. Według art. 131 projektu po powołaniu na urząd właściwe kolegium sędziów obowiązane będzie wyznaczyć sędziego uprawnionego do przeprowadzania ocen okresowych, przy czym w przypadku sędziego mającego miejsce urzędowania w sądzie rejonowym powinien to być sędzia mający miejsce urzędowania w sądzie okręgowym lub w sądach rejonowych działających w okręgu z wyłączeniem sądu rejonowego, w którym oceniany sędzia ma miejsce urzędowania, w przypadku sędziego mającego miejsce urzędowania w sądzie okręgowym – sędzia mający miejsce urzędowania w innym sądzie okręgowym, a w przypadku sędziego mającego miejsce urzędowania w sądzie apelacyjnym – sędzia mający miejsce urzędowania w innym sądzie apelacyjnym.

Oceny okresowe, którym będzie poddawany sędzia rozpoczynający urzędowanie, mają na celu zbadanie, w jaki sposób sędzia sprawuje swój urząd po powołaniu na stanowisko. Rozwiązanie to z jednej strony ma zapewnić takiemu sędziemu rodzaj zawodowego wsparcia na wstępnym etapie służby. Ocena okresowa sporządzona przez doświadczonego sędziego może bowiem być źródłem sugestii pozwalających na poprawienie standardów lub usprawnienie czynności podejmowanych przez ocenianego sędziego. Z drugiej strony opinie okresowe mają umożliwić zweryfikowanie, czy osoby powołane do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego dają należyłą rękojmię sprawowania tego urzędu w sposób odpowiedzialny i prawidłowy. W związku z tym projekt zakłada, że negatywny wynik dwóch ocen okresowych będzie uzasadniał pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności dyscyplinarnej i wszczęcie postępowania dyscyplinarnego w przedmiocie złożenia tego sędziego z urzędu (art. 191). W takiej sytuacji zaktualizuje się podstawa do obligatoryjnego sporządzenia wniosku dyscyplinarnego. W sprawie dyscyplinarnej obwiniony sędzia będzie mógł podważać prawidłowość oraz wyniki ocen stanowiących przyczynę sporządzenia wniosku, natomiast postępowanie w tej sprawie ma ograniczać się wyłącznie do zbadania, czy zachodzi podstawa złożenia sędziego w postaci dwukrotnej negatywnej oceny jego pracy. W razie stwierdzenia istnienia tej podstawy sędzia będzie podlegał złożeniu z urzędu. Do przeprowadzenia postępowania w tym przedmiocie w pierwszej instancji właściwy ma być Sąd Najwyższy

orzekający w składzie trzech sędziów, a w postępowaniu odwoławczym – w składzie pięciu sędziów.

Niezależnie od tych rozwiązań projekt przewiduje w art. 129 obowiązek odbycia przez sędziego, który objął urząd, szkolenia z zakresu metodyki pracy sędziego organizowanego przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury. Obowiązek ten nie będzie jedynie dotyczył sędziego, który w okresie trzech lat przed powołaniem na stanowisko ukończył aplikację sędziowską i zdał egzamin sędziowski. Zasady i tryb powołania osób mających taki status do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego sądu powszechnego wymagają osobnej debaty oraz odrębnego uregulowania w ustawie o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, na co projekt wskazuje w art. 124 § 4.

Poza tym projekt proponuje w sposób częściowo odmienny od obecnego stanu prawnego uregulować niektóre zagadnienia związane z przejściem sędziego w stan spoczynku z powodu wieku. Uprawnienie to, że względu na to, że jest swego rodzaju benefitem związanym z długoletnią służbą na stanowisku sędziego, nie będzie przysługiwało osobom, które łącznie przepracowały na stanowisku sędziego lub prokuratora okres krótszy niż 8 lat (art. 151 § 6). Osobom będącym w takiej sytuacji w związku z przejściem w stan spoczynku będą przysługiwały na zasadach ogólnych świadczenia przewidziane w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu społecznym. Projekt w art. 144 utrzymuje natomiast zasadę, że sędzia przechodzi w stan spoczynku z dniem ukończenia 65. roku życia, przy czym kobieta będąca sędzią może przejść na swój wniosek w stan spoczynku po ukończeniu 60. roku życia, niezależnie od okresu przepracowanego na stanowisku sędziego lub prokuratora. W stosunku do sędziów, którzy ukończyli 65 lat, projekt przewiduje możliwość przedłużenia okresu urzędowania do 68. roku życia, co ma być uzależnione od złożenia Krajowej Radzie Sądownictwa oświadczenia wyrażającego wolę dalszego zajmowania stanowiska wraz z zaświadczeniem stwierdzającym, że sędzia jest zdolny, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków, wydanym na zasadach określonych dla kandydata na stanowisko sędziowskie. Zarazem sędzia może powtórzyć tę procedurę przed osiągnięciem 68 lat, wtedy zachowa kompetencję do dalszego wykonywania czynności sędzięgo do 70. roku życia, z nadejściem którego przejście w stan spoczynku

następuje z mocy ustawy. W okresie pomiędzy 65. a 70. rokiem życia sędzia będzie mógł przejść w stan spoczynku za 3-miesięcznym uprzedzeniem, składając odpowiednie oświadczenie Krajowej Radzie Sądownictwa, która na wniosek sędziego będzie mogła udzielić zgody na przejście w stan spoczynku przed upływem okresu uprzedzenia.

Oprócz tego w zakresie statusu sędziego projekt rezygnuje z rozwiązania przewidzianego w art. 62 p.u.s.p., na mocy którego profesor lub doktor habilitowany nauk prawnych w polskich szkołach wyższych, w Polskiej Akademii Nauk oraz w instytutach naukowo-badawczych i innych placówkach naukowych może być powołany na stanowisko sędziego sądu powszechnego, w niepełnym, nie mniejszym niż połowa, wymiarze czasu pracy. Utrzymanie tego rozwiązania wymagałoby zastrzeżenia na etapie ogłaszania o wolnym stanowisku sędziowskim, że dotyczy to pełnienia urzędu w niepełnym wymiarze czasu pracy. Konsekwentnie także akt powołania do pełnienia urzędu powinien zawierać takie ograniczenie, gdyż nie powinno to być uzależnione wyłącznie od woli zainteresowanego. Uregulowania wymagałby również tryb zmiany wymiaru czasu pracy sędziego będącego w takiej sytuacji. Posługiwanie się tego rodzaju wariantem określenia statusu pracowniczego sędziego stwarza więc istotne trudności w racjonalnym zarządzaniu korpusem sędziowskim, a poza tym było sporadycznie spotykane w praktyce, stąd projekt rezygnuje z tego utrzymania.

11. Reforma przepisów regulujących odpowiedzialność dyscyplinarną sędziów

Projekt realizuje założenie, że postępowanie dyscyplinarne prowadzone w stosunku do sędziów jest objęte konstytucyjną i traktatową zasadą prawa do sądu. Proponowane rozwiązania dostosowują prawo do tego założenia, uwzględniając przy tym stanowisko prezentowane w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, który w wyroku z 14 lipca 2021 r., C-204/21, zobowiązał Polskę m.in. do:

- zawieszenia stosowania art. 107 § 1 pkt 2 i 3 p.u.s.p., w brzmieniu nadanym ustawą o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych in-

nych ustaw, i art. 72 § 1 pkt 1–3 ustawy o Sądzie Najwyższym, w zmienionym brzmieniu, zezwalających na pociągnięcie do odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów za badanie spełnienia wymogów niezawisłości i bezstronności sądu ustanowione go uprzednio na mocy ustawy w rozumieniu art. 19 ust. 1 TUE w zw. z art. 47 KPP;

- zawieszenia stosowania przepisów art. 42a § 1 i 2 i art. 55 § 4 p.u.s.p., w zmienionym brzmieniu, art. 26 § 3, a także art. 29 § 2 i 3 ustawy o Sądzie Najwyższym, w zmienionym brzmieniu, oraz art. 5 § 1a i 1b ustawy z dnia 25 lipca 2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych, w brzmieniu nadanym ustawą o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw, jak również art. 8 ustawy o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw w zakresie, w jakim uznają za niedopuszczalne, aby sądy krajowe badały spełnienie wymogów Unii Europejskiej dotyczących niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego uprzednio na mocy ustawy w rozumieniu art. 19 ust. 1 TUE w zw. z art. 47 KPP;
- zawieszenia stosowania art. 26 § 2, 4–6 i art. 82 § 2–5 ustawy o Sądzie Najwyższym, w zmienionym brzmieniu, jak również art. 10 ustawy o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw, przekazujących do wyłącznej właściwości Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego rozpoznawanie zarzutów braku niezawisłości sędziego lub braku niezależności sądu.

Ponadto Trybunał ten w wyroku z 15 lipca 2021 r., C-791/19, stwierdził uchybienie zobowiązaniom wynikającym z art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE poprzez dopuszczenie, aby w przypadku sędziów sądów powszechnych treść orzeczeń sądowych mogła być kwalifikowana jako przewinienie dyscyplinarne; niezapewnienie, aby sprawy dyscyplinarne sędziów sądów powszechnych zostały rozpoznane w rozsądnym terminie, a także wprowadzenie norm, zgodnie z którymi czynności związane z wyznaczeniem obrońcy oraz podjęciem przez niego obrony nie wstrzymują biegu postępowania dyscyplinarnego, a sąd dyscyplinarny

może prowadzić postępowanie pomimo usprawiedliwionej nieobecności zawiadomionego obwinionego sędziego lub jego obrońcy, co nie zapewnia poszanowania prawa do obrony obwinionych sędziów sądów powszechnych.

Eliminując rozwiązania zakwestionowane w orzecznictwie europejskim, projekt zmierza do ukształtowania postępowania dyscyplinarnego w sposób rzetelny i zapewniający wszystkie pozostałe standardy prawa do sądu. Projektowane przepisy dążą także do całkowitego wyłączenia przypadków, w których postępowanie dyscyplinarne mogłoby zostać wykorzystane jako środek szykanowania lub represjonowania sędziów w związku z prezentowaną przez nich postawą zawodową lub osobistą w celu nielegalnego wywarcia wpływu na zmianę tej postawy lub przypisania za nią odpowiedzialności. Osobno projekt wprowadza także gwarancje związane z udziałem w postępowaniu dyscyplinarnym osoby pokrzywdzonej.

W projekcie przewidziano zmianę definicji legalnej przewinienia dyscyplinarnego. Przyjęto ugruntowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyróżnienie trzech podstaw odpowiedzialności, tj.: uchybienie godności urzędu, obowiązkom służbowym lub oczywistą i rażąco obrazę przepisów prawa. Zrezygnowano natomiast z pojęcia „przewinienia służbowego”, które funkcjonowało do 14 lutego 2020 r., tworząc w ten sposób dwustopniową definicję (przewinienie dyscyplinarne definiowano jako przewinienie służbowe bądź uchybienie godności, zaś przewinienie służbowe było rozumiane jako oczywista i rażąca obraza przepisów prawa bądź naruszenie innych obowiązków służbowych). Projekt przyjmuje w art. 190 jednolitą definicję, w której świetle obraza przepisów prawa może być także uchybieniem godności (por. wyrok Sądu Najwyższego z 7 lipca 2004 r., SNO 26/04). Rezygnuje się natomiast z kazuistycznej egzemplifikacji przewinień dyscyplinarnych, jak określa to obecnie art. 107 § 1 pkt 1a–4 p.u.s.p., pozostawiając sądom dyscyplinarnym możliwość oceny każdego zachowania sędziego w płaszczyźnie przepisów prawa i godności urzędu.

Projekt utrzymuje rozwiązanie, że podstawę odpowiedzialności dyscyplinarnej może stanowić popełnienie tzw. deliktu orzeczniczego, lecz

ogranicza możliwość wszczęcia postępowania do sytuacji związanych z „oczywistym i rażącym” naruszeniem przepisów, a eliminuje potencjalne sytuacje, w których każde naruszenie przepisów mogłoby stanowić powód wszczęcia postępowania dyscyplinarnego z uwagi na uchybienie godności urzędu, rozumiane jako naruszenie prawa *in genere*. Poza tym w art. 190 § 2 do definicji deliktu dyscyplinarnego wprowadzono kryterium materialne w postaci „społecznej szkodliwości wyższej niż znikoma”, stosując odpowiednio schemat odpowiedzialności przewidzianej w prawie karnym i poszerzając w ten sposób możliwość dokonywania przez sądy dyscyplinarne oceny zachowania objętego wnioskiem rzecznika dyscyplinarnego. Możliwe są bowiem sytuacje, w których nawet oczywista i rażąca obraza prawa nie niesie ze sobą takiego ładunku społecznej szkodliwości, który wymagałby reakcji w postaci kary dyscyplinarnej dla sędziego.

Projekt nie narusza zasady odpowiedzialności przed objęciem urzędu. Zaproponowano jednak usunięcie podstawy w postaci „uchylenia piastowanego wówczas urzędu”, albowiem mieści się to w pojęciu „okazania się niegodnym urzędu sędziego”. Zdaniem projektodawcy tylko takie uchybienie uprzednio piastowanemu urzędowi, które wskazuje na brak stosownej godności dla urzędu sędziego, może być podstawą odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Nową podstawą wszczęcia postępowania dyscyplinarnego jest uzyskanie przez sędziego drugiej negatywnej oceny okresowej, co koreluje z normą przewidzianą w art. 130 § 3 projektu. Nie jest w tym przypadku konieczne przeprowadzanie postępowania wyjaśniającego. Jego substytutem jest zawiadomienie przez prezesa sądu właściwego rzecznika dyscyplinarnego, który na podstawie przedłożonych ocen okresowych sporządzi wniosek dyscyplinarny.

Projekt zakłada odpowiedzialność sędziego za wykroczenia w niezmiennionej postaci w porównaniu z regulacją, która obowiązuje obecnie. Zmiany przewidziane w art. 193 obejmują skrócenie terminu przedawnienia do 3 lat (od daty czynu do dnia wszczęcia postępowania) i do 5 lat w razie wszczęcia postępowania. Wprowadzono także odrębną podstawę przedawnienia karalności po upływie roku od powzięcia informacji

o przewinieniu przez rzecznika dyscyplinarnego. Ma to uniemożliwić „stan zawieszenia” sprawy u rzecznika, który mógłby próbować wpływać na sędziego, co do którego dysponuje wiedzą o możliwości popełnienia deliktu, do czasu przedawnienia ścigania. Wyeliminowano wobec braku przesłanek wstrzymywanie biegu terminu przedawnienia z powodu wszczęcia postępowania.

W zakresie katalogu kar dyscyplinarnych zmiany obejmują: zmianę w hierarchii kar wobec przyjęcia założenia, że usunięcie z pełnionej funkcji jest mniej dolegliwe niż obniżenie uposażenia, wprowadzenie zakazu objęcia funkcji przewodniczącego wydziału i rzecznika prasowego w przypadku ukarania, pozostawienie sądowi dyscyplinarnemu do wskazania miejsca służbowego w razie przeniesienia; wprowadzenie możliwości orzeczenia nowych środków karnych w postaci obowiązku przeproszenia pokrzywdzonego (art. 193 § 4), podania wyroku do publicznej wiadomości (art. 195) i zakazu prowadzenia pojazdów przy wykroczeniach drogowych (art. 196). Oprócz tego projekt w art. 226 wprowadza szczegółową regulację zasad wymierzania kar łącznych, a także wyroku łącznego.

W zakresie struktury sądownictwa dyscyplinarnego projekt przewiduje likwidację sądów dyscyplinarnych w obecnym kształcie, tj. wyodrębnionych jednostek przy sądach apelacyjnych, jako tworu zbędnego. Założeniem projektu jest przywrócenie uprzedniej konstrukcji i powiązanie sądownictwa dyscyplinarnego z sądami apelacyjnymi. Zmiana taka jest wyrazem chęci uporządkowania struktury i wyłączenia możliwości przymusowego powierzania obowiązków sędziego sądu dyscyplinarnego. W art. 198 § 4 i w art. 200 § 2 wprowadzono zasadę rozpoznawania sprawy przez trzyosobowy zawodowy skład sądu, wybierany w drodze losowania, z zachowaniem następujących zasad:

- przewodniczący składu losowany z wydziału karnego;
- jeden członek składu losowany z wydziału tego pionu, w którym orzeka obwiniony;
- jeden członek składu losowany spośród pozostałych wydziałów.

Taki sposób wyłaniania składu sądu dyscyplinarnego w sposób maksymalny zapewnia bezstronność, a jednocześnie odpowiedni zasób

wiedzy i doświadczenia (w zakresie przepisów proceduralnych, a także materialnoprawnych, szczególnie w tzw. deliktach orzeczniczych).

Projekt eliminuje udział ławników w sądownictwie dyscyplinarnym. Przyjęto, że nie jest to sprzeczne z aksjologią tego postępowania, które dla rzetelnej oceny zachowań pod kątem wyczerpania znamion przewinienia dyscyplinarnego często wymaga pogłębionej i szczegółowej wiedzy z zakresu prawa materialnego, procesowego, a także pragmatyki pracy sędziego. Wprowadzenie obywateli do sądownictwa dyscyplinarnego było wynikiem wyłącznie zapotrzebowania politycznego, a nie realizacją konkretnej potrzeby merytorycznej. W celu umożliwienia obywatelom monitorowania działalności sądownictwa dyscyplinarnego projekt proponuje jawność tego postępowania jako zasadę, a w razie wyłączenia jawności nakaz publicznego ogłaszania orzeczeń (art. 207) oraz zawiadomienie pokrzywdzonego o terminie pierwszej rozprawy (art. 206 § 4).

Projekt przewiduje, że właściwym w pierwszej instancji dla rozpoznawania najpoważniejszych przewinień dyscyplinarnych (tj. wyczerpujących znamiona umyślnych przestępstw ściganych z oskarżenia publicznego lub umyślnych przestępstw skarbowych) będzie Sąd Najwyższy. U podstaw tego leży założenie, iż przewinienia dyscyplinarne o najcięższym charakterze, często budzące zainteresowanie społeczne, a jednocześnie mogące z natury skutkować najdalej idącymi dolegliwościami dla obwinionego (w tym złożeniem z urzędu), wymagają rozpoznania przez organ sądowy spełniający najwyższe standardy i skupiający orzeczników z największym doświadczeniem.

Projekt zakłada działanie rzeczników dyscyplinarnych na dwóch poziomach: „centralnym” i przy sądach apelacyjnych, jako sądach dyscyplinarnych. Likwiduje się funkcję zastępcy rzecznika dyscyplinarnego przy sądach okręgowych z uwagi na niewielką ilość spraw, jakie były przedmiotem ich pracy. Jednocześnie, mając na względzie różnice w liczbie sędziów w poszczególnych apelacjach, projektodawca zakłada możliwość powołania maksymalnie trzech sędziów na funkcję rzecznika dyscyplinarnego przy sądzie apelacyjnym. Uznano, że nie jest konieczne wyróżnianie na tym poziomie rzecznika i jego zastępców, wprowadzając

zasadę współdziałania rzeczników dyscyplinarnych na poziomie apelacji. W sprawach spornych decyzję podejmować może Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych w trybie art. 201 § 11 projektu. Dopuszczono możliwość wszczynania postępowania dyscyplinarnego przez rzeczników „centralnych” wobec każdego sędziego. Jednocześnie projekt ustanawia przejrzyste reguły powoływania na funkcję rzecznika dyscyplinarnego, przenosząc to prawo z Ministra Sprawiedliwości na Krajową Radę Sądownictwa. Na poziomie apelacji przewidziano kompetencję wyboru rzeczników przez zgromadzenie przedstawicieli sędziów apelacji.

Projekt w art. 201 § 13 i 14 przewiduje sytuacje, w których kadencja rzeczników dyscyplinarnych będzie wygasła przed jej upływem. Wprowadzono możliwość odwołania rzecznika dyscyplinarnego przez organ, który go powołał, z zachowaniem kwalifikowanej większości 2/3 głosów, z przyczyn tożsamyh z podstawami odwołania prezesa sądu.

W zakresie proceduralnym projekt zmierza do zrównania uprawnień obwinionych z uprawnieniami, jakimi dysponuje każdy obywatel oskarżany w procesie powszechnym. W szczególności projekt ustanawia zasadę, iż sędzia, wobec którego prowadzone są czynności wyjaśniające, może ustanowić pełnomocnika spośród sędziów, prokuratorów, adwokatów lub radców prawnych, co dotychczas było przedmiotem sporu (art. 203). Zrezygnowano również z zasady prekluzji dowodowej, a proponowane zmiany obejmują ponadto: przyznanie prawa żądania wszczęcia postępowania prezesowi sądu okręgowego lub apelacyjnego; wprowadzenie zasady, że czynności wyjaśniające opierają się na treści zawiadomienia, dokumentach i oświadczeniu (pisemnym lub ustnym sędziego); pozostawienie wyłącznie sędziemu prawa do złożenia wniosku o przyjęcie oświadczenia ustnego w postępowaniu wyjaśniającym; obowiązek ustalenia danych pokrzywdzonego (o ile wyrządzono szkodę), co umożliwi zawiadomienie go o terminie pierwszej rozprawy; oparcie postępowania odwoławczego na regulacjach analogicznych do Kodeksu postępowania karnego.

Projekt co do zasady pozbawia Ministra Sprawiedliwości uprawnień w zakresie postępowań dyscyplinarnych, co ma służyć odebraniu możliwości

wpływania przez organ władzy wykonawczej na sędziów, jako przedstawicieli władzy sądowniczej. Kompetencje te w części zostały przeniesione na organy samorządu sędziowskiego albo na Krajową Radę Sądownictwa, która w odróżnieniu od Ministra Sprawiedliwości zapewnia należyłą bezstronność i odpowiedzialność przy wykonywaniu władztwa w sprawach dyscyplinarnych. W tym zakresie Rada została umocowana do wyboru Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych oraz dwóch Zastępców Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych (art. 201 § 3), składania wniosku o podjęcie czynności wyjaśniających przez rzecznika dyscyplinarnego (art. 204 § 1), złożenia odwołania od wydanego w pierwszej instancji wyroku sądu dyscyplinarnego oraz postanowienia i zarządzenia zamykającego drogę do wydania wyroku (art. 212 § 1) oraz żądania wznowienia postępowania dyscyplinarnego (art. 216), z którym może także wystąpić Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego. W ten sposób zostaje zapewniona możliwość zainicjowania przez organ spoza struktury sądownictwa powszechnego kontroli głównych czynności, które decydują o przebiegu postępowania dyscyplinarnego.

12. Inne główne zmiany

Projekt w niektórych częściach zawiera przepisy utrzymujące rozwiązania przewidziane w obecnie obowiązującym stanie prawnym albo przejmujące je z nieznacznymi zmianami lub po dostosowaniu do projektowanych regulacji. Do tej grupy należą zasadniczo przepisy, które zostały zamieszczone w rozdziałach dotyczących koordynatorów działających w sądach okręgowych, rozpatrywania skarg i wniosków, ogólnych przepisów o czynnościach sądów, referendarzy sądowych, asystentów sędziów, biegłych sądów powszechnych, kuratorów sądowych, urzędników i innych pracowników sądowych oraz stałych mediatorów w sprawach rozpoznawanych przez sądy powszechne.

W odniesieniu do koordynatorów działających w sądzie okręgowym projekt wprowadza ograniczenie w postaci kadencyjności funkcji, której okres został ustalony na 4 lata. Powołanie koordynatora będzie mogło również nastąpić wyłącznie na podstawie wniosku kolegium sędziów okręgu (art. 46 § 3, art. 47 § 6, art. 48 § 5).

Projekt przewiduje również poszerzenie katalogu punktów kontaktowych Europejskiej Sieci Sądowej, które są tworzone i znoszone przez Ministra Sprawiedliwości, o punkty kontaktowe w sprawach karnych (art. 45).

W zakresie wewnętrznej organizacji sądów nowością jest propozycja, by funkcja przewodniczącego wydziału powierzana była na czas określony nie dłuższy niż 3 lata, z możliwością ponownego jej powierzenia na kolejny okres nieprzekraczający 3 lat. Kompetencja w tym zakresie ma należeć do prezesa sądu działającego po uzyskaniu pozytywnej opinii kolegium sądu apelacyjnego albo kolegium sędziów okręgu. Projekt przewiduje również możliwość zwolnienia przez prezesa sądu z funkcji przewodniczącego wydziału przed upływem okresu, na który powierzono funkcję, po zasięgnięciu opinii właściwego kolegium (art. 37).

W odniesieniu do rozpatrywania skarg i wniosków projekt utrzymuje dotychczasowe zasady, wprowadzając niewielkie korekty powiązane z pozostałymi zmianami wprowadzonymi ustawą (np. w miejsce rozpatrywania skarg związanych z nadzorem nad działalnością administracyjną sądów przewidziano tryb rozpatrywania skarg dotyczących urzędowania sądów – art. 64). W celu usprawnienia postępowania w przedmiocie skarg i wniosków projekt w art. 63 § 5 przewiduje możliwość pozostawienia ponownej skargi lub wniosku bez rozpatrzenia i bez zawiadomienia o tym skarżącego lub wnioskodawcy w przypadku braku wskazania nowych okoliczności. Warunkiem zastosowania tego trybu ma być jednak uprzednie pouczenie zainteresowanego o takiej możliwości we wcześniejszej odpowiedzi uznającej za niezasadne skargę lub wniosek.

W przepisach ogólnych o czynnościach sądu zmiany wynikają przede wszystkim z wprowadzenia systemu ważenia spraw i konieczności nadawania sprawom wagi na etapie ich przydziału oraz zakończenia (art. 70 i art. 78). Nowością ma być również rozwiązanie, na mocy którego określenie wysokości zmniejszonego wskaźnika udziału w przydziale spraw będzie przedmiotem samodzielnej decyzji właściwego kolegium sędziów okręgu. Zarazem projekt przewiduje, że kolegium nie będzie mogło odmówić ustalenia zmniejszonego wskaźnika w stosunku

do sędziego pełniącego funkcję, z tytułu której nie przysługuje dodatek do wynagrodzenia. Zasady te nie będą jedynie znajdowały zastosowania do sędziego będącego członkiem Krajowej Rady Sądownictwa, sędziego delegowanego do pełnienia obowiązków dyrektora lub zastępcy dyrektora Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury, Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych, Zastępców Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych oraz sędziego delegowanego do Biura Krajowej Rady Sądownictwa. W tym przypadku decyzja co do wysokości zmniejszonego wskaźnika udziału w przydziale spraw będzie należała do Krajowej Rady Sądownictwa (art. 71). W rozdziale tym nie został zamieszczony odpowiednik art. 42 § 1 p.u.s.p., który obecnie głosi, że sądy wydają wyroki w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej. Przepis ten jedynie powtarza treść art. 174 Konstytucji, stąd jego włączenie do projektu nie było konieczne. Poza tym w rozdziale do wystarczającego minimum zostały ograniczone przepisy z zakresu ochrony danych osobowych przetwarzanych przez sądy powszechne (art. 96–97). W tej części projekt wzoruje się na rozwiązaniach przyjętych w odniesieniu do sądów administracyjnych, które zostały przewidziane w art. 12a i art. 12b ustawy z dnia 25 lipca 2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych (Dz.U. z 2022 r. poz. 2492).

W odniesieniu do referendarzy sądowych projekt nie wprowadza żadnych zasadniczych reform, wychodząc z założenia, że status ustrojowy, prawa i obowiązki oraz zakres kompetencji orzeczniczych tej grupy zawodowej wymagają przeprowadzenia osobnych i pogłębionych prac koncepcyjnych. Na wypadek, gdyby takie prace nie zostały podjęte w najbliższej przyszłości, projekt ogranicza się do wprowadzenia dwóch rozwiązań. Po pierwsze, w art. 259 § 2 podwyższa z 10 do 12 lat staż pracy, który uzasadnia ubieganie się o mianowanie na stanowisko starszego referendarza sądowego. Po drugie, w związku z wprowadzeniem jednolitego statusu sędziego sądu powszechnego i zmianą zasad wynagradzania sędziów projekt modyfikuje sposób ustalania wysokości wynagrodzenia referendarzy sądowych. Według art. 269 § 1 i 2 projektu wynagrodzenie zasadnicze referendarza sądowego ma wynosić 75% wynagrodzenia zasadniczego sędziego w stawce pierwszej, a wynagrodzenie zasadnicze starszego referendarza sądowego – 85% wynagrodzenia zasadniczego sędziego w tej pierwszej. Brak jest uzasadnienia powiązania wynagrodzenia referendarza

sądowego ze stawkami wynagrodzenia sędziego sądu powszechnego, które w świetle projektu w przypadku każdego sędziego będą rosły w zależności od długości służby lub zmiany miejsca urzędowania na sąd wyższego rzędu (art. 169). Zastosowanie takiego mechanizmu prowadzi bowiem do sytuacji, gdy referendarz sądowy, którego staż pracy jest relatywnie długi, osiąga wyższe wynagrodzenie niż sędzia o relatywnie krótszym stażu służby. Nie jest to rozwiązanie proporcjonalne z uwagi na różnice co do zakresu, liczby, wagi i charakteru obowiązków, które należą do zadań sędziego i do zadań referendarza sądowego.

W przypadku asystentów sędziów projekt ogranicza się w zasadzie do zmiany zasad kształtowania wynagrodzeń. Według art. 277 wynagrodzenie asystenta sędziego ma wynosić 50% wynagrodzenia zasadniczego sędziego w stawce pierwszej, a wynagrodzenie starszego asystenta – 55% wynagrodzenia zasadniczego sędziego w tej stawce. Zmiana ta jest podyktowana obserwacją, że główną przyczyną braku zainteresowania podjęciem pracy na stanowisku asystenta sędziego przez osoby dysponujące koniecznymi kwalifikacjami są zasady wynagradzania asystentów. Praca na tym stanowisku nie jest atrakcyjna ze względu na możliwość uzyskania wyższych dochodów na podstawie innych ofert pracy dostępnych na rynku. Bez zmiany tego stanu rzeczy nie jest możliwe osiągnięcie poprawy w dziedzinie zatrudnienia kadry asystenckiej.

W zakresie regulacji dotyczącej biegłych działających przed sądami powszechnymi projekt do kompetencji prezesa sądu apelacyjnego przekazuje decyzję o ustanowieniu i zwolnieniu biegłego (art. 286), co ma na względzie wagę tej funkcji dla sprawności postępowań sądowych i w związku z tym konieczność szczegółowego przeprowadzenia weryfikacji kwalifikacji osoby, która ubiega się o jej pełnienie albo przestała odpowiadać warunkom jej wykonywania. Poza tym projekt przenosi do ustawy wskazanie podstaw uzasadniających zwolnienie biegłego z funkcji oraz określa w niezbędnym zakresie elementy przebiegu postępowania w tym przedmiocie (art. 288). Zapewnia to odpowiedni poziom ochrony statusu biegłego, która nie powinna być regulowana aktem podustawowym, gdyż w sposób bezpośredni odnosi się do sytuacji prawnej jednostki. Nowym rozwiązaniem jest również wprowadzenie

elektronicznej i powszechnie dostępnej centralnej listy biegłych, za której prowadzenie ma być odpowiedzialna Krajowa Rada Sądownictwa (art. 287).

W odniesieniu do urzędników i innych pracowników sądowych utrzymano dotychczasowe regulacje oraz dla porządku wprowadzono odesłanie do przepisów odrębnych w zakresie zasad zatrudniania, praw i obowiązków tych osób (art. 283 § 2).

Zmiany w odniesieniu do przepisów dotyczących kuratorów mają charakter ściśle porządkujący i wskazują na odesłanie do odrębnej, obowiązującej obecnie ustawy (art. 285).

Proponowane zmiany dotyczące statusu mediatora są częściowe. W związku z posuniętą profesjonalizacją tej działalności projekt zakłada konieczność określenia siedziby mediatora. Dlatego w odniesieniu do wpisu na listę stałych mediatorów projekt przewiduje dodatkowe wymaganie, jakim jest wskazanie lokalu, w którym mediator prowadzi mediację (art. 289 pkt 3). Ponadto projekt nakłada na mediatorów obowiązek posiadania ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone przy prowadzeniu mediacji (art. 295–296). Ma to na celu zabezpieczenie interesu uczestników mediacji, którym w związku z czynnościami mediatora może zostać wyrządzona szkoda wymagająca naprawienia.

RZĄDY PRAWA WSZYSTKICH SPRAWA

IUSTITIA

Stowarzyszenie
Sędziów Polskich
